

ΥΠΟΒΟΛΗ ΑΝΑΜΟΡΦΩΜΕΝΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΕ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΤΟΠΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ (ΤΑΠΤΟΚ)



ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ Α.Ε.

ΤΟΠΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΟΖΑΝΗΣ- ΓΡΕΒΕΝΩΝ



ΦΑΚΕΛΟΣ Α: ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Συγχρηματοδότηση

Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)

Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ)



ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ



ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
Η ΕΥΡΩΠΗ ΕΠΕΝΔΥΕΙ ΣΤΙΣ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥ ΦΟΡΕΑ	3
1.1. Η Εταιρική σχέση.....	3
1.1.1. Γενικά στοιχεία	3
1.1.2. Εταιρικό σχήμα	5
Οι φορείς που συμμετέχουν στο μετοχικό κεφάλαιο του υποψήφιου Φορέα αποτυπώνονται στον πίνακα που ακολουθεί:	5
1.1.3. Τεκμηρίωση της αντιπροσωπευτικότητας των φορέων που συμμετέχουν στο εταιρικό σχήμα.	5
1.1.4. Χρηματοοικονομική επάρκεια του φορέα	6
1.2. Επίπεδο λήψης αποφάσεων.....	7
1.2.1. Αναλυτική παρουσίαση της Επιτροπής Διαχείρισης Προγράμματος (ΕΔΠ)	7
1.2.2. Τεκμηρίωση της επιλογής των φορέων που συμμετέχουν στο επίπεδο λήψης αποφάσεων	9
Επισημαίνεται επίσης η εξασφάλιση αυτονομίας στην λειτουργία του επιπέδου λήψης αποφάσεων ως ακολούθως:	10
1.3. Στελεχιακή δομή – εγκαταστάσεις – εξοπλισμός	11
1.3.1. Το προσωπικό που ήδη απασχολεί ή προτίθεται να απασχολήσει η ΑΝΚΟ στο πλαίσιο εφαρμογής της στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης	11
1.3.2. Τεκμηρίωση της επάρκειας της στελεχιακής δομής.....	15
1.3.3. Παρουσίαση κτιριακών υποδομών και εξοπλισμού.....	16
1.4. Στοιχεία υλοποίησης τοπικών προγραμμάτων των Αξόνων 4 του ΠΑΑ 2007-2013 & του ΕΠΑΛΘ 2007-2013	19
1.5. Λοιπά στοιχεία του υποψήφιου Φορέα.....	19
2. ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	20
2.1. Παρουσίαση προτεινόμενης περιοχής παρέμβασης	20
2.2. Ανάλυση των αναπτυξιακών αναγκών και του δυναμικού της περιοχής παρέμβασης	31
2.2.1. Φυσικό περιβάλλον	34
2.2.2. Δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού.....	41
2.2.3. Οικονομικά στοιχεία	45
2.2.4. Χωροταξική – Πολεοδομική οργάνωση	114
2.2.5. Τεχνική υποδομή – Κοινωνική υποδομή – Αναπτυξιακές Παρεμβάσεις	118
2.3. Τεκμηρίωση της επιλογής της περιοχής εφαρμογής	127
3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ.....	136
3.1. Ενέργειες Διαβούλευσης.....	136
3.2. Ενέργειες Ενημέρωσης	147

3.3. Ενέργειες Επιμόρφωσης.....	149
3.4. Λοιπές Ενέργειες.....	149

1. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥ ΦΟΡΕΑ

1.1. Η Εταιρική σχέση

1.1.1. Γενικά στοιχεία

- **Πλήρης επωνυμία του υποψήφιου Φορέα :**

Αναπτυξιακή Δυτικής Μακεδονίας Α.Ε.- Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρεία Ο.Τ.Α

- **Διακριτικός τίτλος**

«ANKO»

- **Νομική μορφή :**

Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρεία Ο.Τ.Α., Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου (ΝΠΙΔ) Αρ. Μ.Α.Ε. 10956/56/Β/8623

- **Έτος σύστασης :** 1985

- **Τόπος εγκατάστασης και τα γενικά στοιχεία του υποψήφιου Φορέα**

- ο Περιφέρεια: Δυτικής Μακεδονίας
- ο Περιφερειακή Ενότητα : Κοζάνης
- ο Δήμος : Κοζάνης
- ο Ταχ. Δ/ση : Φον Καραγιάννη 1-3 Κοζάνη / Ταχ. Κώδικας : 50131
- ο Αριθμός τηλεφώνου : 2461024022
- ο Αριθμός FAX : 2461038628
- ο E- mail : anko@anko.gr, tsidiropoulos@anko.gr, zgerechte@anko.gr
- ο Α.Φ.Μ. : 094144112
- ο Δ.Ο.Υ : ΚΟΖΑΝΗΣ

- **Οργανόγραμμα φορέα**

Η Αναπτυξιακή Δυτικής Μακεδονίας Α.Ε – ANKO είναι φορέας πιστοποιημένος κατά το πρότυπο ΕΛΟΤ BS EN ISO 9001:2008. Η Γενική Συνέλευση των Μετόχων είναι το ανώτατο όργανο της εταιρείας που έχει την αρμοδιότητα να αποφασίζει για κάθε θέμα που της αφορά.

Στο Παράρτημα 4.7 (Παράρτημα Κεφαλαίου 1) περιλαμβάνεται το Οργανόγραμμα της εταιρείας όπως αποτυπώνεται στο Σύστημα Διαχείρισης Ποιότητας (Σ.Δ.Π.) της ANKO.

- **Διοικητικό Συμβούλιο**

Το διοικητικό συμβούλιο της ANKO λαμβάνει τις Αποφάσεις για κάθε υπόθεση που αφορά στη διοίκηση της εταιρείας ή τη διαχείριση της εταιρικής περιουσίας και γενικά στην επιδίωξη των σκοπών της.

Η σύνθεση του Διοικητικού Συμβουλίου της ANKO είναι η ακόλουθη:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.1 – ΣΥΝΘΕΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ANKO				
A/A	Μέλος	Φορέας που εκπροσωπείται	Κατάταξη με βάση τα συμφέροντα που εξυπηρετεί σύμφωνα με την Προκήρυξη	
			Δημόσιου Τομέα	Οικονομικοί και κοινωνικοί εταίροι της περιοχής και άλλοι εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών
1.	Καρυπίδης Θεόδωρος	Ο.Τ.Α. Β'Βαθμού	✓	
2.	Ζαμανίδης Σάββας	Ο.Τ.Α. Α'Βαθμού	✓	
3.	Πλακεντάς Παναγιώτης	Ο.Τ.Α. Β'Βαθμού	✓	
4.	Σημανδράκος Ευάγγελος	Ο.Τ.Α. Β'Βαθμού	✓	
5.	Καραστέργιος Δημήτριος	Ο.Τ.Α. Α'Βαθμού	✓	
6.	Ιωαννίδης Ελευθέριος	Ο.Τ.Α. Α'Βαθμού	✓	
7.	Κοσματόπουλος Αθανάσιος	Ο.Τ.Α. Α'Βαθμού	✓	
8.	Λαμπρόπουλος Δημήτριος	Ο.Τ.Α. Α'Βαθμού	✓	
9.	Κυριακίδης Κωνσταντίνος	Επιμελητήριο (ΕΒΕ) Κοζάνης		✓
10.	Πατσιούρας Νικόλαος	Αναγκαστικός Συνεταιρισμός Κροκοπαραγωγών Κοζάνης		✓
11.	Αυξέντης Κωνσταντίνος	Εκπρόσωπος εργαζομένων		✓
ΣΥΝΟΛΟ			8	3
ΠΟΣΟΣΤΑ			73%	27%

- ✓ Οι αρμοδιότητες και οι ρόλοι του Διοικητικού Συμβουλίου περιγράφονται στο Σ.Δ.Π. – (Παράρτημα Κεφαλαίου 1)
- ✓ Αντίγραφο του Πιστοποιητικού του προτύπου ΕΛΟΤ BS EN ISO 9001:2008 επισυνάπτεται στο Παράρτημα 4.7 (Πιστοποιητικό Προτύπου & Πίνακες Διαχειριστικής Επάρκειας)

1.1.2. Εταιρικό σχήμα

Οι φορείς που συμμετέχουν στο μετοχικό κεφάλαιο του υποψήφιου Φορέα αποτυπώνονται στον πίνακα που ακολουθεί:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2 - ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΗΣ ANKO				
A/A	Φορέας	Αριθμός μετοχών	Ποσοστό συμμετοχής	Κατηγορία βάσει των συμφερόντων που αντιπροσωπεύουν (Δημόσιος/Ιδιωτικός)
1	Περιφερειακή Ένωση Δήμων (ΠΕΔ) Δυτικής Μακεδονίας	427.692	43,04%	Δημόσιος Φορέας
2	Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	203.474	20,48%	Δημόσιος Φορέας
3	Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης Δυτικής Μακεδονίας	149.775	15,07%	Δημόσιος Φορέας
4	Ε.Α.Σ. Κοζάνης - Σερβίων	38.397	3,86%	Ιδιωτικός φορέας
5	Κτηνοτροφικός Συνεταιρισμός Βοΐου	38.397	3,86%	Ιδιωτικός φορέας
6	Ε.Α.Σ. Εορδαίας	38.397	3,86%	Ιδιωτικός φορέας
7	Αναγκαστικός Συν/σμός Κροκοπαγωγών Κοζάνης	38.683	3,89%	Ιδιωτικός φορέας
8	Ε.Β.Ε. Κοζάνης	29.917	3,01%	Ιδιωτικός φορέας
9	Αναπτυξιακή Φλώρινας Α.Ε.	1.993	0,20%	Ιδιωτικός φορέας
10	ΣΥΦΦΑΣΔΥΜ	26.937	2,71%	Ιδιωτικός φορέας
ΣΥΝΟΛΟ		993.662	100,00%	

1.1.3. Τεκμηρίωση της αντιπροσωπευτικότητας των φορέων που συμμετέχουν στο εταιρικό σχήμα

Στο μετοχικό κεφάλαιο της εταιρίας συμμετέχουν 3 φορείς του δημοσίου με συνολικό ποσοστό συμμετοχής 78,59%, ενώ οι φορείς που εκπροσωπούν ιδιωτικά συμφέροντα είναι 7 με συνολικό ποσοστό 21,41%.

Οι τρεις φορείς δημόσιου χαρακτήρα εκπροσωπούν το σύνολο της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας και συνεπώς και τις δύο Π.Ε. Κοζάνης και Γρεβενών.

Συμμετέχουν επίσης 5 συνεταιρισμοί, ο ένας Περιφερειακής εμβέλειας (ΣΥΦΦΑΣΔΥΜ) και οι υπόλοιποι 4 δραστηριοποιούνται σε επίπεδο Π.Ε. Κοζάνης.

Τέλος, στο μετοχικό κεφάλαιο της εταιρείας συμμετέχει το Εμποροβιοτεχνικό Επιμελητήριο Κοζάνης, όπως και η Αναπτυξιακή Φλώρινας.

Αναφορικά με την σύνθεση του Διοικητικού Συμβουλίου της ANKO που αναλύθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο (1.1.1), αυτό δεν καλύπτει την αναγκαία προϋπόθεση του Επιπέδου Λήψης Αποφάσεων όπως αυτή προβλέπεται στην Προκήρυξη (κεφάλαιο 3 σημείο 7) και πιο συγκεκριμένα οι φορείς του δημόσιου τομέα που αποτελούν ενιαία ομάδα συμφερόντων αντιπροσωπεύει ποσοστό 73% των δικαιωμάτων ψήφου, πολύ πάνω από το 49% που έχει τεθεί ως όριο από την προκήρυξη.

Για το λόγο αυτό, το Διοικητικό Συμβούλιο (Δ.Σ.) της Αναπτυξιακής Δυτικής Μακεδονίας Α.Ε. – ΑΝΚΟ, στη συνεδρίασή του στις 30-6-16 με την με αριθμό πράξης 23/6^η του 2016, αποφάσισε να ορίσει όργανο με την ονομασία «Επιτροπή Διαχείρισης Προγράμματος (ΕΔΠ)» και στο οποίο μεταβίβασε τις αναγκαίες αρμοδιότητες, προκειμένου να επιτευχθεί η αποτελεσματική υλοποίηση της στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης χωρίς διακρίσεις και αποκλεισμούς.

Στον ακόλουθο Πίνακα παρουσιάζεται το είδος των φορέων που εκπροσωπούν το μετοχικό κεφάλαιο της ΑΝΚΟ:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.3 – ΕΙΔΟΣ ΦΟΡΕΩΝ ΣΤΟ ΜΕΤΟΧΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΗΣ ΑΝΚΟ		
Α/Α	Φορέας	Κατηγορία βάσει των συμφερόντων που αντιπροσωπεύουν
1	Περιφερειακή Ένωση Δήμων (ΠΕΔ) Δυτικής Μακεδονίας	Δημόσιος Φορέας-Συλλογικό όργανο ΟΤΑ Β' βαθμού
2	Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	Δημόσιος Φορέας- συμμετοχή Β' βαθμού Τοπ. Αυτοδιοίκησης
3	Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης Δυτικής Μακεδονίας	Δημόσιος Φορέας συμμετοχή Β' βαθμού Τοπ. Αυτοδιοίκησης
4	Ε.Α.Σ. Κοζάνης – Σερβίων	Ιδιωτικός φορέας - Αγροτικός φορέας
5	Κτηνοτροφικός Συνεταιρισμός Βοΐου	Ιδιωτικός φορέας - Αγροτικός φορέας
6	Ε.Α.Σ. Εορδαίας	Ιδιωτικός φορέας - Αγροτικός φορέας
7	Αναγκαστικός Συν/σμός Κροκοπαγωγών Κοζάνης	Ιδιωτικός φορέας - Αγροτικός φορέας
8	Ε.Β.Ε. Κοζάνης	Ιδιωτικός φορέας- Εμπορικός φορέας
9	Αναπτυξιακή Φλώρινας Α.Ε.	Ιδιωτικός φορέας- Αναπτυξιακή εταιρεία
10	ΣΥΦΦΑΣΔΥΜ	Ιδιωτικός φορέας- συλλογικός φορέας Περιφερειακής Εμβέλειας

1.1.4. Χρηματοοικονομική επάρκεια του φορέα

Αναλύοντας τα στοιχεία των ισολογισμών της ΑΝΚΟ για τα έτη 2013, 2014 και 2015 διαπιστώνεται η οικονομική ευρωστία της εταιρείας και ταυτόχρονα η ικανότητά της να υλοποιήσει το υπό εκπόνηση Επιχειρησιακό Σχέδιο. Ειδικότερα για το έτος 2015:

- η Καθαρή Θέση της εταιρείας ανέρχεται σε 5.297.874,87 €,
- ο Γενικός Δείκτης Ρευστότητας (Κυκλ. Ενεργητικό / Βραχυπρ. Υποχρεώσεις) είναι 5,43,
- η Ειδική (Άμεση) Ρευστότητα [(Κυκλ. Ενεργητικό – Αποθέματα) / Βραχυπρ. Υποχρεώσεις] είναι 5,43 και
- η Ταμειακή Ρευστότητα (Διαθέσιμα / Βραχυπρ. Υποχρεώσεις) είναι 1,11

Αναλυτική παρουσίαση των ανωτέρω στοιχείων χρηματοοικονομικής επάρκειας παρατίθεται στο Παράρτημα 4.8 (Παράρτημα Κεφαλαίου 1).

1.2. Επίπεδο λήψης αποφάσεων

1.2.1. Αναλυτική παρουσίαση της Επιτροπής Διαχείρισης Προγράμματος (ΕΔΠ)

Η σύνθεση των φορέων του Επιπέδου Λήψης Αποφάσεων σε συνέχεια της απόφασης 23/6^η 2016 του Διοικητικού Συμβουλίου (Δ.Σ.) της Αναπτυξιακής Δυτικής Μακεδονίας Α.Ε. – ΑΝΚΟ, είναι η ακόλουθη:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.4 – ΣΥΝΘΕΣΗ Ε.Δ.Π. ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ			
Α/Α	Φορέας που εκπροσωπείται	Κατάταξη με βάση τα συμφέροντα που εξυπηρετεί σύμφωνα με την Προκήρυξη	
		Δημόσιου Τομέα	Οικονομικοί και κοινωνικοί εταίροι της περιοχής και άλλοι εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών
1.	Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας	✓	
2.	Δήμος Κοζάνης	✓	
3.	Δήμος Εορδαίας	✓	
4.	Δήμος Γρεβενών	✓	
5.	Αναγκαστικός Συνεταιρισμός Κροκοπαγωγών Κοζάνης		✓
6.	Ένωση Νέων Αγροτών (Ε.Ν.Α.)		✓
7.	Οικολογική Κίνηση Κοζάνης		✓
8.	Σύλλογος επαγγελματιών ψαράδων λίμνης Πολυφύτου		✓
9.	Επιμελητήριο Γρεβενών (Ε.Β.Ε. Γρεβενών)		✓
10.	Σύλλογος Μανιταρόφιλων Ελλάδας		✓
ΣΥΝΟΛΟ		4	6
ΠΟΣΟΣΤΑ		40% (30 <40< 49%)	60% (30<60<70%)

- Ο αριθμός των μελών : 10
- Το ποσοστό συμμετοχής στο επίπεδο λήψης αποφάσεων φορέων που εξυπηρετούν συμφέροντα του δημόσιου τομέα της περιοχής, ανεξάρτητα από τη νομική τους μορφή είναι 40%.
- Το ποσοστό συμμετοχής στο επίπεδο λήψης αποφάσεων οικονομικών και κοινωνικών εταίρων της περιοχής, καθώς και άλλων εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών της περιοχής (π.χ. ενώσεις αγροτών, γυναικών, νέων) ανέρχεται σε 60%.

Η ανωτέρω σύνθεση της ΕΔΠ πληροί τις βασικές προϋποθέσεις με βάση την προκήρυξη, κεφάλαιο 3 σημείο 7.

Ειδικότερα :

- αποτελείται από εκπροσώπους δημόσιων και ιδιωτικών τοπικών κοινωνικοοικονομικών συμφερόντων, όπου ούτε ο δημόσιος τομέας ούτε καμία ενιαία ομάδα συμφερόντων δεν αντιπροσωπεύει ποσοστό άνω του 49% των δικαιωμάτων ψήφου.
- η συμμετοχή φορέων που εκπροσωπούν συμφέροντα του Δημοσίου ανεξάρτητα από τη νομική τους μορφή δεν είναι μικρότερη του 30%.
- Η εκπροσώπηση φορέων του αλιευτικού τομέα ανέρχεται στο 10%.

Στον πίνακα που ακολουθεί καταγράφονται τα συγκεκριμένα φυσικά πρόσωπα που συμμετέχουν στην Επιτροπή, σύμφωνα με την απόφαση των αρμόδιων οργάνων τους με την οποία ορίστηκαν το τακτικό και αναπληρωματικό μέλος, ύστερα από σχετική πρόσκληση της ΑΝΚΟ (Παράρτημα 4.4).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.5 – ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ				
A/A	Όνομα (Τακτικό Μέλος)	Φορέας που εκπροσωπείται	Κατηγορία βάσει των συμφερόντων που αντιπροσωπεύουν (Δημόσιος/Ιδιωτικός)	Ποσοστό συμμετοχής
1	Καρυπίδης Θεόδωρος	Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας	Δημόσιος Φορέας	10%
2	Δημητριάδης Αχιλλέας	Δήμος Κοζάνης	Δημόσιος Φορέας	10%
3	Δασταμάνης Γεώργιος	Δήμος Γρεβενών	Δημόσιος Φορέας	10%
4	Ζαμανίδης Σάββας	Δήμος Εορδαίας	Δημόσιος Φορέας	10%
5	Πατσιούρας Νικόλαος	Αναγκαστικός Συνεταιρισμός Κροκοπαγωγών Κοζάνης	Ιδιωτικός φορέας	10%
6	Αρνίδης Λεωνίδας	Ένωση Νέων Αγροτών (Ε.Ν.Α.)	Ιδιωτικός φορέας	10%
7	Μπλαχούτας Δημήτριος	Οικολογική Κίνηση Κοζάνης	Ιδιωτικός φορέας	10%
8	Ράμμος Νικόλαος	Επιμελητήριο Γρεβενών	Ιδιωτικός φορέας	10%
9	Κουρτίδης Νικόλαος	Σύλλογος επαγγελματιών Ψαράδων λίμνης Πολυφύτου	Ιδιωτικός φορέας	10%
10	Κωνσταντινίδης Γεώργιος	Σύλλογος Μανιταρόφιλων	Ιδιωτικός φορέας	10%

Παράλληλα έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία σύστασης της Επιτροπής, η οποία συγκροτήθηκε σε σώμα στις 15/7/2016 και ορίστηκε Πρόεδρος ο κ. Καρυπίδης Θεόδωρος Περιφερειάρχης Δυτικής Μακεδονίας και Πρόεδρος της ΑΝΚΟ Α.Ε., Αντιπρόεδρος ο κ. Δασταμάνης Γεώργιος, Δήμαρχος Γρεβενών και Γραμματέας ο κ. Δημητριάδης Αχιλλέας, Αντιδήμαρχος Κοζάνης. Στο Παράρτημα (4.4) καταγράφεται πλήρως η διαδικασία σύστασης της Επιτροπής.

Επισημαίνονται επίσης τα ακόλουθα, όπως αυτά προβλέπονται στον Κανονισμό λειτουργίας της Επιτροπής Διαχείρισης :

- ✓ Πρόεδρος της ΕΔΠ είναι ο Πρόεδρος του Δ.Σ. της ΑΝΚΟ εφόσον ο φορέας που εκπροσωπεί συμμετέχει στην σύνθεση της Επιτροπής. Σε διαφορετική περίπτωση ο Πρόεδρος εκλέγεται από τα μέλη της Επιτροπής.
- ✓ Στην Επιτροπή συμμετέχουν, χωρίς δικαίωμα ψήφου, ο Γενικός Διευθυντής, ο Διευθυντής Προγραμμάτων και ο Συντονιστής του τοπικού προγράμματος προκειμένου να εξυπηρετούν και να διασυνδέουν την ΕΔΠ και τις ανάγκες που απορρέουν από αυτήν, με τη λειτουργία της Εταιρείας και πιο ειδικά της Ομάδας Έργου του προγράμματος με βάση την διοικητική και παραγωγική δομή της ΑΝΚΟ.
- ✓ Οι αρμοδιότητες και ειδικότερα ο τρόπος λειτουργίας της ΕΔΠ, για την αποτελεσματική υλοποίηση του τοπικού προγράμματος, προβλέπονται στον Κανονισμό Λειτουργίας της ΕΔΠ Παράρτημα (4.3)

1.2.2. Τεκμηρίωση της επιλογής των φορέων που συμμετέχουν στο επίπεδο λήψης αποφάσεων

Η Επιτροπή Διαχείρισης Προγράμματος (ΕΔΠ) αποτελεί την εναλλακτική πρόταση σε περίπτωση που το Δ.Σ. της Ο.Τ.Δ. δεν καλύπτει τις αναγκαίες προϋποθέσεις σύνθεσης.

Με την έννοια αυτή και με βάση την ανάγκη πολυσυμμετοχικής υλοποίησης του προγράμματος, η Επιτροπή αποτελείται από φορείς που είναι μέτοχοι της ΑΝΚΟ αλλά και από λοιπούς φορείς που δεν συμμετέχουν στο μετοχικό της κεφάλαιο αλλά δραστηριοποιούνται στην περιοχή παρέμβασης. Επιπρόσθετα περιλαμβάνει φορείς και από τις δύο (2) Περιφερειακές Ενότητες, Κοζάνης και Γρεβενών για την καλύτερη αντιπροσωπευτικότητα στη λήψη αποφάσεων.

Με τον τρόπο αυτό καλύπτονται ορισμένες βασικές προϋποθέσεις, όπως :

- εκπροσώπηση στην ΕΔΠ φορέων του δημοσίου και παραγωγικών φορέων που συμμετέχουν στο μετοχικό κεφάλαιο της ΑΝΚΟ (Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, Αναγκαστικός Συνεταιρισμός Κροκοπαραγωγών Κοζάνης),
- εκπροσώπηση στην ΕΔΠ φορέων του δημοσίου που συμμετέχουν και στο Διοικητικό Συμβούλιο της ΑΝΚΟ (Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, Δήμος Κοζάνης, Γρεβενών και Εορδαίας),
- εκπροσώπηση στην ΕΔΠ οικονομικών και κοινωνικών εταίρων της περιοχής και άλλων εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών (Οικολογική Κίνηση Κοζάνης ως φορέας που δραστηριοποιείται σε θέματα περιβάλλοντος, Ένωση Νέων Αγροτών ως φορέας που εκπροσωπεί τα συμφέροντα νέων, Σύλλογος μανιταρόφυλων Ελλάδας με έδρα τα Γρεβενά, ως φορέας πολιτισμού, Επιμελητήριο Γρεβενών που εξυπηρετεί τα συμφέροντα των επαγγελματιών, Σύλλογος επαγγελματιών Ψαράδων Λίμνης Πολυφύτου για τη στήριξη του Αλιευτικού τομέα).

Οι παραπάνω φορείς συμμετέχουν ταυτόχρονα και σε άλλα όργανα σχεδιασμού για την ανάπτυξη της περιοχής παρέμβασης και με την έννοια αυτή έχουν πλήρη άποψη τόσο για την αναπτυξιακή δυναμική όσο και για τις δυσκολίες και τους τρόπους προώθησης ενός εναλλακτικού μοντέλου ανάπτυξης.

Παρουσιάζεται στον πίνακα η συμμετοχή των εκπροσώπων δημόσιων και ιδιωτικών κοινωνικοοικονομικών συμφερόντων στην ΕΔΠ:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.6 – ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΣΤΗΝ Ε.Δ.Π.		
A/A	Φορέας που εκπροσωπείται στην ΕΔΠ	Είδος εκπροσώπου στην ΕΔΠ
1	Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας	Δημόσιος Φορέας – συμμετοχή Β΄ βαθμού τοπ. Αυτοδιοίκησης
2	Δήμος Κοζάνης	Δημόσιος Φορέας-συμμετοχή ΟΤΑ Α΄ βαθμού της περιοχής παρέμβασης
3	Δήμος Γρεβενών	Δημόσιος Φορέας-συμμετοχή ΟΤΑ Α΄ βαθμού της περιοχής παρέμβασης
4	Δήμος Εορδαίας	Δημόσιος Φορέας-συμμετοχή ΟΤΑ Α΄ βαθμού της περιοχής παρέμβασης
5	Αναγκαστικός Συνεταιρισμός Κροκοπαρωγών Κοζάνης	Ιδιωτικός φορέας- Αγροτικός φορέας
6	Ένωση Νέων Αγροτών (Ε.Ν.Α.)	Ιδιωτικός φορέας-Κοινωνικός φορέας - νέοι
7	Οικολογική Κίνηση Κοζάνης	Ιδιωτικός φορέας-Περιβαλλοντικός φορέας
8	Επιμελητήριο Γρεβενών	Ιδιωτικός φορέας- Εμπορικός φορέας
9	Σύλλογος επαγγελματιών ψαράδων λίμνης Πολυφύτου	Ιδιωτικός φορέας-Αλιευτικός φορέας
10	Σύλλογος Μανιταρόφιλων	Ιδιωτικός φορέας-Πολιτιστικός φορέας

Επισημαίνεται επίσης η εξασφάλιση αυτονομίας στην λειτουργία του επιπέδου λήψης αποφάσεων ως ακολούθως:

Το Επίπεδο Λήψης Αποφάσεων, που στην προκειμένη περίπτωση είναι η Επιτροπή Διαχείρισης Προγράμματος LEADER (Ε.Δ.Π. LEADER), θα έχει αυτόνομη λειτουργία καθόσον:

- της έχουν μεταβιβαστεί οι αναγκαίες αρμοδιότητες με απόφαση του Δ.Σ. που θα εγκριθεί και από τη Γ.Σ. των μετόχων,
- έχει συγκεκριμένο τρόπο λειτουργίας (Κανονισμός λειτουργίας) πέραν της λειτουργίας του Δ.Σ. της ΑΝΚΟ,
- ο ρόλος της ενισχύεται από την απόφαση της Γ.Σ.,

- δ) δεν έχει ιεραρχική θέση στο οργανόγραμμα της ΑΝΚΟ αλλά αποτελεί αυτοτελές όργανο που συνδράμει στην διαχείριση συγκεκριμένου ζητήματος, όπως είναι το πρόγραμμα LEADER & Αλιείας,
- ε) θα έχει διακριτή αρίθμηση των συνεδριάσεών της και ξεχωριστό αρχείο συνεδριάσεων και
- στ) οι αποφάσεις του είναι εκτελεστές και δεσμευτικές για την Ο.Τ.Δ. (ΑΝΚΟ) και οι ενέργειές του απορρέουν από την έγκριση του ορισμού της από το Δ.Σ. και την μελλοντική απόφαση την Γ.Σ.

1.3. Στελεχιακή δομή – εγκαταστάσεις – εξοπλισμός

1.3.1. Το προσωπικό που ήδη απασχολεί ή προτίθεται να απασχολήσει η ΑΝΚΟ στο πλαίσιο εφαρμογής της στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης

- Συντονιστής προγράμματος

Γκερεχτέ Ζωή - Οικονομολόγος

Θα έχει τη συνολική ευθύνη για τον συντονισμό υλοποίησης του Προγράμματος και θα είναι το αρμόδιο πρόσωπο για τις επαφές με τις εμπλεκόμενες Υπηρεσίες και την ΕΔΠ.

Θα έχει την ευθύνη της αλληλογραφίας και των εκθέσεων της Ο.Τ.Δ., των πληρωμών των τελικών δικαιούχων, των ενεργειών προβολής, ευαισθητοποίησης του τοπικού πληθυσμού, της δημιουργίας ευνοϊκών συνθηκών και ομαλής ροής των εργασιών της Ομάδας Έργου.

- Επιστημονικό προσωπικό:

Πολιτικοί Μηχανικοί: Γκουντιό Έφη, Χριστοδούλου Νίκη, Μαυρίδης Γρηγόρης

Θα συμμετέχουν στην παρακολούθηση του φυσικού αντικείμενου των οικοδομικών εργασιών και στη σύνταξη των πιστοποιήσεων και πληρωμών των τελικών αποδεκτών.

Θα αποτελούν μέλη της επιτροπής ελέγχου, παρακολούθησης και παραλαβής έργων, θα παίρνουν μέρος στις διαδικασίες ενημέρωσης του τοπικού πληθυσμού και δημοσιότητας και θα συμμετέχουν στην προετοιμασία των εκθέσεων της Ο.Τ.Δ και σύνταξης των τεχνικών δελτίων.

Γεωπόνος: Πιτένης Μιχάλης

Θα συμμετέχει στην παρακολούθηση του φυσικού και οικονομικού αντικείμενου των έργων, στην τήρηση των κανονισμών και στη σύνταξη των πιστοποιήσεων και πληρωμών των τελικών αποδεκτών.

Θα αποτελεί μέλος της επιτροπής ελέγχου, παρακολούθησης και παραλαβής έργων, θα παίρνει μέρος στις διαδικασίες ενημέρωσης του τοπικού πληθυσμού και δημοσιότητας και θα συμμετέχει στην προετοιμασία των εκθέσεων της Ο.Τ.Δ., των τεχνικών δελτίων.

Οικονομολόγοι: Παπαγερίδου Νάταλι , Ράγιας Βασίλης

Θα έχουν την ευθύνη συσχετισμού των δαπανών, επαλήθευσης αυτών και γενικά της διαπίστωσης εφαρμογής των αναγκαίων διαδικασιών βάσει του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων (Κ.Β.Σ.), κατά την υλοποίηση των έργων αρμοδιότητας της Ο.Τ.Δ. Θα συντάσσουν τις πιστοποιήσεις που αφορούν την ΟΤΔ, θα συμμετέχουν στην επιτροπή ελέγχου, παρακολούθησης και παραλαβής έργων καθώς και στην προετοιμασία των τεχνικών δελτίων.

Λογιστής: Πλιάτσου Λίτσα

Θα εκτελεί υποστηρικτική λειτουργία της Ο.Τ.Δ. στα ζητήματα της αρμοδιότητάς του π.χ. μισθοδοσίες, γενικά έξοδα λειτουργίας κ.λπ. Θα μεριμνά για την χωριστή λογιστική εγγραφή και παρακολούθηση των δαπανών που αφορούν στην λειτουργία της Ο.Τ.Δ. στα πλαίσια παροχής των υπηρεσιών υποστήριξης, από πιθανές άλλες δραστηριότητες.

• **Λοιπό προσωπικό**

Γραμματέας: Ειρήνη Κωστάκη

Θα συνδράμει στο έργο της Ομάδας Έργου με υπηρεσίες δακτυλογράφησης, υποστήριξης και διεκπεραίωσης.

Νομικός: Πολύνα Φαρμάκη

Θα μεριμνά για την αντιμετώπιση ζητημάτων της Ο.Τ.Δ. που έχουν σχέση με συμβάσεις επενδυτών, τακτοποίηση διαφορών ή παρερμηνειών κ.λπ.

Τεχνικός Η/Υ και Δικτύων: Βήπας Θεόδωρος

Θα μεριμνά για την αντιμετώπιση ζητημάτων της Ο.Τ.Δ. που έχουν σχέση με τα πληροφορικά συστήματα, εγκατάσταση προγραμμάτων, δημιουργία και υποστήριξη ιστοσελίδας, κλπ

Επιπρόσθετα για τη διαχείριση του προγράμματος στο πλαίσιο της Προτεραιότητας 4 του ΕΠΑΛΘ, επειδή η ΑΝΚΟ δεν διαθέτει το αναγκαίο ειδικό προσωπικό θα απαιτηθεί η συνεργασία με ιχθυολόγο που θα προκύψει κατόπιν διαδικασίας προκήρυξης.

Αναφορικά με την περιοχή παρέμβασης η οποία επεκτείνεται και στο νομό Γρεβενών, θα απαιτηθεί η στελέχωση Ομάδας με δύο (2) άτομα με τις αναγκαίες ειδικότητες, για τη στήριξη των επενδύσεων στο νομό Γρεβενών με επιτόπια παρουσία, σε συνεργασία πάντοτε με την υπόλοιπη ομάδα έργου της ΑΝΚΟ.

Για την στελέχωση του γραφείου των Γρεβενών, η ΑΝΚΟ θα προβεί σε διαδικασία προκήρυξης ώστε να επιλεγούν τα κατάλληλα στελέχη.

Η ανωτέρω ομάδα έργου στηρίζεται σε επίπεδο κατευθύνσεων, στρατηγικής και καθοδήγησης από το Γενικό Δ/ντη της Εταιρείας Αμνατιδή Γιώργο και τον Δ/ντη Προγραμμάτων Σιδηρόπουλο Αναστάσιο.

Η λειτουργία της ΟΤΔ βασίζεται στις παρακάτω Βασικές Αρχές :

- Διαφάνεια
- Ισότιμη μεταχείριση των ενδιαφερόμενων
- Συνδρομή σε κάθε πρόβλημα
- Διασφάλιση του δημόσιου χρήματος
- Δημιουργία θέσεων απασχόλησης
- Αναζωογόνηση της υπαίθρου
- Ενεργοποίηση των τοπικών φορέων και πολιτών

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.7 – ΣΤΕΛΕΧΙΑΚΗ ΔΟΜΗ ΟΜΑΔΑΣ ΕΡΓΟΥ					
Α/Α	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΟΜΑΔΑ	ΕΤΟΣ ΠΡΟΣΛΗΨΗΣ	ΤΙΤΛΟΙ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΕΜΠΕΙΡΙΑ
Επιστημονικό προσωπικό					
1	Αμανατίδης Γιώργος	Γενικός Δ/ντης	1987	Γεωπόνος	29 χρόνια στην ΑΝΚΟ, Γ. Δ/ντης από το 1991 με εμπειρία στη διοίκηση έργου και στο σχεδιασμό, υλοποίηση και παρακολούθηση εθνικών & ευρωπαϊκών προγραμμάτων καθώς και στην εκπόνηση επιχειρησιακών σχεδίων
2	Σιδηρόπουλος Αναστάσιος	Δ/ντης Προγραμμάτων	1988	Οικονομολόγος	28 χρόνια στην ΑΝΚΟ, Δ/ντης Προγραμμάτων από το 1998 με εμπειρία στη διοίκηση έργου και στο σχεδιασμό, υλοποίηση και παρακολούθηση εθνικών & ευρωπαϊκών προγραμμάτων καθώς και στην εκπόνηση επιχειρησιακών σχεδίων
3	Γκερεχτέ Ζωή	Συντονίστρια	1992	Οικονομολόγος	24 χρόνια εμπειρία στο LEADER, από το 1996 Υπεύθυνη του τμήματος Ανάπτυξης Υπαίθρου της ΑΝΚΟ και συντονίστρια LEADER
4	Γκουντιό Έφη	Μέλος Ομάδας	1992	Π. Μηχανικός	24 χρόνια εμπειρία στο LEADER, μέλος της ομάδας έργου με χρέη Πολιτικού Μηχανικού
5	Παπαγερίδου Ανατολή	Μέλος Ομάδας	1997	Οικονομολόγος	19 χρόνια εμπειρία στο LEADER, μέλος της ομάδας έργου του LEADER & του Άξονα 3

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.7 – ΣΤΕΛΕΧΙΑΚΗ ΔΟΜΗ ΟΜΑΔΑΣ ΕΡΓΟΥ					
A/A	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΟΜΑΔΑ	ΕΤΟΣ ΠΡΟΣΛΗΨΗΣ	ΤΙΤΛΟΙ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΕΜΠΕΙΡΙΑ
6	Ράγιας Βασίλης	Μέλος Ομάδας	2003	Οικονομολόγος	13 χρόνια εμπειρία στο LEADER, μέλος της ομάδας έργου & του Άξονα 3
7	Χριστοδούλου Νίκη	Μέλος Ομάδας	2001	Π. Μηχανικός	15 χρόνια εμπειρία στο τμήμα ανάπτυξης Υπαίθρου, μέλος της ομάδας έργου του ΟΠΑΑΧ & του Άξονα 3 με χρέη Π. Μηχανικού
8	Μαυρίδης Γρηγόρης	Μέλος Ομάδας	2006	Π. Μηχανικός	10 χρόνια εμπειρία στο τμήμα ανάπτυξης Υπαίθρου, μέλος της ομάδας έργου του ΟΠΑΑΧ & του Άξονα 3 με χρέη Πολιτικού Μηχανικού, υπεύθυνος διακρατικών και διατοπικών σχεδίων LEADER
9	Πιτένης Μιχάλης	Μέλος Ομάδας	2002	Γεωπόνος	13 χρόνια εμπειρία στο τμήμα ανάπτυξης Υπαίθρου, μέλος της ομάδας έργου του ΟΠΑΑΧ & του Άξονα 3
10	Πλιάτσου Ευαγγελία	Λογιστική παρακολούθηση	1994	Λογίστρια	22 χρόνια στην ΑΝΚΟ, στέλεχος λογιστηρίου, λογιστική παρακολούθηση στο LEADER
11	-	Μέλος Ομάδας	Θα γίνει προκήρυξη	Ιχθυολόγος	Νέο μέλος
12	-	Στέλεχος Ομάδας έργου στο Ν. Γρεβενών	Θα γίνει προκήρυξη	Κατάλληλη ειδικότητα	Νέο μέλος
13	-	Στέλεχος Ομάδας έργου στο Ν. Γρεβενών	Θα γίνει προκήρυξη	Κατάλληλη ειδικότητα	Νέο μέλος
Λοιπό προσωπικό					
1	Κωστάκη Ειρήνη	Γραμματειακή Υποστήριξη	1987	ΤΕΙ Διοίκησης Επιχειρήσεων	29 χρόνια στην ΑΝΚΟ, χρέη γραμματειακής Υποστήριξης στο LEADER
2	Φαρμάκη Πολύνα	Νομικός	2009	Νομικός	7 χρόνια στην ΑΝΚΟ, νομική στήριξη της εταιρείας και θεμάτων του LEADER
3	Βήπας Θεόδωρος	Τεχνικός Η/Υ & Δικτύων	2008	Προγραμματιστής Η/Υ	8 χρόνια στην ΑΝΚΟ, τεχνικός Η/Υ και δικτύων οριζόντια στην εταιρεία

1.3.2. Τεκμηρίωση της επάρκειας της στελεχιακής δομής

Η Αναπτυξιακή Δυτικής Μακεδονίας Α.Ε. ιδρύθηκε το 1985 με σκοπό να αποτελέσει ένα βασικό φορέα ανάπτυξης και στήριξης της κοινωνίας και οικονομίας της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας. Το εταιρικό σχήμα της ANKO αποτελεί μια μακροχρόνια και σταθερή δομή αναπτυξιακού σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων, η οποία τεκμηριώνεται από την ενεργό εμπλοκή της στα διάφορα αναπτυξιακά ζητήματα της περιοχής.

Το «Τμήμα Ανάπτυξης της Υπαίθρου» της ANKO από το 1998 έχει αναλάβει τη στήριξη Ανάπτυξης της Υπαίθρου στη Δυτική Μακεδονία με όσο το δυνατόν πιο συστηματικό και οργανωμένο τρόπο. Στόχος, η συνεχής ενημέρωση – ευαισθητοποίηση των κατοίκων της υπαίθρου αλλά και η διαχείριση προγραμμάτων προς όφελός τους. Η εμπειρία από την υλοποίηση προγραμμάτων έχει διαμορφώσει και αναδείξει έναν ικανό και αποτελεσματικό υπηρεσιακό πυρήνα που θα αναλάβει τη στήριξη των επενδυτικών προσπαθειών του τοπικού πληθυσμού μέσα από την **νέα στρατηγική τοπικής ανάπτυξης**.

Συνεπώς στην ANKO υπάρχει ήδη επιστημονική ομάδα από προσωπικό που έχει σημαντική εμπειρία παρακολούθησης και διαχείρισης Προγραμμάτων.

Επισημαίνεται ότι η ANKO υποστήριξε, ως Ομάδα Τοπικής Δράσης, τα προγράμματα LEADER από την έναρξη της πρωτοβουλίας LEADER I το 1991. Ειδικότερα, αποτέλεσε την Ομάδα Τοπικής Δράσης των προγραμμάτων LEADER I & LEADER II για τους νομούς Κοζάνης και Γρεβενών. Επίσης η ANKO αποτέλεσε τη Δομή Στήριξης και τον Μηχανισμό Υποστήριξης τόσο των ΟΠΑΑΧ Δυτικής Μακεδονίας όσο και του Άξονα 3 κατά την 4^η προγραμματική περίοδο, ενώ ο Υπεύθυνος έργου της Αντένας Γρεβενών ήταν στέλεχος της ANKO. Από τα ανωτέρω καταδεικνύεται τόσο η εμπειρία της ομάδας όσο και η γνώση του συνόλου της περιοχής παρέμβασης (Περιφερειακές ενότητες Κοζάνης και Γρεβενών).

Η ΟΤΔ συνεπώς διαθέτει επαρκή στελεχιακή δομή που την καθιστούν ικανή για την υλοποίηση του νέου προγράμματος. Ωστόσο θα απαιτηθεί η συνεργασία με ιχθυολόγο για την υλοποίηση του έργου στο πρόγραμμα Αλιείας, ώστε να καλυφθεί η τυχόν έλλειψη γνώσης στο συγκεκριμένο αντικείμενο καθώς η ANKO είναι η πρώτη φορά που υποβάλει πρόταση στο συγκεκριμένο πρόγραμμα. Να σημειωθεί ωστόσο ότι η ANKO το 1988 είχε δημιουργήσει εταιρεία με την επωνυμία ΔΕΑΛΠ για την υλοποίηση έργων ιχθυοπαραγωγής στη λίμνη Πολυφύτου, εταιρεία που σήμερα είναι ανενεργή αλλά πιθανά θα δοθεί η δυνατότητα δραστηριοποίησής της στο πλαίσιο υλοποίησης του Τοπικού Προγράμματος κατά την παρούσα Προγραμματική Περίοδο.

Τέλος, για την καλύτερη οργάνωση και εγγύτητα, στο νομό Γρεβενών όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, θα στελεχωθεί γραφείο στην Αναπτυξιακή Γρεβενών με δύο άτομα για τη διαπεραίωση των έργων σε τοπικό επίπεδο, πάντα με την εποπτεία και στήριξη του κεντρικού γραφείου της ANKO στην Κοζάνη.

Σημειώνεται ότι το στελεχιακό δυναμικό της ANKO στο σύνολό της, αποτελείται από **60 άτομα διαφόρων ειδικοτήτων** (μηχανικούς, γεωλόγους, δασολόγους, οικονομολόγους, προγραμματιστές, λογιστές, σχεδιάστριες κλπ) που υποστηρίζουν τη δομή της ΟΤΔ και δρούν συμπληρωματικά όποτε υπάρχει ανάγκη.

Στο Παράρτημα 4.8 (Παράρτημα Κεφαλαίου 1) επισυνάπτεται πίνακας της στελεχιακής δομής της ANKO.

1.3.3. Παρουσίαση κτιριακών υποδομών και εξοπλισμού

Η έδρα της εταιρείας βρίσκεται στην πόλη της Κοζάνης. Σημειώνεται ότι η πόλη της Κοζάνης δεν εντάσσεται στην περιοχή παρέμβασης καθόσον υπερβαίνει τους 15.000 κατοίκους, η πρόσβαση όμως προς και από την περιοχή παρέμβασης είναι άμεση και ευχερής απέχοντας μόλις 2 χιλιόμετρα περιμετρικά από την περιοχή παρέμβασης. Αναφορικά με την Π.Ε. Γρεβενών και για την εξυπηρέτηση του τοπικού πληθυσμού θα δημιουργηθεί Παράρτημα στην πόλη των Γρεβενών με τουλάχιστον δύο άτομα τα οποία θα εγκατασταθούν αρχικά στα Γραφεία της ΑΝΓΡΕ.

Η ANKO στεγάζεται σε σύγχρονο τριώροφο κτίριο, κοντά στο κέντρο της Κοζάνης, με συνολική επιφάνεια 1200 τ.μ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.8 - ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ANKO		
A/A	Χώροι	Ποσότητα
1	Γραφεία	30
2	Αίθουσα Συνεδριάσεων	1
3	Βιβλιοθήκη	2
4	Αίθουσα Σεμιναρίων	1
5	Χώρος Printing & Plotting	1
6	Αναπαραγωγή μελετών	1
7	Κεντρικό Αρχείο	1
8	Αποθηκευτικοί και βοηθητικοί χώροι	

Οι χώροι των γραφείων είναι πλήρως εξοπλισμένοι με γραφεία, καρέκλες, καρέκλες συνεργατών, βιβλιοθήκες και λοιπό εξοπλισμό όπως αναλυτικά περιγράφεται στη συνέχεια.

Η ΟΤΔ της ANKO από τους ανωτέρω χώρους χρησιμοποιεί για το πρόγραμμα κυρίως τα γραφεία που βρίσκονται στον 2^ο όροφο του κτιρίου και περιλαμβάνει πέραν του γραφείου LEADER στο οποίο είναι εγκατεστημένη η βασική Ομάδα της ΟΤΔ, τα γραφεία της Δ/σης (Γ.Δ/νη, Δ/νη Προγραμμάτων, Δ/νη Οικονομικών), το χώρο του λογιστηρίου, τη μικρή αίθουσα συσκέψεων και το γραφείο γραμματείας. Επίσης η ΟΤΔ χρησιμοποιεί όποτε υπάρχει ανάγκη την αίθουσα συσκέψεων και το γραφείο του προέδρου που βρίσκονται στον 3^ο όροφο για τις συνεδριάσεις της ΕΔΠ, τις συναντήσεις με φορείς, δικαιούχους, κλπ, το χώρο και τον αντίστοιχο εξοπλισμό (Printing & Plotting), όταν απαιτείται η αναπαραγωγή σχεδίων και χαρτών, που βρίσκεται στον 1^ο όροφο, την υποδοχή και την κεντρική γραμματεία της ANKO στο ισόγειο,

καθώς και τον χώρο βιβλιοθήκης, το κεντρικό αρχείο και τους αποθηκευτικούς και βοηθητικούς χώρους που βρίσκονται στο υπόγειο.

Στους πίνακες που ακολουθούν παρατίθεται ο εξοπλισμός και το λογισμικό της ΑΝΚΟ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.9 - ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΝΚΟ	
Εξοπλισμός	Ποσότητα
Διακομιστές	15
Σταθμοί εργασίας (desktop+laptops)	80
Συνδέσεις internet	3 x ADSL+ με μέγιστη ταχύτητα 24Mbps κάθε γραμμή
Τείχος προστασίας	1
Σύστημα εποπτείας Datacenter	1
Σύστημα backup NAS	2
Δρομολογητές	3
Μεταγωγείς δικτύου	5
Εκτυπωτές έγχρωμοι	17
Εκτυπωτές ασπρόμαυροι	3
Φωτοτυπικά	5
Plotters	1
Σαρωτές	5
Τηλεφωνικό κέντρο	1

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.10 - ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ ΤΗΣ ΑΝΚΟ	
Είδος λογισμικού	Τύπος
Λειτουργικά συστήματα σταθμών εργασίας	Microsoft Windows 2000, XP, Vista, 7, 10
Λειτουργικά συστήματα διακομιστών	Microsoft Windows Server 2000, Server 2003, Server 2008 R2 VMWare ESXi 5.5 Ubuntu linux Server
Εφαρμογές γραφείου	Microsoft Office 2000, 2003, 2007, 2010, 2012 Microsoft Visio 2000, 2003 Adobe Acrobat pro v7 & v5 Openoffice Paperport
Γραφικά – επεξεργασία εικόνας	Photoshop CS4, Corel 11, Gimp
Τρισδιάστατα γραφικά	Autodesk Autocad (2004 – 2010) Autodesk Autocad Architect Autodesk Autocad Revit Autodesk Autocad 3DS Max

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.10 - ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ ΤΗΣ ΑΝΚΟ	
Είδος λογισμικού	Τύπος
	Sofistik CadWare
Ηλεκτρολογικά – μηχανολογικά	4M, Eplan, Encosoft
Διάφορα επιστημονικά	Tarlen, Googleearth pro, Plexearth, Works 2015 (Υδραυλικά)
Οδοποιία - τοπογραφικά	ΟΔΟΣ, Raport, Contour, Landbase
Ασφάλεια	Kaspersky Endpoint Security
GIS	ESRI ARCGIS 10
Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο	Zimbra Collaboration Suite
Βάσης δεδομένων	Oracle, Access, MySQL, Postgress
Backup	Symantec BackupExec, VEEAM
Εργαλεία προγραμματισμού	Delphi 2010, Delphi 5, Microsoft Visual Studio 2010
Custom εφαρμογή	Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα ΑΝΚΟ (πρωτόκολλο, προγραμματισμός έργων, διαχείριση εγγράφων, διαχείριση κινδύνων ...)

Ιστότοποι που ανήκουν στην ΑΝΚΟ Α.Ε. : WWW.ANKO.GR, WWW.ANKOLEADER.GR, WWW.ANKO-EUNET.GR, WWW.PROGPINDOS.GR, WWW.VISIT-MSV.GR, WWW.ERGASIAKOZANI.GR, WWW.PRO-ERGASIA.EU, WWW.SYNPRATTO.GR, WWW.GEODM.GR

Το σύνολο του ανωτέρω εξοπλισμού είναι διαθέσιμο όποτε απαιτείται και από την ΟΤΔ της ΑΝΚΟ.

Σημειώνεται ότι κατά την προηγούμενη περίοδο έγινε προμήθεια σύγχρονου εξοπλισμού για την ΟΤΔ της ΑΝΚΟ μέσα από το μέτρο 431 του LEADER και ειδικότερα των παρακάτω :

1. Έξι (6) Προσωπικοί Υπολογιστές Desktop με οθόνη
2. Ένας (1) Φορητός Υπολογιστής
3. Ένας (1) Εκτυπωτής
4. Δύο (2) Σαρωτές
5. Έξι (6) καθίσματα γραφείου
6. Ένα (1) φωτοαντιγραφικό μηχάνημα
7. Μία (1) μηχανή βιβλιοδεσίας μεταλλικού σπινράλ
8. Μία (1) Συσκευή Φαξ
9. Ένα (1) Τροφοδοτικό Συνεχούς Λειτουργίας (UPS)
10. Μία (1) Ψηφιακή Φωτογραφική Μηχανή
11. Μία (1) Ψηφιακή Φωτογραφική Μηχανή με GPS

Όπως γίνεται αντιληπτό η ΟΤΔ είναι πλήρως εφοδιασμένη τόσο με εξοπλισμό γραφείων όσο και με ηλεκτρονικό εξοπλισμό και θα απαιτηθεί μόνο η προμήθεια πρόσθετου εξοπλισμού (Η/Υ) για τα νέα άτομα, με μία πρόβλεψη αντικατάστασης παλαιότερου για όσα άτομα πραγματοποιήθηκε ανανέωσή του στο πλαίσιο του προηγούμενου προγράμματος LEADER.

Όσον αφορά τα άτομα που θα βρίσκονται στο νομό Γρεβενών, αυτά θα εγκατασταθούν στα υφιστάμενα γραφεία της Αναπτυξιακής Γρεβενών και θα απαιτηθεί η προμήθεια μόνο ηλεκτρονικών Υπολογιστών.

1.4. Στοιχεία υλοποίησης τοπικών προγραμμάτων των Αξόνων 4 του ΠΑΑ 2007-2013 & του ΕΠΑΛΘ 2007-2013

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.11 - ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ – ΑΝΚΟ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2007 - 2013	
Στοιχεία υλοποίησης τοπικών προγραμμάτων του Άξονα 4 του ΠΑΑ (σε Δημόσια Δαπάνη)	
Συνολικό ποσό Δημόσιας Δαπάνης νομικών δεσμεύσεων, εκτός των λειτουργικών δαπανών, του Τ.Π. μέχρι και στις 31/12/2015	5.493.724,32
Ποσό Δημόσιας Δαπάνης πληρωμών, εκτός των λειτουργικών δαπανών, του Τ.Π. στις 31/12/2015	3.759.533,02
Ποσό Δημόσιας Δαπάνης Τ.Π., εκτός των λειτουργικών δαπανών, στις 31/12/2015	6.307.460
Αριθμός σχεδίων Μέτρου 421, στα οποία ήταν συντονιστής / εθνικός συντονιστής η ΟΤΔ 2007-2013	0
Αριθμός σχεδίων Μέτρου 421, στα οποία ήταν εταίρος (εκτός συντονιστή) η ΟΤΔ 2007-2013	2

1.5. Λοιπά στοιχεία του υποψήφιου Φορέα

Η Αναπτυξιακή Δυτικής Μακεδονίας Α.Ε – ΑΝΚΟ είναι φορέας πιστοποιημένος κατά το πρότυπο ΕΛΟΤ **BS EN ISO 9001:2008**. Το Σύστημα Διαχείρισης Ποιότητας εφαρμόζεται σε : «Εκπόνηση μελετών, υλοποίηση και διαχείριση εθνικών/ ευρωπαϊκών προγραμμάτων και παροχή υπηρεσιών τεχνικού συμβούλου. Διαχείριση συγχρηματοδοτούμενων έργων, υλοποίηση δημοσίων τεχνικών έργων υποδομής, δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών, καθώς και υλοποίηση συγκεκριμένων δράσεων με ίδια μέσα.» Αρ. πιστοποιητικού: PIR6005314 από τον Οργανισμό: Hellenic Lloyd's A.E.

Στο Παράρτημα (4.7) επισυνάπτεται το σχετικό πιστοποιητικό.

2.ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

2.1. Παρουσίαση προτεινόμενης περιοχής παρέμβασης

Η περιοχή παρέμβασης του τοπικού προγράμματος περιλαμβάνει δύο (2) Περιφερειακές Ενότητες, την Π.Ε. Κοζάνης και την Π.Ε. Γρεβενών, οι Τοπικές / Δημοτικές Κοινότητες των οποίων αποτυπώνονται στον ακόλουθο Πίνακα 1 με πληροφορία ως προς την ορεινότητα/μειονεκτικότητα, έκταση και μόνιμο πληθυσμό απογραφής 2011. Όπως διαφαίνεται στην περιοχή παρέμβασης εντάσσεται το σύνολο των δύο Περιφερειακών Ενοτήτων Κοζάνης και Γρεβενών εξαιρουμένων των Δημοτικών Κοινοτήτων Κοζάνης και Πτολεμαΐδας ως αστικών κέντρων με πληθυσμό άνω των 15.000 κατοίκων.

Η περιοχή παρέμβασης που προτείνεται προς ένταξη στο ΠΑΑ 2014-2020 έχει πληθυσμό 107.207 κατοίκους και έκταση 5.107,75 km², ενώ υποσύνολό της με πληθυσμό 14.905 κατοίκους και έκταση 607,08 km² προτείνεται προς ένταξη στο ΕΠΑΛΘ 2014-2020.

Η περιοχή που εντάσσεται στο ΕΠΑΛΘ περιλαμβάνει τους οικισμούς που βρίσκονται γύρω από τις τεχνητές λίμνες του Πολυφύτου και του Ιλαρίωνα και οι οποίες αποτελούν μία ενιαία περιοχή.

Σύμφωνα με την οδηγία (ΕΟΚ) 75/268 όλοι οι ΟΤΑ της περιοχής παρέμβασης έχουν χαρακτηριστεί ως Ορεινές ή Μειονεκτικές περιοχές.

Για την περιοχή παρέμβασης του ΕΠΑΛΘ 2014-2020 η ανάλυση της περιοχής παρέμβασης έγινε σε επίπεδο οικισμού.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Περιφερειακή Ενότητα	Δήμος	Τοπική / Δημοτική Κοινότητα	Γεωγραφικός Κωδικός Καλλικράτη	Χαρακτηρισμός περιοχής	LEADER ΠΑΑ 2014-2020		LEADER ΕΠΑΛΘ 2014-2020	
					Έκταση (km ²)	Πληθυσμός (στοιχεία 2011-μόνιμος πληθυσμός)	Έκταση (km ²)	Πληθυσμός (στοιχεία 2011-μόνιμος πληθυσμός)
ΚΟΖΑΝΗΣ	ΚΟΖΑΝΗΣ	Αλωνακίων	90680502	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	10,98	368		
		Ανθότοπου	90680503	Ορεινή	23,95	153		
		Αργίλου	90680504	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	6,51	379		
		Βατερού	90680505	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	17,95	738		
		Εξοχής	90680506	Ορεινή	16,92	114		
		Καλαμιάς	90680507	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	7,26	180		
		Καρυδίτσας	90680508	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	7,91	904		
		Κοίλων	90680509	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	15,99	1.643		
		Λευκόβρυσης	90680510	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	6,5	1.208		
		Λευκοπηγής	90680511	Ορεινή	26,46	1.161		
		Λυγερής	90680512	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	12,83	118		
		Μεταμόρφωσης	90680513	Ορεινή	19,89	346		
		Νέας Νικόπολης	90680514	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	16,52	185		
		Ξηρολίμνης	90680515	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	24,78	388		
		Οινόης	90680516	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	22,27	111		
		Πετρανών	90680517	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	27,39	696		
		Πρωτοχωρίου	90680518	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	11,25	830		
		Πτελέας	90680519	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	12,19	165		
		Σκήτης	90680520	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	25,75	289		
		Χαραυγής	90680521	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	18,32	1.300		
		Αιανής	90680101	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	52,34	2.006	52,34	2.006
		Αγ. Παρασκευής	90680102	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	6,05	637		
		Κερασιάς	90680103	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	9,64	165		
		Κτενίου	90680104	Ορεινή	15,43	73		
		Ροδιανής	90680105	Ορεινή	15,43	295		
		Ρυμνίου	90680106	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	11,5	161	11,5	161
		Χρωμίου	90680107	Ορεινή	45,62	92		
		Μαυροδενδρίου	90680202	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	34,2	1.059		
		Λιβερών	90680201	Ορεινή	21,98	29		
		Ποντοκώμης	90680203	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	27,34	1.116		
		Σιδερών	90680204	Ορεινή	28,55	131		
		Κρόκου	90680301	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	18,26	2.977		
		Σταυρωτής*	90680302	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	20,64	27	20,64	27
		Αμυγδαλέας*		ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ		13		13
		Ανατολής*		ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ		26		26
		Άνω Κώμης	90680303	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	12,82	1.436		
		Καισαρείας*	90680304	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	9,18	615	9,18	615
		Κήπου*		ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	7,15	129		
		Κάτω Κώμης	90680305	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	8,2	288		
		Κοντοβουνίου*	90680306	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	5,23	45	5,23	45
		Πύργου*		ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ		71		71
		Μηλέας	90680307	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	5,39	173		
		Σπάρτου	90680308	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	12,3	110	12,3	110
		Κοιλάδας	90680409	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	21,42	662		
		Αγ. Δημητρίου	90680401	ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗ	37,55	831		

		Αγ.Χαραλάμπους	90680402	Ορεινή	15,1	144		
		Ακρινής	90680403	Μειονεκτική	38,42	975		
		Αυγής	90680404	Ορεινή	20,33	20		
		Βοσκοχωρίου	90680405	Ορεινή	25,1	120		
		Δρεπάνου	90680406	Μειονεκτική	30,15	1.302		
		Καπνοχωρίου	90680407	Ορεινή	25,16	331		
		Κλείτους	90680408	Μειονεκτική	24,05	408		
		Πολυμύλου	90680410	Ορεινή	57,37	436		
		Ρυακίου	90680411	Μειονεκτική	18,15	285		
		Τετραλόφου	90680412	Ορεινή	25,2	320		
ΚΟΖΑΝΗΣ	ΒΟΪΟΥ	Νεάπολης	90660201	Μειονεκτική	22	2.323		
		Αηδόνοχωρίου	90660202	Μειονεκτική	9,68	89		
		Αλιάκμωνα	90660203	Μειονεκτική	16,08	231		
		Αξιοκάστρου	90660204	Μειονεκτική	15,78	133		
		Ασπρούλας	90660205	Ορεινή	17,46	122		
		Βελανιδιάς	90660206	Ορεινή	16,58	109		
		Δρυόβουνου	90660207	Ορεινή	24,94	251		
		Λευκοθέας	90660208	Ορεινή	8,45	20		
		Μεσόλογγου	90660209	Ορεινή	10,76	40		
		Μολόχας	90660210	Μειονεκτική	8,95	132		
		Πεπονιάς	90660211	Μειονεκτική	10,85	70		
		Περιστεράς	90660212	Μειονεκτική	7,05	22		
		Πλατανιά	90660213	Ορεινή	10,02	93		
		Πολυλάκκου	90660214	Μειονεκτική	10,08	29		
		Πυλωρίου	90660215	Μειονεκτική	7,55	57		
		Σημάντρου	90660216	Ορεινή	6,05	38		
		Σκαλοχωρίου	90660217	Ορεινή	11,34	102		
		Τραπεζίτσας	90660218	Μειονεκτική	10,28	99		
		Χειμερινού	90660219	Μειονεκτική	6,2	50		
		Χορηγού	90660220	Ορεινή	8,17	90		
		Καλονερίου	90660103	Μειονεκτική	21,79	483		
		Γαλατινής	90660101	Ορεινή	55,17	1.795		
		Εράτυρας	90660102	Ορεινή	56,38	1.097		
		Ναμάτων	90660104	Ορεινή	14,45	104		
		Πελεκάνου	90660105	Ορεινή	29,59	269		
		Σισανίου	90660106	Ορεινή	19,25	254		
		Πενταλόφου	90660304	Ορεινή	38,11	446		
		Αγ. Σωτήρας	90660301	Ορεινή	5,22	28		
		Βυθού	90660302	Ορεινή	25,24	122		
		Διλόφου	90660303	Ορεινή	15,35	24		
		Σιάτιστας	90660401	Ορεινή	94,43	5.490		
		Μικροκάστρου	90660402	Μειονεκτική	16,57	446		
		Παλαιοκάστρου	90660403	Ορεινή	47,53	311		
		Τσοτυλίου	90660525	Ορεινή	25,66	1.545		
		Άγ. Θεοδώρου	90660501	Ορεινή	22,29	52		
		Αγ. Αναργύρων	90660502	Ορεινή	8,58	37		
		Ανθούσας	90660503	Ορεινή	15,19	42		
		Ανθοχωρίου	90660504	Μειονεκτική	15,78	136		
		Αυγερινού	90660505	Ορεινή	43,73	236		
		Βουχωρίνας	90660506	Ορεινή	9,11	35		
		Βροντής	90660507	Ορεινή	11,98	178		

ΚΟΖΑΝΗΣ		Δαμασκηινιάς	90660508	Ορεινή	14,2	152		
		Δάφνης	90660509	Ορεινή	5,43	31		
		Διχειμάρρου	90660510	Ορεινή	8,68	50		
		Δραγασιός	90660511	Ορεινή	16,25	50		
		Ζώνης	90660512	Ορεινή	13,03	63		
		Κλεισωρείας	90660513	Ορεινή	6	44		
		Κορυφής	90660514	Ορεινή	15,25	70		
		Κριμηνίου	90660515	Ορεινή	4,13	45		
		Λικνάδων	90660516	Ορεινή	6,2	27		
		Λούβρης	90660517	Ορεινή	5,73	51		
		Λουκομίου	90660518	Μειονεκτική	8,7	47		
		Μόρφης	90660519	Ορεινή	7,15	74		
		Ομαλής	90660520	Ορεινή	16,21	98		
		Πλακίδας	90660521	Ορεινή	5,05	10		
		Πολυκαστανίου	90660522	Ορεινή	17,75	120		
		Ροδοχωρίου	90660523	Μειονεκτική	8,2	52		
		Σταυροδρομίου	90660524	Ορεινή	8,39	70		
		Χρυσαιγής	90660526	Ορεινή	11,62	102		
	ΕΟΡΛΑΙΑΣ	Ασβεστόπετρας	90670502	Μειονεκτική	24,05	739		
		Γαλάτειας	90670503	Μειονεκτική	17,13	393		
		Δροσερού	90670504	Μειονεκτική	10,56	342		
		Καρδίας	90670505	Μειονεκτική	9,3	5		
		Κομάνου	90670506	Μειονεκτική	9,45	107		
		Μαυροπηγής	90670507	Μειονεκτική	21,04	456		
		Ολυμπιάδας	90670508	Μειονεκτική	12,53	614		
		Πενταβρύσου	90670509	Μειονεκτική	5,6	224		
		Περδίκκα	90670510	Μειονεκτική	30,96	1.582		
		Προαστίου	90670511	Μειονεκτική	10,55	649		
		Πτελεώνα	90670512	Μειονεκτική	9,22	36		
		Αγ.Χριστοφόρου	90670101	Μειονεκτική	18,23	527		
		Ερμακιάς	90670102	Ορεινή	53,18	325		
		Καρυοχωρίου	90670103	Μειονεκτική	23,84	431		
		Σπηλιάς	90670104	Ορεινή	24,35	69		
		Κομνηνών	90670202	Μειονεκτική	62,47	690		
		Ανατολικού	90670201	Μειονεκτική	30,59	903		
		Μεσοβούνου	90670203	Ορεινή	48,55	407		
		Πύργων	90670204	Ορεινή	45,54	768		
		Βλάστης	90670301	Ορεινή	72,09	274		
		Εμπορίου	90670403	Ορεινή	14,95	804		
		Αναρράχης	90670401	Μειονεκτική	30,45	926		
		Άρδασσας	90670402	Μειονεκτική	37,58	1.022		
		Μηλοχωρίου	90670404	Ορεινή	13,07	582		
		Φούφα	90670405	Μειονεκτική	16	575		
	ΣΕΡΒΙΩΝ - ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ	Σερβίων*	90690401	Μειονεκτική	33,9	2.980	33,9	2.980
		Νέας Λάβας*		Ορεινή	17,7	560		
		Αυλών	90690402	Μειονεκτική	11	293	11	293
		Βαθυλάκκου	90690403	Μειονεκτική	16,5	615	16,5	615
		Γουλών	90690404	Μειονεκτική	11,35	185	11,35	185
		Ιμέρων*	90690405	Μειονεκτική	38,05	156	38,05	156
		Αύρας*		Μειονεκτική		56		56
		Καστανιάς*	90690406	Ορεινή	9,79	68		

		Νέας Καστανιάς*		Μειονεκτική	39,19	497	39,19	497
		Κρανιδίων	90690407	Μειονεκτική	12,3	461	12,3	461
		Λευκάρων	90690408	Μειονεκτική	25,25	211		
		Μεσιανής	90690409	Μειονεκτική	16,45	280	16,45	280
		Μεταξά	90690410	Ορεινή	58,2	226		
		Νεράιδας	90690411	Μειονεκτική	12,2	148	12,2	148
		Πλατανορρεύματος	90690412	Ορεινή	35,3	1.004	35,3	1.004
		Πολυρράχου	90690413	Ορεινή	28,71	269		
		Ροδίτη*	90690414	Μειονεκτική	16,75	263	16,75	263
		Κουβουκλίων*		Μειονεκτική		27		27
		Τριγωνικού	90690415	Ορεινή	17,48	312		
		Βελβεντού*	90690101	Μειονεκτική	41,57	3.360	41,57	3.360
		Παλαιογράφτσανου*		Ορεινή	13	39		
		Αγ. Κυριακής	90690102	Ορεινή	17,93	14		
		Καταφυγίου	90690103	Ορεινή	44,135	28		
		Πολυφύτου	90690104	Ορεινή	9,88	7		
		Τρανοβάλτου	90690203	Ορεινή	79,25	790		
		Ελάτης	90690201	Ορεινή	39,98	415		
		Μικροβάλτου	90690202	Ορεινή	30,31	334		
		Λιβαδερού	90690301	Ορεινή	52	1.232		
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΚΟΖΑΝΗΣ					3.423,97	75.450	395,75	13.399
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΓΡΕΒΕΝΩΝ	Γρεβενών	90610501	Ορεινή	56,84	13.374		
		Αγ. Θεοδώρων	90610502	Ορεινή	152,18	369		
		Αμυγδαλεών	90610503	Ορεινή	28,33	500		
		Βατολάκκου	90610504	Μειονεκτική	8,95	287		
		Έλατου	90610505	Ορεινή	23,3	177		
		Ελευθέρου	90610506	Μειονεκτική	11,18	229		
		Καλοχίου	90610507	Ορεινή	37,06	106		
		Κυρακαλής	90610508	Ορεινή	9,28	130		
		Μέγα Σειρηνίου	90610509	Ορεινή	18,8	555		
		Μυρσίνης	90610510	Μειονεκτική	25,49	343		
		Ροδιάς	90610511	Ορεινή	12,88	252		
		Συνδένδρου	90610512	Ορεινή	19,23	194		
		Φελλίου	90610513	Ορεινή	57,86	1.094		
		Αβδέλλας	90610101	Ορεινή	43,24	280		
		Μεγάρου	90610207	Ορεινή	24,76	370		
		Αγ. Κοσμά	90610201	Ορεινή	9,5	75		
		Δασυλλίου	90610202	Ορεινή	7,95	12		
		Καληράχης	90610203	Ορεινή	16,61	125		
		Καλλονής	90610204	Ορεινή	9,45	6		
		Κυδωνιών	90610205	Ορεινή	18,83	104		
		Κυπαρισσίου	90610206	Ορεινή	8,37	43		
		Οροπεδίου	90610208	Ορεινή	15,91	110		
		Τρικόρφου	90610209	Ορεινή	3,72	25		
		Κνίδης	90610303	Ορεινή	81,9	610		
		Εξάρχου	90610301	Ορεινή	55,55	110		
		Κέντρου*	90610302	Ορεινή	18,67	102		
		Αγαλαίων*		Ορεινή	10,18	47		
		Νησίου*		Ορεινή	13,57	83	13,57	83
		Παλαιοχωρίου	90610304	Ορεινή	43,94	237		

ΓΡΕΒΕΝΩΝ		Ποντινής	90610305	Ορεινή	33,57	333		
		Πυλωρών	90610306	Ορεινή	16,01	69		
		Σαρακήνας*	90610307	Ορεινή	19,96	177		
		Δίπορου*		Ορεινή	24,95	85	24,95	85
		Νεοχωρίου*		Ορεινή	4,98	116		
		Κηπουρείου	90610402	Ορεινή	40,29	206		
		Καλλιθέας	90610401	Ορεινή	49,99	122		
		Κρανιάς	90610403	Ορεινή	70,93	385		
		Μικρολίβαδου	90610404	Ορεινή	13,85	56		
		Πηγαδίτσης	90610405	Ορεινή	19,13	96		
		Σιταρά	90610406	Ορεινή	10,38	20		
		Δοτσικού	90610601	Ορεινή	30,27	39		
		Αγ. Γεωργίου	90610701	Μειονεκτική	23,13	452		
		Αηδονίων	90610702	Μειονεκτική	14,7	64		
		Κιβωτού	90610703	Μειονεκτική	25,28	417		
		Κληματακίου	90610704	Μειονεκτική	13,63	82		
		Κοκκινιάς	90610705	Μειονεκτική	16,28	242		
		Μηλέας	90610706	Μειονεκτική	10,08	205		
		Πολυδένδρου	90610707	Μειονεκτική	10,7	172		
		Ταξιάρχη	90610708	Ορεινή	22,83	256		
		Μαυραναίων	90610806	Ορεινή	37,93	289		
		Αλατόπετρας	90610801	Ορεινή	8,27	76		
		Αναβρυτών	90610802	Ορεινή	11,1	23		
		Ζάκα	90610803	Ορεινή	29,71	157		
		Κοσματίου	90610804	Ορεινή	15,65	134		
		Λάβδα	90610805	Ορεινή	10,67	49		
		Μοναχτίου	90610807	Ορεινή	41,68	98		
		Πανοράματος	90610808	Ορεινή	7,02	32		
		Πολυνερίου	90610809	Ορεινή	10,32	85		
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΓΡΕΒΕΝΩΝ	Προσβόρρου	90610810	Ορεινή	13,05	39		
		Σπηλαίου	90610811	Ορεινή	39,5	187		
		Τρικώμου	90610812	Ορεινή	16,85	128		
		Μεσολουρίου	90610901	Ορεινή	17,74	33		
		Περιβολίου	90611001	Ορεινή	137,21	21		
		Σαμαρίνας	90611101	Ορεινή	97,25	378		
		Σμίξης	90611201	Ορεινή	25,29	454		
		Φιλιππαιών	90611301	Ορεινή	25,52	179		
	ΔΕΣΚΑΤΗΣ	Δεσκάτης	90620101	Ορεινή	126,39	3.598		
		Δασοχωρίου	90620102	Ορεινή	21,1	161		
		Παλιουριάς	90620103	Ορεινή	33,97	352	33,97	352
		Παναγίας*	90620104	Ορεινή	60,77	73	60,77	73
		Μονής Αγίου Νικάνορος*		Ορεινή	6,79	2		
		Παρασκευής	90620105	Ορεινή	19,92	108		
		Καρπερού*	90620201	Μειονεκτική	78,07	556	78,07	556
		Δήμητρας*		Μειονεκτική		357		357
		Κατάκαλης	90620202	Μειονεκτική	15,97	176		
		Τρικοκκιάς	90620203	Μειονεκτική	68,65	469		

ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ			2.290,86	31.757	211,33	1.506
ΣΥΝΟΛΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ (που εντάσσεται η περιοχή παρέμβασης)			5.714,83	107.207	607,08	14.905

***Ανάλυση σε επίπεδο οικισμού**

Πηγή : Επεξεργασία στοιχείων έκτασης ΕΣΥΕ (Απογραφή 2001) & επεξεργασία στοιχείων πληθυσμού ΕΛΣΤΑΤ (Απογραφή 2011)

Η συνολική έκταση της περιοχής παρέμβασης (5.714,83 km²) αποτελεί το 60,47% της έκτασης της Δυτικής Μακεδονίας (9.451,41 km²) και το 37,79% του πληθυσμού της Περιφέρειας (283.689 κάτοικοι).

Η πληθυσμιακή πυκνότητα της περιοχής παρέμβασης ανέρχεται σε **18,76 κατ/km²**

Με βάση τα στοιχεία της απογραφής του 2011 του ανωτέρω πίνακα, ο μόνιμος πληθυσμός των ορεινών περιοχών της περιοχής παρέμβασης ανέρχεται σε 54.146 κατοίκους αποτελώντας το 50,51% του συνολικού πληθυσμού της περιοχής παρέμβασης.

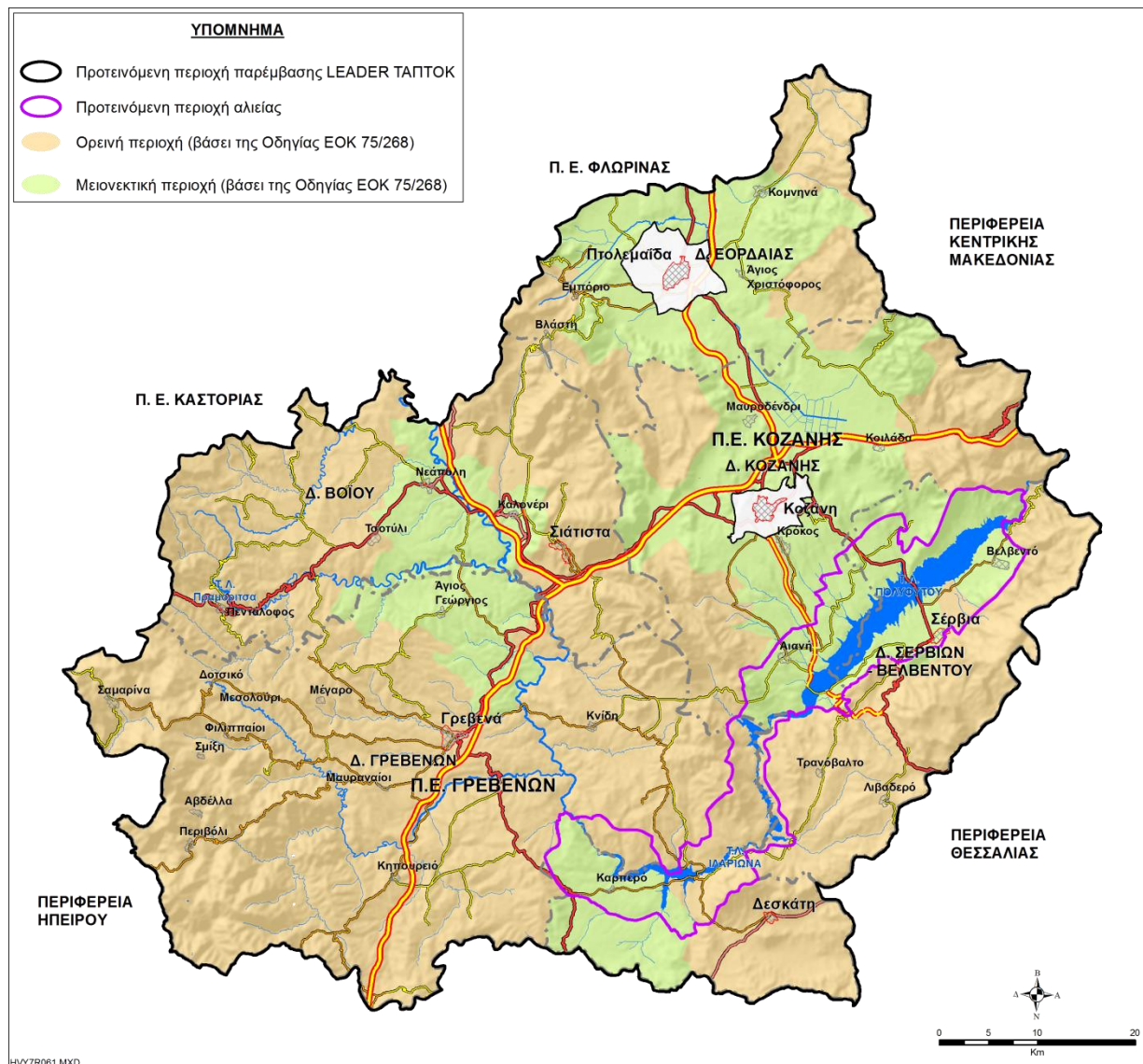
Οι περιοχές Natura που βρίσκονται εντός της περιοχής παρέμβασης του προγράμματος αποτυπώνονται στον ακόλουθο Πίνακα:

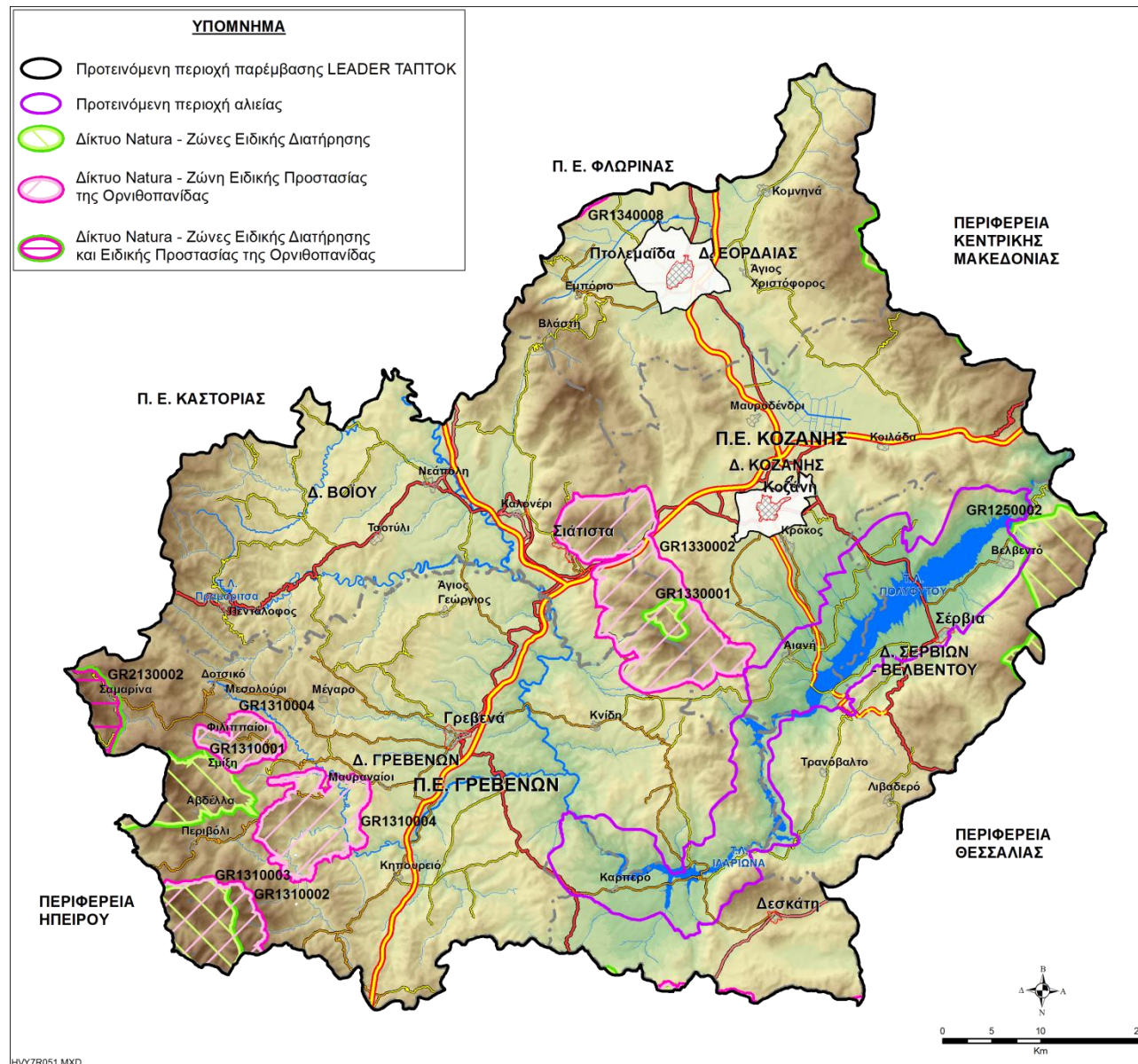
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2 – ΠΕΡΙΟΧΕΣ NATURA 2000 ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΟΡΙΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ		
ΚΩΔΙΚΟΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΕΚΤΑΣΗ (σε Km²)
GR1210001	ΟΡΟΣ ΒΕΡΜΙΟ	1,19
GR1250002	ΠΙΕΡΙΑ ΟΡΗ	56,92
GR1250003	ΟΡΟΣ ΤΙΤΑΡΟΣ	4,45
GR1310001	ΒΑΣΙΛΙΤΣΑ	45,32
GR1310003	ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΠΙΝΔΟΥ (ΒΑΛΙΑ ΚΑΛΝΤΑ) - ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	52,37
GR1440003	ΑΝΤΙΧΑΣΙΑ ΟΡΗ - ΜΕΤΕΩΡΑ	0,75
GR1330002	ΟΡΗ ΒΟΡΕΙΟΥ ΒΟΥΡΙΝΟΥ ΚΑΙ ΜΕΛΛΙΑ	178,56
GR1340008	ΛΙΜΝΕΣ ΧΕΙΜΑΔΙΤΙΔΑ ΚΑΙ ΖΑΖΑΡΗ	0,1
GR1310002	ΒΑΛΙΑ ΚΑΛΝΤΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΤΗ ΛΙΜΝΗ ΑΩΟΥ	71,2
GR1310004	ΟΡΗ ΟΡΛΙΑΚΑΣ ΚΑΙ ΤΣΟΥΡΓΙΑΚΑΣ	102,31
GR1440005	ΑΝΤΙΧΑΣΙΑ ΟΡΗ ΚΑΙ ΜΕΤΕΩΡΑ	0,97
GR2130002	ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΣΜΟΛΙΚΑΣ	21,66
GR1330001	ΟΡΟΣ ΒΟΥΡΙΝΟ (ΚΟΡΥΦΗ ΑΣΠΡΟΒΟΥΝΙ)	7,64
GR1340005	ΛΙΜΝΕΣ ΧΕΙΜΑΔΙΤΙΔΑ - ΖΑΖΑΡΗ	0,01
ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΠΕΡΙΟΧΩΝ NATURA ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ (περιλαμβάνει και επικαλυπτόμενες περιοχές)		543,45 km²
ΚΑΘΑΡΗ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΠΕΡΙΟΧΩΝ NATURA ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ		483,21 km²
Έκταση περιοχών NATURA 2000 / Συνολική Έκταση περιοχής παρέμβασης		8,46%

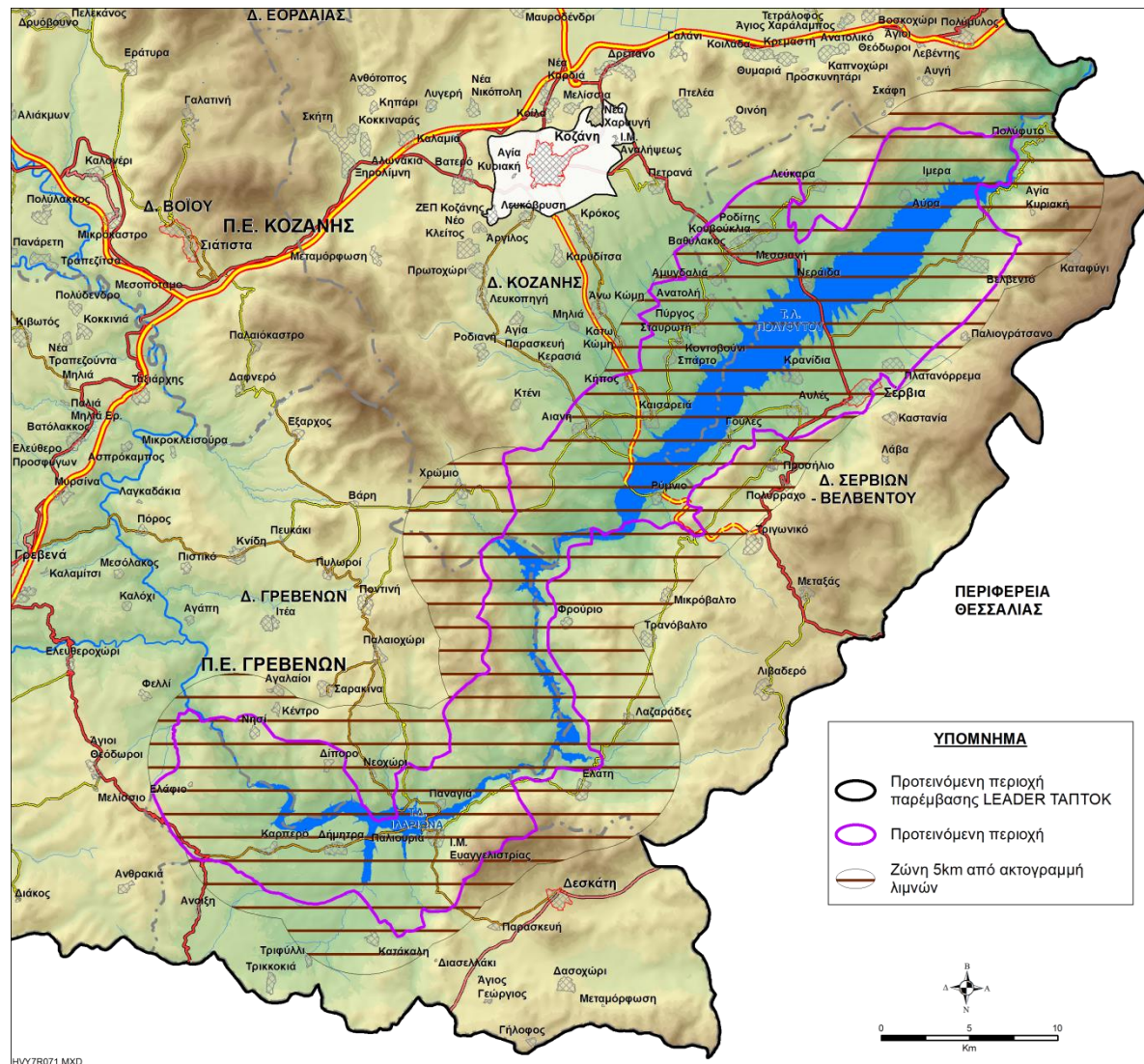
Πηγή : Επεξεργασία στοιχείων GIS ANKO

Η περιοχή παρέμβασης αποτυπώνεται επίσης στους παρακάτω δύο (2) χάρτες καθώς και στο Παράρτημα 4.9 σε κλίμακα 1:150.000.

Επιπρόσθετα σε τρίτο χάρτη παρουσιάζεται η περιοχή αλιείας του Τοπικού Προγράμματος σε κλίμακα 1:75.000.







2.2. Ανάλυση των αναπτυξιακών αναγκών και του δυναμικού της περιοχής παρέμβασης

Η περιοχή παρέμβασης εκτείνεται σε 5.714,83 km² και σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του 2011 ο πληθυσμός της ανέρχεται σε 107.207 κατοίκους.

Η περιοχή αυτή περικλείει τις αστικές περιοχές της Κοζάνης και της Πτολεμαΐδας, οι οποίες ωστόσο εξαιρούνται από την εφαρμογή του προγράμματος, καθώς δεν πληρούν το πληθυσμιακό κριτήριο επιλεξιμότητας.

Συνολικά για την Περιφέρεια Δ. Μακεδονίας αξίζει να σημειωθεί ότι ο πληθυσμός της συγκεντρώνεται σε ποσοστό σχεδόν 50% στην Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, αν και μειώθηκε κατά την τελευταία δεκαετία στο σύνολό του, με υψηλότερη τάση μείωσης να εμφανίζεται στην Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών, όπου παρουσιάζονται και οι υψηλότεροι δείκτες γήρανσης.

Με την ολοκλήρωση του διευρωπαϊκού και εθνικού οδικού δικτύου, ενισχύεται τόσο η εσωτερική συνοχή της Περιφέρειας, όσο και η διαμόρφωση ενός ενιαίου Βαλκανικού χώρου συνεργασίας και ανάπτυξης που αναδεικνύει την κομβική θέση της. Κατά συνέπεια, η Δυτική Μακεδονία μετασχηματίζεται από ακριτική Περιφέρεια αποκομμένη μέχρι πρότινος από τους γείτονές της, σε μία περιοχή που ενισχύει συνεχώς τη θέση της επικοινωνιακά, ενεργειακά αλλά και επιχειρηματικά.

Η γεωγραφική θέση της περιοχής παρέμβασης, ως τμήμα της μόνης Περιφέρειας της Ελλάδας που δεν συνορεύει με θάλασσα, διαμορφώνει μια χωροταξική ενότητα με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά φυσικά γνωρίσματα αναφορικά με τη συνύπαρξη ορεινών περιοχών και ομαλών εκτάσεων, ποικιλόμορφο φυσικό περιβάλλον με πλούσια πανίδα και χλωρίδα, αλλά και ένα μεγάλο δυναμικό επιφανειακών υδάτων. Τα χαρακτηριστικά αυτά συνθέτουν ένα χώρο ο οποίος με την εφαρμογή του κατάλληλου αναπτυξιακού μοντέλου μπορεί να αναδειχθεί σε ελκυστικό τόπο ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων και διαβίωσης.

Κυρίαρχη είναι η θέση του τομέα της ενέργειας στην περιφερειακή οικονομία αλλά και η συμβολή του στη συνολική παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας σε εθνικό επίπεδο (κατά την περίοδο 2010 – 12 οι θερμικές και υδροηλεκτρικές μονάδες της Περιφέρειας συμμετείχαν με ποσοστό από 52% έως 55% στην συνολική ηλεκτρική παραγωγή στο διασυνδεδεμένο σύστημα), καθιστώντας τη Δυτική Μακεδονία ως το ενεργειακό κέντρο της χώρας.

Η ευρύτερη περιοχή βρίσκεται σε άμεση εξάρτηση από το μητροπολιτικό κέντρο της Θεσσαλονίκης αναφορικά με τις υπηρεσίες κυρίως της υγείας, δευτερευόντως της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και για το μεγαλύτερο μέρος των οικονομικών συναλλαγών. Σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα, η βελτίωση της προσβασιμότητας ενισχύει τις επιδράσεις που δέχεται από τα μεγάλα αστικά κέντρα, τα οποία αποτελούν συγχρόνως αποδέκτες των υπηρεσιών και προϊόντων της Δυτικής Μακεδονίας.

Για τη μείωση των διαπεριφερειακών ανισοτήτων εφαρμόστηκαν κατά τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους παρεμβάσεις αναπτυξιακού χαρακτήρα στα πλαίσια εθνικών πολιτικών και κοινοτικών πρωτοβουλιών, συμβατών με τις ειδικότερες στρατηγικές επιλογές της ΕΕ για την

ενίσχυση της συνοχής των ΚΜ. Ανάλογες δράσεις συνεχίζουν να υποστηρίζονται και σήμερα, έχοντας ως βασικό άξονα τη διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της ποιότητας των προϊόντων και υπηρεσιών, με την εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων και την αξιοποίηση καινοτόμων και σύγχρονων τεχνολογιών.

Οι παρεμβάσεις αυτές εστιάζουν κατά κύριο λόγο στον ολοκληρωμένο και πολυτομεακό σχεδιασμό, τη συμπληρωματικότητα δράσεων και έργων, τη σύνδεση των αναπτυξιακών στόχων της περιοχής με τις ισχύουσες κοινωνικοοικονομικές παραμέτρους, τη βιωσιμότητα της τοπικής οικονομίας και την αειφορία των τοπικών πόρων. Σε αυτά τα πλαίσια, επιδιώκεται η δημιουργία ίσων ευκαιριών στην τοπική αγορά εργασίας για όλες τις ομάδες του πληθυσμού της περιοχής, με παράλληλη εξομάλυνση των δημογραφικών ανισορροπιών.

Για την υλοποίηση των στόχων αυτών, σχεδιάστηκαν και εφαρμόστηκαν στο παρελθόν αναπτυξιακά προγράμματα με χρηματοδότηση από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους. Τα προγράμματα αυτά υλοποιήθηκαν σε επιλεγμένους τομείς της οικονομίας που εμφανίζουν αναπτυξιακές προοπτικές. Πολλά από αυτά, όπως τα δημοφιλή προγράμματα LEADER και ΟΠΑΑΧ, συντέλεσαν καθοριστικά στη συγκράτηση του πληθυσμού στον τόπο και στην άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, μέσω της ενίσχυσης των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών.

Τα βασικά χαρακτηριστικά ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας στην περιοχή παρέμβασης, που ισχύουν και γενικότερα για το σύνολο της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, είναι τα εξής:

- Ο πρωτογενής τομέας, αν και έχει διαχρονικά υποστεί σημαντική συρρίκνωση, έχει τη δυνατότητα μέσω της αύξησης της παραγωγής, τυποποίησης και εμπορίας γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων ποιότητας και ιδιαίτερης τοπικής σημασίας να αυξήσει τη συμμετοχή του στο ΑΕΠ της Περιφέρειας και να συμβάλλει στην αύξηση της απασχόλησης.
- Ο δευτερογενής τομέας χαρακτηρίζεται από την ανάπτυξη ορισμένων ισχυρών μονο-δραστηριοτήτων με γενικότερες χωρικές εξειδικεύσεις της οικονομικής δραστηριότητας, όπως το κύκλωμα λιγνίτη-ενέργειας (Άξονας Κοζάνη – Πτολεμαΐδα – Αμύνταιο – Φλώρινα) και ο τομέας της γούνας (Καστοριά – Σιάτιστα). Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μείωση της οικονομικής δραστηριότητας στους συγκεκριμένους κλάδους, ενώ νέα κατεύθυνση δύναται να αποτελέσει η μεταποίηση ποιοτικών αγροτικών προϊόντων. Μεγάλη καθίζηση εμφάνισε επίσης ο κλάδος των κατασκευών, ο οποίος είχε και τις περισσότερες απώλειες σε θέσεις εργασίας, γεγονός ευθέως συνδεδεμένο με την οικονομική κρίση.
- Ο τριτογενής τομέας είναι αυτός που έχει πληγεί λιγότερο συγκριτικά με τους άλλους. Σημειώνεται ότι ο τομέας των υπηρεσιών είναι περισσότερο ισχυρός στην ΠΕ Γρεβενών, κυρίως εξαιτίας της τουριστικής αξιοποίησης του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής.

Γενικά, ως προς το παραγωγικό της σύστημα, η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας αντιμετωπίζει διαρθρωτικές αδυναμίες, με κύρια χαρακτηριστικά της οικονομίας της το περιορισμένο εύρος κλαδικής εξειδίκευσης, τη σημαντική εξάρτηση από συμβατικούς κλάδους, το πολύ μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων και την έλλειψη επενδύσεων, ιδίως σε έρευνα και τεχνολογία, οι οποίες περιορίζονται στο 0,1% του ΑΕΠ της Περιφέρειας.

Σε σχέση με το τελευταίο, υλοποιήθηκαν κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο διακρατικά προγράμματα τα οποία περιλάμβαναν δράσεις έρευνας σε συνεργασία με ερευνητικούς φορείς της χώρας και του εξωτερικού (RIS, K- CLUSTERS, TeRis, BIOCLUS, PROFORBIOMED, BIOENAREA, SMART PLUS, EmPower, DIFASS κ.α.). Οι παρεμβάσεις αυτές ωστόσο ήταν περισσότερο αποσπασματικές και σημειακού χαρακτήρα, παρά μέρος ενός ευρύτερου «εκ των έσω» σχεδίου υποστήριξης των ερευνητικών συνεργειών και διεύρυνσης των προοπτικών απασχόλησης στο συγκεκριμένο χώρο.

Έτσι, παρά το πλήθος των προσπαθειών ενσωμάτωσης της έρευνας και της καινοτομίας στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών, στο πλαίσιο συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, δεν υπήρξαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα ως προς το βαθμό αφομοίωσής τους στην παραγωγική διαδικασία και στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας των επιχειρήσεων.

Το γεγονός αυτό σχετίζεται με τη γενικότερη δυστοκία που εμφανίζει ο ιδιωτικός τομέας της οικονομίας. Πρόκειται για τάση που είναι δύσκολα αναστρέψιμη στο βαθμό που παγιώνεται η οικονομική κρίση, επηρεάζοντας ακόμα και κλάδους που εμφανίζονται ανθεκτικοί.

Στους πιο προβληματικούς παράγοντες για την ενίσχυση της επιχειρηματικής δραστηριότητας εμπεριέχονται η γραφειοκρατία, η αδυναμία πρόσβασης σε χρηματοδότηση, η πολιτική αβεβαιότητα, η αστάθεια του φορολογικού συστήματος, η ανεπάρκεια υποδομών, η έλλειψη εκπαιδευμένου εργατικού δυναμικού σε καινοτόμες πρακτικές και η ατολμία για καινοτομία.

Η ευρύτερη περιοχή χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα αξιόλογο φυσικό περιβάλλον και πλούσια πολιτιστική κληρονομιά. Υπάρχουν σημαντικές δυνατότητες τουριστικής αξιοποίησης με έμφαση στον εναλλακτικό τουρισμό, αν και γενικά η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας εμφανίζεται ως ο λιγότερο ελκυστικός τουριστικός προορισμός λαμβάνοντας υπ’ όψη το υφιστάμενο τουριστικό μοντέλο ήλιος – θάλασσα.

Τέλος, στον τομέα της δημόσιας διοίκησης πρέπει να σημειωθεί ότι η σημαντική αλλαγή του Διοικητικού Χάρτη της χώρας δεν συνοδεύτηκε από ένα σαφές και σύγχρονο κανονιστικό πλαίσιο. Παρά τις προσπάθειες που έχουν γίνει παραμένει ζητούμενο η απόκτηση μιας δημόσιας διοίκησης χωρίς γραφειοκρατικά εμπόδια, που θα προωθεί και θα συμβάλλει στην ανάπτυξη της ανταγωνιστικής επιχειρηματικότητας με δράσεις περισσότερης αποκέντρωσης των αρμοδιοτήτων, απλοποίησης των διαδικασιών, βελτίωσης του παραγωγικού συστήματος δημοσίων έργων και προμηθειών, ανάπτυξης περιφερειακού συστήματος παρακολούθησης και στατιστικής επεξεργασίας των αναπτυξιακών παρεμβάσεων, ορθολογικής διαχείρισης και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας, βελτίωσης των δεξιοτήτων των εργαζομένων, σχεδιασμού και εφαρμογής συστημάτων ποιότητας με βάση τις αρχές διοίκησης ολικής ποιότητας για την παροχή υπηρεσιών υψηλού επιπέδου και ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στην καθημερινή λειτουργία.

Συμπερασματικά, η σημερινή παραγωγική διάρθρωση της Περιφέρειας Δ. Μακεδονίας γενικά και της περιοχής παρέμβασης ειδικότερα δεν είναι σε θέση να απορροφήσει άμεσα και αποτελεσματικά τους «κραδασμούς» που προκύπτουν από την κρίση. Παρόλα αυτά και σε συνδυασμό με τις γενικότερες πολιτικές αντιμετώπισής της που θα ληφθούν σε εθνικό επίπεδο, η ίδια η Περιφέρεια θα πρέπει να

αναζητήσει ένα παραγωγικό πρότυπο προσαρμοσμένο στις δυνατότητές της και οι οποίες θα απορρέουν από μια Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (Smart Specialization Strategy).

2.2.1. Φυσικό περιβάλλον

- Φυσικοί Πόροι και φυσικό περιβάλλον

Ανάγλυφο

Η περιοχή παρέμβασης περιλαμβάνει ορεινές και ημιορεινές εκτάσεις σε ποσοστό 84% και πεδινές κατά το υπόλοιπο 16%.

Γεωμορφολογία

Το ανάγλυφο της ΠΕ Κοζάνης διαμορφώνεται από τρεις επιμήκεις οροσειρές. Η δυτική οροσειρά σχηματίζεται από το όρος Βόιο, μεγάλο μέρος του οποίου βρίσκεται στην ΠΕ Καστοριάς. Στο κεντρικό τμήμα του νομού, εκτείνεται η οροσειρά που σχηματίζουν τα όρη Άσκιο προς βόρεια και Βούρινος στα νότια, μεγάλο μέρος του οποίου βρίσκεται στον νομό Γρεβενών. Στα ανατολικά υψώνεται το Βέρμιο. Στην περιοχή νότια του Βερμίου υψώνονται τα Πιέρια όρη και σε συνέχεια αυτών το όρος Τίταρος. Στο νοτιότερο τμήμα του νομού υψώνονται τα Καμβούνια.

Μεταξύ των οροσειρών Βερμίου και Ασπίου εκτείνεται η λεκάνη Κοζάνης- Πτολεμαΐδας, η οποία συνεχίζεται στα βόρεια, στη λεκάνη Φλώρινας- Μοναστηρίου.

Στο νότιο τμήμα του νομού, βρίσκεται η τεχνητή λίμνη Πολυφύτου. Σχηματίστηκε το 1973, μετά την κατασκευή του ομώνυμου φράγματος στον ποταμό Αλιάκμονα, καλύπτει έκταση 74 τετραγωνικών χιλιομέτρων και αξιοποιείται από τους κατοίκους της περιοχής για αλιευτική και οικοτουριστική χρήση. Στα νερά της λίμνης έχουν καταγραφεί 17 είδη ψαριών του γλυκού νερού. Η περιοχή του ταμιευτήρα Αλιάκμονα είναι σημαντικός βιότοπος για τα αρπακτικά πουλιά, διότι τους προμηθεύει τροφή, φώλιασμα και καταφύγιο. Η περιοχή χρησιμοποιείται επιπλέον και από μεταναστευτικά είδη σαν χειμερινό καταφύγιο. Αναφέρονται επίσης αρκετά είδη ερπετοπανίδας, ενώ σε ότι αφορά την πανίδα των θηλαστικών στη λίμνη και γύρω απ' αυτήν, έχουν αναφερθεί 10 διαφορετικά είδη θηλαστικών.

Ο ποταμός Αλιάκμονας, διαρρέει ολόκληρο τον νομό, συγκεντρώνοντας τα νερά της λεκάνης της Κοζάνης και του οροπεδίου Σιάτιστας - Γρεβενών μέσω των παραποτάμων του, με σπουδαιότερο τον Πραμορίτσα.

Στην ΠΕ Γρεβενών, στο δυτικό του τμήμα κυριαρχεί η Βόρεια Πίνδος και το Βόιο και νότια του νομού τα Χάσια και Αντιχάσια.

Μεταξύ των δύο νομών υψώνεται το όρος Βούρινος, που αποτελεί τη νότια προέκταση του Ασπίου. Μεταξύ τους δημιουργείται χαμηλός αυχέννας, τον οποίο διασχίζει ο δρόμος Κοζάνης- Γρεβενών (τμήμα της Εγνατίας οδού).

Ανάμεσα στις οροσειρές Βοΐου και Ασπίου-Βούρινου σχηματίζεται ένα οροπέδιο, τμήμα του μεγάλου οροπεδίου που ξεκινά από τη Θεσσαλία (Μετέωρα) και φτάνει έως την Καστοριά και βορειότερα.

Στο ανατολικό τμήμα του νομού διέρχεται ο μεγαλύτερος σε μήκος ποταμός της Ελλάδας, ο Αλιάκμονας. Ο Αλιάκμονας εισέρχεται στο νομό από τα βόρεια, από την περιοχή της Σιάτιστας Κοζάνης, διασχίζει τη δασώδη λεκάνη των Γρεβενών, ανατολικά της πόλης και δέχεται τα νερά της Β. Πίνδου από τους παραποτάμους του, σημαντικότεροι από τους οποίους είναι ο Γρεβενίτης, ο Βενέτικος και ο Σταυροπόταμος.

Γεωλογία

Από γεωλογικής άποψης, οι περιοχές της Κοζάνης και Εορδαίας αποτελούνται κυρίως από πετρώματα της Πελαγονικής Ζώνης.

Η Πελαγονική Ζώνη συγκροτείται από το κρυσταλλοσχιστώδες υπόβαθρο, του γνευσιωμένους γρανίτες, τα ημιμεταμορφωμένα περμο-τριαδικά πετρώματα, τα δύο ανθρακικά καλύμματα τριαδικού – ιουρασικού, τους οφιόλιθους και τα ανωκρητιδικά επικλυσιογενή ιζήματα.

Η επαρχία Βοίου στην μεγαλύτερή της έκταση αποτελείται από μολασσικά ιζήματα της Μεσοελληνικής Αύλακος.

Στα Ορεινά Σέρβια επικρατούν τα πετρώματα του κρυσταλλοσχιστώδους υπόβαθρου.

Τέλος, οι μεγάλες λεκάνες Κοζάνης - Σερβίων και Κοζάνης - Πτολεμαΐδας καλύπτονται από χαλαρές - ιζηματογενείς αποθέσεις τριτογενούς και τεταρτογενούς ηλικίας.

Στο νομό Γρεβενών, επίσης τα παλαιότερα πετρώματα ανήκουν κυρίως στη Πελαγονική ζώνη, σύμφωνα με τη γεωτεκτονική διαίρεση του ελληνικού χώρου.

Το όρος Βούρινος στο δυτικό του τμήμα, δομείται από βασικά και υπερβασικά πετρώματα (οφιολογική ακολουθία).

Στην οροσειρά της Πίνδου, στα δυτικά της, εντοπίζονται επίσης βασικά και υπερβασικά πετρώματα καθώς και η ακολουθία «σχηματισμός του φλύσχη».

Τέλος στη λεκάνη των Γρεβενών εντοπίζονται πρόσφατες χαλαρές και μολασσικές αποθέσεις.

Ορυκτός Πλούτος

Η ΠΕ Κοζάνης είναι από τους πλουσιότερους νομούς της Ελλάδας σε ορυκτό πλούτο. Αυτό το πιστοποιούν τα κοιτάσματα του **Λιγνίτη** (στη λεκάνη Κοζάνης-Πτολεμαΐδας όπου αποτέθηκαν τεράστιες ποσότητες φυτικών υλών, οι οποίες στη συνέχεια μετατράπηκαν σε λιγνίτη, με συνέπεια η Πτολεμαΐδα να αποτελεί το μεγαλύτερο λιγνιτοφόρο κέντρο της χώρας), του **Μαρμάρου** (στο Τρανόβαλτο, Σέρβια, Βέρμιο όπου δραστηριοποιούνται αρκετές εξορυκτικές ιδιωτικές επιχειρήσεις καθώς τα μάρμαρα της περιοχής θεωρούνται τα καλύτερα λευκά και ημίλευκα μάρμαρα που διαθέτει η Χώρα, μετά από αυτά που εξορύσσονται στο Διόνυσο Αττικής), του **Χρωμίτη** (το όρος Βούρινος φιλοξενεί το 60% των μέχρι σήμερα γνωστών αποθεμάτων Χρωμίτη της Χώρας, που συγκαταλέγεται στα Στρατηγικά Ορυκτά μας), καθώς και του **Χουντίτη** (στην περιοχή της Νεράιδας-Λευκάρων).

Στην ΠΕ Γρεβενών και συγκεκριμένα στη λεκάνη του Βεντζίου, έχουν εντοπιστεί μεγάλα αποθέματα υψηλής ποιότητας ατταπουλγίτη, τα μοναδικά στην Ευρώπη και από τα μεγαλύτερα παγκοσμίως. Το ορυκτό παρουσιάζει εξαιρετικές απορροφητικές και θιξοτροπικές ιδιότητες.

• **Προστατευόμενες περιοχές**

Το δυτικό τμήμα της Περιφερειακής Ενότητας Γρεβενών περιλαμβάνεται στο Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου, που ιδρύθηκε το 2005 με την ΚΥΑ 23069/ΦΕΚ 639Δ' (14/6/2005) και αποτελεί το μεγαλύτερο χερσαίο Εθνικό Πάρκο της χώρας.

Το Εθνικό Πάρκο περιλαμβάνει μεταξύ άλλων, τον ορεινό όγκο της Βασιλίτσας και άλλα χαμηλότερα βουνά. Εντός της προστατευόμενης περιοχής πηγάζει και ο ποταμός Βενέτικος. Εντυπωσιακό στοιχείο του Εθνικού Πάρκου στην περιοχή των Γρεβενών αποτελούν τα φαράγγια Πορτίτσας, Μικρολίβαδου και Τσούργιακα, η κατάφυτη περιοχή Αρκουδόρεμα, η οποία οφείλει το όνομα της στο ομώνυμο ρέμα που τη διασχίζει και οι Δρακολίμενες Φλέγκα σε υψόμετρο 1800 μ.

Περικλείει τους οικισμούς των ορεινών Βλαχοχωριών: Σαμαρίνα, Σμίξη, Περιβόλι, Αβδέλλα και Κρανιά και τα χωριά των Κοπατσαραιών, τα οποία βρίσκονται ανατολικά από τα ορεινά Βλαχοχώρια: τα Αναβρυτά, η Καληράχη, η Αετιά, το Μεσολούρι, η Αλατόπετρα, το Δοτσικό, οι Φιλιππαίοι, το Πολυνέρι, το Πανόραμα, η Λάβδα, το Περιβολάκι, ο Ζιάκας, το Σπήλαιο, το Τρίκωμο, το Κοσμάτι, οι Μαυραναίοι, το Μαυρονόρος το Κηπουριό, το Μικρολίβαδο και το Μοναχίτι.

Η ιδιαίτερη οικολογική αξία του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου, η οποία είναι αναγνωρισμένη σε εθνικό, ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο, προκύπτει από το γεγονός ότι στα όρια του – και **εντός της ΠΕ Γρεβενών** - περικλείονται:

A) Περιοχή Προστασίας της Φύσης (Ζώνη I)

Εθνικός Δρυμός της Πίνδου (Βάλια Κάλντα), που περιμετρικά του βρίσκονται τα χωριά Κρανιά, Περιβόλι, Μηλέα.

B) Ζώνες Διατήρησης Οικοτόπων και Ειδών (Ζώνη II)

Τέσσερις περιοχές που ανήκουν στο Πανευρωπαϊκό Δίκτυο Προστατευόμενων Περιοχών: «ΦΥΣΗ 2000» (NATURA 2000) και είναι οι εξής:

- ✓ ζώνη ειδικής προστασίας ΖΕΠ
 - Βάλια Κάλντα και Τεχνητή Λίμνη Αώου
 - Όρη Όρλιακας και Τσούργιακας
- ✓ ειδική ζώνη διατήρησης ΕΖΔ
 - Όρος Βασιλίτσα
 - Εθνικός Δρυμός Πίνδου (Βάλια Κάλντα), (Ευρύτερη περιοχή)

Γ) Ένα Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (το όρος Όρλιακας)

Δ) Μία περιοχή χαρακτηρισμένη ως Βιογενετικό Απόθεμα (στο εσωτερικό της Βάλια Κάλντα)

Ε) Καταφύγια Άγριας Ζωής

- Καταφύγιο Θηραμάτων Βάλια Κίρνα
- Καταφύγιο Θηραμάτων Παλιομονάστηρο – Μπατεφούρλο
- Καταφύγιο Θηραμάτων Κυρά Καλή – Τρυπημένη
- Καταφύγιο Θηραμάτων Τσούκα Καραλή – Βελόνι
- Βουνάσα
- Ζάβορδα
- Βρύση Κούτρα-Τέριμος
- Κίσαμος
- Προφήτης Ηλίας – Σταυρός
- Ρουσιάνη
- Σμιξιώματα- Αχερώνες

ΣΤ) Βιότοποι Corine

- Βάλια Κάλντα
- Βάλια Κίρνα
- Καμβούνια
- Βούρινος
- Όρλιακας

Επίσης, από το 2014 γίνονται συνεχείς προσπάθειες από την επιστημονική ομάδα της Δρ. Άννα Ράσσιου, Γεωλόγου ΙΓΜΕΜ, ώστε να ενταχθεί μια περιοχή εντός των ορίων των περιφερειών Γρεβενών-Κοζάνης **στο Διεθνές Δίκτυο Γεωπαρκών της UNESCO**. Το Διεθνές Δίκτυο Γεωπαρκών έχει ως βασικό σκοπό να συμπεριλάβει ως μέλη του, γεωγραφικές περιοχές της Γης όπου η γεωλογική κληρονομιά βρίσκεται στο επίκεντρο δράσεων για την περιβαλλοντική προστασία, την εκπαίδευση και την τοπική ανάπτυξη

Στο συγκεκριμένο σημείο αξίζει να αναφερθούμε στη γεωλογία των Γρεβενών, η οποία παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον, καθώς συναντώνται πετρώματα σπάνια, που η ηλικία τους χάνεται στα βάθη του παρελθόντος. Γεννήθηκαν πριν από 700 εκατομμύρια χρόνια από το διαχωρισμό της αρχαίας ηπείρου Παγγαίας και τη δημιουργία της Ευρώπης και της Αφρικής. Βυθίστηκαν στον ωκεανό της Τηθύος που

σχηματίστηκε ανάμεσά τους και ένωνε τη σημερινή Αγγλία με την Κίνα. Στην ελληνική μυθολογία η Τηθύς ήταν η μητέρα όλων των υδάτων του κόσμου. Στο γεωλογικό κόσμο, εκατομμύρια χρόνια πριν, στον πλανήτη μας υπήρχε μόνο μια υπερήπειρος, η Παγγαία. Η τεκτονική διάσπαση της Παγγαίας δημιούργησε έναν κλειστό ωκεανό που ονομάζεται «Τηθύς» και που έφτανε από τα παράλια της σημερινής Αγγλίας έως και τα παράλια της Κίνας. Η σημασία αυτού του ωκεανού έγκειται στο ότι εκεί προσδιορίζεται γεωλογικά η γέννηση της Ευρώπης, η καρδιά της οποίας είναι εδώ στη Δυτική Μακεδονία.

Η Δεσκάτη και η ευρύτερη περιοχή της Βουνάσας, είναι το ένα από τα εννέα γεω-θαύματα της Πίνδου καθώς μαρτυρούν τη γεωλογική ιστορία του κόσμου και αποτέλεσαν τη βάση για την ανάπτυξη της θεωρίας των τεκτονικών πλακών.

Στην ίδια περιοχή μετά από αρκετά εκατομμύρια χρόνια άρχισε η σύγκρουση Ευρώπης και Αφρικής που είχε αποτέλεσμα το σχηματισμό των Άλπεων. Ο ωκεανός της Τηθύος καθόρισε τη μορφολογία των χωρών της Ανατολικής Μεσογείου και μια από τις υποθαλάσσιες οροσειρές του σχημάτισε το όρος Βούρινος στα Γρεβενά, το δεύτερο γεω-θαύμα της περιοχής» αναφέρει στο ΑΠΕ - ΜΠΕ η Γεωλόγος του Ινστιτούτου Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών Άννα Ράσσιου.

Συνολικά σε όλη την περιοχή του Εθνικού Δρυμού της Βάλιας Κάλντα συναντώνται πετρώματα - τμήματα του αρχαίου μανδύα της γης που βρέθηκαν στην επιφάνεια με τη σύγκρουση της Ευρώπης με την Αφρική.

Σύμφωνα με τη Γεωλόγο του ΑΠΘ Άννα Μπατσή, τον κατάλογο των εννέα γεω-θαυμάτων της Πίνδου συμπληρώνουν :

- οι ισχυρά παραμορφωμένοι ασβεστόλιθοι του όρους Τσούργιακα όπου σχηματίζονται μικροί καταρράκτες,
- το φαράγγι της Πορτίτσας,
- η Τρυπημένη Πέτρα που δημιουργήθηκε από τη διάβρωση των πετρωμάτων,
- η Βασιλίτσα με τα πολύχρωμα πετρώματα,
- τα χωριά Δοτσικό και Μεσολούρι όπου σχηματίζεται ένας κοραλλιογενής ύφαλος 30 εκατομμυρίων ετών και
- τέλος το χωριό Μοναχίτι όπου βρίσκονται κατακόρυφα πετρώματα πλάτους 50 μέτρων που μοιάζουν σαν λέπια από τα κόκαλα της γης.

Ιδιαίτερα η περιοχή του φαραγγιού του Αλιάκμονα προσελκύει το ενδιαφέρον των επιστημόνων καθώς βρίσκεται σε εξέλιξη εντατική προσπάθεια για την καταγραφή των γεωλογικών του δεδομένων.

Στα όρια της **Π.Ε. Κοζάνης περικλείονται:**

Α) Ζώνες Διατήρησης Οικοτόπων και Ειδών (Ζώνη II)

Πέντε περιοχές που ανήκουν στο Πανευρωπαϊκό Δίκτυο Προστατευόμενων Περιοχών: «ΦΥΣΗ 2000» (NATURA 2000) και είναι οι εξής:

✓ ζώνη ειδικής προστασίας ΖΕΠ

- όρη βόρειου Βούρινου και Μέλλια

✓ ειδική ζώνη διατήρησης ΕΖΔ

- Όρος Βούρινος-κορυφή Ασπροβούνι
- Πιέρια όρη
- Τίταρος όρος
- Βέρμιο όρος

Β) Καταφύγια Άγριας Ζωής

- Ζαρκανίκι Αυγερινού Δήμου Τσοτυλίου
- Αγία Σωτήρα
- Όντρια Ζώνης Δραγασιάς Δήμου Τσοτυλίου
- Πράσινα (Εράτυνας-Γαλατινής-Καλονερίου)
- Σισάνι - Νάματα Δήμου Ασκίου
- Λαμπανίτσα (Άρδασσας-Βλάστης)
- Ανθότοπος-Σκήτη Σιδερών
- Κουρί (Πτολεμαΐδας)
- Κορώννα (Μεσοβούνου)
- Καρυοχώρι-Σπηλιά
- Αυγή-1μερα Κοζάνης (Πολύμυλου)
- Αβουζιανή-Μονή Αγ. Βαρβάρας-Μπλασιά (Βελβεντού)
- Δόβρα-Βάλτα (Μεταξάς)
- Λαριού
- Τσερβένα - Μπούρινος Δήμου Σιάτιστας

Γ) Βιότοποι Corine

- Κεντρικές κορυφές Ασκίου και Βλάστη
- Κοιλιάδα Μεσσιανού νερού και ψηλές κορυφές Βούρινου

- **Υδατικοί πόροι**

Το μεγαλύτερο τμήμα της Δυτικής Μακεδονίας εντάσσεται (σύμφωνα με το σχέδιο διαχείρισης υδάτων) στο αντίστοιχο υδατικό διαμέρισμα GR09.

Μικρά τμήματα των δύο νομών εντάσσονται σε άλλα υδάτινα διαμερίσματα, όπως :

- ✓ Η περιοχή της Δεσκάτης εντάσσεται στο υδατικό διαμέρισμα Θεσσαλίας GR09
- ✓ Η περιοχή της Σαμαρίνας εντάσσεται στο υδατικό διαμέρισμα Ηπείρου GR05 κλπ.

Οι δύο νομοί Κοζάνης και Γρεβενών βρίσκονται στη λεκάνη απορροής (ΛΑΠ) του ποταμού Αλιάκμονα.

Γενικά στο Ν. Κοζάνης εντοπίζονται μεγάλα υπόγεια υδατικά συστήματα όπως αυτό στα ΝΔ του Βερμίου-Ασκίου. Αντίθετα, στο μεγαλύτερο τμήμα του Ν. Γρεβενών δεν εντοπίζονται μεγάλα υπόγεια υδατικά συστήματα.

- **Πολιτισμικό περιβάλλον**

Παραδοσιακοί οικισμοί

Στην περιοχή παρέμβασης, χαρακτηρισμένοι παραδοσιακοί οικισμοί βάσει του ΦΕΚ 181/Δ/3-5-85 είναι ο Πεντάλοφος και η Σιάτιστα στην ΠΕ. Κοζάνης και η Καλλονή στην ΠΕ. Γρεβενών.

Ο **Πεντάλοφος** είναι το σημαντικότερο χωριό από τα Μαστοροχώρια της ΠΕ Κοζάνης. Βρίσκεται πάνω στο πέρασμα από την Δυτική Μακεδονία στην Ήπειρο και αυτή η προνομιακή του θέση βοήθησε το χωριό να αναπτυχθεί στο παρελθόν, γεγονός που αποτυπώνεται και στην εικόνα του. Είναι σχεδόν εξ' ολοκλήρου πετρόχτιστο χωριό, οι κάτοικοί του ήταν ξακουστοί χτίστες οι οποίοι μάλιστα ανέπτυξαν και δική τους γλώσσα, τα κουδαρίτικα. Λόγω της πανέμορφης και με προσοχή στη λεπτομέρεια αρχιτεκτονικής του, σήμερα έχει ανακηρυχθεί παραδοσιακός οικισμός.

Χτισμένη σε μια δυσπρόσιτη πλάγια της Βέλιας βρίσκεται η **Σιάτιστα**. Τον 18ο και 19ο αιώνα οι εμπορικές σχέσεις των Σιατιστινών με τις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης και των Βαλκανίων είχαν σαν αποτέλεσμα την οικονομική ακμή και την άνοδο της πνευματικής ζωής της πόλης. Ο πολιτιστικός καμβάς της Ευρώπης βρίσκει την αρτιότερη έκφρασή του στη Σιάτιστα. Εξαίσια δείγματα του πλούσιου παρελθόντος της στέκουν τα θαυμάσια αρχοντικά της με το βαρύ φρουριακό ύφος, χτισμένα από περιπλανώμενες συντεχνίες (συνάφια) Ηπειρωτών και Μακεδόνων μαστόρων.

Η **Καλλονή** Γρεβενών είναι ορεινός παραδοσιακός οικισμός κτισμένος σε υψόμετρο 1080 μέτρων. Η εξειδίκευση των μαστόρων (κουδαρίτες) στην πέτρα δίνει στο χωριό ένα χαρακτηριστικό αρχιτεκτονικό «χρώμα». Τα σπίτια είναι όλα παραδοσιακά και πέτρινα, ενώ οι δρόμοι του χωριού είναι πλακόστρωτοι. Μέσα στο χωριό ξεχωρίζει η εκπληκτικής ομορφιάς πετρόχτιστη βρύση και η κεντρική πλατεία.

Εκτενής αναφορά για το πλήθος των πολιτιστικών στοιχείων της περιοχής παρέμβασης γίνεται στην υποενότητα Δ' Τριτογενής τομέας του κεφαλαίου 2.2.3 (Οικονομικά στοιχεία)

- **Συμπεράσματα – προοπτικές.**

Όπως διαπιστώνεται από τα παραπάνω στοιχεία, στην περιοχή παρέμβασης συναντάμε αξιόλογους ορεινούς όγκους με σημαντικότερο αυτόν της Βασιλίτσας που εντάσσεται στο Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου, καθώς και πληθώρα άλλων που συγκαταλέγονται στις προστατευόμενες περιοχές NATURA 2000.

Μεγάλο μέρος της περιοχής παρέμβασης, είναι δασωμένο με πλούσια χλωρίδα και πανίδα. Σε συνδυασμό με τον ποταμό Αλιάκμονα και τη λίμνη Πολυφύτου, συνθέτουν ένα ιδιαίτερα πλούσιο φυσικό περιβάλλον.

Η περιοχή παρέμβασης επιπλέον, διαθέτει σπουδαία γεωλογική κληρονομιά που μπορεί – συνδυαστικά με τα παραπάνω - να δημιουργήσει το συγκριτικό πλεονέκτημα για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Σημειώνουμε επίσης, τον αξιόλογο ορυκτό πλούτο ολόκληρης της περιοχής και ιδιαίτερα τις τεράστιες ποσότητες λιγνίτη, που καθιστούν την ΠΕ Κοζάνης ως τον πλέον βιομηχανικό νομό της χώρας.

Εν κατακλείδι, ο φυσικός πλούτος της περιοχής αποτελεί σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα, η ορθολογική αξιοποίηση του οποίου μπορεί να ενταχθεί ως αναπτυξιακή επιλογή στο πλαίσιο του Τοπικού Προγράμματος.

2.2.2. Δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού

- **Επίπεδο και Εξέλιξη Πληθυσμού**

Ο πληθυσμός της περιοχής παρέμβασης (Π.Ε. Κοζάνης και Γρεβενών) – στον οποίο δεν προσμετρώνται οι κάτοικοι των Δημοτικών Κοινοτήτων της Κοζάνης και της Πτολεμαΐδας, ανέρχεται σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του 2011 σε 107.207 κατοίκους (Παράρτημα 4.9 – Πίνακας 4.9.1). Αν αναλογιστούμε ότι οι Δημοτικές Κοινότητες με πληθυσμό μεγαλύτερο των 15.000 κατοίκων που βρίσκονται στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας αποτελούν το 38,63% του συνολικού της πληθυσμού, αντιλαμβανόμαστε ότι ο πληθυσμός της περιοχής παρέμβασης που καταλαμβάνει ένα ποσοστό της τάξης 37,79%, αποτελεί ένα πολύ σημαντικό κομμάτι του πληθυσμού ολόκληρης της Περιφέρειας. Επίσης, ένα όχι και τόσο αμελητέο ποσοστό της τάξης του 0,99 % καταλαμβάνει η περιοχή παρέμβασης στον συνολικό πληθυσμό της χώρας, αν αναλογιστούμε βεβαίως ότι το 60% και πλέον του πληθυσμού της χώρας κατοικεί μόνιμα σε αστικά κέντρα με πληθυσμό άνω των 15.000 κατοίκων.

Ένα όχι και τόσο όμως ενθαρρυντικό στοιχείο, σύμφωνα με τον Πίνακα 4.9.2 του Παραρτήματος 4.9, αποτελεί το γεγονός της μείωσης του πληθυσμού της περιοχής παρέμβασης, μεταξύ των απογραφών του 2001 και του 2011, που ανέρχεται σε ένα ποσοστό της τάξης του 9,07%. Η αρνητική αυτή πληθυσμιακή εξέλιξη βέβαια ακολουθεί την γενικότερη τάση σε επίπεδο Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας και Συνόλου Χώρας, όπου παρατηρήθηκε πληθυσμιακή μείωση της τάξης του 3,61% και 1,08% αντίστοιχα. Το μεγαλύτερο συγκριτικά ποσοστό πληθυσμιακής μείωσης στην περιοχή παρέμβασης εξηγείται από το φαινόμενο της αστυφιλίας που βρίσκεται σε έξαρση κυρίως λόγω αναζήτησης εργασίας και κατά δεύτερο λόγο εξαιτίας της ελκυστικότητας του αστικού περιβάλλοντος σε σχέση με τις αγροτικές περιοχές. Αν

συνυπολογίσουμε και το γεγονός ότι η οικονομική κρίση στη χώρα μας που ξεκίνησε το 2008 (3 χρόνια πριν την απογραφή του 2011) οδήγησε σε μετανάστευση προς το εξωτερικό κυρίως ανθρώπων που ανήκουν σε παραγωγικές ηλικιακές ομάδες, τότε το ποσοστό μείωσης του πληθυσμού στην περιοχή παρέμβασης δεν φαντάζει και τόσο ανησυχητικό.

Τέλος, στον ίδιο πίνακα του Παραρτήματος 4.9 γίνεται ιδιαίτερα αντιληπτό ότι η μείωση του πληθυσμού της περιοχής παρέμβασης κατά την δεκαετία 2001-2011 οδήγησε και στην αναλογική μείωση της πληθυσμιακής πυκνότητας. Έτσι, ενώ το 2001 η πληθυσμιακή πυκνότητα στην περιοχή παρέμβασης ανέρχονταν σε 20,62 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο, το 2011 μειώθηκε σε 18,75 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο. Αντιλαμβανόμαστε συνεπώς ότι το ανωτέρω νούμερο υποδηλώνει αφενός ότι η περιοχή παρέμβασης είναι πολύ αραιοκατοικημένη σε σχέση με την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας (30,02 κατ. / τ.χλμ.) και την χώρα (81,97 κατ. / τ.χλμ.) και αφετέρου ότι πρόκειται για μια ορεινή και αγροτική περιοχή.

• Ηλικιακή Διάρθρωση Πληθυσμού

Στους πίνακες 4.9.3 και 4.9.4 του Παραρτήματος 4.9 παρουσιάζονται ορισμένα βασικά στοιχεία που έχουν σχέση με την ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού τόσο στην περιοχή παρέμβασης συνολικά όσο και στις επιμέρους Περιφερειακές Ενότητες Κοζάνης και Γρεβενών, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας αλλά και στο σύνολο της χώρας.

Αυτό που αξίζει να σημειωθεί είναι ότι το ποσοστό γήρανσης, όπως αυτό παρουσιάζεται στους Πίνακες 4.9.5, 4.9.6 και 4.9.7 του Παραρτήματος 4.9, στην περιοχή παρέμβασης πραγματικά εκτοξεύτηκε από το ήδη υπερμέγεθες ποσοστό του 157,69% το 2001, στο 215,01% το 2011 σε όρους πραγματικού πληθυσμού. Αντίστοιχες διαπιστώσεις, όπου ο δείκτης ξεπέρασε κατά πολύ το 100%, ισχύουν και για τα ποσοστά γήρανσης της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας (από 114,11% το 2001 σε 150,66% το 2011) αλλά και στο σύνολο της χώρας (από 110,01% το 2001 σε 134,38% το 2011).

Η αύξηση, στο σύνολο του πληθυσμού, του ποσοστού των μεγαλύτερων ηλικιακά ομάδων, σχετίζεται ευθέως τόσο με την αύξηση του προσδόκιμου ζωής των κατοίκων της περιοχής – που με τη σειρά της πηγάζει από τη βελτίωση της ποιότητας διαβίωσης – όσο και με τους επαναπατρισμούς μεταναστών από τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας, που επιστρέφουν στις ιδιαίτερες πατρίδες τους μετά την απονομή συντάξεων γήρατος. Αν βέβαια συνυπολογίσουμε και ορισμένους ακόμα δείκτες όπως η υπογεννητικότητα και η μετανάστευση νέων ανθρώπων λόγω της οικονομικής κρίσης προς το εξωτερικό αλλά και προς τα μεγάλα αστικά κέντρα, τότε θα μπορούσαμε να πούμε ότι το μεγάλο αυτό ποσοστό γήρανσης κρίνεται αναμενόμενο.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ για το 2011, σημαντική ποσοστιαία είναι και η εξάρτηση του μη ενεργού οικονομικά πληθυσμού (δηλαδή ηλικίες από 0-14 και 65+), από τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό. Στους οικείους δείκτες καταγράφονται ποσοστά 68,74% (60,77% το 2001) για την περιοχή παρέμβασης, 57,61% (53,30% το 2001) για την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, ενώ για το σύνολο της χώρας ο δείκτης εξάρτησης ανέρχεται σε 51,53% (46,85% το 2001).

Αναλύοντας τους πίνακες κατανομής του πληθυσμού του 2001 και του 2011 για την περιοχή παρέμβασης, διαπιστώνουμε αφενός την ανησυχητική μείωση του πληθυσμού κάτω των 35 ετών (24,19%), και αφετέρου την οριακή αύξηση του πληθυσμού άνω των 55 ετών (2,22%). Οι ανωτέρω πληθυσμιακές μεταβολές στις συγκεκριμένες ηλικιακές, παρατηρούνται βεβαίως τόσο σε Περιφερειακό επίπεδο όσο και στο επίπεδο της χώρας, επηρεάζοντας φυσικά πολύ σημαντικά τους δείκτες γήρανσης και εξάρτησης. Πιο συγκεκριμένα,

στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας η μείωση του πληθυσμού κάτω των 35 ετών ανέρχεται σε 18,24% ενώ η αύξηση του πληθυσμού άνω των 55 ετών ανέρχεται σε 9,10%. Όσον αφορά το σύνολο της χώρας, η μείωση του πληθυσμού κάτω των 35 ετών ανέρχεται σε 13,03% ενώ αντίστοιχα η αύξηση του πληθυσμού άνω των 55 ετών ανέρχεται σε 12,06%.

Αναφορικά με τον Δείκτη Ηλικιακής Διάρθρωσης (Μόνιμος Πληθυσμός <35 ετών / Μόνιμος Πληθυσμός >55 ετών) η εικόνα είναι ιδιαίτερα θετική και για το σύνολο της περιοχής παρέμβασης υπολογίζεται σε 83,7%, όπως στον ακόλουθο πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3 - ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ 2011					
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΣΥΝΟΛΟ	0-34	35-54	55+	ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ (<35 / >55 ετών)
ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	107.207	35.979	28.244	42.984	83,70%
Π.Ε. ΚΟΖΑΝΗΣ	150.196	57.582	44.042	48.572	118,55%
Π.Ε. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	31.757	10.552	8.156	13.049	80,86%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	283.689	106.730	81.842	95.117	112,21%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	10.816.286	4.295.887	3.125.410	3.394.989	126,54%

Επεξεργασία στοιχείων ΕΛ.ΣΤΑΤ 2011

Τέλος θα πρέπει να τονίσουμε ότι όλες οι προαναφερόμενες εξελίξεις, φαίνεται να είναι αποτέλεσμα τόσο της διαρκούς βελτίωσης του επιπέδου διαβίωσης, με συνεπακόλουθη αύξηση του προσδόκιμου ζωής σε συνδυασμό με την υπογεννητικότητα όσο και της αστικοποίησης του χώρου, η οποία συντελείται σε βάρος των μικρότερων οικισμών της υπαίθρου.

• Κοινωνικά Χαρακτηριστικά Πληθυσμού

Στο Παράρτημα 4.9 παρατίθενται πίνακες με τα στοιχεία του επιπέδου εκπαίδευσης, θέσης και κλάδου στο επάγγελμα κατά φύλο, τόσο στην περιοχή παρέμβασης όσο και στο σύνολο της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας αλλά και της χώρας.

Όπως προκύπτει από την ανάλυση των στοιχείων του Πίνακα 4.9.8 του Παραρτήματος 4.9, οι απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης αποτελούν το 54,73% του πληθυσμού της περιοχής παρέμβασης, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για την Περιφέρεια Δ. Μακεδονίας ανέρχεται σε 46,42% ενώ για το σύνολο της χώρας ανέρχεται σε 38,14%.

Αιτιολογώντας το ποσοστό αυτό, σημειώνεται ότι η περιοχή παρέμβασης αφορά κυρίως σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, με πληθυσμό που ασχολείται κατά κύριο λόγο με την γεωργία και την κτηνοτροφία.

Όσον αφορά στις επαγγελματικές θέσεις που καταλαμβάνουν οι κάτοικοι της περιοχής παρέμβασης, σύμφωνα με τον Πίνακα 4.9.9 του Παραρτήματος 4.9, παρατηρείται ότι οι μισθωτοί αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό με 57,65% έναντι 57,87% του αντίστοιχου ποσοστού της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας και 68,26% της χώρας. Τα ασυνήθιστα υψηλά ποσοστά μισθωτών σε μια περιοχή παρέμβασης όπου κυριαρχεί ο αγροτικός πληθυσμός, αποδίδονται κυρίως στην απασχόληση μεγάλου αριθμού κατοίκων της περιοχής στα εργοστάσια της ΔΕΗ.

Υψηλό είναι επίσης και το ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων εργαζομένων, οι οποίοι αποτελούν το 32,45% στην περιοχή παρέμβασης έναντι 32,50% αντίστοιχου ποσοστού στο σύνολο της Περιφέρειας και 22,38% στο σύνολο της χώρας. Τα αυξημένα επίπεδα αυτοαπασχόλησης κι αυτά με τη σειρά τους οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στην ενασχόληση των κατοίκων της περιοχής παρέμβασης με την γεωργία και την κτηνοτροφία.

Τέλος, στατιστικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι Πίνακες 4.9.10 και 4.9.11 του Παραρτήματος 4.9, σύμφωνα με τον οποίο την μερίδα του λέοντος αναφορικά με την απασχόληση στην περιοχή παρέμβασης καταλαμβάνει ο τομέας της γεωργίας-δασοκομίας-αλιείας με ποσοστό περίπου 20%. Σημαντικά όμως ποσοστά απασχόλησης καταλαμβάνουν και οι κλάδοι του χονδρικού-λιανικού εμπορίου (13,55%), της μεταποίησης (9,24%), των κατασκευών (9,01%), της δημόσιας διοίκησης (8,79%) και της παροχής ηλεκτρικού ρεύματος (7,56%).

Όσον αφορά την σύγκριση των ανωτέρω ποσοστών σε σχέση με ολόκληρη την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, θα μπορούσαμε να πούμε ότι δεν υφίστανται και τόσο μεγάλες διαφοροποιήσεις στην απασχόληση όσο υφίστανται σε σύγκριση με το σύνολο της χώρας. Εντυπωσιακή αλλά και συνάμα λογική είναι διαφοροποίηση του ποσοστού απασχόλησης στον κλάδο της παροχής ηλεκτρικού ρεύματος, ενώ ταυτόχρονα ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι η περιοχή παρέμβασης έχει σχεδόν διπλάσιο ποσοστό απασχόλησης στον κλάδο της γεωργίας-δασοκομίας-αλιείας.

- **Συμπεράσματα – προοπτικές.**

Η μείωση των γεννήσεων, σε συνδυασμό με την αύξηση του αριθμού των κατοίκων άνω των 65 ετών έχει επιδράσει σοβαρά στην ηλικιακή δομή του πληθυσμού. Ο δείκτης γήρανσης της περιοχής παρέμβασης επιδεινώθηκε σημαντικά και υπερδιπλασιάστηκε από 59,5% το 1991 σε 215,01% το 2011.

Αν και η μεταβολή αυτή είναι σχεδόν ανάλογη με την αντίστοιχη αύξηση του δείκτη της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, ωστόσο δεν μπορεί να αγνοηθεί η μείωση του παραγωγικά ενεργού πληθυσμού της περιοχής παρέμβασης, ενώ το αντίστοιχο μέγεθος σε επίπεδο Περιφέρειας και σε απόλυτα μεγέθη παρουσιάζει αύξηση. Φαίνεται δηλαδή να υπάρχει μετακίνηση του πληθυσμού στα αστικά κέντρα, δεδομένου ότι και ο συνολικός πληθυσμός της περιοχής παρέμβασης μειώθηκε κατά 9,07% στη δεκαετία 2001-2011.

Οι επιπτώσεις της μετανάστευσης από τις αγροτικές περιοχές της περιοχής παρέμβασης στα μεγάλα αστικά κέντρα είναι σοβαρές σε επίπεδο δημογραφικό, κοινωνικό, οικογενειακό και εθνικό. Η μετανάστευση αφορά, κυρίως, σε νέα, υγιή και δυναμικά άτομα αναπαραγωγικής ηλικίας, με αποτέλεσμα η αναχώρησή τους να επιδρά αρνητικά στην κατά φύλο, ηλικία και κατά αστική κατάσταση σύνθεση του πληθυσμού, να συνεισφέρει στην υπογεννητικότητα, να απορροφά τον οικονομικό προγραμματισμό και να υπονομεύει τον οικογενειακό και κοινωνικό ιστό.

2.2.3. Οικονομικά στοιχεία

Α. Γενικά Στοιχεία

- Στοιχεία ΑΕΠ (σε επίπεδο περιφερειακής Ενότητας, περιοχής παρέμβασης)

Η Περιφέρεια στο σύνολό της με τις 4 Περιφερειακές Ενότητες παράγει το 2,4% του εθνικού ΑΕΠ (2013). Ωστόσο, το περιφερειακό ΑΕΠ δεν κατανέμεται ομοιόμορφα σε όλες τις ΠΕ. Στην ΠΕ Κοζάνης αναλογεί συντριπτικά μεγαλύτερο ποσοστό και συγκεκριμένα 1,5% έναντι ποσοστών 0,2%, 0,3% και 0,5% για τις ΠΕ Γρεβενών, Καστοριάς και Φλώρινας αντίστοιχα. Η αναντιστοιχία αυτή αποδίδεται στις συγκεντρώσεις πληθυσμού κατά Περιφερειακή Ενότητα, αλλά και στη συγκριτικά μεγαλύτερη συνεισφορά του κλάδου της ενέργειας στην ΠΕ Κοζάνης και δευτερευόντως στην ΠΕ Φλώρινας.

Από επεξεργασία των διαθέσιμων στοιχείων της ΕΛ.ΣΤΑΤ για το έτος 2011, προκύπτει ότι ποσοστό 33,94% της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας στη Δ. Μακεδονία οφείλεται στον κλάδο της ενέργειας (στην Π.Ε. Κοζάνης το ποσοστό ανέρχεται στο 45,43%), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό πανελλαδικά και με μεγάλη διαφορά σε σχέση με τις υπόλοιπες Περιφέρειες. Στη συνέχεια ο τριτογενής τομέας συμμετέχει με 51,96% και ακολουθεί ο δευτερογενής τομέας ως σύνολο με 42,03%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.4 - ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ (Α.Π.Α.) ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ (εκ. €)								
ΤΟΜΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ		Π.Ε. Γρεβενών		Π.Ε. Κοζάνης		ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	
Πρωτογενής τομέας	242	6,01%	28	8,95%	83	3,50%	6.367	3,49%
Δευτερογενής τομέας	1.690	42,03%	26	8,31%	1.219	51,45%	26.080	14,31%
Μεταποίηση	180	4,47%	9	3,00%	71	2,98%	14.205	7,79%
Ενέργεια	1.365	33,94%	1	0,38%	1.077	45,43%	5.600	3,07%
Κατασκευές	146	3,62%	16	4,93%	72	3,04%	6.274	3,44%
Τριτογενής τομέας	2.089	51,96%	260	82,74%	1.068	45,06%	149.856	82,20%
ΣΥΝΟΛΟ	4.021	100,00%	315	100,00%	2.370	100,00%	182.302	100,00%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων 2011 ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Οι ανισότητες σε ενδοπεριφερειακό επίπεδο συνεχίζονται όμως και σε άλλους δείκτες όπως το κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Οι ΠΕ Καστοριάς και Γρεβενών βρίσκονται στη δυσμενέστερη θέση, ενώ οι ΠΕ Κοζάνης και Φλώρινας προηγούνται με σημαντική διαφορά από τις Π.Ε. Γρεβενών & Καστοριάς, κυρίως ως παράγωγο της δραστηριοποίησης των μεγάλων μονάδων εξόρυξης και παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.5 – ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΑΕΠ (2013)	
Περιοχή	ΑΕΠ κατά κεφαλή (σε ευρώ)
Γρεβενά	9.945
Κοζάνη	17.775
Καστοριά	11.438
Φλώρινα	17.081
Μέσος όρος χώρας	16.451

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΛ.ΣΤΑΤ

Από την άλλη μεριά, σε διεθνές επίπεδο, στο πλαίσιο της 4ης Προγραμματικής Περιόδου η Δυτική Μακεδονία ήταν μια από τις 3 Περιφέρειες Στατιστικής Σύγκλισης (Phasing Out) της Ελλάδας με το κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ) υψηλότερο του 75% του αντιστοίχου της ΕΕ-25 και μικρότερο του 75% της ΕΕ-15, λαμβάνοντας ως έτος βάσης υπολογισμού το έτος 2003.

Για τον ίδιο λόγο, κατά τη νέα προγραμματική περίοδο η Δυτική Μακεδονία εντάσσεται στις Περιφέρειες Μεταβατικής Στήριξης, αφού το κατά κεφαλή ΑΕΠ για την περίοδο 2007 – 2009 ανήλθε στο 85,6% του αντιστοίχου της ΕΕ.

Η κατάταξη όμως αυτή δεν ανταποκρίνεται στη σημερινή εικόνα της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας δεδομένου ότι η πρωτοφανής οικονομική κρίση που πλήττει τη χώρα μετά το 2008, έχει οδηγήσει σε σημαντική ύφεση την ελληνική οικονομία. Το γεγονός αυτό έχει επηρεάσει αρνητικά και το κατά κεφαλή ΑΕΠ σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ) της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας διαμορφώνοντάς το σε ακόμη χαμηλότερα επίπεδα σε σχέση με τον αντίστοιχο δείκτη σε επίπεδο ΕΕ.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Eurostat, το σταθμισμένο σε ΜΑΔ κατά κεφαλή ΑΕΠ της Δ. Μακεδονίας ανήλθε το 2014 μόλις στο 66% (!) του αντίστοιχου μέσου όρου, έναντι 70% το 2013.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.6 - ΑΕΠ ανά κάτοικο σε ΜΑΔ σε περιφερειακό (ΠΔΜ) και ευρωπαϊκό επίπεδο (ΕΕ-28), έτη 2006-2014				
ΕΤΟΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ	Δυτική Μακεδονία		ΕΕ-28	
	ΜΑΔ	% ΕΕ- 28	ΜΑΔ	% ΕΕ- 28
2006	20000	81	24500	100
2007	19600	76	25900	100
2008	18700	72	26000	100
2009	19000	78	24400	100
2010	18900	75	25400	100
2011	18200	70	26100	100
2012	19000	71	26500	100
2013	18800	70	26700	100
2014	18100	66	27500	100

Πηγή: Eurostat: <http://ec.europa.eu/eurostat/cache/RSI/#?vis=nuts2.economy&lang=en>

Εξέλιξη οικονομικά ενεργού πληθυσμού, απασχόλησης και ανεργίας

Από επεξεργασία των διαθέσιμων στοιχείων της ΕΛ.ΣΤΑΤ για το έτος 2011, προκύπτει ότι ποσοστό 9,69% του εργατικού δυναμικού απασχολείται στη Δ. Μακεδονία στον κλάδο της ενέργειας (στην Π.Ε. Κοζάνης το ποσοστό ανέρχεται στο 14,82%), που είναι το μεγαλύτερο ποσοστό πανελλαδικά και με μεγάλη διαφορά σε σχέση με τις υπόλοιπες Περιφέρειες. Μεγάλη συγκέντρωση απασχολούμενου πληθυσμού καταγράφεται επίσης σύμφωνα με τα ίδια στοιχεία κατά σειρά μεγέθους στους κλάδους του πρωτογενή τομέα (14,12%), και του τριτογενή τομέα (59,91%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.7 - ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ (άτομα)								
ΤΟΜΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ		Π.Ε. Γρεβενών		Π.Ε. Κοζάνης		ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	
Πρωτογενής τομέας	11.792	14,12%	1.892	21,81%	3.833	8,81%	372.209	9,99%
Δευτερογενής τομέας	21.697	25,98%	1.421	16,38%	13.380	30,76%	646.489	17,34%
Μεταποίηση	7.414	8,88%	677	7,81%	3.265	7,51%	341.418	9,16%
Ενέργεια	8.091	9,69%	109	1,26%	6.448	14,82%	50.990	1,37%
Κατασκευές	6.192	7,41%	635	7,32%	3.667	8,43%	254.081	6,82%
Τριτογενής τομέας	50.041	59,91%	5.360	61,80%	26.283	60,43%	2.708.935	72,67%
ΣΥΝΟΛΟ	83.530	100,00%	8.673	100,00%	43.496	100,00%	3.727.633	100,00%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων 2011 ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Ιδιαίτερα, η εικόνα της απασχόλησης κατά τομέα και φύλο στην περιοχή παρέμβασης σύμφωνα με στοιχεία απογραφής της ΕΛ.ΣΤΑΤ 2011, αποτυπώνεται στον ακόλουθο πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.8 - ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ ΚΑΙ ΦΥΛΟ 2011					
ΠΕΡΙΟΧΗ	ΦΥΛΟ	ΣΥΝΟΛΟ	Πρωτογενής τομέας	Δευτερογενής τομέας	Τριτογενής τομέας
ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΑΝΔΡΕΣ	18.599	3.513	6.967	8.119
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	9.255	1.854	813	6.588
	ΣΥΝΟΛΟ	27.854	5.367	7.780	14.707
Π.Ε. ΚΟΖΑΝΗΣ & ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΑΝΔΡΕΣ	33.494	3.713	13.197	16.584
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	18.675	2.012	1.607	15.056
	ΣΥΝΟΛΟ	52.169	5.725	14.804	31.640
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ Δ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΑΝΔΡΕΣ	53.336	7.824	18.909	26.603
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	30.194	3.968	2.788	23.438
	ΣΥΝΟΛΟ	83.530	11.792	21.697	50.041
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	ΑΝΔΡΕΣ	2.214.053	265.120	531.002	1.417.931
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	1.513.580	107.089	123.375	1.283.116
	ΣΥΝΟΛΟ	3.727.633	372.209	654.377	2.701.047
Ποσοστό περιοχής παρέμβασης		100%	19,27%	27,93%	52,80%
Ποσοστό Π.Ε. Κοζάνης & Γρεβενών		100%	10,97%	28,38%	60,65%
Ποσοστό Περιφέρειας Δ. Μακεδονίας		100%	14,12%	25,98%	59,91%
Ποσοστό χώρας		100%	9,99%	17,55%	72,46%

ΠΗΓΗ : ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΛΣΤΑΤ 2011

Οι επιπτώσεις της κρίσης είναι πολύ πιο εμφανείς στον τομέα της απασχόλησης, όπου, ως γνωστό, η Δυτική Μακεδονία διατηρεί μια διόλου τιμητική πρωτιά, ως η Περιφέρεια με το μεγαλύτερο δείκτη ανεργίας πανελλαδικά και ένα από τους μεγαλύτερους σε επίπεδο ΕΕ.

Σύμφωνα λοιπόν με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ για το α΄ τρίμηνο 2016, το ποσοστό της ανεργίας στη Δυτική Μακεδονία (για ηλικίες άνω των 15 ετών), έχει κυριολεκτικά εκτιναχθεί στο 33,3% (!) έναντι του 24,9% στο σύνολο της χώρας για το ίδιο διάστημα και έναντι «μόλις» 29% που ίσχυε για τη Δυτική Μακεδονία το α΄ τρίμηνο του 2015. Τα εκρηκτικά – και το κυριότερο διαρκώς ανερχόμενα – ποσοστά ανεργίας της Περιφέρειας σαφώς αποτελούν μια πολύ σημαντική παράμετρο που επισκιάζει (ενδεχομένως ολοσχερώς) άλλες πτυχές της περιοχής που θα μπορούσαν να έχουν θετικό αντίκτυπο, όπως ο αξιόλογος φυσικός πλούτος και οι δυνατότητες αξιοποίησης του πρωτογενή τομέα της οικονομίας.

Όπως αναφέρεται στην τριμηνιαία επιθεώρηση της ΕΛ.ΣΤΑΤ που δόθηκε στη δημοσιότητα πολύ πρόσφατα – στις 16 Ιουνίου 2016 συγκεκριμένα – το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας σε επίπεδο Περιφέρειας παρατηρείται στη Δ. Μακεδονία με 33,3% και στη Δ. Ελλάδα με 30,0%. Στον αντίποδα, το μικρότερο ποσοστό ανεργίας παρατηρείται στο Βόρειο Αιγαίο με 18,5% και στα Ιόνια νησιά με 19,6%. Τα παραπάνω αποτυπώνονται εύγλωττα στον πίνακα που ακολουθεί:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.9 - ΑΝΕΡΓΙΑ (%) ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ		
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	Α' Τρίμηνο 2015	Α' Τρίμηνο 2016
Σύνολο Χώρας	26,6	24,9
Ανατολική Μακεδονία – Θράκη	24,8	23,9
Κεντρική Μακεδονία	27,4	25,4
Δυτική Μακεδονία	29,0	33,3
Ήπειρος	25,5	25,7
Θεσσαλία	26,8	27,8
Ιόνιοι Νήσοι	28,9	19,6
Δυτική Ελλάδα	29,0	30,0
Στερεά Ελλάδα	26,4	27,7
Αττική	26,7	23,4
Πελοπόννησος	23,9	20,6
Βόρειο Αιγαίο	20,2	18,5
Νότιο Αιγαίο	25,4	21,2
Κρήτη	27,2	28,3

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα, η εντυπωσιακή αύξηση που καταγράφηκε στην ανεργία στη Δ. Μακεδονία έρχεται σε πλήρη αντίφαση με το γενικότερο κλίμα στην αγορά εργασίας, καθώς σε επίπεδο χώρας ο γενικός δείκτης μειώθηκε από 26,6% το α' τρίμηνο του 2015 σε 24,9% το α' τρίμηνο του 2016. Η μεταβολή αυτή βέβαια είναι μικρή και επιπλέον αφορά στην αύξηση των θέσεων εργασίας που αφορούν σε ελαστικές μορφές απασχόλησης, πλην όμως η όποια μείωση δεν φαίνεται να «πέρασε» και στην Περιφέρεια Δ. Μακεδονίας.

Από την τριμηνιαία επιθεώρηση της ΕΛ.ΣΤΑΤ για το α' τρίμηνο του τρέχοντος έτους σημειώνεται επίσης το σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας που ισχύει για τις γυναίκες (29,5%) σε σχέση με τους άντρες (21,2%), καθώς και το υψηλό ποσοστό ανέργων στις ηλικίες 15-24, που φτάνει το 50,9% στο σύνολο, ενώ ειδικά στις γυναίκες ανέρχεται σε 55,1%. Τα ειδικά αυτά χαρακτηριστικά της ανεργίας κατά φύλο και ομάδες ηλικιών ισχύουν πανελλαδικά, αλλά σύμφωνα με τη γενικότερη τάση και ακολουθώντας ιστορικά στοιχεία αποδίδονται και για την Περιφέρεια Δ. Μακεδονίας ανάλογες τάσεις. Επομένως χαρακτηρίζουν και την περιοχή παρέμβασης που αποτελεί γεωγραφικά και πληθυσμιακά ένα πολύ σημαντικό κομμάτι της.

Άλλωστε, όπως προκύπτει από την επεξεργασία των στοιχείων με βάση την τελευταία επίσημη απογραφή πληθυσμού το 2011 για την περιοχή παρέμβασης, το ποσοστό των ανέργων γυναικών

ανέρχονταν σε 25,6% έναντι 23,4% των ανδρών και έναντι ποσοστού 24,1% που καταγράφηκε συνολικά για την περιοχή.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.10 - Ανεργία κατά φύλο στην περιοχή παρέμβασης (2011)

Φύλο	Σύνολο ενεργού πληθυσμού	Σύνολο άνεργων	Ανεργία %
Άνδρες	24.267	5.668	23,4%
Γυναίκες	12.432	3.177	25,6%
Σύνολο περιοχής παρέμβασης	36.699	8.845	24,1%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΛ.ΣΤΑΤ

Όσον αφορά την ηλικιακή σύνθεση των άνεργων, από την επεξεργασία των ίδιων δεδομένων προκύπτει ότι το 78,1% των ηλικιών 15-19 και το 60,1% των ηλικιών 20-24 είχε δηλώσει άνεργο κατά την απογραφή πληθυσμού που έγινε στην περιοχή παρέμβασης το 2011.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.11 - Ανεργία κατά φύλο στην περιοχή παρέμβασης (2011)

Φύλο	Σύνολο ενεργού πληθυσμού	Σύνολο άνεργων	Ανεργία %
0-14	0	0	0,0%
15-19	389	304	78,1%
20-24	2.682	1.611	60,1%
25-29	4.438	1.773	40,0%
30-34	4.918	1.315	26,7%
35-39	5.207	1.038	19,9%
40-44	5.506	933	16,9%
45-49	4.794	632	13,2%
50-54	4.173	635	15,2%
55-59	3.048	424	13,9%
60-64	1.267	175	13,8%
65-69	190	5	2,6%
70-74	46	0	0,0%
75+	41	0	0,0%
Σύνολο περιοχής παρέμβασης	36.699	8.845	24,1%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΛ.ΣΤΑΤ

Ωστόσο, όπως ήδη προαναφέρθηκε, από το 2011 που έγινε η τελευταία απογραφή πληθυσμού μέχρι και σήμερα, τα ποσοστά αυτά ανέβηκαν σημαντικά σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ για το α΄ τρίμηνο του 2016.

Ανατρέχοντας τώρα ακόμα πιο πίσω, καταγράφεται η επιδείνωση των δεικτών ανεργίας διαχρονικά για την περιοχή παρέμβασης. Αποκαλυπτικά από την άποψη αυτή είναι τα στοιχεία που

προκύπτουν από την επεξεργασία των δεδομένων των τελευταίων δυο απογραφών, του 2001 και του 2011 σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.12 - Ανεργία κατά φύλο στην περιοχή παρέμβασης (2011)					
Απογραφή	Περιοχή	Σύνολο ανεργίας	Νέοι άνεργοι / σύνολο ανέργων	Ενεργοί / γενικό σύνολο	Ανενεργοί / γενικό σύνολο
2001	Γρεβενά	13,7%	67,7%	40,9%	59,1%
	Κοζάνη	17,5%	48,2%	39,4%	60,6%
	Σύνολο περιοχής παρέμβασης	16,5%	52,9%	39,8%	60,2%
	Σύνολο χώρας	11,1%	48,1%	46,8%	53,2%
2011	Γρεβενά	20,0%	40,9%	34,1%	65,9%
	Κοζάνη	25,8%	36,7%	34,3%	65,7%
	Σύνολο περιοχής παρέμβασης	24,1%	37,7%	34,2%	65,8%
	Σύνολο χώρας	23,0%	30,9%	34,4%	65,6%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΛ.ΣΤΑΤ

Ειδικότερα, η ανεργία στην περιοχή αυξήθηκε από το 16,5% το 2001 σε 24,1% το 2011, έναντι αντίστοιχων ποσοστών 11,1% και 23% για το σύνολο της χώρας.

Δηλαδή η περιοχή παρέμβασης, ακολουθώντας τους δείκτες της ευρύτερης περιοχής της Δυτικής Μακεδονίας, εμφάνισε σημαντικά υψηλότερα ποσοστά ανεργίας σε σχέση με τα πανελλαδικά μέσα ποσοστά.

Από την άλλη μεριά, το ποσοστό των νέων ανέργων σε σχέση με το σύνολο των ανέργων περιορίστηκε το 2011 σε σχέση με το 2001 (από 52,9% σε 37,7%) ανεβάζοντας αντίστροφα τα ποσοστά των μακροχρόνια ανέργων. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την αύξηση του ποσοστού των ανενεργών πολιτών στο σύνολο του πληθυσμού της περιοχής παρέμβασης (από 53,2% σε 65,8%), μαρτυρά το παραγωγικό αδιέξοδο που βιώνουν οι πολίτες στα χρόνια της κρίσης.

Όπως είναι προφανές, η αντίστοιχη μείωση του ποσοστού των οικονομικά ενεργών κατοίκων σε σχέση με το σύνολο του πληθυσμού, από 46,8% το 2001 σε 34,1% το 2011 – που πρακτικά σημαίνει ότι μόλις ο 1 στους 3 κατοίκους στην περιοχή παρέμβασης είναι ενεργός οικονομικά – απηχεί με αριθμητικά μεγέθη την αύξηση των μεταναστευτικών ροών των παραγωγικών ηλικιών προς άλλες περιοχές της χώρας ή και στο εξωτερικό σε αναζήτηση εργασίας.

Β. Ο πρωτογενής τομέας

• Κύρια χαρακτηριστικά

Η περιοχή εφαρμογής Leader, που περιλαμβάνει τους Νομούς Γρεβενών και Κοζάνης (εκτός των πόλεων Κοζάνης και Πτολεμαίδας), είναι σε μεγάλο βαθμό γεωργοκτηνοτροφική περιοχή. Η γεωργία αποτελεί έναν ζωτικό κλάδο της οικονομίας της και στηρίζεται κυρίως στις αροτραίες καλλιέργειες.

Υπάρχει ως προς το ειδικό βάρος της γεωργίας στην τοπική οικονομία διαφοροποίηση μεταξύ των Νομών της περιοχής εφαρμογής Leader και συγκεκριμένα η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (Α.Π.Α.) του Πρωτογενή Τομέα στο Ν. Γρεβενών αντιπροσωπεύει το 8,95% και στο Ν. Κοζάνης το 3,49% (κυρίως λόγω της μεγάλης συμμετοχής στην Α.Π.Α. των ορυχείων λιγνίτη και των εργοστασίων της ΔΕΗ), ενώ συνολικά στη Δυτική Μακεδονία το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται στο 6,01% της Α.Π.Α.

Ο γεωργικός τομέας, αν και παίζει σημαντικό ρόλο στην οικονομία της περιοχής και στην απασχόληση, ακολουθεί διαχρονικά μία φθίνουσα πορεία, παρουσιάζοντας παράλληλα διαρθρωτικές στρεβλώσεις, όπως :

- Έντονη κυριαρχία της φυτικής παραγωγής έναντι της ζωικής, αν και οι γεωμορφολογικές και κλιματολογικές συνθήκες ευνοούν περισσότερο την κτηνοτροφία.
- Χαμηλή παραγωγικότητα και χαμηλή προστιθέμενη αξία του γεωργικού προϊόντος.
- Καλλιέργειες χαμηλών απαιτήσεων σε εργασία (π.χ. τα σιτηρά) και υποαπασχόληση του αγροτικού ανθρώπινου δυναμικού.
- Έλλειψη επαρκών έργων υποδομής και δικτύων διακίνησης και εμπορίας των αγροτικών προϊόντων.
- Χαμηλό ποσοστό αρδευόμενων γεωργικών εκτάσεων (18% στην περιοχή έναντι 20% περίπου στην περιφέρεια).

Υπογραμμίζεται ως προς την διάθρωση του τομέα, το υψηλό ποσοστό αροτραίων καλλιεργειών, ο συγκριτικά υψηλός βαθμός μηχανοποίησης και ο εξαιρετικά χαμηλός βαθμός οργάνωσης σε επιχειρηματικά πλαίσια των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Η καλλιεργούμενη γεωργική γη της περιοχής εφαρμογής Leader καταλαμβάνει έκταση 1.424.700 στρέμματα, ενώ αρδεύσιμα είναι μόνο τα 170.000 στρέμματα (~12%).

Το μεγαλύτερο μέρος αυτής αξιοποιείται με αροτραίες καλλιέργειες και από αυτές το 68% περίπου καταλαμβάνουν τα χειμερινά – ξηρικά σιτηρά, ενώ οι δυναμικοί κλάδοι της φυτικής παραγωγής καλύπτουν περίπου 17% της έκτασης.

Η ζωϊκή παραγωγή, αν και συνίσταται από παραδοσιακούς κλάδους, έχει μικρή συμμετοχή (37,10%) στο σύνολο της Ακαθάριστης Προσόδου, Φυτικής – Ζωικής παραγωγής.

Κυρίαρχος κλάδος, η αιγοπροβατοτροφία και με πολύ μικρότερη συμμετοχή η βοοτροφία. Οι υπόλοιποι κλάδοι ζωικής παραγωγής είναι σε ελάχιστο βαθμό αναπτυγμένοι, ενώ αξιοσημείωτο γεγονός αποτελεί η ύπαρξη και η συνεχής ανάπτυξη του κλάδου των γουνοφόρων ζώων, κυρίως στην περιοχή του Βοίου του Νομού Κοζάνης.

- **Αριθμός, μέγεθος και διάρθρωση εκμεταλλεύσεων**

Αριθμός εκμεταλλεύσεων

Το σύνολο των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στην περιοχή εφαρμογής Leader αριθμεί περίπου 14.900 και απ' αυτές οι 3.585 είναι είτε μικτής κατεύθυνσης, είτε αμιγώς κτηνοτροφικής κατεύθυνσης.

Το πλέον χαρακτηριστικό στοιχείο είναι η ραγδαία μείωση του αριθμού των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Την εικοσαετία 1990-2007 η μεταβολή στο σύνολο των εκμεταλλεύσεων είναι περίπου -10% ενώ ακόμη πιο μεγάλο και χαρακτηριστικό είναι το αντίστοιχο ποσοστό μείωσης μεταξύ των ετών 1980-2007 που ανέρχεται στο -28%.

Οι κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις μειώθηκαν την περίοδο (1980-2007) σε ποσοστό -74%!!!, γεγονός που οφείλεται στην απομάκρυνση των αγροτών από την, πιο δύσκολη, κτηνοτροφία. Μέχρι τη δεκαετία του 1980 κάθε νοικοκυριό (γεωργική εκμετάλλευση) διατηρούσε μικρό έως μεγάλο αριθμό ζώων, κυρίως οικόσιτων για ιδιοκατανάλωση ή και για δημιουργία συμπληρωματικού εισοδήματος. Το πρότυπο αυτό του αγροτικού νοικοκυριού έχει πλέον διαφοροποιηθεί (Επιχειρησιακό Σχέδιο «Καλάθι Προϊόντων Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας», 2012).

Από τότε μέχρι και σήμερα η πολυδραστηριότητα έδωσε τη θέση της στη μονοκαλλιέργεια με συνθήκες όλο και περισσότερης εκμηχάνισης. Η τάση είναι, για στροφή στην καλλιέργεια, στην μονοκαλλιέργεια και την εκμηχάνιση.

Από τότε μέχρι και σήμερα πλέον έχει παρέλθει η πολυδραστηριότητα με τάση την μονοκαλλιέργεια σε συνθήκες όλο και περισσότερης εκμηχάνισης.

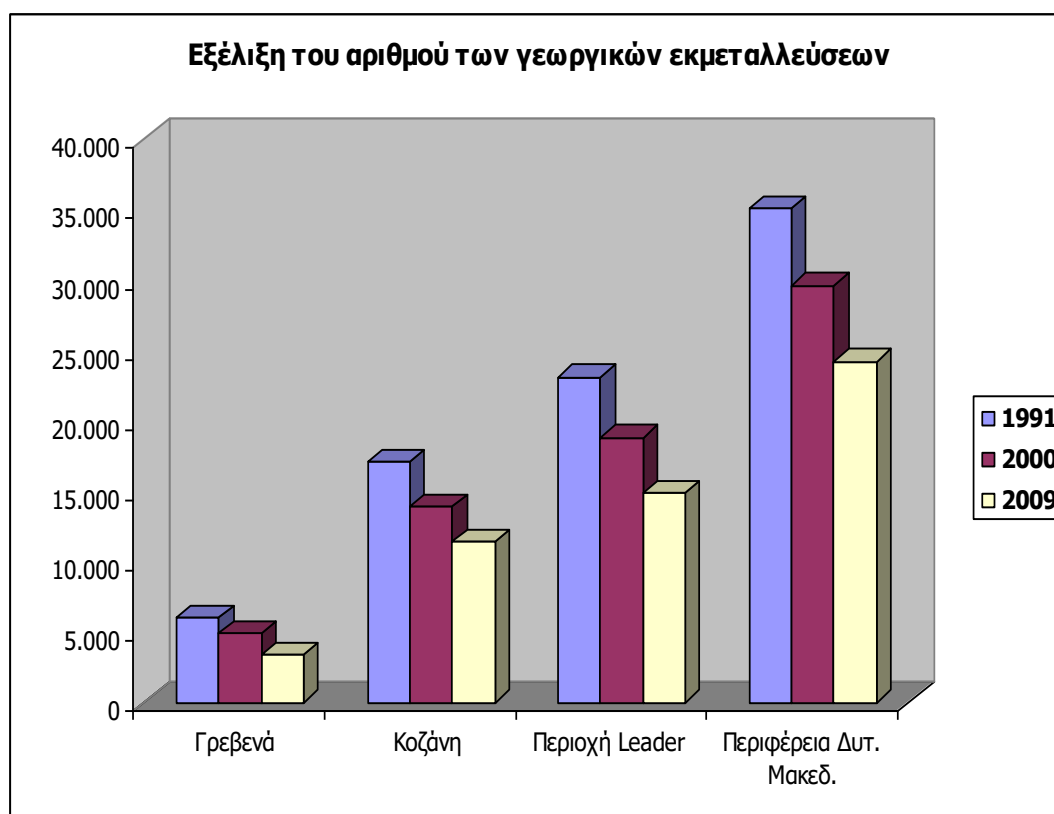
Στους παρακάτω πίνακες δίνεται μια εικόνα των κυριότερων χαρακτηριστικών των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, καθώς και η διαχρονική εξέλιξη αυτών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.13 - Χωροταξική κατανομή των γεωργικών εκμεταλλεύσεων κατά κατεύθυνση παραγωγής στην περιοχή εφαρμογής Leader				
ΝΟΜΟΣ	Αριθμός εκμεταλλεύσεων	Ποσοστό % στο σύνολο της περιοχής Leader	Από αυτές είναι κτηνοτροφικές	Ποσοστό % στο σύνολο περιοχής Leader
Γρεβενά	3.396	22,85%	1.019	28,42%
Κοζάνη	11.463	77,15%	2.566	71,58%
Περιοχή εφαρμογής Leader	14.859	100,00%	3.585	100,00%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ (2009)

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.14 - Διαχρονική εξέλιξη του αριθμού των γεωργικών εκμεταλλεύσεων						
ΝΟΜΟΣ	1991	2000	Αύξηση / Μείωση 1990-2000 (%)	2009	Αύξηση / Μείωση 2000-2009 (%)	Αύξηση / Μείωση 1990-2009 (%)
Γρεβενά	6.041	4.891	-19	3.396	-31	-44
Κοζάνη	17.056	13.914	-18	11.463	-18	-33
Περιοχή εφαρμ. Leader	23.097	18.805	-19	14.859	-21	-36
Περιφέρεια Δυτ. Μακεδ.	35.110	29.597	-16	24.230	-18	-31

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ (2009)



Μέγεθος εκμεταλλεύσεων

Το μέσο μέγεθος της καλλιεργούμενης έκτασης ανά εκμετάλλευση είναι 75,0 στρέμματα, αρκετά μεγαλύτερο σε σχέση με το σύνολο της χώρας (44,16 στρ.), ενώ υπολείπεται σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης (182 στρ.).

Η αξιοποιούμενη γεωργική γη της περιοχής εφαρμογής Leader τις τρεις τελευταίες δεκαετίες παραμένει, στα ίδια περίπου επίπεδα (~1.425 χιλ. στρ.), γεγονός που υποδηλώνει την εξάντληση πλέον των εκτάσεων, που βρίσκονται σε άλλη χρήση, προς διανομή και αξιοποίηση για παραγωγή γεωργικών προϊόντων. Η διάρθρωση όμως της ιδιοκτησίας είναι στρεβλή και είναι απόρροια πολύχρονων πολιτικών και συνταγματικών ρυθμίσεων σε σημείο που να καθίσταται πλέον «πρόβλημα» και συγχρόνως κοινωνικό κατεστημένο. **Η μισή σχεδόν γεωργική γη κατέχεται από μη αγρότες και αξιοποιείται κατόπιν εκμίσθωσης.** Η σχέση ιδιοκτησίας γης και πραγματικού γεωργού επιβαρύνει καθοριστικά το κόστος παραγωγής.

Η τάση αυτή μάλιστα συνεχίζεται αμείωτη. Παρά τις προσπάθειες της πολιτείας κατά την τελευταία δεκαετία κυρίως και παρά τη θεσμοθέτηση κινήτρων και αντικινήτρων για την αντιστροφή αυτής της τάσης και τη μεταβίβαση της χρησιμοποιούμενης γεωργικής γης στους πραγματικούς χρήστες, αυτό δεν έγινε κατορθωτό.

Διάρθρωση εκμεταλλεύσεων

Η μικρή μεγέθυνση των εκμεταλλεύσεων αποτελεί ένα θετικό στοιχείο στα πλαίσια αναδιάρθρωσης των εκμεταλλεύσεων. Το αρνητικό στοιχείο όμως είναι η μείωση της μέσης έκτασης ανά αγροτεμάχιο εξαιτίας της διάσπασης που προκύπτει από κληρονομίες κυρίως και μεταβιβάσεις. Έτσι ο μέσος αριθμός των αγροτεμαχίων ανά εκμετάλλευση αυξήθηκε από 8,5 σε 11,1 μεταξύ 1990 και 2000.

Από τις 14.900 περίπου εκμεταλλεύσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή εφαρμογής Leader είναι αναλογικά λίγες οι εκμεταλλεύσεις στις οποίες οι κάτοχοί τους και αρχηγοί μπορούν να θεωρηθούν «κατά κύριο επάγγελμα αγρότες». Δυστυχώς μέχρι σήμερα δεν έχουν καταγραφεί οι κατά κύριο επάγγελμα αγρότες, ούτε ολοκληρώθηκε ποτέ το «Μητρώο Αγροτών και Αγροτικών Εκμεταλλεύσεων», το οποίο είχε ξεκινήσει από το 1996 με πρωτοβουλία του Υπουργείου Γεωργίας.

Εκτιμάται ότι, το ποσοστό των κατά κύριο επάγγελμα αγροτών δεν ξεπερνά το 25% ή τις 3.750 αγροτικές εκμεταλλεύσεις (ΟΣΔΕ, εξισωτική). Οι υπόλοιπες εκμεταλλεύσεις ανήκουν σε άτομα που είτε έχουν άλλη ως κύρια απασχόληση και συμπληρώνουν το οικογενειακό τους εισόδημα από τον πρωτογενή τομέα και το αντίστροφο, είτε είναι συνταξιούχοι και ταυτόχρονα ασχολούνται με την γεωργία.

Αρδευόμενες εκμεταλλεύσεις και εκτάσεις

Μέχρι σήμερα στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας έχουν εκτελεστεί συλλογικά αρδευτικά έργα και έχουν επενδυθεί ιδιωτικοί πόροι, που είναι σε θέση να αξιοποιήσουν μικρό μόνο μέρος των προαναφερόμενων φυσικών πόρων (εδάφους και νερού), παρόλο που η Περιφέρεια διαθέτει υπερεπάρκεια υδάτινων επιφανειακών νερών.

Κατά μήκος του ποταμού Αλιάκμονα έχουν κατασκευαστεί φράγματα (Πολύφυτος, Ιλαρίωνας) με στόχο κυρίως τη δημιουργία ταμιευτήρων για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας με φορέα τη ΔΕΗ. Απ' αυτούς τους ταμιευτήρες, αλλά και από μικρότερες άλλες υδρομαστεύσεις, αντλούν και αξιοποιούν τα νερά, μια σειρά από συλλογικά έργα που έχουν κατασκευαστεί κατά μήκος του ποταμού. Επίσης,

δίνεται η δυνατότητα σε ιδιώτες, να εγκαταστήσουν κατά μήκος του ποταμού μικρά αντλητικά συγκροτήματα. Το ίδιο ισχύει και για τις παραλίμνιες εκτάσεις.

Εκείνο όμως που δεν έχει γίνει είναι, η λήψη πρωτοβουλιών για την ορθολογική αξιοποίηση αυτού του τεράστιου υδάτινου δυναμικού.

Ετσι παρατηρείται το φαινόμενο υδάτινοι πόροι να σπαταλώνται ή να μην αξιοποιούνται καθώς επίσης, πολύ συχνά, αυτοί να μην επαρκούν για την πλήρη αξιοποίηση των αρδευτικών έργων.

Από την άλλη πάλι, εντείνονται οι πιέσεις προς την πολιτεία, για την κατασκευή και άλλων αρδευτικών έργων σε περιοχές όπου δεν υπάρχουν τέτοια, για άρδευση νέων εκτάσεων.

Στους Πίνακες 4.9.11 και 4.9.12 του Παραρτήματος 4.9 δίνεται μια συνολική εικόνα για τις αρδευτικές συνθήκες της περιοχής εφαρμογής LEADER.

Κάθε χρόνο πολύ λιγότερες είναι οι πραγματικά αρδευθείσες εκτάσεις εξαιτίας από τη μια της αμειψισποράς (εναλλαγή δυναμικών και ξηρικών καλλιεργειών) και από την άλλη στη μη αξιοποίηση των τεχνικών έργων (αρδευτικά), όπου παρατηρείται μικρή έως ελάχιστη αξιοποίηση.

Η έκταση που καλύπτουν τα συλλογικά αρδευτικά δίκτυα στην περιοχή εφαρμογής Leader ανέρχεται σε 108.300 στρέμματα περίπου, από τα οποία, τα 92.700 στρέμματα με τα αντίστοιχα αρδευτικά τεχνικά έργα, είναι αυτοδιαχειριζόμενα στην ευθύνη των Τοπικών Οργανισμών Εγγείων Βελτιώσεων (ΤΟΕΒ), ενώ οι υπόλοιπες εκτάσεις που διαθέτουν συλλογικά αρδευτικά, βρίσκονται υπό άλλο καθεστώς κατοχής και διαχείρισης (Κοινοτικές, Δημοτικές, Συνεταιριστικές κ.α.).

Στη Νομό Κοζάνης λειτουργούν έντεκα (11) Τ.Ο.Ε.Β. και επτά (7) στο Νομό Γρεβενών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.15 - Συλλογικά αρδευτικά και φορείς διαχείρισης περιοχής εφαρμογής Leader				
ΝΟΜΟΣ	ΕΚΤΑΣΗ ΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΑΡΔΕΥΤΙΚΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ Τ.Ο.Ε.Β.	ΕΚΤΑΣΗ ΤΩΝ ΑΡΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΟΥ ΔΙΑΧΕΙΡΙΖΟΝΤΑΙ ΟΙ Τ.Ο.Ε.Β.	ΠΟΣΟΣΤΟ % ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΑΡΔΕΥΤΙΚΩΝ
Κοζάνη	66.000	11	52.430	79,4%
Γρεβενά	42.300	7	40.300	95,3%
Περιοχή Leader	108.300	18	92.730	85,6%

Πηγή : ΕΛ ΣΤΑΤ. & ΑΝΚΟ (2010)

- **Κύριες χρήσεις αγροτικής γης**

Παραγωγική εξιδίκευση της περιοχής (Κύριες καλλιέργειες, παραγόμενα προϊόντα)

Αροτριάες καλλιέργειες Καταλαμβάνουν το 92% περίπου της καλλιεργήσιμης έκτασης και προσδιορίζουν τα χαρακτηριστικά της γεωργίας της περιοχής. Από τις αροτριάες καλλιέργειες τη

μεγαλύτερη έκταση καλύπτει η καλλιέργεια των χειμερινών σιτηρών (σιτάρι σκληρό, σιτάρι μαλακό, κριθάρι) που καθορίζει την παραγωγική κατεύθυνσή του. Από τις άλλες αροτραίες καλλιέργειες ο αραβόσιτος (~75 χιλ.στρ.), η μηδική (~85 χιλ.στρ.), τα τεύτλα (~12 χιλ.στρ.) και η πατάτα (8,7 χιλ.στρ.) καλλιεργούνται στα αρδευόμενα εδάφη. Ο καπνός ανατολικού τύπου (μπασμάς), η πιο εντατική από άποψη εργασίας αροτραία καλλιέργεια, καλλιεργούνταν τόσο σε αρδευόμενα όσο και ξηρικά εδάφη. Τα τελευταία χρόνια έχει υποστεί μεγάλη μείωση, με τάσεις εκμηδένισης. Εξαιτίας αυτού του γεγονότος, η παραγωγική βάση έχει υποστεί σημαντικό πλήγμα, μέχρι να υπάρξει αντικατάσταση με άλλους κλάδους παραγωγής, το ίδιο δυναμικούς, τόσο σε εισόδημα όσο και σε απασχόληση.

Μεταξύ των αροτραίων καλλιεργειών περιλαμβάνεται ο κρόκος που καλλιεργείται σε έκταση 2,5 χιλ.στρ. περίπου αποκλειστικά στο Νομό Κοζάνης.

Δενδρώδεις καλλιέργειες. Καταλαμβάνουν το 2,5% της καλλιεργούμενης έκτασης με κύριες καλλιέργειες δένδρων υπό μορφή κανονικών δενδρωδών τη μηλιά, αχλαδιά και ροδακινιά. Η δενδροκαλλιέργεια είναι ιδιαίτερης οικονομικής σημασίας σε ορισμένες περιοχές, ιδιαίτερα του νομού Κοζάνης και έχει προοπτικές επέκτασης.

Αμπελοκαλλιέργεια. Καταλαμβάνει το 1% της καλλιεργούμενης έκτασης στην περιοχή (14,3 χιλ.στρ.). Τα τελευταία χρόνια, γίνεται συστηματική καλλιέργεια της αμπέλου και της αξιοποίησης των σταφυλιών στην περιοχή.

Βιολογικές καλλιέργειες. Η συνολική έκταση των βιολογικών καλλιεργειών στην περιοχή εφαρμογής Leader ανέρχεται περίπου στα 102.500 στρ.

Κηπευτική γη. Διάφορα λαχανικά καλλιεργούνται σε μικρές εκτάσεις κυρίως για την κάλυψη οικογενειακών αναγκών και τοπικών αγορών.

Θερμοκηπιακές καλλιέργειες. Υπάρχει μικρός αριθμός θερμοκηπίων.

Κατανομή ζωικού κεφαλαίου

Η ζωική παραγωγή, αν και συνίσταται από παραδοσιακούς κλάδους, έχει μικρή συμμετοχή (37,1%) στο σύνολο της Ακαθάριστης Προσόδου, Φυτικής – Ζωικής παραγωγής, με μεγάλη συνεισφορά του γάλακτος (κυρίως πρόβειου και ακολούθως αγελαδινού) και ακολούθως του κρέατος (κυρίως αιγοπρόβειο και βόειο) (Πίνακες 4.9.13, 4.9.14 και 4.9.15 του Παραρτήματος 4.9)

Κυρίαρχος κλάδος, η αιγοπροβατοτροφία και με πολύ μικρότερη συμμετοχή η βοοτροφία. Οι υπόλοιποι κλάδοι ζωικής παραγωγής είναι σε ελάχιστο βαθμό αναπτυγμένοι, ενώ αξιοσημείωτο γεγονός αποτελεί η ύπαρξη και η συνεχής ανάπτυξη του κλάδου των γουνοφόρων ζώων, κυρίως στην περιοχή του Βοίου του Νομού Κοζάνης.

Ο ζωικός πληθυσμός και οι κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις αποτελούσαν από παλιά τη βάση της αγροτικής οικονομίας σε όλες τις περιοχές. Σήμερα όμως η δραστηριότητα αυτή έχει ατονήσει σε σημαντικό βαθμό, πολύ περισσότερο μάλιστα στους κλάδους της βοοτροφίας.

Τα αιγοπρόβατα εκτρέφονται κυρίως στους ορεινούς οικισμούς και σ' αυτούς που βρίσκονται εγγύτερα στους ορεινούς όγκους εκμεταλλεόμενοι τους διαθέσιμους βοσκότοπους. Η μορφή

εκτροφής για τα αιγοπρόβατα είναι κυρίως η ποιμενική – κοπαδιάρικη και μόνο τα τελευταία χρόνια παρατηρείται στροφή στις ενσταυλισμένες μορφές.

Η αιγοπροβατοτροφία πάντως, συνολικά κατέχει την πλέον βαρύνουσα θέση απ’ όλους τους κλάδους της ζωικής παραγωγής ακόμη και σήμερα.

Μια δραστηριότητα που δεν ήταν ιδιαίτερα αναπτυγμένη τα προηγούμενα χρόνια και μόνο τελευταία προσελκύει όλο και περισσότερους υποστηρικτές και φίλους, καθώς ιδρύονται συνεχώς νέες εκμεταλλεύσεις, αποτελεί ο κλάδος της μελισσοκομίας.

Η ιδιαίτερη χλωρίδα και οι κλιματολογικές συνθήκες ευνοούν την παραγωγή εξαιρετικού ανθόμελου, με σαφή ποιοτικά χαρακτηριστικά, που το καθιστούν περιζήτητο στην τοπική αγορά αφού μάλιστα δεν καλύπτονται ούτε στο ελάχιστο οι ανάγκες της ζήτησης.

Στο νομό Κοζάνης συστάθηκε και λειτουργεί, μελισσοκομικός συνεταιρισμός, με περίπου 200 μέλη, με κύρια δραστηριότητα την ευθύνη ενημέρωσης – κατάρτισης και στήριξης των μελισσοκόμων, ενώ παράλληλα δραστηριοποιείται και μελισσοκομικός σύλλογος.

Πάντως, διαφαίνεται μια τάση ανάπτυξης του κλάδου, γεγονός που ενισχύεται και από τη στήριξη που παρέχεται μέσω των προγραμμάτων αναδιάρθρωσης, «Νέοι Αγρότες» και «Σχέδια Βελτίωσης».

Από τους άλλους κλάδους, η χοιροτροφία και η πτηνοτροφία είναι ελάχιστα ανεπτυγμένοι.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει, τα τελευταία χρόνια, η ανάπτυξη του κλάδου των γουνοφόρων ζώων, κυρίως στις περιοχές Σιάτιστας, Γαλατινής και Εράτουρας. Πλήθος νέων ανθρώπων, κυρίως Νέων Αγροτών, ενδιαφέρονται να επενδύσουν και να ασχοληθούν με την εκτροφή γουνοφόρων ζώων.

Η δραστηριότητα αυτή υφίσταται στην περιοχή εδώ και 30 χρόνια περίπου, αλλά μετά το 2011 έχει συνεχή αυξητική πορεία.

Μετά την ίδρυση και λειτουργία, στην περιοχή της Νεάπολης Κοζάνης, της μονάδας παραγωγής τροφής για γουνοφόρα ζώα (MABIZ A.E.) το ενδιαφέρον του κόσμου στρέφεται προς αυτή την κατεύθυνση αφού πλέον ξεπερνιέται ένα μεγάλο «εμπόδιο» που αφορά στην εξεύρεση πρώτης ύλης για την τροφή αυτών των ζώων.

Είναι ένας κλάδος, το προϊόν του οποίου (γουνοδέρματα), είναι ποιοτικά εφάμιλλα των βόρειων Ευρωπαϊκών χωρών και δεν διατρέχει κανένα κίνδυνο διάθεσης, αφού το σύνολο σχεδόν της σημερινής παραγωγής είναι εισαγόμενο.

Κατανομή καλλιεργειών κατά είδος, έκταση και ακαθάριστη πρόσδοδος

Η καλλιεργούμενη γεωργική γη στην περιοχή εφαρμογής Leader ανέρχεται σε 1.424.700 στρέμματα περίπου, που αντιστοιχεί σε ποσοστό 25% περίπου της συνολικής έκτασης.

Στον Πίνακα 4.9.16 του Παραρτήματος 4.9 δίνεται η εικόνα της παραγωγικής κατεύθυνσης (παραγωγική εξειδίκευση), σύμφωνα με την εκτίμηση της ακαθάριστης προσόδου, για το σύνολο της περιοχής εφαρμογής Leader, σύμφωνα με στοιχεία παραγωγής του έτους 2010.

Όπως και στο σύνολο της χώρας, έτσι και στην περιοχή μελέτης η φυτική παραγωγή συμμετέχει σε ποσοστό 62,9% στο σύνολο της ακαθάριστης προσόδου από τον πρωτογενή τομέα, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τη ζωική παραγωγή είναι 37,1%.

Στον ίδιο πίνακα επίσης φαίνεται η κατανομή όλων των κλάδων ζωικής και φυτικής παραγωγής, τόσο σε έκταση ή αριθμό εκτρεφόμενων ζώων, όσο και η συμμετοχή του κάθε κλάδου στο σύνολο της ακαθάριστης προσόδου.

Συσχετισμός περιβάλλοντος – βοσκοτόπων και κτηνοτροφικής ανάπτυξης

Σήμερα, η αιγοπροβατοτροφία ασκείται κυρίως με παραδοσιακό – εκτατικό τρόπο και ελάχιστα σε σταυλισμένη – εντατική μορφή, σε αντίθεση με τη βοοτροφία, όπου ισχύει το ακριβώς αντίθετο.

Αν και υπάρχουν τάσεις εντατικοποίησης όλων των μορφών εκτροφής των ζώων, με έμφαση στις ιδιοπαραγόμενες – καλλιεργούμενες ζωτροφές, τα φυσικά λιβάδια (οι βοσκότοποι όπως συνήθίζεται να αποκαλούνται) που αποτελούν ένα φυσικό πλούτο δεν θα χάσουν τη σημασία τους και θα συνεχίσουν να αξιοποιούνται.

Σύμφωνα με τα στοιχεία των «χρήσεων γης» και της «βλάστησης», οι βοσκότοποι είναι ο μεγαλύτερος σε έκταση φυσικός πόρος της περιοχής εφαρμογής Leader.

Με δεδομένο όμως το γεγονός ότι για βόσκηση μπορούν να χρησιμοποιηθούν και χρησιμοποιούνται όλες γενικά οι δασικές εκτάσεις (δάση, θαμνολίβαδα, μερικές δασοσκεπείς εκτάσεις κ.α.), εκτός από τις περιπτώσεις όπου με αποφάσεις των δασικών υπηρεσιών επιβάλλονται απαγορεύσεις στη βόσκηση, το μέγεθος των βοσκοτόπων γίνεται ακόμα μεγαλύτερο.

Στην περιοχή εφαρμογής Leader, με πολύ ελάχιστες εξαιρέσεις, παρά το υψηλό παραγωγικό δυναμικό των βοσκοτόπων, η λιβαδική κατάσταση δεν είναι καλή. Το μεγαλύτερο μέρος των εκτάσεων έχει μέτρια λιβαδική κατάσταση, δηλαδή ένα μεγάλο ποσοστό των χλωριδικών στοιχείων είναι ανεπιθύμητο από τα ζώα και η επιφάνεια του εδάφους δεν καλύπτεται πλήρως από χόρτα. Στα θαμνολίβαδα, οι θάμνοι είναι σε σημαντικό βαθμό πυκνοί ή υψηλοί, με αποτέλεσμα να μην αξιοποιούνται από τις αίγες. Σε άλλες περιπτώσεις όμως έχουμε υποβάθμιση, λόγω υπερβόσκησης, όπως π.χ. κοντά στους οικισμούς ή στις ποτίστρες. Εδώ οι θάμνοι εμφανίζονται με χαμηλό βαθμό ζωικότητας και οι συστάδες τους είναι χαλαρές με ευρέα διάκενα μεταξύ τους.

Στα τμήματα των βοσκοτόπων όπου η λιβαδική κατάσταση είναι κακή, επικρατούν ανεπιθύμητα για τα ζώα φυτά και η διάβρωση είναι έντονη.

Σε όλες τις επιμέρους περιοχές η βοσκοφόρτωση δεν είναι ομοιόμορφα κατανομημένη στην έκταση των βοσκοτόπων. Υπερβόσκηση παρατηρείται κοντά στους οικισμούς και στα έργα ύδρευσης των ζώων.

Υποβόσκηση παρατηρείται επίσης σε απομακρυσμένες περιοχές από τους οικισμούς. Εκεί, οι πρινώνες είναι συνηρεφείς και η αξιοποίησή τους είναι πλημμελής, λόγω της μεγάλης πυκνότητάς τους, η οποία εμποδίζει την ελεύθερη κυκλοφορία των ζώων. Επίσης, το ύψος του πουργαριού είναι πάνω από το ανώτατο σημείο προσέγγισης του στόματος των ζώων, με αποτέλεσμα και πάλι να μην αξιοποιείται η πολύτιμη βοσκήσιμη ύλη.

Σ' ολόκληρη την περιοχή εφαρμογής Leader, λόγω της μορφολογίας της, τα λιβάδια χαρακτηρίζονται ως πεδινά, ορεινά και υπαλπικά, με βάση το υψόμετρο στο οποίο εκτείνονται (πεδινά από 0-600μ., ορεινά από 600-1500μ., υπαλπικά από 1500μ. και πάνω). Η παραγωγικότητα ενός λιβαδιού καθώς και ο χρόνος ετοιμότητάς του εξαρτώνται κυρίως από τους επικρατούντες κλιματικούς παράγοντες. Τα κλιματικά, όμως, στοιχεία είναι πάντοτε συνάρτηση του υψόμετρου στο οποίο εκτείνεται το λιβάδι. Έτσι, οι παραπάνω αναφερόμενες λιβαδικές κατηγορίες (πεδινές, ορεινές, υπαλπικές) προσφέρονται για βόσκηση σε διαφορετικό χρόνο. Τα πεδινά από Νοέμβριο μέχρι Μάιο, τα ορεινά από Μάιο μέχρι τέλη Ιουνίου και η πολύ περιορισμένη έκταση των υπαλπικών για το υπόλοιπο του έτους.

Για να γίνει όμως αξιοποίηση των εποχιακών λιβαδιών (εαρινοφθινοπωρινών, χειμερινών, θερινών) επιβάλλεται η καθ' ύψος μετακίνηση των ζώων. Πολλές περιοχές όμως δεν διαθέτουν υπαλπικά λιβάδια, οπότε τα ζώα παραμένουν στην ορεινή ζώνη καθ' όλη τη διάρκεια του θέρους.

Γενικά, η παραγωγή βοσκήσιμης ύλης από τα λιβάδια της περιοχής χαρακτηρίζεται ως κακή και υπολείπεται πολύ του παραγωγικού δυναμικού τους. Το μεγάλο, βέβαια, πρόβλημα είναι η μέτρια ή η κακή λιβαδική κατάσταση λόγω της μεγάλης συμμετοχής στη χλωριδική σύνθεση ανεπιθύμητων ή λιγότερο επιθυμητών από τα ζώα φυτών (Carduus, Cirsium, Carlina κ.α.), καθώς επίσης και η χαμηλή ποιότητα της βοσκήσιμης ύλης λόγω της εμφάνισης φυτών με μικρή θρεπτική αξία.

Γενικά, μπορούμε να πούμε ότι, αν ήταν δυνατό να εκμεταλλευτούμε τη βοσκήσιμη ύλη καθ' όλη την έκταση των λιβαδιών της περιοχής μελέτης, η βοσκοϊκανότητα θα ήταν μεγαλύτερη της βοσκοφόρτωσης. Η έλλειψη δρόμων προσπέλασης στους βοσκοτόπους και η ανισομερής κατανομή των έργων ύδρευσης των ζώων στο χώρο των βοσκοτόπων εμποδίζει την πλήρη αξιοποίηση της παραγόμενης φυτομάζας. Γι' αυτό παρατηρείται σε άλλες τοποθεσίες υπερβόσκηση και σε άλλες υποβόσκηση.

- **Παραγωγή αγροτικών προϊόντων**

Παραδοσιακά και πιστοποιημένα προϊόντα

Κτηνοτροφικά προϊόντα

Η γεωμορφολογία του εδάφους στην περιοχή, ευνοεί την ανάπτυξη της παραγωγής ποιοτικών κτηνοτροφικών προϊόντων, όπως είναι τα τυροκομικά και γενικότερα τα γαλακτοκομικά προϊόντα που αποτελούν παραδοσιακούς κλάδους.

Ιδιαίτερης ποιοτικής αξίας είναι και το παραγόμενο κρέας της ποιμενικής αιγοπροβατοτροφίας εξαιτίας της ύπαρξης εκτεταμένων βοσκοτόπων.

Αξιόλογη παραγωγή με τοπική σημασία εμφανίζει και η μελισσοκομία, όπου διαφαίνεται μια τάση αύξησης τόσο των μονάδων όσο και του αριθμού των κυψελών.

Παραδοσιακά προϊόντα

Διαχρονικά παρατηρείται μια συνεχής αύξηση της καλλιέργειας των ξηρικών σιτηρών, λόγω της πλήρους εκμηχάνισης της καλλιέργειας και της επιδότησης από την Ε.Ε. Μετά το 1985 η παραγωγή

στρέφεται στον κλάδο του σκληρού σίτου, εξαιτίας της αυξημένης στρεμματικής ενίσχυσης. Από τότε και μέχρι σήμερα, παρατηρείται συνεχής αύξηση κάθε χρόνο. Έτσι, ενώ το 1980 το σκληρό σιτάρι καλλιεργούνταν σε έκταση 60.000, το 2000 έφτασε τα 450.000 στρ.!!, ενώ μετά το 2006, με την καθιέρωση της ενιαίας ενίσχυσης, μειώνεται σταδιακά (385.000 στρ. το 2010).

Ιδιαίτερα δε στο Ν. Γρεβενών η καλλιέργεια σκληρού σίτου, μέχρι το 1980 εξέλειπε παντελώς και σήμερα φτάνει τα 16.500 στρ.

Χαρακτηριστικό επίσης αποτελεί το ποσοστό που καταλαμβάνουν τα υπόλοιπα σιτηρά σε σχέση με το σύνολο της Περιφέρειας. Το μαλακό σιτάρι καλλιεργείται σε εκτάσεις που ανέρχονται στο 72% στο σύνολο της Περιφέρειας και το κριθάρι αντίστοιχα στο 57%.

Μια τέτοια διάρθρωση όμως, μόνο δυναμική δεν μπορεί να χαρακτηριστεί αφού και η απασχόληση είναι ελάχιστη και το γεωργικό εισόδημα ελάχιστο, αν εξαιρέσουμε την ενίσχυση που παρέχεται από την ενεργοποίηση δικαιωμάτων. Έτσι το 65% της καλλιεργούμενης έκτασης, αποδίδει το 23% της ακαθάριστης προσόδου στο σύνολο του πρωτογενή τομέα.

Υπάρχουν χαρακτηριστικά παραδοσιακά προϊόντα στην περιοχή εφαρμογής Leader που η παραγωγή τους συγκεντρώνει συγκριτικά πλεονεκτήματα.

Τέτοια προϊόντα είναι :

- ✓ Ο κρόκος Κοζάνης και τα αρωματικά φυτά γενικότερα.
- ✓ Τα οπωρικά με κυριότερους εκπροσώπους τα μήλα και τα ροδάκινα.
- ✓ Οι πατάτες και ορισμένα άλλα είδη κηπευτικών προϊόντων.
- ✓ Αμπελοκομικά προϊόντα και κυρίως το κρασί και το τσίπουρο.

Ορισμένα από τα παραπάνω, παράγονται με τους πραγματικούς όρους που απαιτούνται για να χαρακτηριστεί ένα προϊόν «ποιοτικό», τόσο ως προς τις συνθήκες παραγωγής όσο και ως προς τις εφαρμοζόμενες τεχνικές. Δυστυχώς όμως μέχρι σήμερα, ελάχιστα από αυτά έχουν σημαντικό δείκτη αναγνωρισιμότητας, λόγω του ότι δεν είναι πιστοποιημένα σύμφωνα με τα εφαρμοζόμενα πρότυπα ποιότητας (ελληνικά ή διεθνή).

Πιστοποιημένα προϊόντα

Στη συνέχεια αναφέρονται τα πιστοποιημένα προϊόντα στην περιοχή Leader καθώς και τα πρότυπα :

- ✓ Κρόκος Κοζάνης (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση).
- ✓ Κρασιά Σιάτιστας (Τοπικός Οίνος – Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων).
- ✓ Κρασιά Βελβεντού (Τοπικός Οίνος – Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων).
- ✓ Κρασιά Κοζάνης (Τοπικός Οίνος – Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων).
- ✓ Μήλα Βερμίου Κοζάνης (Ολοκληρωμένη Διαχείριση – Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων).

- ✓ Οπωρικά Βελβεντού Κοζάνης (Ολοκληρωμένη Διαχείρισης – Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων).
- ✓ Τυρί φέτα (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση).
- ✓ Τυρί ανεβατό (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση).
- ✓ Τυρί Μπάντζο (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση).
- ✓ Κεφαλογραβιέρα (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση).
- ✓ Μανούρι (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση).

Παραγωγή κτηνοτροφών

Ένα μεγάλο μέρος της γεωργικής γης (23% περίπου, συμπεριλαμβανομένου του αραβόσιτου, του κριθαριού, της σίκαλης και της βρώμης), αξιοποιείται ως πρώτες ύλες ζωοτροφών, οι οποίες καταναλώνονται εξ' ολοκλήρου σχεδόν σε τοπικό επίπεδο.

Μία άλλη κατηγορία αποτελούν τα σανοδοτικά φυτά (κυρίως μηδική), για τα οποία υπάρχει μία τάση αύξησης της παραγωγής τα τελευταία χρόνια (≈85.000 στρέμματα το 2010).

Υπάρχει ανάγκη για αύξηση της παραγωγής τέτοιων προϊόντων τόσο για την κάλυψη των τοπικών αναγκών όσο και για προώθηση σε αγορές εκτός της περιοχής Leader. Η αύξηση των κτηνοτροφών μπορεί και πρέπει να στηριχθεί, τόσο στα καλλιεργούμενα είδη όσο και στην εισαγωγή νέων ειδών (κτηνοτροφικό ρεβίθι, κουκιά κ.ά.) και με την παράλληλη καθιέρωση της βιολογικής καλλιέργειας για πολλά από αυτά.

Βιολογικά προϊόντα

Η παραγωγή πιστοποιημένων βιολογικών προϊόντων, ξεκίνησε στην περιοχή εφαρμογής Leader τη δεκαετία του 1990, με αφορμή την έναρξη εφαρμογής του Κανονισμού 2092/91, όταν για πρώτη φορά θεσπίστηκαν οι κανόνες παραγωγής για το σύνολο της Ε.Ε., Λίγο αργότερα με τον Καν. 2078/92 θεσπίστηκαν και οι όροι ενίσχυσης της βιολογικής γεωργίας και των βιοκαλλιεργητών. Από τότε μέχρι και σήμερα, κάθε χρόνο, αυξάνονται συνεχώς οι βιοκαλλιέργειες τόσο σε αριθμό παραγωγών όσο και σε εκτάσεις.

Στους Νομούς Γρεβενών και Κοζάνης η ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας, υπήρξε ραγδαία. Κάθε χρόνο όλο και περισσότεροι αγρότες εντάσσονται στο καθεστώς της βιολογικής γεωργίας. Έτσι και μέχρι το 2009 το σύνολο των εκμεταλλεύσεων ανέρχεται σε 517 ενώ οι εκτάσεις ξεπερνούν τα 102.500 στρέμματα.

Πολύ σημαντική είναι η συμβολή του βιολογικού κρόκου στο σύνολο της καλλιέργειας ενώ το μεγαλύτερο μέρος των εκτάσεων καλύπτουν η μηδική, το σκληρό σιτάρι, ο βίκος και το κριθάρι.

Η ίδια περίπου κατάσταση διαμορφώθηκε μετά το 2000 στους κλάδους της κτηνοτροφίας, όταν θεσπίστηκαν οι όροι, οι προϋποθέσεις και οι οικονομικές ενισχύσεις για τον βιολογικό τρόπο παραγωγής ζωικών προϊόντων με τον Καν. 1257/91.

Η μεγάλη ανάπτυξη της βιολογικής κτηνοτροφίας στο Ν. Γρεβενών οφείλεται στην ύπαρξη και λειτουργία μονάδας μεταποίησης βιολογικού γάλακτος για παραγωγή πιστοποιημένων βιολογικών τυροκομικών προϊόντων.

Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ. για το έτος 2009, στην περιοχή εφαρμογής Leader υπήρχαν 16 εκμεταλλεύσεις βιολογικής εκτροφής 747 βοοειδών, 34 εκμεταλλεύσεις βιολογικής εκτροφής 7148 προβατοειδών, 28 εκμεταλλεύσεις βιολογικής εκτροφής 4717 αιγοειδών και 24 εκμεταλλεύσεις βιολογικής εκτροφής 2102 χοιροειδών.

Πρωθυούμενα είδη στη περιοχή εφαρμογής LEADER

Στα πλαίσια εφαρμογής της Κοινής Οργάνωσης Αγορών, όπως έχει θεσπιστεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση και μετά από απόφαση του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, που είναι συνδυασμός και των τοπικών υπηρεσιών Αγροτικής Ανάπτυξης (Περιφέρεια και Νομαρχία), έχουν καθοριστεί τα πρωθυούμενα και ενδεικνυόμενα είδη και ποικιλίες των κλάδων της φυτικής παραγωγής και των κλάδων της ζωικής παραγωγής.

Στα πλαίσια αυτά στους κλάδους των δενδροκτητευτικών καλλιεργειών ισχύει (η πιο πρόσφατη απόφαση) η απόφαση 136473/24.3.2011, της Δ/σης ΠΑΠ – δενδροκτητευτικής και στους υπόλοιπους κλάδους παραγωγής ισχύουν αντίστοιχες Αποφάσεις των Γενικών Διευθύνσεων Φυτικής και Ζωικής παραγωγής και των αντίστοιχων ειδικών Τμημάτων.

Μια σύντομη αναφορά στα πρωθυούμενα είδη και κλάδους παραγωγής φυτικής και ζωικής γίνεται στη συνέχεια:

- Κρέας αιγοπροβάτων.
- Κρέας βοοειδών.
- Παραγωγή θηραματικών ειδών.
- Γαλακτοκομικά – τυροκομικά προϊόντα.
- Είδη και κλάδοι παραγωγής ζωοτροφών.
- Από τις δενδρώδεις καλλιέργειες ξεχωρίζουν τα μήλα και τα ροδάκινα.
- Στα αμπελοοινικά ξεχωρίζουν οι οινοποιήσιμες ποικιλίες, όπως αναφέρονται στην απόφαση 406493/2000 / Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και ελάχιστες επιτραπέζιες.
- Αρωματικά – φαρμακευτικά φυτά.
- Ψυχανθή και πρωτεϊνούχα φυτά όπως, φακές, φασόλια, ρεβίθια, βίκος κ.α.
- **Βαθμός μεταποίησης και εμπορίας αγροτικών προϊόντων**

Πολλές φορές έχει εκφραστεί η άποψη ότι ο αγροτικός κόσμος θα πρέπει να βασίζεται στα παραδοσιακά προϊόντα, προσπαθώντας συνεχώς να βελτιώνει την ποιότητα και τον τρόπο τοποθέτησης στην αγορά. Ωστόσο θα πρέπει να δοθεί ανάλογη βαρύτητα και στους νέους κλάδους

παραγωγής προϊόντων, εφόσον προσαρμόζονται στις τοπικές συνθήκες και ικανοποιούνται οι ανάγκες της αγοράς.

Από τα παραδοσιακά επισημαίνονται το τυρί φέτα (προϊόν Π.Ο.Π.), ο κρόκος Κοζάνης (προϊόν Π.Ο.Π.), τα ροδάκινα Βελβεντού, το μανούρι Βλάστης, τα αρνιά Γρεβενών, τα ποιοτικά κρασιά, (τοπικός οίνος Κοζάνης, Σιάτιστας, Βελβεντού), οι πατάτες Πολυμύλου και διάφορα άλλα που εδώ και χρόνια έχουν επιβάλλει την γεωγραφική τους προέλευση στην αγορά και μπορούν να συνεισφέρουν ακόμη περισσότερο με την ποιοτική υπεροχή τους.

Από τα νέα προϊόντα φαίνεται ότι η παραγωγή μανιταριών προσαρμόζονται ικανοποιητικά στις περισσότερες περιοχές, ενώ ταυτόχρονα παρουσιάζουν αξιόλογα ποιοτικά χαρακτηριστικά.

Παρόλα αυτά οι σχετικοί με την παραγωγή τοπικοί μεταποιητικοί – εμπορικοί κλάδοι δεν φαίνεται να ανταποκρίνονται σε ικανοποιητικό βαθμό στα είδη, την ποσότητα και την ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων.

Οι σύγχρονες μονάδες επεξεργασίας γάλακτος λείπουν από τους τόπους παραγωγής και τα μικρά γαλακτοκομεία – τυροκομεία δεν είναι σε θέση να ανταποκριθούν στους νομοθετικούς όρους λειτουργίας και στους κανόνες της αγοράς, με αποτέλεσμα το γάλα να «εξάγεται» εκτός περιοχής σε μεγάλο ποσοστό.

Ως αξιόλογη επιχείρηση συσκευασίας οσπρίων στις περιοχές παραγωγής αναφέρεται η εταιρεία «Προϊόντα Γης Βοΐου» στο Τσοτύλι, αντικείμενο της οποίας είναι η παραγωγή, η συσκευασία και η εμπορία οσπρίων που παράγονται από τη γη του Βοΐου.

Ο κλάδος του οίνου τα τελευταία χρόνια έχει επιδείξει μια δυναμική τάση στο νομό Κοζάνης. Με την βοήθεια των προγραμμάτων έχουν κατασκευαστεί και εκσυγχρονιστεί αρκετά οινοποιεία τα οποία επεξεργάζονται αρχικά την δική τους παραγωγή και έπειτα την ευρύτερη τοπική. Τα οινοποιεία χωροθετούνται στις δυναμικές αμπελουργικές περιοχές του Νομού Κοζάνης και πιο συγκεκριμένα στην περιοχή της Σιάτιστας, των Σερβίων, του Βελβεντού και της Κοζάνης.

Η διάρθρωση της τοπικής αγοράς γενικά παρουσιάζει εικόνα διάσπασης σε πολλές μικρές εμπορικές επιχειρήσεις και ανεπαρκείς μεταποιητικές και εμφανίζει αδυναμία να προστατεύσει τα τοπικά αξιόλογα προϊόντα. Δεν υστερεί μόνο από τεχνική και τεχνολογική άποψη, αλλά υποφέρει και από μια έλλειψη πολιτικής υπέρ των τοπικών προϊόντων.

Με δεδομένο ότι η μεταπαραγωγική προστιθέμενη αξία ξεπερνάει αισθητά σε πολλές περιπτώσεις την προστιθέμενη αξία που δημιουργεί η πρωτογενής παραγωγή, η αύξηση της μεταποιητικής δυναμικότητας της εγχώριας “γεωργοβιομηχανίας” αποτελεί βασική δράση, που θα υλοποιηθεί στα πλαίσια του παρόντος προγράμματος. Η προστασία της δημόσιας υγείας, η προστασία του περιβάλλοντος, η πιστοποίηση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων αποτελούν βασικές παραμέτρους για τον σχεδιασμό-προγραμματισμό των δράσεων.

Ο εκσυγχρονισμός και η επέκταση της δυναμικότητας των μονάδων που δραστηριοποιούνται στη μεταποίηση – τυποποίηση - εμπορία των αγροτικών προϊόντων σε συνδυασμό με τις πρωτοβουλίες που αναμένεται να αναληφθούν από τους συναφείς συλλογικούς φορείς θα συμβάλλουν θετικά τόσο σε επίπεδο “βιομηχανίας τροφίμων” όσο και σε επίπεδο “γεωργικής παραγωγής”.

Μονάδες επεξεργασίας γάλακτος

Σε γενικές γραμμές οι μονάδες επεξεργασίας αιγοπρόβειου γάλακτος που υπάρχουν στην περιοχή εφαρμογής Leader δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν σύγχρονες μονάδες αφού οι περισσότερες από αυτές διαθέτουν παλαιωμένο εξοπλισμό. Επίσης, δεν είναι σε θέση να απορροφήσουν το σύνολο της παραγόμενης ποσότητας γάλακτος της περιοχής, να ανταποκριθούν στους νομοθετικούς όρους λειτουργίας και στους κανόνες της αγοράς, με αποτέλεσμα το γάλα να διατίθεται σε μεγάλο ποσοστό σε επιχειρήσεις που λειτουργούν εκτός περιοχής.

Οι μονάδες αυτές παράγουν κυρίως φέτα και σε μικρότερο βαθμό κεφαλοτύρι ή κασέρι κ.α. Η λειτουργία τους κατά κανόνα είναι εποχική με οικογενειακό χαρακτήρα απασχόλησης και διοίκησης. Κατά μέσο όρο απασχολούν 3-4 άτομα.

Δεν υπάρχει καμία αξιολογη μονάδα τυποποίησης – μεταποίησης αγελαδινού γάλατος, εκτός ορισμένων μικρών γαλακτοκομείων που συγκεντρώνουν ελάχιστες ποσότητες. Το παραγόμενο αγελαδινό γάλα επεξεργάζεται σε άλλες περιοχές, εκτός της περιοχής εφαρμογής Leader.

Οι μονάδες επεξεργασίας αιγοπρόβειου γάλακτος σύμφωνα με στοιχεία του Ελληνικού Γεωργικού Οργανισμού «Δήμητρα» (ΕΛ.ΓΟ.) παρουσιάζονται στους Πίνακες 4.9.17 και 4.9.18 του Παραρτήματος 4.9.

Ζωοτροφές

Ελάχιστα σύγχρονα εργοστάσια παραγωγής ζωοτροφών υπάρχουν στο περιοχή, ενώ οι μεγαλύτερες ποσότητες, για την κάλυψη των διατροφικών αναγκών των ζώων, προέρχονται από εκτός περιοχής Μονάδες. Ως πιο σημαντική αναφέρεται, στην περιοχή της Νεάπολης Κοζάνης, η μονάδα παραγωγής τροφής για γουνοφόρα ζώα (MABIZ A.E.).

Οινοποιεία

Η αμπελοκαλλιέργεια αποτελεί παραδοσιακή δραστηριότητα για την περιοχή εφαρμογής Leader, που ανάγεται σε πολλούς αιώνες πριν.

Τα τελευταία χρόνια ο κλάδος του οίνου βρίσκεται σε μία δυναμική πορεία. Ιδρύθηκαν σύγχρονες μονάδες παραγωγής και εμφιάλωσης κρασιών, που στηρίζονται σε ιδιοπαραγωγή πρώτης ύλης και συνδυάζουν νέες ποικιλίες σταφυλιών με παραδοσιακές. Τα περισσότερα από αυτά συμμετέχουν στο δίκτυο επιχειρήσεων «Οι Δρόμοι του Κρασιού» (Πίνακες 4.9.19 και 4.9.20 του Παραρτήματος 4.9).

Αρωματικά – φαρμακευτικά φυτά

Η περιοχή εφαρμογής Leader στον τομέα των αρωματικών – φαρμακευτικών φυτών ταυτίστηκε με την παραγωγή κρόκου, που είναι πιστοποιημένο προϊόν (ΠΟΠ – Ευρωπαϊκή Ένωση). Ο κρόκος καλλιεργείται σχεδόν αποκλειστικά στο Δήμο Κοζάνης και αποτελεί το πιο γνωστό επώνυμο προϊόν. Υπάρχουν όμως και άλλα είδη αρωματικών φυτών, είτε αυτοφυή είτε καλλιεργούμενα, τα οποία μπορούν να δώσουν ικανοποιητικό εισόδημα δεδομένου ότι παρουσιάζουν υψηλή προστιθέμενη αξία.

Οι προοπτικές επέκτασης των καλλιεργούμενων εκτάσεων είναι θετικές, δεδομένου ότι αποδεδειγμένα πολλές εκτάσεις που σήμερα καλλιεργούνται με σκληρό σιτάρι και καπνό. Υπάρχουν αρωματικά φυτά που απαιτούν περιορισμένη άρδευση, όπως τριαντάφυλλα, μέντα, μαντζουράνα, βασιλικός, μάραθος κλπ. και υπάρχουν και άλλα που ευδοκιμούν σε ξηρικές εκτάσεις όπως ρίγανη, φασκόμηλο, λεβάντα, θυμάρι, τσάι του βουνού, χαμομήλι. Η αύξηση των καλλιεργούμενων εκτάσεων πρέπει να συνδυαστεί με τη μεταποίηση και περαιτέρω επεξεργασία.

Την τελευταία δεκαετία, στην περιοχή της Εορδαίας (Αναρράχη), λειτουργεί μονάδα τυποποίησης και επεξεργασίας αρωματικών φυτών, αξιοποιώντας τη συμβολαιακή γεωργία και δίνοντας διέξοδο σε τοπικούς παραγωγούς, ενώ στο πλαίσιο του LEADER υλοποιήθηκε μονάδα παραγωγής αιθέριων ελαίων στην Ξηρολίμνη Κοζάνης.

Οπωροκηπευτικά

Από τις δενδρώδεις καλλιέργειες ξεχωρίζει η καλλιέργεια **μήλων** κυρίως αλλά και **ροδάκινων και αχλαδιών**.

Τα οπωρικά εντοπίζονται κυρίως στην περιοχή του Βελβεντού Κοζάνης και στην περιοχή της Εορδαίας.

Η καλλιέργεια της **πατάτας**, κατέχει σημαντικό μερίδιο της γεωργικής γης, με ιδιαίτερα ποιοτικά χαρακτηριστικά που πηγάζουν από τις γεωμορφολογικές (ορεινότητα, υψόμετρο) και τις κλιματολογικές συνθήκες.

Καλλιεργείται σε έκταση 8.700 στρ., κυρίως στις περιοχές του Πολυμύλου, της Καστανιάς και της Εορδαίας στην Π.Ε. Κοζάνης.

Τα τελευταία χρόνια έχουν ιδρυθεί μικρές επιχειρήσεις επεξεργασίας και τυποποίησης του προϊόντος, που όμως δεν αρκούν για να δώσουν προστιθέμενη αξία στο προϊόν και να το αναδείξουν ως τοπικό προϊόν με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του.

Παράλληλα, ενώ έχει επικρατήσει η συμβολαιακή γεωργία στο προϊόν, δεν υπάρχει στις αγορές και στον καταναλωτή η έννοια της πιστοποίησης και της αναγνωρισιμότητας.

Τα διαλογητήρια – ψυγεία αγροτικών προϊόντων συγκεντρώνονται :

- ✓ στο δήμο Εορδαίας : Δ.Ε. Μουρικού (μήλα και πατάτες) και Δ.Ε. Βερμίου (μήλα),
- ✓ στο Δήμο Κοζάνης : Δ.Ε. Ελλησπόντου (πατάτες) και
- ✓ στο Δήμο Σερβίων – Βελβεντού : Δ.Ε. Βελβεντού (ροδάκινα και μήλα) και Δ.Ε. Σερβίων (πατάτα).

Οι περισσότερες ποσότητες των οπωροκηπευτικών επεξεργάζονται από τα διαλογητήρια – συσκευαστήρια των συνεταιρισμών (Ορεινά Βερμίου, Μεσόβουνου, ΑΣΕΠΟΠ και ΔΗΜΗΤΡΑ), ενώ αξιόλογες πρωτοβουλίες έχουν πραγματοποιήσει ιδιώτες, οι οποίοι επεξεργάζονται κατά προτεραιότητα την δική τους παραγωγή.

Ενεργειακά φυτά

Τα ενεργειακά φυτά αποτελούν μια εναλλακτική λύση στις αγροτικές καλλιέργειες, για να αντισταθμισθεί η απώλεια γεωργικού εισοδήματος από την μείωση ή ακόμη και εγκατάλειψη παραδοσιακών καλλιεργειών όπως τα ζαχαρότευτλα, ο καπνός, τα σιτηρά κ.λ.π.

Η περιοχή εφαρμογής Leader μπορεί να έχει πρωταγωνιστικό ρόλο στην παραγωγή βιοκαυσίμων λόγω της λειτουργίας των μονάδων ηλεκτροπαραγωγής της ΔΕΗ που καταναλώνουν μεγάλες ποσότητες υγρών και στερεών καυσίμων κάθε χρόνο.

Εκτός από τον ηλίανθο, που τα τελευταία 5-6 χρόνια βρίσκει πεδίο ανάπτυξης, έχουν γίνει και άλλες μεμονωμένες και οργανωμένες προσπάθειες σε πειραματικό ή πιλοτικό επίπεδο με ενθαρρυντικά αποτελέσματα.

Μία από τις πιο οργανωμένες προσπάθειες υλοποιήθηκε από τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Κοζάνης (Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης) σε συνεργασία με τη ΔΕΗ, το ΙΤΕΣΚ και την Αναπτυξιακή Δυτικής Μακεδονίας Α.Ε. – ΑΝΚΟ, με την εγκατάσταση και καλλιέργεια φυτειών αγριαγκινάρας σε έκταση 4.000 στρεμμάτων.

Τα αποτελέσματα ήταν ενθαρρυντικά και έχει αποκτηθεί ιδιαίτερη τεχνογνωσία, για τους γεωτεχνικούς, τους εμπλεκόμενους φορείς αλλά και τους παραγωγούς – καλλιεργητές της περιοχής.

Εκτός από την καλλιέργεια ενεργειακών φυτών, μπορεί να αξιοποιηθεί και η **απορριπτόμενη βιομάζα που προκύπτει από τα υπολείμματα αγροτικών καλλιεργειών**. Τέτοιες καλλιέργειες είναι **τα δημητριακά, οι αμπελώνες και οι δενδρώδεις καλλιέργειες**. Τα υπολείμματα αυτών των καλλιεργειών αποτελούν πηγή ενέργειας που, όταν δεν χρησιμοποιείται ως ζωτροφή ή δεν ενσωματώνεται στο έδαφος, παραμένει στο περιβάλλον, δημιουργώντας προβλήματα ρύπανσης ή, ακόμη χειρότερα, καίγεται επιτόπου με ακόμη περισσότερα αρνητικά αποτελέσματα.

Η οργανωμένη διαχείριση όλων αυτών και μάλιστα με σύγχρονες μεθόδους καύσης και συμπαραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος, θερμότητας, βιοαερίου κ.α., μπορούν να προσθέσουν εισόδημα στον παραγωγό ή να αντικαταστήσουν μέρος των ορυκτών καυσίμων σε ενεργοβόρες δραστηριότητες, όπως είναι οι θερμοκηπιακές καλλιέργειες.

Εκτροφή γουνοφόρων ζώων – Παραγωγή γουνοδερμάτων

Ο Νομός Κοζάνης είναι γνωστός για την επεξεργασία της γούνας και την παραγωγή προϊόντων γούνας κυρίως στον άξονα Καστοριά - Σιάτιστα. Το μεγαλύτερο ποσοστό γουνοδερμάτων είναι εισαγόμενο και μόνο ένα μικρό μέρος παράγεται τα τελευταία χρόνια στην περιοχή με την εκτροφή γουνοφόρων ζώων.

Τα τελευταία 25 - 30 χρόνια ξεκίνησε μια προσπάθεια για την εκτροφή γουνοφόρων ζώων με προοπτική να υποκατασταθεί ένα τμήμα των εισαγωγών και να γίνει περισσότερο ανταγωνιστικός ο κλάδος. Το μεγάλο πρόβλημα στη διάδοση της εκτροφής ήταν η εύρεση τροφής για τα ζώα που αντιμετωπίστηκε με την ίδρυση της μονάδας παραγωγής τροφής για γουνοφόρα ζώα.

Σήμερα εκτρέφονται περί τις 127.600 αναπαραγωγικά ζώα με έντονα αυξητικές τάσεις στο νομό Κοζάνης και περί τις 74.300 αναπαραγωγικά ζώα στο νομό Γρεβενών (Πίνακες 4.9.21 και 4.9.22 του Παραρτήματος 4.9).

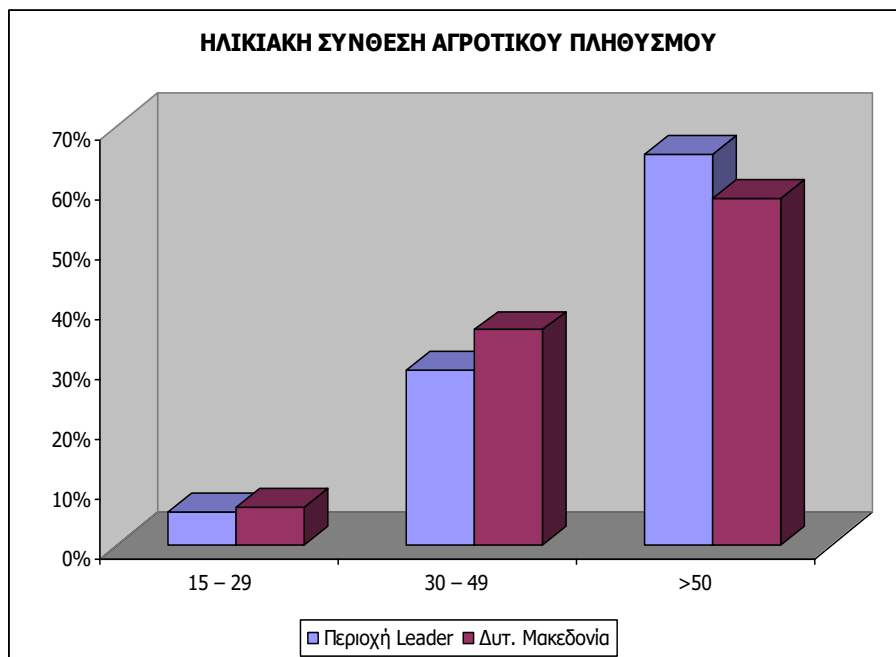
- **Χαρακτηριστικά απασχολουμένων στη γεωργία**

Το φαινόμενο της μεγάλης ηλικιακής σύνθεσης του αγροτικού πληθυσμού, όπως αποτυπώνεται και αναφέρεται ως γενική εικόνα για την περιοχή εφαρμογής Leader, είναι φαινόμενο που εμφανίζεται και στο σύνολο της περιφέρειας. Αυτό το γεγονός ακριβώς αποτυπώνεται και στα στοιχεία του έτους 2009 της ΕΛ.ΣΤΑΤ, στον παρακάτω πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.16 - Ηλικιακή σύνθεση του αγροτικού πληθυσμού				
Κατηγορίες ηλικιών	Περιοχή εφαρμογής LEADER	Ποσοστό (%)	Δυτ. Μακεδονία	Ποσοστό (%)
15 – 29	706	5,4%	1.490	6,2%
30 – 49	3.813	29,2%	8.696	35,9%
>50	8.524	65,4%	14.019	57,9%
ΣΥΝΟΛΟ	13.043	100,0%	24.205	100,0%

* Αφορά τους κατόχους – αρχηγούς γεωργικών εκμεταλλεύσεων

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ (2009)



Απασχόληση στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις

Στις 15.000 περίπου γεωργικές εκμεταλλεύσεις της περιοχής εφαρμογής Leader, απασχολούνται περίπου 26.000 άτομα, συνήθως μέλη του αγροτικού νοικοκυριού (Πίνακας 4.9.23 του Παραρτήματος 4.9).

Αρκετά μεγάλος είναι και ο αριθμός των εποχιακών εργατών, συνήθως αλλοδαπών που πλησιάζουν περίπου το ¼ των απασχολουμένων.

Παρατηρείται όμως και το φαινόμενο της υποαπασχόλησης, καθώς και της εταιροαπασχόλησης.

Άτομα δηλαδή που δεν είναι αγρότες, διατηρούν αγροτική εκμετάλλευση για τη συμπλήρωση του αγροτικού εισοδήματος και από την άλλη αγρότες «κατά κύριο επάγγελμα» να διαθέτουν ελάχιστη εργασία μεγάλο μέρος του χρόνου, κυρίως κατά τους χειμερινούς μήνες.

- **Δασοπονία**

Κύρια χαρακτηριστικά νομού Γρεβενών

Η Συνολική έκταση του Νομού Γρεβενών που είναι και Περιφέρεια ευθύνης της Δ/νσης Δασών Γρεβενών, ανέρχεται σε 2.290.700 στρέμματα (229.070 Ha) και καταλαμβάνει το Ν-ΝΔ τμήμα της Δυτικής Μακεδονίας.

Η κατανομή της παραπάνω έκτασης από άποψη εδαφοπονικής εκμετάλλευσης και βαθμό δασοκάλυψης έχει όπως παρακάτω:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.17 - : Εδαφοπονική εκμετάλλευση Ν. Γρεβενών			
α/α	Εδαφοπονική εκμετάλλευση	Στρέμματα	Ποσοστό
1	Δασοσκεπής έκταση	780.505,5	34,07 %
2	Μερικώς δασοσκεπής έκταση	512.765,5	22,39 %
3	Γυμνές χορτολιβαδικές εκτάσεις	417.934	18,24%
4	Άγονες εκτάσεις	62.985	2,75%
5	Καλλιέργειες	516.710	22,55%
ΣΥΝΟΛΟ		2.290.900	100,00

✓ **Ιδιοκτησιακό καθεστώς**

Πρώτος δασοκτήμονας είναι το δημόσιο σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα κατανομής της πιο πάνω έκτασης, από ιδιοκτησιακή σκοπιά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.18 - Ιδιοκτησιακό καθεστώς δασών Ν. Γρεβενών (έκταση σε στρ.)

Ιδιοκτήτες	Δάση	Μ.Δ.εκτ.	Χορτ/δα	Άγονες	Αγροί	Σύνολο	%
Δημόσιο	488.995,5	376.915,5	324.654	44.145	329.650	1.564.360	68,28%
Δημοτικά	164.900	106.950	70.410	12.560	160.190	515.010	22,48%
Εκκλησιαστικά	6.000	7.390	7.190	1.020	1.200	22.800	0,99%
Συνιδιόκτητα	67.880	16.240	11.400	2.980	22.560	121.060	5,28%
Ιδιωτικά	52.730	5.270	4.280	2.280	3.110	67.670	2,97%
ΣΥΝΟΛΟ	780.505,5	512.765,5	417.934	62.985	516.710	2.290.900	100,00
(ποσοστό)	34,07%	22,39 %	18,24 %	2,75%	22,55%	100%	

✓ Δασοπονικά είδη

Τα Δάση και οι δασικές εκτάσεις του Νομού Γρεβενών που είναι και η Περιφέρεια της Δ/νσης Δασών Γρεβενών, καλύπτονται από τα παρακάτω κυρίως δασοπονικά είδη:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.19 - Δασοπονικά είδη Ν. Γρεβενών (Έκταση σε στρέμματα)

Δασοπονικό Είδος	Δασοσκεπής Έκταση	Μερικώς Δασοσκεπής Έκταση	Σύνολο	%
Μαύρη Πεύκη	209.286	86.582	295.868	23 %
Λευκόδερμη Πεύκη	14.854,5	5.989,5	20.844	1 %
Ελάτη	18.589	9.510	28.099	2 %
Οξυά	41.773	18.205	59.978	5 %
Δρύς (Συνολικά)	496.003	392.479	888.482	69 %
Λοιπά Δασοπονικά Είδη	--	--	--	--
ΣΥΝΟΛΟ	780.505,5	512.765,5	1.293.271	100

✓ Δασικά συμπλέγματα

Τα δασικά συμπλέγματα του Νομού είναι :

1. Δασικό σύμπλεγμα **Κρανιάς – Μοναχιτίου – Κηπουριού** με συνολική έκταση **14.948,60 Ηα.**
2. Δασικό σύμπλεγμα **Περιβολίου – Αβδέλλας – Σμίξης** με συνολική έκταση **20.626 Ηα.**
3. Δασικό σύμπλεγμα **Σαμαρίνας** με συνολική έκταση **10.799,00 Ηα.**
4. Δασικό σύμπλεγμα **Ζιάκα – Σπηλαίου** με συνολική έκταση **17.307 Ηα.**
5. Δασικό σύμπλεγμα **Δοτσικού – Μεσολουριού** με συνολική έκταση **24.532 Ηα.**
6. Δασικό σύμπλεγμα **Βεντζίων** με συνολική έκταση **37.128 Ηα.**
7. Δασικό σύμπλεγμα **Αγίων Θεοδώρων – Φελίου – Σιταρά** με συνολική έκταση **11.300 Ηα.**
8. Δασικό σύμπλεγμα **Δεσκάτης – Τρικοκιάς** με συνολική έκταση **19.513 Ηα.**

✓ Μη δημόσια δάση (Δημοτικά-Ιδιωτικά-Εκκλησιαστικά-Συν/κτητα)

Τα μη δημόσια δάση που βρίσκονται διάσπαρτα στο Νομό Γρεβενών και στα οποία η Δ/ση Δασών ασκεί δασοπολιτική επιτήρηση, ανέρχονται σε **72.654 Ηα.**

✓ Εθνικοί Δρυμοί

Εθνικός Δρυμός Πίνδου

Ο παραπάνω δρυμός ιδρύθηκε το 1966, βρίσκεται Ν-ΝΔ του Νομού Γρεβενών στα βόρεια της κορυφοσειράς «ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙ» της βόρειας Πίνδου, περιλαμβάνει την κοιλάδα του Θερμόλακκου (Βάλια Κάλντα) και του Αρκουδορέματος (παραπόταμος του Αώου) και η έκτασή του ανέρχεται σε **68.840 στρέμματα.**

Κύριο χαρακτηριστικό του Δρυμού της Πίνδου είναι τα απέραντα δάση του που αποτελούνται από διάφορα είδη Πεύκης, Οξυά, Ελάτη, διάφορα είδη Δρυός και άλλα φυλλοβόλα είδη.

Η πανίδα του Δρυμού αυτού είναι πολύ πλούσια μεταξύ των οποίων ξεχωρίζει η αρκούδα και ο αγριόχοιρος, ενώ στην πτηνοπανίδα ξεχωριστή θέση έχουν πολλά είδη αετών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.20 - Δασικά προϊόντα έτους 2014 από δημόσια και μη δημόσια δάση της Δ/σης Δασών Γρεβενών

ΠΑΡΑΓΩΓΗ 2014 ΔΗΜΟΣΙΩΝ & ΜΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΣΩΝ										
A/A	Είδος	Στρ. Α/Κ (m ³)	Στρ. Μ/Δ (m ³)	ΛΕΠΤΗ (m ³)	ΔΕΗ (m ³)	ΟΤΕ (m ³)	ΒΕΛΕΣΙΑ (m ³)	Στρ. & Σχ. (m ³)	Καισόξυλα (m ³)	Σύνολο (m ³)
1	Μ. Πεύκη	10.960,67	497,85	55,13	2.628,63				970,50	15.112,78
2	Λ. Πεύκη	215,62	27,70							243,32
3	Ελάτη	851,58	14,09	7,49					20,76	893,92
4	Οξύα	222,17						389,13	3.053,03	3.664,33
5	Δρυάς								22.362,86	22.362,86
6	Πλάτανος									
7	Σκλήθρο									
8	Ιτιά									
9	Λεύκη									
10	Ακακία								667,20	667,20
11	Καρυδιά	38,00							207,00	245,00
Σύνολο III		12.288,04	539,64	62,62	2.628,63	0,00	0,00	389,13	27.281,35	43.189,41

Πηγή : Δ/ση Δασών Γρεβενών

Κύρια χαρακτηριστικά νομού Κοζάνης

Την μεγαλύτερη έκταση σε επίπεδο Νομού καταλαμβάνουν τα δάση δρυός (ποσοστό 57,3%) και ακολουθούν τα δάση πεύκης (24,3%), οξυάς (12,6%), ελάτης (2,8%) και άλλα είδη σε μικρότερα ποσοστά.

Η δασική ανάπτυξη στο Νομό αντιμετωπίζει τα γενικότερα προβλήματα που εμφανίζονται σε όλη τη χώρα.

Το ιδιοκτησιακό πρόβλημα των δασών και η συνεχής σύγκρουση των χρήσεων γης στο ορεινό χώρο, η έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού και δασικού κτηματολογίου, η εποχιακή απασχόληση στην δασοπονία και η έλλειψη επαρκών επενδύσεων, η χαμηλή εκμηχάνιση των δασικών εργασιών και η έλλειψη ερευνητικών δεδομένων και πληροφοριών, η απρογραμμάτιστη ανάπτυξη του κλάδου μεταποίησης του ξύλου, το απαρχαιωμένο θεσμικό πλαίσιο της δασοπονίας και οργάνωσης της δασικής υπηρεσίας, αποτελούν μέρος των προβλημάτων και των αδυναμιών του δασικού τομέα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.21 - Κατανομή εκτάσεων δασών κατα δασοπονικό είδος				
Δασοπονικό είδος	Ν. Κοζάνης		Σύνολο περιφέρειας	
	Έκταση (στρ.)	%	στρ.	%
Δρυς	185.260	57,3	1.088.600	53,9
Οξυά	40.950	12,6	503.650	24,9
Μ. Πεύκη	78.580	24,3	346.280	17,20
Ελάτη	9.000	2,8	20.800	1,0
Λευκή Λεύκη	----	----	12.500	0,6
Διάφορα είδη	8.710	3,0	48.210	2,4
Σύνολο δασών	323.500	100,0	2.019.500	100,0

Πηγή : Δ/ση Δασών Ν. Κοζάνης

Ο Νομός Κοζάνης καλύπτει το 16% των δασών της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας. Τα δάση είναι ιδιαίτερα φτωχά σε ξυλαπόθεμα. Αυτό οφείλεται κυρίως στην μεγάλη συμμετοχή των δρυοδασών τα οποία εξαιτίας της μορφής και της γενικότερης υποβάθμισης τους δεν μπορούν να έχουν μεγάλα ξυλαποθέματα. Κατά ένα βαθμό επίσης η μικρή παραγωγή των δασών οφείλεται στην κακή δομή και συγκρότηση των ψηλών δασών. Τα περισσότερα από τα παραγωγικά δάση κάτω από την μακροχρόνια πίεση της βοσκής, της ξύλευσης για ανάγκες θέρμανσης της λαθραίας υλοτομίας και της αλόγιστης εκμετάλλευσης εμφανίζουν πολλά διάκενα περιορισμένη αναγέννηση και μικρή αναλογία τεχνητού ξύλου ποιότητας. Οι διαπιστώσεις αυτές προκύπτουν από τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.22 - Παραγωγικές δυνατότητες δασών		
Δασομετρικά μεγέθη	Νομός Κοζάνης	Σύνολο Περιφέρειας
1. Δάση (έκταση σε στρ.)	323.500	2.019.500
2. Ξυλαπότημα σε κ.μ. (Ξυλαπότημα στα εκτάρια κ.μ.)	1.662.000 (51,4)	16.349.000 (80,9%)
3. Ετήσια προσαύξηση σε κ.μ. (Ετήσια προσαύξηση στα εκτάρια σε κ.μ.)	116.000 (3,6)	601.000 (3,0)
4. Προβλεπόμενο λήμμα σε κ.μ.	35.000	266.850
5. Απολαμβανόμενο λήμμα-παραγωγή σε κ.μ.	27.900	170.350
6. Ποσοστιαία αναλογία παραγωγής επί του ξυλαποθέματος σε κ.μ.	1,7%	1,0%

Πηγή : Δ/ση Δασών Ν. Κοζάνης

Στην περιοχή εφαρμογής Leader τα δάση και οι δασικές εκτάσεις βρίσκονται στην ευθύνη του Δασαρχείου Κοζάνης και περιλαμβάνουν τις επαρχίες Κοζάνης, Σερβίων και Πτολεμαΐδας, όπου βρίσκεται το μοναδικό αξιόλογο δασικό σύμπλεγμα **Βερμίου με έκταση 32.000 στρέμματα**.

Τα μη δημόσια δάση που βρίσκονται διάσπαρτα στις επαρχίες Κοζάνης, Σερβίων και Πτολεμαΐδας του Νομού Κοζάνης και στα οποία το Δασαρχείο Κοζάνης ασκεί δασοπολιτική επιτήρηση, ανέρχονται σε **1.220.200 στρ. (122.020Ha)**.

Η Διεύθυνση Δασών Νομού Κοζάνης συγκροτείται από τα Δασαρχεία Κοζάνης και Τσοτυλίου.

Δασαρχείο Κοζάνης - Παραγωγή δασοκομικών Προϊόντων

Η συνολική έκταση της Περιφέρειας ευθύνης του Δασαρχείου Κοζάνης, που καλύπτει την περιοχή εφαρμογής Leader και περιλαμβάνει τις διοικητικές περιφέρειες 3 Δήμων (Κοζάνης, Εορδαίας και Σερβίων – Βελβεντού), ανέρχεται σε **2.508.300 στρέμματα (250.830Ha)** και καταλαμβάνει το Ανατολικό τμήμα του Νομού Κοζάνης.

Η κατανομή της παραπάνω έκτασης από άποψη εδαφοπονικής εκμετάλλευσης και βαθμό δασοκάλυψης φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.23 - Εδαφοπονική εκμετάλλευση δασαρχείου Κοζάνης			
A/A	Εδαφοπονική εκμετάλλευση	Στρέμματα	Ποσοστό
1	Δασοσκεπής έκταση	232.200	9,3%
2	Μερικώς δασοσκεπής έκταση	0	0,0%
3	Γυμνές χορτολιβαδικές εκτάσεις	1.115.500	44,5%
4	Άγονες εκτάσεις – οικισμοί – λίμνες	225.300	9,0%
5	Καλλιέργειες	935.300	37,3%
	ΣΥΝΟΛΟ	2.508.300	100%

✓ Ιδιοκτησιακό Καθεστώς

Πρώτος δασοκτήμονας είναι το δημόσιο σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα κατανομής της πιο πάνω έκτασης, από ιδιοκτησιακή σκοπιά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.24 - Ιδιοκτησιακό καθεστώς δασών δασαρχείου Κοζάνης (Έκταση σε στρ.)							
Ιδιοκτήτες	Δάση	ΜΔ.Εκ τ.	Χορτ/δα	Άγονες	Αγροί	Σύνολο	%
Δημόσιο	110.180					110.180	47,45
Δημοτικά	50.064					50.064	21,57
Εκκλησιαστικά	700					700	0,30
Συνδιόκτητα	34.210					34.210	14,73
Ιδιωτικά	37.046					37.046	15,95
ΣΥΝΟΛΟ	232.200					232.200	100%

✓ Δασοπονικά είδη

Τα Δάση και οι δασικές εκτάσεις του Δασαρχείου Κοζάνης που είναι οι περιφέρειες των επαρχιών **Κοζάνης, Σερβίων και Πτολεμαΐδος**, καλύπτονται από τα παρακάτω κυρίως δασοπονικά είδη:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.25 - Δασοπονικά είδη δασαρχείου Κοζάνης (Έκταση σε στρέμματα)				
Δασοπονικό Είδος	Δασοσκεπής Έκταση	Μερικώς Δασοσκεπής Έκταση	Σύνολο	%
Μαύρη Πεύκη	31.470	-	31.470	13,55%
Δασική Πεύκη	7.150	-	7.150	3,08%
Ελάτη	3.820	-	3.820	1,65%
Οξυά	59.600	-	59.600	25,67%
Δρύς (Συνολικά)	99.660	-	99.660	42,92%
Λοιπά Δασοπονικά Είδη	30.500	-	30.500	13,13%
ΣΥΝΟΛΟ	232.200	-	232.200	100%

✓ Δασικά Συμπλέγματα

1. Δασικό Σύμπλεγμα **Καταφυγίου – Αγ. Κυριακής** με έκταση **6.494,06 Ηα.**
2. Δασικό Σύμπλεγμα **Βερμίου** με έκταση **7.706 Ηα.**
3. Δασικό Σύμπλεγμα **Βλάστης** με έκταση **3.191,44 Ηα.**

✓ Μη Δημόσια Δάση (Δημοτικά-Ιδιωτικά-Εκκλησιαστικά-Συν/κτητα)

Τα μη δημόσια δάση που βρίσκονται διάσπαρτα στις επαρχίες Κοζάνης, Σερβίων και Πτολεμαΐδος του Νομού Κοζάνης και στα οποία το Δασαρχείο Κοζάνης ασκεί δασοπολιτική επιτήρηση, ανέρχονται σε **1.220.200 στρ. (122.020 Ηα).**

Η κατανομή της παραπάνω έκτασης κατά μορφή εδαφοπονικής εκμετάλλευσης έχει ως εξής :

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.26 - Εδαφοπονική εκμετάλλευση Ν. Κοζάνης		
A/A	Δάσος	Έκταση Ηα
1	Δάσος Μ.Πεύκης	5.320,00
2	Δάσος Οξυάς	10.140,00
3	Δάσος κ.λ.π.	106.560,00
4	Χορτολιβαδικές Εκτάσεις	
5	Άγονες εκτάσεις	
6	Αγροί	
ΣΥΝΟΛΟ		122.020,00

Από άποψη σύνθεσης και παραγωγικής ικανότητας τα μη δημόσια δάση δεν υστερούν έναντι των δημοσίων, πλην όμως η παραγωγή τους δεν είναι ανάλογη της ξυλοπαραγωγής τους λόγω κυρίως των υπερκαρπώσεων που υπέστησαν, αλλά και της απροθυμίας των ιδιοκτητών - δασοκτημόνων να επενδύσουν κεφάλαια, σε έργα κυρίως αναδασώσεων, σπορών-αναμοχλεύσεων, διάνοιξης δασοδρόμων, προστασίας και φύλαξης, εξαιρουμένων φυσικά των μικρών ιδιοκτητών.

Η παραγωγή καυσόξυλων των επαρχιών Κοζάνης, Σερβίων και Πτολεμαΐδος κατά το έτος 2013 παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.27 - Παραγωγή ξυλείας έτους 2013 του δασαρχείου Κοζάνης			
Παραγωγή ξυλείας έτους 2013			
Α/Α	Παραγόμενα Δασικά προϊόντα		(m³)
	Κατηγορία	Κατηγορία δασών	
1	Καυσόξυλα	Δημόσια - Διαχειριζόμενα	5.270,08
		Δημόσια - Μη Διαχειριζόμενα	5.761,80
		Μη Δημόσια - Διαχειριζόμενα	4.523,73
		Μη Δημόσια - Μη Διαχειριζόμενα	1.944,49
Σύνολα			17.500,10

Πηγή : Δασαρχείο Κοζάνης

Δασαρχείο Τσοτυλίου - Παραγωγή δασοκομικών Προϊόντων

Η Συνολική έκταση ευθύνης του Δασαρχείου Τσοτυλίου, που περιλαμβάνει τη διοικητική περιφέρεια του Δήμου Βοίου ανέρχεται σε **1.009.450 στρέμματα (100.945 Ha)** και καταλαμβάνει το Ν-ΝΔ τμήμα της Π.Ε. Κοζάνης.

Η κατανομή της παραπάνω έκτασης από άποψη εδαφοπονικής εκμετάλλευσης και βαθμό δασοκάλυψης έχει όπως παρακάτω:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.28 - Εδαφοπονική εκμετάλλευση δασαρχείου Τσοτυλίου			
α/α	Εδαφοπονική εκμετάλλευση	Στρέμματα	Ποσοστό
1	Δασοσκεπής έκταση	130.050	12,88%
2	Μερικώς δασοσκεπής έκταση	95.640	9,48%
3	Γυμνές χορτολιβαδικές εκτάσεις	461.520	45,72%
4	Άγονες εκτάσεις	80.073	7,93%
5	Καλλιέργειες	242.167	23,99%
ΣΥΝΟΛΟ		1.009.450	100,00%

Πηγή : Δασαρχείο Τσοτυλίου

✓ Ιδιοκτησιακό καθεστώς

Πρώτος δασοκτήμονας είναι το δημόσιο σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα κατανομής της πιο πάνω έκτασης, από ιδιοκτησιακή σκοπιά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.29 - Ιδιοκτησιακό καθεστώς δασών δασαρχείου Τσοτυλίου						
Ιδιοκτήτες	Δάση	Μ.Δ.εκτ.	Χορτ/δα	Άγονες	Αγροί	Σύνολο
	(στρ)	(στρ)	(στρ)	(στρ)	(στρ)	(στρ)
Δημόσιο	75.695	75.156	285.085	41.741	97.453	575.130
Δημοτικά	28.543	17.350	74.266	17.778	47.312	185.249
Εκκλησιαστικά	367	-	1850	-	-	2.217
Συνιδιόκτητα	8.855	460	1250	340	340	11.245
Ιδιωτικά	2.822	-	282	-	-	3.104
Κοινόχρηστα	13.768	2.674	98.787	97.062	20.214	232.505
ΣΥΝΟΛΟ	130.050	95.640	461.520	242.167	80.073	1.009.450

Πηγή : Δασαρχείο Τσοτυλίου

✓ Δασοπονικά είδη

Τα Δάση και οι δασικές εκτάσεις της επαρχίας Βοΐου που είναι και η Περιφέρεια του Δασαρχείου Τσοτυλίου, καλύπτονται από τα παρακάτω κυρίως δασοπονικά είδη:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.30 - Δασοπονικά είδη δασαρχείου Τσοτυλίου			
Δασοπονικό Είδος	Δασοσκεπής Έκταση	Μερικώς Δασοσκεπής Έκταση	Σύνολο
	(στρ)	(στρ)	(στρ)
Μαύρη Πεύκη	7.080	2.930	10.010
Ελάτη	2.000	470	2.470
Οξυά	26.950	2.735	29.685
Δρύς (Συνολικά)	91.260	88.835	180.095
Λοιπά Δασοπονικά Είδη	2.760	670	3.430
ΣΥΝΟΛΟ	130.050	95.640	225.690

Πηγή : Δασαρχείο Τσοτυλίου

✓ Δασικά συμπλέγματα

Δασικό σύμπλεγμα **Βοίου** με έκταση **14.836,54 Ha.**

✓ Μη Δημόσια Δάση (Δημοτικά-Ιδιωτικά-Εκκλησιαστικά-Συν/κτητα)

Τα μη δημόσια δάση και οι λοιπές εκτάσεις που βρίσκονται διάσπαρτα στην επαρχία Βοίου και στα οποία το Δασαρχείο Τσοτυλίου ασκεί δασοπολιτική επιτήρηση, ανέρχονται σε **434.320 στρ. (43.432 Ha).**

Η παραγωγή δασικών προϊόντων σύμφωνα με το δασαρχείο Τσοτυλίου κατά το έτος 2013 παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.31 - Αποληφθέντα δασικά προϊόντα έτους 2013 του δασαρχείου Τσοτυλίου			
Παραγωγή ξυλείας έτους 2013 (m ³)			
Α/Α	Παραγόμενα Δασικά προϊόντα		(m ³)
	Κατηγορία	Δασικό είδος	
1	Καυσόξυλα	Οξυάς	4.681,60
2	Καυσόξυλα	Δρυός	16.803,13
3	Καυσόξυλα	Λοιπών Πλατύφυλλων	297,00
4	Στρογγύλη	Οξυάς	4.011,62
5	Στρογγύλη	Δρυός	893,04
6	Στρογγύλη	Πεύκης	637,56
7	Στρογγύλη	Λοιπών Πλατύφυλλων	186,88
8	Στρογγύλη	Ελάτης	90,70
9	Θρυμματισμού	Πεύκης	11,28
10	Θρυμματισμού	Ελάτης	3,00
Σύνολα			27.615,81

Πηγή : Δασαρχείο Τσοτυλίου (2013)

Μεταποίηση και εμπορία δασοκομικών προϊόντων

Η βιομηχανία ξύλου αποτελείται από πέντε επιμέρους υποκλάδους και συγκεκριμένα περιλαμβάνει το πριόνισμα, πλάνισμα και εμποτισμό του ξύλου, την κατασκευή φύλλων καπλαμά και τεχνητής ξυλείας, την κατασκευή ξυλουργικών προϊόντων για την οικοδομική, την κατασκευή κάθε είδους ξύλινων δοχείων και κιβωτίων και τέλος την κατασκευή άλλων προϊόντων από ξύλο.

Τα τελευταία χρόνια συντελούνται ραγδαίες αλλαγές τόσο στο χώρο των πρώτων υλών ξύλου και άλλων προϊόντων που χρησιμοποιούνται στις ξυλοκατασκευές και στα επίπλα, όσο και στο χώρο των εφαρμοζόμενων τεχνολογιών για την παραγωγή των ξυλοκατασκευών και των επίπλων. Νέες μηχανές χρησιμοποιούνται στην παραγωγή με εφαρμογή συστημάτων Η/Υ, CAD CAM, με αυτόματες γραμμές παραγωγής, με χρήση ρομπότ. Παράλληλα νέα προϊόντα ξύλου εμφανίζονται στην αγορά, ειδικά στο χώρο των συγκολλημένων προϊόντων ξύλου, νέες συγκολλητικές ουσίες, νέα προϊόντα βερνικιών, νέα προϊόντα πολυμερών και όλα αυτά τα προϊόντα χρησιμοποιούνται στην παραγωγή των σύγχρονων κουφωμάτων, πατωμάτων, ξυλοκατασκευών, επίπλων, με εφαρμογή των νέων τεχνολογιών.

Τα βασικά παραγόμενα προϊόντα ξύλου είναι :

- η σύνθετη επικόλλητη ξυλεία,
- η εμποτισμένη ξυλεία,
- οι ξύλινες επενδύσεις,
- τα ξύλινα δάπεδα,
- τα καυσόξυλα.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την περιοχή εφαρμογής Leader αποτελεί ο υποκλάδος των καυσόξυλων, τόσο για την ποιότητα του παραγόμενου ξύλου (μεγάλη συμμετοχή των δρυοδασών), όσο και για τις συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες της περιοχής (οικιακή κατανάλωση, καύση σε τζάκια, κατά τους χειμερινούς μήνες).

Τέτοιες μικρές επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στη περιοχή και μάλιστα απαιτείται εκσυγχρονισμός τους και ίδρυση νέων, για να καλυφθούν οι ανάγκες.

• **Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια**

Αν και στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας συγκεντρώνεται περίπου το 60% των εσωτερικών υδάτων της χώρας, η αλιεία δεν φαίνεται να αποτελεί κλάδο προτεραιότητας για την οικονομία της περιοχής.

Λόγω του ότι η Δυτική Μακεδονία δεν συνορεύει με θάλασσα και δεν διαθέτει θαλάσσια ύδατα, η αλιευτική δραστηριότητα εντοπίζεται στην «αλιεία εσωτερικών υδάτων».

Η δημιουργία της τεχνητής λίμνης Πολυφύτου στη δεκαετία του 1970 δημιούργησε νέα οικονομικά και κοινωνικά δεδομένα για όλη την παραλίμνια περιοχή.

Η λίμνη Πολυφύτου αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους φυσικούς πόρους του Νομού Κοζάνης. Το υδάτινο αυτό απόθεμα σε συνδυασμό με την ορεινή περιοχή των Πιερίων - Καμβουνίων είναι από κάθε άποψη πηγή πλούτου για την περιοχή.

Μετά την κατασκευή του **φράγματος Πολυφύτου το 1974** και το σχηματισμό της **ομώνυμης τεχνητής λίμνης**, κατακλύστηκαν μεγάλες εκτάσεις γεωργικής γης, από τις πλέον παραγωγικές, στην περιοχή.

Ένα από τα πρώτα ζητήματα που προέκυψαν στη συνέχεια ήταν η δυνατότητα οικονομικής αξιοποίησης της λίμνης έτσι ώστε να αναπληρωθεί ένα μέρος του εισοδήματος αλλά και να δημιουργηθούν προϋποθέσεις για διεύρυνση των ευκαιριών απασχόλησης και τελικά την συγκράτηση του πληθυσμού των πληγέντων παραλίμνιων κοινοτήτων.

Κάποιες αρχικές προσπάθειες ανάπτυξης αλιευτικών δραστηριοτήτων δεν είχαν συνέχεια γιατί η επιχειρηματική δραστηριότητα ήταν έξω από τις δυνατότητες της τοπικής αυτοδιοίκησης και γιατί απαιτούνταν μεγάλες επενδύσεις αφού η ελεγχόμενη ιχθυοπαραγωγή αποτελεί ουσιαστικά βιομηχανική παραγωγή.

Στην παρούσα πρόταση του Τοπικού Προγράμματος CLLD/LEADER επιχειρείται για πρώτη φορά μια συστηματική προσπάθεια ενίσχυσης της περιοχής αλιείας σε μια διακριτή περιοχή πέριξ των τεχνητών λιμνών Πολυφύτου και Ιλαρίωνα.

Σύμφωνα με στοιχεία απογραφής των ετών 2011 και 2012 της ΕΛΣΤΑΤ, η κατάσταση του τομέα της αλιείας αποτυπώνεται στους ακόλουθους Πίνακες:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.32 - Κατάσταση της αλιείας (ΕΛΣΤΑΤ 2011)								
ΟΙΚΙΣΜΟΣ	Αρ. Αλιέων	Σύνολο Απασχ/σης	ΟΙΚΙΣΜΟΣ	Αρ. Αλιέων	Σύνολο Απασχ/σης	ΟΙΚΙΣΜΟΣ	Αρ. Αλιέων	Σύνολο Απασχ/σης
Βαθύλακκος	3	140	Αυλές	0	64	Σταυρωτή	0	8
Ίμερα	1	40	Σέρβια	0	848	Μεσιανή	0	57
Νέα Καστανιά	1	137	Κρανίδια	0	91	Κουβούκλια	0	9
Πλατανόρρευμα	1	255	Καισαρειά	0	170	Καρπερό	1	150
Ροδίτης	1	73	Σπάρτο	0	18	Δήμητρα	1	94
Βελβεντός	1	967	Πύργος	0	16	Παλιουριά	0	83
Αιανή	1	480	Αύρα	0	12	Παναγιά	0	10
Ρύμνιο	1	34	Αμυγδαλέα	0	1	Δίπορο	0	15
Ανατολή	2	6	Κοντοβούνι	0	5	Νησί	0	16
Νεράιδα	0	51	Γούλες	0	36	ΣΥΝΟΛΟ	14	3.886
Ποσοστό απασχολουμένων της περιοχής παρέμβασης στον τομέα της αλιείας								0,3603%

ΕΛΣΤΑΤ 2012	Αλιείς		Αριθμός σκαφών		Αλιεύματα (σε τόνους)		
	Σύνολο	Ερασιτέχνες	Σύνολο	Ερασιτέχνες	Πέστροφες	Κυπρίνοι	Άλλα
Γρεβενά	-	-	-	-	-	-	-
Κοζάνη	84	63	40	21	0	67	122
Δυτ. Μακεδονία	458	318	410	274	30	474	523
Ελλάδα	-	-	-	-	2.833	999	

Τα τελευταία χρόνια τα 14 «πληττόμενα» χωριά γύρω από τη λίμνη Πολυφύτου ζωντανεύουν. Ο χαρακτηρισμός ως «πληττόμενα» οφείλεται στην κατασκευή του φράγματος Πολυφύτου το 1970 όταν κατακλύσθηκαν τα χωράφια των κατοίκων κατά το σχηματισμό της τεχνητής λίμνης και ως αντισταθμιστικό μέτρο τους δόθηκε το αποκλειστικό δικαίωμα αλίευσης σ' αυτήν. Το καθαρό νερό του Αλιάκμονα και η ήπια εκμετάλλευση της λίμνης για πολλά χρόνια δημιούργησαν τεράστια αποθέματα καραβίδας του είδους «*Astacus leptodactylous*» σε μεγάλα μεγέθη και εξαιρετική ποιότητα, που εξάγεται στο σύνολό της και είναι περιζήτητη στα καλύτερα γκουρμέ εστιατόρια της Γαλλίας, της Ιταλίας, του Ηνωμένου Βασιλείου και των Σκανδιναβικών χωρών. Σύμφωνα με τον πρόεδρο του Συλλόγου Επαγγελματιών Ψαράδων της Λίμνης Πολυφύτου, Νίκο Κουρτίδη, ο μέσος ψαράς αλιεύει ως και 500 κιλά καραβίδας την εβδομάδα και την πουλάει για εξαγωγή προς 3 ευρώ το κιλό, ενώ η συνολική ετήσια παραγωγή των μελών του συλλόγου, που επίσημα υπερβαίνει τους 300 τόνους. Οι νέοι που είχαν μεταναστεύσει στα αστικά κέντρα επιστρέφουν για να ασχοληθούν με το είδος -που γίνεται ανάρπαστο στο εξωτερικό - και οι ψαράδες αυξάνονται με γεωμετρική πρόοδο. Ο αριθμός των ψαράδων σήμερα, σύμφωνα με επίσημα στοιχεία της Δ/σης κτηνιατρικής έχει ανέλθει σε 109, με τον αριθμό τους να αυξάνεται καθημερινά, ενώ οι περισσότεροι έχουν πλέον ως κύριο αντικείμενο την αλιεία της καραβίδας. Αλιεύονται επίσης ψάρια του γλυκού νερού όπως γουλιανοί, γριβάδια, τούρνες, πρικιά, πεταλούδα, χέλια, κεφαλόπουλα, κ.α που υπάρχουν σε αφθονία στα νερά της λίμνης. Έχουν καταγραφεί περισσότερα από 17 είδη ψαριών του γλυκού νερού, ενώ στο Δέλτα του ποταμού Αλιάκμονα απαντώνται και πολλά ευρύαλα είδη. Η περιοχή του ταμιευτήρα Αλιάκμονα είναι σημαντικός βιότοπος για τα αρπακτικά πουλιά, διότι τους προμηθεύει τροφή, φώλιασμα και καταφύγιο. Η περιοχή χρησιμοποιείται επιπλέον και από μεταναστευτικά είδη σαν χειμερινό καταφύγιο.

Από τα ανωτέρω καταδεικνύεται η δυναμική του κλάδου και οι τεράστιες δυνατότητες ανάπτυξης της παραλίμνιας περιοχής.

Στον Πίνακα 4.9.24 του Παραρτήματος 4.9 καταγράφεται ο σημερινός αριθμός των μελών του Συλλόγου επαγγελματιών αλιείων της λίμνης Πολυφύτου.

• **Άλλες δραστηριότητες του Πρωτογενή Τομέα και η συμβολή τους στην τοπική οικονομία**

Συμπληρωματικές αγροτικές δραστηριότητες

Η κοινωνική και οικονομική δομή των οικισμών της υπαίθρου στην περιοχή εφαρμογής Leader ακολουθεί την τυπική δομή της ελληνικής επαρχίας. Οι κάτοικοι, γεωργοί και κτηνοτρόφοι ως επί το πλείστον, παραδοσιακά είναι εθισμένοι στις οικοτεχνικές δραστηριότητες, σε κατασκευαστικές εργασίες και στην μικροεπαγγελματική δραστηριότητα σε επίπεδο οικισμών. Σε γενικές γραμμές ένας αριθμός των κατοίκων συνεχίζει να τροφοδοτεί το εργατικό δυναμικό ή τις υπηρεσίες των αστικών κέντρων και κατά κανόνα, στο βαθμό που αυτό συμβαίνει, συνοδεύεται με την οριστική μετοίκηση προς αυτά.

Στο πρόσφατο παρελθόν η έντονη μετανάστευση του πληθυσμού προς τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας και έξω από αυτήν δημιούργησε μεγάλα κενά στον κοινωνικό και οικονομικό ιστό της υπαίθρου της περιοχής, που παραμένουν ακόμη και σήμερα και που συνθέτουν τον κύριο άξονα προβληματισμού στην τοπική αναπτυξιακή προσπάθεια.

Από την άλλη πλευρά της αγροτικής οικονομίας και υπέρ της συγκράτησης του πληθυσμού στην ύπαιθρο διαμορφώθηκε ήδη ένα αναπτυξιακό πλαίσιο που περιλαμβάνει τρεις βασικές συνιστώσες :

- ✓ Την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας και κτηνοτροφίας.
- ✓ Την δημιουργία συμπληρωματικών ευκαιριών απασχόλησης.
- ✓ Την βελτίωση συνθηκών ζωής και την προστασία του περιβάλλοντος.

Στους άξονες αυτούς κινήθηκαν τα σχετικά Μέτρα του Π.Ε.Π. και των τοπικών προγραμμάτων της Κ.Π. LEADER.

Στην ανάπτυξη συμπληρωματικών οικονομικών δραστηριοτήτων του αγροτικού πληθυσμού βασίστηκε ένα μεγάλο μέρος της αναμενόμενης αναπλήρωσης του αγροτικού εισοδήματος με αναμενόμενα επίσης δευτερογενή οφέλη από την βελτίωση των συνθηκών ζωής στην ύπαιθρο.

Επενδυτικές δραστηριότητες και ενισχύσεις στον πρωτογενή τομέα

Η γεωργία και η κτηνοτροφία της περιοχής εφαρμογής Leader γενικά δεν υστέρησαν στην τεχνολογική ενδυνάμωση, σε σχέση με άλλες περιοχές εφαρμογής Leader της Ελλάδας, που είχαν τις ίδιες υποδομές και παραγωγική διάρθρωση, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι τα πράγματα εξελίχθηκαν με τον καλύτερο τρόπο.

Οι πραγματικές αδυναμίες εμφανίζονται στις περιόδους που είναι αναγκαίες διαρθρωτικές αλλαγές, όπως συμβαίνει κατά την τρέχουσα περίοδο όπου ο προστατευτισμός της αγροτικής οικονομίας

συνεχώς υποχωρεί. Ιδιαίτερα, υστέρηση σε τεχνολογική ενσωμάτωση παρατηρείται στον κτηνοτροφικό τομέα.

Εκσυγχρονισμός αγροτικής παραγωγής

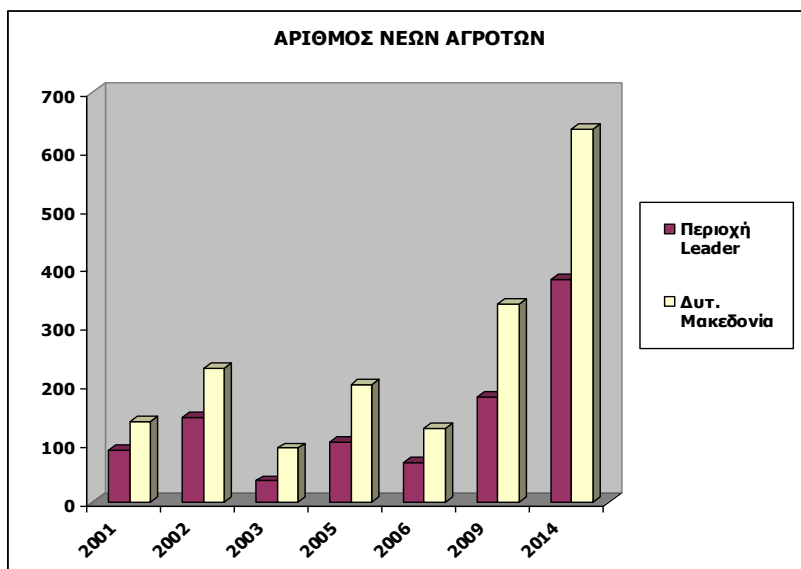
Στα πλαίσια εκσυγχρονισμού της αγροτικής παραγωγής, εξετάζονται αφενός, η ανανέωση της ηλικιακής σύνθεσης του αγροτικού πληθυσμού και αφετέρου ο τεχνολογικός εξοπλισμός που αφορά κυρίως τις εισροές σε πάγιες εγκαταστάσεις.

Αν και το εργατικό δυναμικό παρουσιάζει φθίνουσα τάση, όπως έχει αναφερθεί και στα προηγούμενα, εντούτοις υπάρχει μια σχετική ανανέωση ως προς τη διαδοχή. Ένας σημαντικός, όχι όμως και ικανοποιητικός αριθμός νέων ανθρώπων, επιλέγουν να ασχοληθούν και να επενδύσουν στην πρωτογενή παραγωγή.

Στον παρακάτω πίνακα φαίνεται η κατανομή κατά «χώρο» και κατ' έτος η πορεία του αριθμού των νέων που ιδρύουν δική τους αγροτική εκμετάλλευση μέσω του προγράμματος «Νέων Αγροτών».

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.33 - Αριθμός νέων αγροτών που εγκαταστάθηκαν στη γεωργία - κτηνοτροφία (Καν. 1257/99/ΕΕ)				
Έτος εγκατάστασης	Γρεβενά	Κοζάνη	Περιοχή Leader	Δυτ. Μακεδονία
2001	19	70	89	138
2002	40	105	145	229
2003	12	24	36	92
2005	32	71	103	201
2006	12	56	68	126
2009	53	126	179	339
2014	123	257	380	638
ΣΥΝΟΛΟ	291	709	1.000	1.763

ΠΗΓΗ: Δ/ση Αγροτικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτ. Μακεδονίας

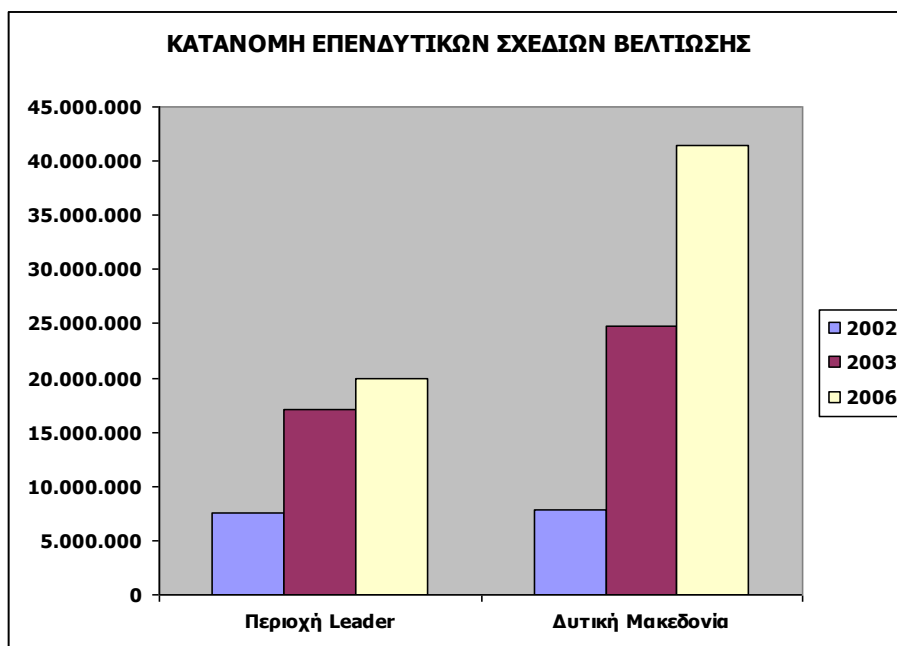


Όσον αφορά τις επενδύσεις, η φυτική παραγωγή στην περιοχή εφαρμογής Leader πλεονεκτεί έναντι της ζωικής σε βαθμό εκσυγχρονισμού. Κατά το δυνατόν έχει εκμηχανιστεί πλήρως σε επίπεδο γεωργικής εκμετάλλευσης και υστέρηση παρατηρείται μόνο ως προς τις υποδομές. Η ζωική παραγωγή από την άλλη χαρακτηρίζεται περισσότερο, από τον μικρό βαθμό εκσυγχρονισμού, γεγονός που οφείλεται κυρίως στη μεγάλη ηλικία των ενασχολούμενων.

Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται τα ποσά των επενδύσεων μέσω του προγράμματος «Επενδύσεις στις Γεωργικές Εκμεταλλεύσεις» με σχέδια βελτίωσης στα πλαίσια του Καν. 1257/99/ΕΕ, μέσω των ΚΠΣ, στην περιοχή επέμβασης Leader στην Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.34 - Κατανομή των επενδύσεων με σχέδια βελτίωσης (καν.1257/99)				
Έτος	Γρεβενά	Κοζάνη	Περιοχή Leader	Δυτική Μακεδονία
2002	1.151.468	6.418.688	7.570.156	7.880.374
2003	2.715.108	14.385.443	17.100.550	24.788.212
2006	6.119.710	13.863.017	19.982.728	41.390.286
ΣΥΝΟΛΟ	9.986.286	34.667.148	44.653.434	74.058.871

ΠΗΓΗ: Δ/ση Αγροτικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτ. Μακεδονίας



• **Συμπεράσματα – προτάσεις**

Η γεωργική ανάπτυξη της περιοχής εφαρμογής Leader συνδέεται άμεσα με την ανάπτυξη των άλλων τομέων της οικονομίας της προαναφερθείσας περιοχής και με την ασκούμενη αγροτική πολιτική, ενώ μπορεί να επιταχυνθεί με παρεμβάσεις τόσο των συλλογικών φορέων όσο και των ιδιωτών, με τις οποίες θα επιδιωχθεί η αντιμετώπιση προβλημάτων και αδυναμιών του τομέα.

Πρόκειται για προσαρμογή που αξιοποιεί όσα συγκριτικά πλεονεκτήματα διαθέτει η περιοχή εφαρμογής Leader και στηρίζεται στην επιζητούμενη διαφοροποίηση των παραγωγικών δραστηριοτήτων. Η διαδικασία αυτή απαιτεί ενημέρωση, βελτίωση της επαγγελματικής κατάρτισης, διοικητική και τεχνική στήριξη και πρέπει να περιορίζεται από συγκεκριμένες προδιαγραφές (π.χ. κανόνες ορθής γεωργικής πρακτικής).

Οι εδαφοκλιματικές συνθήκες της περιοχής εφαρμογής Leader επιτρέπουν την ανάπτυξη πολλών δραστηριοτήτων και κλάδων για τους οποίους απαιτείται η παράλληλη ανάπτυξη υποδομής εμπορίας και ενδεχομένως μεταποίησης. Επισημαίνεται όμως ότι προϋπόθεση για την προώθηση και ενίσχυση κάθε δραστηριότητας είναι η προηγούμενη διερεύνηση των παραγόντων και προβλημάτων που δεν επέτρεψαν την ανάπτυξή τους.

Είναι προφανές ότι η επέκταση των δραστηριοτήτων ή η εισαγωγή νέων, δεν επιτυγχάνεται από τη διοίκηση, θεωρείται όμως χρήσιμη η ενδεικτική αναφορά κλάδων και δραστηριοτήτων για τις οποίες υπάρχουν προοπτικές ανάπτυξης.

Τα ποιοτικά τα βιολογικά αγροτικά και κτηνοτροφικά προϊόντα, τα προϊόντα της ολοκληρωμένης γεωργίας, τα προϊόντα που αναδεικνύουν τοπικές ιδιαιτερότητες, που σέβονται και προστατεύουν το περιβάλλον, ενσωματωμένα σε σύγχρονα πρότυπα, κατακτούν συνεχώς μεγαλύτερο καταναλωτικό κοινό. Εκεί πρέπει να εστιασθεί η προσπάθεια της γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής της περιοχής. Δηλαδή παραγωγή προϊόντων με συγκεκριμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά, στη διασφάλιση των οποίων, δεν επιτρέπεται να γίνονται εκπτώσεις.

Μεταβολές, είτε στη διάρθρωση της παραγωγής, είτε στις παραγωγικές διαδικασίες δεν μπορούν να επιβληθούν εκ των άνω, αλλά πρέπει να έχουν την αποδοχή των ίδιων των ενδιαφερόμενων κατοίκων της υπαίθρου.

Το ζήτημα βέβαια της ανάπτυξης του αγροτικού χώρου δεν αφορά μόνο την ανταγωνιστική αγροτική και κτηνοτροφική παραγωγή. Ο σύγχρονος τρόπος ζωής έχει αναδείξει κοινωνικά πρότυπα και συνήθειες που είναι δύσκολο να καλυφθούν στα όρια ενός αγροτικού οικισμού. Η ποιότητα της καθημερινής ζωής, η μόρφωση και η επιμόρφωση, η ψυχαγωγία, το κόστος των υπηρεσιών, αποτελούν παράγοντες εξίσου σημαντικούς αν όχι σημαντικότερους από το ύψος του εισοδήματος. Επιβάλλεται επομένως να επαναξιολογηθούν τόσο σε κεντρικό όσο και σε τοπικό επίπεδο οι όροι βιωσιμότητας των αγροτικών οικισμών όχι μόνο στη βάση της αγροτικής παραγωγής αλλά στη βάση της διασφάλισης ενός αποδεκτού επιπέδου διαβίωσης των κατοίκων της υπαίθρου.

Στην περιοχή εφαρμογής Leader ο αγροτικός τομέας ήταν εξαρτημένος σε πολύ μεγάλο βαθμό από τις επιδοτήσεις. Λόγω των κλιματικών και μορφολογικών χαρακτηριστικών που επικρατούν, δεν διακρίνονται ισχυρά συγκριτικά πλεονεκτήματα στην ποσοτική γεωργική παραγωγή, σε σύγκριση πάντα με τα δεδομένα που επικρατούν στο διεθνές εμπόριο.

Οι κλάδοι μεταποίησης της περιοχής μελέτης που παρουσιάστηκαν αναλυτικά σε προηγούμενες ενότητες, βρίσκονται σε στασιμότητα ή σε ύφεση. Ωστόσο, παρά την επικρατούσα κατάσταση κρίνεται ότι υπάρχουν δυνατότητες ανάπτυξης εκείνων κυρίως των μεταποιητικών κλάδων που υποστηρίζουν την πρωτογενή παραγωγή καθώς πρόκειται για μια γεωργική και κτηνοτροφική περιοχή. Η ανάπτυξη της περιοχής είναι δυνατό να επιτευχθεί με την παραγωγή, τυποποίηση και μεταποίηση παραδοσιακών προϊόντων της περιοχής μέσα από την καθετοποίηση των οικονομικών δραστηριοτήτων που συνδέονται με αυτές και την τόνωση των υποδομών υποστήριξης της πρωτογενούς παραγωγής. Γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα είναι δυνατό να παραχθούν και να αξιοποιηθούν από βιοτεχνικής μορφής μονάδες οι οποίες θα χρησιμοποιήσουν σύγχρονες μεθόδους marketing και θα συνδεθούν με δίκτυα πωλήσεων.

Η παραγωγή ποιοτικών γεωργικών προϊόντων αποτελεί μονόδρομο. Τα **γνωστά αγροτικά προϊόντα** που παράγονται σήμερα (μήλα, ροδάκινα, πατάτες, αρωματικά φυτά κλπ) είναι εντατικής μορφής και δεν απαιτούν τεράστιες εκτάσεις.

Στον **κτηνοτροφικό τομέα** υπάρχουν όλες οι αντικειμενικές προϋποθέσεις για ανταγωνιστική και ποιοτική παραγωγή. Υπάρχει ανθρώπινο δυναμικό με γνώση καθώς και οι αναγκαίες προϋποθέσεις (βοσκότοποι, παραγωγή ζωοτροφών, μεταποιητικές μονάδες, αγορά).

Ο κλάδος της αιγοπροβατοτροφίας μπορεί και πρέπει να αποτελέσει την βασική παραγωγική κατεύθυνση του αγροτικού χώρου.

Δυνατότητες ανάπτυξης υπάρχουν στην παραγωγή **βιολογικών προϊόντων** τα οποία είναι κατ' εξοχήν ποιοτικά προϊόντα και η υψηλή ζήτησή τους συνεπάγεται υψηλότερες τιμές στην αγορά.

Γ. Ο δευτερογενής τομέας

Η ανάλυση των στοιχείων του δευτερογενή τομέα λόγω της ιδιομορφίας της περιοχής παρέμβασης στηρίχθηκε στο γεγονός ότι τα διαθέσιμα στοιχεία των επιχειρήσεων είναι σε επίπεδο Δήμου. Το πρόβλημα που δημιουργείται αφορά στις Δημοτικές Κοινότητες Κοζάνης και Πτολεμαΐδας οι οποίες δεν εντάσσονται στην περιοχή μελέτης. Παρ' όλα αυτά ο μη ακριβής υπολογισμός των επιχειρήσεων της περιοχής παρέμβασης δεν αλλοιώνει σημαντικά τα ποσοτικά μεγέθη, δεδομένου ότι μεγάλος επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα εγκαθίσταται εκτός των ορίων των οικισμών Κοζάνης και Πτολεμαΐδας και κατά συνέπεια συνυπολογίζονται σ' αυτήν.

• Κύρια χαρακτηριστικά δευτερογενή τομέα

Ο δευτερογενής τομέας, με βάση τα επίσημα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ (Μητρώο επιχειρήσεων 2010), αριθμεί 3.802 επιχειρήσεις και καταλαμβάνει ένα ποσοστό της τάξης του 24,56% του συνόλου των επιχειρήσεων στην περιοχή. Παρόλο όμως το μικρό φαινομενικά ποσοστό αυτό, ο δευτερογενής τομέας καταλαμβάνει το εντυπωσιακό 46,50% του ΑΕΠ της περιοχής αγγίζοντας το 1,5 δις Ευρώ. Το μεγαλύτερο μέρος του προϊόντος προέρχεται από τις δραστηριότητες των ορυχείων και την παραγωγή ενέργειας που παρατηρούνται στην Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης και πιο συγκεκριμένα στον άξονα Κοζάνης – Πτολεμαΐδας. Ο δευτερογενής τομέας συνεπώς, στηρίζεται κυρίως στην εξορυκτική δραστηριότητα εξαιτίας των σημαντικών αποθεμάτων ορυκτού πλούτου.

Πιο συγκεκριμένα, τα λιγνιτικά πεδία της περιοχής εφοδιάζουν τους ατμοηλεκτρικούς σταθμούς της Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού ΑΕ (Δ.Ε.Η. ΑΕ) στην Πτολεμαΐδα, τον Αγ. Δημήτριο και την Καρδιά. Στη Δυτική Μακεδονία συνολικά παράγεται το 50% της συνολικής ηλεκτρικής ενέργειας της χώρας, ενώ το 40% παράγεται μόνο στη Π.Ε. Κοζάνης.

Η ΔΕΗ αποτελεί για την ευρύτερη περιοχή Κοζάνης - Πτολεμαΐδας πρωταγωνιστικό παράγοντα ανάπτυξης και απασχόλησης. Στο παραγωγικό πλέγμα της ΔΕΗ απασχολούνται περίπου 6.000 εργαζόμενοι, ενώ οι διάφορες εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην περιοχή και προμηθεύουν με προϊόντα και υπηρεσίες τη ΔΕΗ απασχολούν πάνω από 1.000 εργαζομένους.

Εκτός του λιγνίτη, ανάμεσα στα άλλα αποθέματα ορυκτού πλούτου περιλαμβάνεται και το μάρμαρο Τρανοβάλτου, όπου στην περιοχή λειτουργούν επτά λατομεία με εκτιμώμενη συνολική ετήσια παραγωγή 6.000 μ³. Σε μικρότερες ποσότητες συναντώνται το νικέλιο, το χρώμιο, ο λευκόλιθος, ο αμιάντος, ο χουντίτης, ο γρανίτης, ο βωξίτης, ο χαλαζίας και ο δολομίτης.

Η μεταποιητική δραστηριότητα στον αγροδιατροφικό τομέα παρουσιάζει πολύ μεγάλες προοπτικές στην περιοχή. Από την μία το ποιοτικό παραγόμενο αγροτικό προϊόν και από την άλλη ο μεγάλος αριθμός ανεκμετάλλετου εργατικού δυναμικού, απόρροια της μεγάλης οικονομικής κρίσης, έχουν δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες προκειμένου ο αγροδιατροφικός τομέας να παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο στην οικονομική ευμάρεια της περιοχής.

Σημαντική παραμένει και η συμβολή του κλάδου της επεξεργασίας δέρματος και γούνας, κυρίως στην ευρύτερη περιοχή της Σιάτιστας, στο παραγόμενο προϊόν της περιοχής, παρά τη μείωση της δραστηριότητάς του τα τελευταία χρόνια.

Τέλος, δυναμική θέση καταλαμβάνει στον κλάδο της μεταποίησης και ο τομέας της επεξεργασίας ξύλου. Στην Περιφερειακή Ενότητα των Γρεβενών κυρίως, δραστηριοποιούνται αρκετές επιχειρήσεις οι οποίες ασχολούνται με την κατασκευή επίπλων και την παραγωγή ξύλινων ειδών λαϊκής τέχνης.

Από τους υπόλοιπους κλάδους επιχειρηματικής δραστηριότητας στην περιοχή ξεχωρίζει ο κλάδος των κατασκευών, αφού περίπου 1 στις 2 επιχειρήσεις του δευτερογενή τομέα εμπλέκεται με κατασκευές (ποσοστό 55,10%). Ο μεγαλύτερος αριθμός απ' αυτές εκτελεί εργολαβίες για λογαριασμό της ΔΕΗ. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια η οικονομική κρίση που βιώνει η χώρα, έχει πλήξει καίρια τον κλάδο αυτό οδηγώντας τον σε συνεχόμενη οικονομική ύφεση. Εμφανής είναι και η κρίση στην οικοδομική δραστηριότητα, καθώς, τόσο ο αριθμός, όσο και ο όγκος των νέων κατοικιών παρουσίασαν κατακόρυφη πτώση.

• **Αριθμός, Μέγεθος και Διάρθρωση Επιχειρήσεων ανά κλάδο**

Ο δευτερογενής τομέας χαρακτηρίζεται από την κυριαρχία των μικρού σχετικά μεγέθους και οικογενειακού χαρακτήρα ΜΜΕ, με οργανωτική δομή που δεν εξασφαλίζει δυναμισμό στη στρατηγική αντιμετώπιση των προκλήσεων, και χαμηλής έντασης τεχνολογίας. Η συγκεκριμένη αδυναμία επιτείνεται από την έλλειψη επιχειρηματικών συστάδων (clusters) που θα μπορούσαν σε μεγάλο βαθμό να υπερκεράσουν τα προβλήματα οικονομίας κλίμακας.

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα επίσημα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ (μητρώο επιχειρήσεων 2010) την μερίδα του λέοντος στις επιχειρήσεις του δευτερογενούς τομέα κατέχει ο κλάδος των κατασκευών με ποσοστό που ξεπερνάει το 50%. Σημαντικό ποσοστό επίσης καταλαμβάνει και ο κλάδος της μεταποίησης με το ποσοστό του να ανέρχεται κοντά στο 38%. Στον πίνακα που ακολουθεί παρατίθενται στοιχεία που αφορούν τον αριθμό και το ποσοστό που καταλαμβάνουν οι επιχειρήσεις στον δευτερογενή τομέα, τόσο στην περιοχή παρέμβασης όσο και στο σύνολο της Περιφέρειας αλλά και της Χώρας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.35 - ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ ΣΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ											
ΠΕΡΙΟΧΗ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	Ορυχεία και Λατομεία		Μεταποίηση		Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού		Παροχή νερού, επεξεργασία λυμάτων, διαχείριση αποβλήτων		Κατασκευές	
		Αρ. Επιχ.	(%)	Αρ. Επιχ.	(%)	Αρ. Επιχ.	(%)	Αρ. Επιχ.	(%)	Αρ. Επιχ.	(%)
ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	3.802	22	0,58%	1.433	37,69%	224	5,89%	28	0,74%	2.095	55,10%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ Δ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	7.002	32	0,46%	3.188	45,53%	289	4,13%	33	0,47%	3.460	49,41%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	216.531	898	0,41%	71.027	32,80%	6.792	3,14%	1.957	0,90%	135.857	62,74%

ΠΗΓΗ : ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΛΣΤΑΤ

Τέλος, από διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (Μητρώο Επιχειρήσεων 2010) προκύπτει ότι ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων στον δευτερογενή τομέα στην περιοχή παρέμβασης, ανέρχεται στα 600 εκ. € περίπου και αποτελεί το 60,00% του τζίρου των επιχειρήσεων της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας (1 δις €) και το 0,63% του τζίρου των επιχειρήσεων της χώρας (96 δις €) στον δευτερογενή τομέα.

- **Κλάδοι σε κρίση – αναδυόμενοι κλάδοι**

Ο δευτερογενής τομέας χαρακτηρίζεται από την ανάπτυξη ορισμένων ισχυρών μονο-δραστηριοτήτων με γενικότερες χωρικές εξειδικεύσεις της οικονομικής δραστηριότητας, όπως το κύκλωμα λιγνίτη-ενέργειας (Άξονας Κοζάνη – Πτολεμαΐδα) και ο τομέας της γούνας (Σιάτιστα). Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μείωση της οικονομικής δραστηριότητας στους συγκεκριμένους κλάδους, ενώ νέα κατεύθυνση δύναται να αποτελέσει η μεταποίηση ποιοτικών αγροτικών προϊόντων.

Γενικά, ως προς το παραγωγικό της σύστημα, η περιοχή παρέμβασης αντιμετωπίζει διαρθρωτικές αδυναμίες, με κύρια χαρακτηριστικά της οικονομίας της το περιορισμένο εύρος κλαδικής εξειδίκευσης, τη σημαντική εξάρτηση από συμβατικούς κλάδους, το πολύ μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων και την έλλειψη επενδύσεων ιδίως σε Ε&ΤΑ οι οποίες περιορίζονται στο 0,1% του ΑΕΠ της Περιφέρειας.

Στους πιο προβληματικούς παράγοντες για την επιχειρηματική δραστηριότητα εμπεριέχονται η γραφειοκρατία, η αδυναμία πρόσβασης σε χρηματοδότηση, η πολιτική αστάθεια, το φορολογικό σύστημα (ρυθμίσεις, συντελεστές), η ανεπαρκής παροχή υποδομών, η διαφθορά, οι περιοριστικοί κανονισμοί εργασίας, το ανεπαρκώς εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό και η ατολμία για καινοτομία.

Αξιολογώντας τα τελευταία διαθέσιμα επίσημα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ για τις επιχειρήσεις στον δευτερογενή τομέα της περιοχής παρέμβασης, θα διαπιστώσουμε ότι η εξέλιξη του συνόλου των εγγεγραμμένων επιχειρήσεων κατά την τριετία 2008-2010 σημείωσε αυξομειώσεις, αλλά είναι αξιοσημείωτο ότι μεταξύ 2009-2010, ουσιαστικά κατά την πρώτη διετία της οικονομικής κρίσης που πλήττει κατά τρόπο δραματικό τη χώρα, οι διαγραφές των επιχειρήσεων υπερτερούσαν κατά 40% των αντιστοίχων εγγραφών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2. 36 - ΑΡΙΘΜΟΣ & ΤΖΙΡΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ						
ΚΛΑΔΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	2008		2009		2010	
	Αρ. Επιχ.	Τζίρος (εκ. €)	Αρ. Επιχ.	Τζίρος (εκ. €)	Αρ. Επιχ.	Τζίρος (εκ. €)
Ορυχεία και Λατομεία	24	11,05	24	6,24	22	4,20
Μεταποίηση	1.751	346,87	1.694	308,72	1.433	283,68
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού	65	6,09	148	7,14	224	9,15
Παροχή νερού, επεξεργασία λυμάτων, διαχείριση αποβλήτων	28	1,54	22	6,46	28	10,46
Κατασκευές	2.327	420,65	2.382	397,64	2.095	289,48
ΣΥΝΟΛΟ	4.195	786,20	4.270	726,20	3.802	596,97

ΠΗΓΗ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΛ.ΣΤΑΤ

Από τον ανωτέρω πίνακα διαπιστώνεται ότι μεταξύ του έτους 2008 και 2010, οι παραγωγικοί κλάδοι του δευτερογενή τομέα, παρουσίασαν μείωση όσον αφορά τον αριθμό των επιχειρήσεων και αυτό είχε ως φυσικό επακόλουθο και την μείωση του κύκλου εργασιών. Στην αντιπέρα όχθη, εντυπωσιακή παρατηρείται η αύξηση των επιχειρήσεων παροχής ηλεκτρικού ρεύματος (άνω του 300%), απόρροια της στροφής αποταμιευτικών και επενδυτικών πόρων σε φωτοβολταϊκά συστήματα.

Αυτό που διαπιστώνεται συνεπώς, είναι ότι ο τόσο ο τομέας των κατασκευών όσο και συγκεκριμένοι επιχειρηματικοί κλάδοι του τομέα της μεταποίησης έχουν πληγεί ανεπανόρθωτα από την οικονομική κρίση, συμβάλλοντας καταλυτικά στην εκτόξευση του ποσοστού της ανεργίας, στην περιοχή παρέμβασης, στο 25%. Σε αντίθεση με τις επιχειρήσεις μεταποίησης του βιομηχανικού και βιοτεχνικού τομέα, η μεταποίηση στον αγροδιατροφικό τομέα παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια ένα πρωτοφανές επενδυτικό ενδιαφέρον. Αφενός τα ονομαστά αγροτικά προϊόντα της περιοχής παρέμβασης όπως ο κρόκος, τα σταφύλια, τα μήλα, τα ροδάκινα, τα γαλακτοκομικά προϊόντα κ.α. και αφετέρου αγροτικά προϊόντα όπου η αξία των οποίων εκτιμήθηκε περισσότερο στα χρόνια της οικονομικής κρίσης όπως κεράσια, αρωματικά φυτά, μανιτάρια κ.α., αποτελούν κλειδί για την ανάπτυξη καθώς είναι ικανά να συμβάλλουν στην οικονομική ευημερία και την ποιότητα ζωής των πολιτών, μέσω της παραγωγής ανταγωνιστικών, ποιοτικών και ασφαλών τροφίμων, με υψηλή προστιθέμενη και διατροφική αξία.

• Συμπεράσματα – προοπτικές

Εάν εξαιρέσουμε τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο κύκλωμα λιγνίτη – ενέργεια, θα διαπιστώσουμε ότι στον δευτερογενή τομέα η περιοχή παρέμβασης υστερεί σημαντικά σε σύγκριση με την χώρα. Το γεγονός αυτό δημιουργεί έλλειμμα ισοβαρούς τομεακής ανάπτυξης καθώς και έντονα φαινόμενα

μετανάστευσης (έλλειψη θέσεων εργασίας). Η ενδυνάμωση του ρόλου και της υποδομής υφιστάμενων επιχειρήσεων αλλά και η ίδρυση νέων αποτελεί βασική και κρίσιμη ανάγκη για την ανάπτυξη και συγκράτηση του πληθυσμού στην περιοχή παρέμβασης. Οι υπάρχουσες μονάδες απευθύνονται ως επί το πλείστον στην τοπική αγορά και δεν επαρκούν για να καλύψουν τις ανάγκες του τριτογενούς τομέα. Οι περισσότερες εξ αυτών εφαρμόζουν μεθόδους παραγωγής με χαμηλή αποδοτικότητα, χρησιμοποιώντας εξοπλισμό χαμηλού τεχνολογικού επιπέδου που χρήζει εκσυγχρονισμού.

Η ανάγκη στήριξης του τομέα είναι προφανής και πέραν της ανάγκης για ίδρυση, εκσυγχρονισμό και επέκταση των επιχειρήσεων, υπάρχει ανάγκη διεύρυνσης των αγορών εσωτερικού και εξαγωγικού εμπορίου. Στην κατεύθυνση αυτή λειτούργησαν τα προηγούμενα χρόνια αναπτυξιακά προγράμματα, τα οποία όμως δεν ήταν επαρκή, αφού πολλές από τις επιχειρήσεις δεν είχαν τον απαιτούμενο όγκο να τα αξιοποιήσουν.

Δ. Ο τριτογενής τομέας

- **Κύρια χαρακτηριστικά (κυριότερες μορφές δραστηριότητας)**

Ο τριτογενής τομέας κατέχει το μεγαλύτερο μερίδιο της οικονομικής δραστηριότητας της περιοχής παρέμβασης και έχει πληγεί λιγότερο συγκριτικά με τους άλλους δύο τομείς (πρωτογενή και δευτερογενή).

Ειδικότερα, όσον αφορά στους επιμέρους κλάδους του τριτογενούς τομέα αναφέρονται τα παρακάτω:

Εμπόριο : κυριαρχεί ο κλάδος του χονδρικού και λιανικού εμπορίου συγκεντρώνοντας το μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων, εργαζομένων και κύκλου εργασιών. Το λιανικό εμπόριο κατέχει το 69,08% του τομέα.

Υπηρεσίες : σημαντικό ποσοστό κατέχουν οι χερσαίες μεταφορές λόγω της κατασκευής της Εγνατίας Οδού και των Κάθετων Αξόνων της καθώς και οι υπηρεσίες επαγγελματιών και επιστημόνων.

Τουρισμός : δυναμικός κλάδος με προοπτικές ανάπτυξης λόγω των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής παρέμβασης.

Εκπαίδευση : στο Νομό Κοζάνης λειτουργεί το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας με μία (1) σχολή (Πολυτεχνική) η οποία διαθέτει τρία (3) τμήματα και το Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Δυτικής Μακεδονίας με τρεις (3) σχολές και μία (1) ανεξάρτητη εκπαιδευτική μονάδα. Επίσης διαθέτει παράρτημα τριών (3) τμημάτων στα Γρεβενά.

- **Αριθμός, Μέγεθος και Διάρθρωση Επιχειρήσεων ανά κλάδο**

Ο αριθμός των επιχειρήσεων για το έτος 2010 (επίσημα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ) ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας και ανά Δήμο της περιοχής παρέμβασης εμφανίζεται στον παρακάτω πίνακα.

Στα στοιχεία συμπεριλαμβάνονται και οι Δημοτικές Κοινότητες Κοζάνης και Πτολ/δας οι οποίες δεν περιλαμβάνονται στην περιοχή παρέμβασης του προγράμματος. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ σε επίπεδο Τοπικής / Δημοτικής Κοινότητας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.37 - ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΡΙΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΑΝΑ ΔΗΜΟ							
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ						ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ
	ΔΗΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΒΟΪΟΥ	ΔΗΜΟΣ ΕΟΡΔΑΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΣΕΡΒΙΩΝ - ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ	ΔΗΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΔΕΣΚΑΤΗΣ	
Ζ. ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ· ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ	1.664	397	1.164	316	575	131	4.247
Η. ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ	408	88	156	71	103	7	833
Θ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	640	186	426	165	360	83	1.860
Ι. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ	71	10	39	11	12	2	145
Κ. ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	28	4	13	4	6	0	55
Λ. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	31	2	15	1	6	0	55
Μ. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	1.088	101	484	76	223	16	1.988
Ν. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	140	16	58	17	43	4	278
Ξ. ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ· ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	7	2	7	2	2	0	20
Ο. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	46	3	19	4	4	5	81
Π. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ	23	1	11	2	10	0	47
Ρ. ΤΕΧΝΕΣ, ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ	93	8	38	13	13	5	170
Σ. ΆΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	255	53	152	31	76	13	580
ΣΥΝΟΛΟ	4.494	871	2.582	713	1.433	266	10.359

ΠΗΓΗ : Επεξεργασία στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ (Μητρώο Επιχειρήσεων 2010)

Ο αριθμός των επιχειρήσεων του πίνακα αποτελεί το 63,23% του συνόλου των επιχειρήσεων της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας και το 1,41% του συνόλου των επιχειρήσεων της χώρας που δραστηριοποιούνται στον τριτογενή τομέα.

Από διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (Μητρώο Επιχειρήσεων 2010) ο τζίρος των επιχειρήσεων ανέρχεται στα 1,3 δις € και αποτελεί το 68,08% του τζίρου των επιχειρήσεων της Περιφέρειας και το 0,62% του τζίρου των επιχειρήσεων της χώρας στον τριτογενή τομέα.

Τα αντίστοιχα στοιχεία για το προηγούμενο έτος (ΕΛΣΤΑΤ Μητρώο Επιχειρήσεων 2009) είναι αριθμός επιχειρήσεων 10.836 με τζίρο 1,4 δις €. Κατείχε το 63,05% του αριθμού των επιχειρήσεων και το 69,75% του τζίρου της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας. Σε επίπεδο χώρας κατείχε το 1,51% του αριθμού και το 0,61% του τζίρου των επιχειρήσεων του τριτογενή τομέα.

Από τα ανωτέρω στοιχεία γίνεται αντιληπτό ότι ενώ μειώθηκε ο αριθμός των επιχειρήσεων της περιοχής ωστόσο αυξήθηκε πολύ λίγο το ποσοστό που κατέχει σε επίπεδο Περιφέρειας. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί από την πιθανή μείωση των επιχειρήσεων στις άλλες δύο Περιφερειακές Ενότητες της Περιφέρειας. Αντίστοιχη πορεία είχαμε και σε επίπεδο χώρας. Από πρόσφατα στοιχεία των Επιμελητηρίων Κοζάνης και Γρεβενών, η κατανομή των επιχειρήσεων ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας του τριτογενή τομέα στην περιοχή παρέμβασης (δεν περιλαμβάνονται οι Δημοτικές Κοινότητες Κοζάνης και Πτολ/δας) παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.38 – ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΡΙΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ (2016)	
ΤΟΜΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ
Ζ ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ - ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ	2458
Η ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ	110
Θ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	1136
Ι ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ	59
Κ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	51
Λ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	0
Μ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	1048
Ν ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	62
Ξ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ - ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	0
Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	72
Π ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ	39
Ρ ΤΕΧΝΕΣ, ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ	49
Σ ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	32
Τ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΩΣ ΕΡΓΟΔΟΤΩΝ - ΜΗ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ, ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΓΑΘΩΝ - ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ - ΓΙΑ ΙΔΙΑ ΧΡΗΣΗ	127
ΣΥΝΟΛΟ	5.243

ΠΗΓΗ : Επεξεργασία στοιχείων ΕΒΕ Κοζάνης & Γρεβενών (2016)

Από τα στοιχεία του ανωτέρω πίνακα φαίνεται ότι οι κλάδοι που συγκεντρώνουν τον μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων είναι το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, η παροχή υπηρεσιών καταλύματος και εστίασης και οι επαγγελματικές και επιστημονικές δραστηριότητες. Το λιανικό εμπόριο κατέχει το 77,99% του τομέα.

• **Κλάδοι σε κρίση – αναδυόμενοι κλάδοι**

Η οικονομική κρίση που βιώνει η χώρα από το 2008 αποτυπώνεται κάθε χρόνο στην συρρίκνωση των κλάδων της οικονομικής δραστηριότητας. Ο τριτογενής τομέας, σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα, είχε τις μικρότερες απώλειες για το 2010. Αναλυτικότερα οι επιπτώσεις ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας είναι οι ακόλουθες :

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.39 – ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΑΡΙΘΜΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΜΕΤΑΞΥ 2009 ΚΑΙ 2010			
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ		
	2009	2010	ΜΕΤΑΒΟΛΗ
Ζ. ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ· ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ	4.860	4.247	-14,43%
Η. ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ	669	833	19,69%
Θ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	2.050	1.860	-10,22%
Ι. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ	160	145	-10,34%
Κ. ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	58	55	-5,45%
Λ. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	61	55	-10,91%
Μ. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	1.629	1.988	18,06%
Ν. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	404	278	-45,32%
Ξ. ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ· ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	25	20	-25,00%
Ο. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	100	81	-23,46%
Π. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ	44	47	6,38%
Ρ. ΤΕΧΝΕΣ, ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ	149	170	12,35%
Σ. ΆΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	627	580	-8,10%
ΣΥΝΟΛΟ	10.836	10.359	-4,60

ΠΗΓΗ : Επεξεργασία στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ (Μητρώο Επιχειρήσεων 2009-2010)

Οι κλάδοι που παρουσίασαν τις μεγαλύτερες απώλειες είναι ο κλάδος των «Διοικητικών και Υποστηρικτικών Δραστηριοτήτων» με 45,32%, ο κλάδος της «Δημόσιας Διοίκησης και Άμυνας, Υποχρεωτική Κοινωνική Ασφάλιση» με 25% και ο κλάδος της «Εκπαίδευσης» με 23,46%.

Αντίθετα άνοδο παρουσίασαν οι κλάδοι «Μεταφορά και Αποθήκευση» με 19,69% και ο κλάδος «Επαγγελματικές, Επιστημονικές και Τεχνικές Δραστηριότητες» με 18,06%

Σύμφωνα επίσης και με την μελέτη της Ειδικής Υπηρεσίας Συντονισμού και Παρακολούθησης Δράσεων Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου με τίτλο «Πρόσφατες εξελίξεις στο πεδίο της απασχόλησης κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας και επάγγελμα 2008-2011» ο τριτογενής τομέας έχει πληγεί λιγότερο από την οικονομική κρίση (6%) για το έτος 2011 σε επίπεδο Περιφέρειας.

Ο κλάδος που μπορεί να συμβάλει αποτελεσματικά στην αναγέννηση της οικονομίας της περιοχής παρέμβασης είναι ο τουρισμός και κυρίως ο εναλλακτικός – θεματικός τουρισμός. Η αξιοποίηση του πλούσιου φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, του αγροδιατροφικού προϊόντος (γαστρονομία) και της πολιτιστικής κληρονομιάς μπορούν να συμβάλουν προς την κατεύθυνση αυτή.

Ο συνδυασμός του πλούσιου φυσικού περιβάλλοντος με την πολιτιστική κληρονομιά που διαθέτει η περιοχή παρέμβασης μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη ήπιων εναλλακτικών μορφών τουρισμού όπως είναι ο αγροτουρισμός, ο θρησκευτικός τουρισμός, ο φυσιολατρικός, ο χειμερινός αθλητικός τουρισμός, ο γαστρονομικός κ.ά.

Η περιοχή παρέμβασης διαθέτει έναν ικανό αριθμό καταλυμάτων και κέντρων εστίασης και αναψυχής.

- **Τουριστικά Καταλύματα, Κέντρα Αναψυχής και Ψυχαγωγίας και χωροταξική κατανομή τους**

Το ξενοδοχειακό δυναμικό της περιοχής παρέμβασης σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για τα έτη 2013 και 2014 παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα. Δεν έχει συντελεστεί καμία σημαντική αλλαγή τόσο σε επίπεδο περιοχής παρέμβασης, όσο και σε επίπεδο Περιφέρειας. Εξακολουθεί η περιοχή να κατέχει πάρα πολύ μικρό ποσοστό (περίπου 0,50%) της αντίστοιχης αγοράς σε επίπεδο χώρας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.40 - ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ						
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΔΥΝΑΜΙΚΟ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ		ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ		ΧΩΡΑ	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Ξενοδοχεία 5*	0	0	3	3	361	375
Δωμάτια 5*	0	0	62	61	57.878	59.581
Κλίνες 5*	0	0	137	137	117.555	120.902
Ξενοδοχεία 4*	2	2	17	17	1.277	1.298
Δωμάτια 4*	55	55	398	398	100.289	101.334
Κλίνες 4*	104	104	840	840	194.010	196.402
Ξενοδοχεία 3*	30	29	67	65	2.358	2.402
Δωμάτια 3*	697	686	1.751	1.704	95.674	96.742
Κλίνες 3*	1.396	1.371	3.544	3.454	183.722	185.922
Ξενοδοχεία 2*	13	14	34	36	4.203	4.198
Δωμάτια 2*	204	205	649	661	119.157	118.929
Κλίνες 2*	403	412	1.256	1.284	223.932	223.562
Ξενοδοχεία 1*	3	3	4	4	1.478	1.472
Δωμάτια 1*	45	45	57	57	28.334	28.193
Κλίνες 1*	88	88	112	112	54.226	53.933
ΣΥΝΟΛΟ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ	48	48	125	125	9.677	9.745
ΣΥΝΟΛΟ ΔΩΜΑΤΙΩΝ	1.001	991	2.917	2.881	401.332	404.779
ΣΥΝΟΛΟ ΚΛΙΝΩΝ	1.991	1.975	5.889	5.827	773.445	780.721

ΠΗΓΗ : Επεξεργασία στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ

Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία (1/7/2016) που δόθηκαν από τον ΕΟΤ / Περιφερειακή Υπηρεσία Τουρισμού Δυτικής Μακεδονίας, το ξενοδοχειακό δυναμικό της περιοχής παρέμβασης ανέρχεται σε 100 επιχειρήσεις, δυναμικότητας 1.291 δωματίων και 2.606 κλινών (στοιχεία 10 -1/12/2015).

Αναλυτική παρουσίαση του ξενοδοχειακού δυναμικού ανά κατηγορία, δυναμικότητα και περιοχή εγκατάστασης υπάρχει στον Πίνακα 4.9.25 του Παραρτήματος 4.9.

Το μεγαλύτερο μέρος των καταλυμάτων βρίσκεται στα ορεινά Γρεβενά και στην παραλίμνια περιοχή της λίμνης Πολυφύτου.

Από τον πίνακα προκύπτει ότι τα περισσότερα εντάχθηκαν για την υλοποίησή τους στην Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER, στο πρόγραμμα Ανάπτυξης Ιδιωτικής Επιχειρηματικότητας μέσω του Τοπικού Πόρου Ανάπτυξης Νομού Κοζάνης και στο ΟΠΑΑΧ.

Στην περιοχή παρέμβασης λειτουργεί επίσης ένας σημαντικός αριθμός κέντρων αναψυχής και ψυχαγωγίας (εστιατόρια – ταβέρνες – καφετέριες – καφενεία – κέντρα αθλητικών – πολιτιστικών δραστηριοτήτων & ψυχαγωγίας).

Συγκεντρωτικά ανά Δήμο λειτουργούν οι παρακάτω επιχειρήσεις :

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.41 – ΚΕΝΤΡΑ ΑΝΑΨΥΧΗΣ & ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ ΑΝΑ ΔΗΜΟ	
ΔΗΜΟΣ	ΑΡ. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΔΗΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	461
ΔΗΜΟΣ ΒΟΪΟΥ	198
ΔΗΜΟΣ ΕΟΡΔΑΙΑΣ	212
ΔΗΜΟΣ ΣΕΡΒΙΩΝ – ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ	154
ΔΗΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	74
ΔΗΜΟΣ ΔΕΣΚΑΤΗΣ	23
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	1.122

ΠΗΓΗ : Επεξεργασία στοιχείων ΕΒΕ Γρεβενών και Κοζάνης (2016)

- **Ειδικές τουριστικές υποδομές**

Στην περιοχή παρέμβασης υπάρχουν συμπληρωματικές υποδομές που ενισχύουν τον τομέα του τουρισμού της περιοχής. Συγκεκριμένα υπάρχουν τα ακόλουθα :

Εθνικό Χιονοδρομικό Κέντρο Βασιλίτσας

Η Βασιλίτσα αποτελεί μία από τις κορυφές της οροσειράς της Πίνδου. Το χιονοδρομικό της κέντρο δημιουργήθηκε στο ΒΔ τμήμα του Νομού Γρεβενών και σε απόσταση 42χλμ από την πόλη των Γρεβενών. Διαθέτει 6 αναβατήρες, μεγάλη ποικιλία πιστών, σαλέ και καταφύγιο.

Κέντρα πληροφόρησης

Έχουν δημιουργηθεί τέσσερα (4) Κέντρα πληροφόρησης στις Δημοτικές Κοινότητες Σεργίων, Σιάτιστας, Βελβεντού και στην Τοπική Κοινότητα Νεράιδας με αποκλειστικό σκοπό την πληροφόρηση των επισκεπτών για τα αξιοθέατα της περιοχής.

Επίσης στην περιοχή παρέμβασης λειτουργεί το Κέντρο Πληροφόρησης Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου στους Μαυραναίους Γρεβενών με σκοπό την ενημέρωση των επισκεπτών για την Βάλια Κάλντα και την ζωή των κατοίκων της περιοχής της Πίνδου στο παρελθόν και στο παρόν.

Στα Γρεβενά λειτουργεί από το 2014 το Κέντρο Πληροφόρησης Γεωπάρκου Τηθύος με σκοπό την αποκλειστική ενημέρωση των επισκεπτών για τις δραστηριότητες του πάρκου. Το Γεωπάρκο της Τηθύος βρίσκεται σε διαδικασία ένταξης στο Παγκόσμιο Δίκτυο Γεωπάρκων από την UNESCO.

Μονοπάτια – Διαδρομές

Λόγω της γεωμορφολογίας του εδάφους στην περιοχή παρέμβασης έχουν δημιουργηθεί πολλά και σημαντικά μονοπάτια.

Δεσπόζουσα θέση κατέχουν τα διεθνή ορειβατικά μονοπάτια Ε4 και Ε6 που διέρχονται από τα Πιέρια όρη και την Πίνδο αντίστοιχα.

Στο όρος Βόιο έχει δημιουργηθεί ένα δίκτυο μονοπατιών με ειδική θεματολογία το καθένα, 14 συνολικών διαδρομών και μήκους 120χλμ.

Ειδικότερα έχουν δημιουργηθεί τα παρακάτω μονοπάτια :

- Μονοπάτι εντός παραδοσιακού οικισμού (Λόντζια – Αγ. Αχίλλειος – Κορυφή Γκραντίσκας – Κάτω Πεντάλοφος – Λόντζια)
- Ιστορικό μονοπάτι (Πεντάλοφος – Πανούκλα – Κορυφές Ρουμανιού – Οχυρό – Καστανόδασος – Σπήλαιο – Γεφύρι Πενταλόφου – Βρύση Σκηπς – Πεντάλοφος)
- Μονοπάτι της Γυναίκας της Πίνδου (Πεντάλοφος – Πανούκλα – Αυχένas – Πευκόδασος – Δάση Οξιás – Πατώματα – Αηλιάς)
- Μονοπάτι από τις κορυφές των βουνών στις πηγές των ποταμών (Πεντάλοφος – Πανούκλα – Πευκοδάση – Ρέμα Καψάλια – Μπάνια – Πεντάλοφος)
- Μονοπάτι εναλλαγής τοπίων (Δίλοφο – Αηλιάς Διλόφου – Τερατόμορφοι βράχοι – Σπήλινα – Καστανόδασος – Σπήλαιο – Γεφύρι Πενταλόφου – Βρύση Σκηπς – Πεντάλοφος)
- Μονοπάτι περιβαλλοντικής εκπαίδευσης (Μάρμαρος – Επάνω Βυθός – Καστανόδασος Μανούκα – Κάτω Βυθός – Βρύση Μπνάρι – Πετρογύφουρα – Αγ. Παντελεήμονας – Πεζούλες – Μάρμαρος)
- Μονοπάτι ιδιαίτερης γεωμορφολογίας (Μάρμαρος – Σταυρός – Κορυφή Καραουλιού – Καστανόδασος Λόγγου – Μάρμαρος)
- Μονοπάτι μελέτης της φύσης (Βυθός – Δάσος Σιουποτίστας – Σκοτωμένο νερό – Μαύρη Ράχη – Αηλιάς)
- Μονοπάτι ιδιαίτερης θέας (διαδρομή Α : Αυγερινός – Ράχη – Δρυόδασος – Θέση θέας τεχνητής λίμνης – Καταρράκτης Αγ. Πολυκάρπου – Τεχνητή λίμνη – Βυθός, διαδρομή Β : Αυγερινός – Ράχη – Δρυόδασος – Γεφύρι Βακούφικο – Βάθρα Παπακύριλλα – Ι.Μ. Αγ.Τριάδας)

- Μονοπάτι διάσχισης μέσω πέτρινων γεφυριών (Αυγερινός – Φαράγγι Τριάδας – Πετρογέφυρο – Μόρφη – Σκάλα Μόρφης – Γεφύρι Τσούκας – Υπεραιωνόβια βελανιδιά – Γεφύρια Χρυσαιγής – Χρυσαιγή)
- Μονοπάτι διάσχισης μέσω πέτρινων γεφυριών και καλντεριμιών (Ι.Μ. Αγ.Τριάδας – Αγ. Πολύκαρπος – Βυθός – Πετρογέφυρα Βυθού – Πεντάλοφος – Γεφύρι Ντέρη – Αγ. Σωτήρα – Γεφύρι Σβόλιανης – Μόρφη – Πετρογέφυρα)
- Μονοπάτι διάσχισης μέσω πέτρινου γεφυριού (Τριάδα – Θέση θέας – Λασπόρρεμα – Πετρογέφυρο – Ποταμός Πραμόριτσα)
- Μονοπάτι υψηλών κορυφών (Πλατεία Πενταλόφου – Πηγάδι Πάππου – Πανούκλα – Αηλιάς – Ρόμπολα – Πετρίτσι – Παλιοκριμήνι – Πηγή – Γούπατα – Νέα Κοτύλη)
- Μονοπάτι μελέτης της φύσης (Απολιθωμένο δάσος) (Σκαλοχώρι – Κοιλάδα – Δρυόδασος – Γεώπαρκο – Σκαλοχώρι)

Επίσης έχει δημιουργηθεί στην περιοχή του Βοΐου με χρηματοδότηση του LEADER+ το μονοπάτι «Το ταξίδι του ποταμού Πραμόριτσα» (Μοναστήρι Αγίας Τριάδας – Κεντρική πλατεία Βυθού – Ιερός Ναός Αγίου Αχιλλείου - Γεφύρι Ντέρη – Γεφύρι Σβόλιανης).

Υπάρχει επίσης πλήθος άλλων διαδρομών στην περιοχή παρέμβασης με σημαντικότερες τις ακόλουθες :

- Βελβεντός – Καταφύγι – Κορυφή Φλάμπουρο (Πιέρια)
- Εμπόριο – Βλάστη (Άσκιο - Σινιάτσικο)
- Εμπόριο – Υφαντής – Μουρίκι (Άσκιο - Σινιάτσικο)
- Βλάστη – Βασιλικιά βρύση – Σινιάτσικο (Άσκιο – Σινιάτσικο)
- Νάματα – Μύριχος – Βλάστη (Άσκιο – Σινιάτσικο)
- Κορυφή – Μεσιανό νερό – Καταφύγιο (Μπούρινος)
- Βωβούσα – Λίμνες Φλέγγας – Κορυφή Φλέγγα (Βόρεια Πίνδος)
- Βάλια Κάλντα – Αρκουδόρεμα – Κορυφή Φλέγγα – Ρέμα Φλέγγας – Βάλια Κάλντα (Β.Πίνδος)
- Σαμαρίνα – Μόσια – Σμόλικας (Σμόλικας)
- Αβδέλλα – Κορυφή Βασιλίτσας 2.249μ. (Βασιλίτσα)

Ορειβατικά καταφύγια

Στην περιοχή παρέμβασης λειτουργούν τα ακόλουθα ορειβατικά καταφύγια :

- Στη Βασιλίτσα, στη θέση Διάσελο Γομάρας, σε υψόμετρο 1820μ. και δυναμικότητα 60 κλινών
- Στη Βασιλίτσα, στη θέση Διάσελο Βασιλίτσας, σε υψόμετρο 1.800μ. και δυναμικότητα 30 κλινών
- Στο Άσκιο, στη θέση Ράχη Μακρυγιάννη, σε υψόμετρο 1.480μ. και δυναμικότητα 60 κλινών
- Στη Βουνάσα, στη θέση Πρίονος, σε υψόμετρο 1.420μ. και δυναμικότητα 65 κλινών
- Στο Μπούρινο, στη θέση Τσιάμα, σε υψόμετρο 1.360μ. και δυναμικότητα 50 κλινών
- Στα Πιέρια στη θέση Μπάρα Αβδέλας σε υψόμετρο 1.945μ. και δυναμικότητα 80 κλινών
- Στα Πιέρια στη θέση Λαγομάνα σε υψόμετρο 1.420μ. και δυναμικότητα 40 κλινών
- Στα Πιέρια στη θέση Γιούρτια σε υψόμετρο 1.650μ. και δυναμικότητα 50 κλινών

Μουσεία

Η περιοχή παρέμβασης είχε σημαντική συμβολή στην ιστορία της Ελλάδας τόσο κατά την αρχαιότητα όσο και στα νεότερα χρόνια η οποία αποτυπώνεται στα μουσεία που έχουν ιδρυθεί και λειτουργούν στην περιοχή.

Ενδεικτικά αναφέρονται τα σημαντικότερα :

Αρχαιολογικό Μουσείο Αιανής : κατασκευάστηκε για να στεγάσει τον πλούτο των ευρημάτων της αρχαίας πόλης, της νεκρόπολης καθώς και των γύρω περιοχών. Είναι ένα σύγχρονο κτιριακό συγκρότημα συνολικής έκτασης 4.500τ.μ. και διαθέτει ισόγειο και α΄ όροφο.

Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα : προς τιμή των αγωνιστών της επανάστασης του 1878 διαμορφώθηκε χώρος 70 περίπου στρ. σε υπαίθριο μουσείο. Στο χώρο υπάρχει η εκκλησία του Αγίου Νικολάου η οποία αποτελεί απομεινάρι του παλιού χωριού, που εγκαταλείφθηκε από τους κατοίκους του, καθώς και μαρμάρινες επιγραφές σε μικρά αψιδωτά, γνωμικά και επιγράμματα της ελληνικής γραμματείας και ιστορίας.

Παλαιοντολογικό & Βοτανικό Μουσείο Σιάτιστας : περιλαμβάνει απολιθώματα διαφόρων προϊστορικών ζώων, όστρακα και πετρώματα. Επίσης περιλαμβάνει υλικό της πλούσια χλωρίδας και πανίδας του Μπούρινου.

Εκκλησιαστικό Μουσείο Σιάτιστας : στεγάζεται στον α΄ όροφο κτιρίου του Μητροπολιτικού Μεγάλου Σιάτιστας και περιλαμβάνει σημαντικό αριθμό εικόνων, βιβλίων, χειρογράφων και έργων ξυλογλυπτικής από μοναστήρια της περιοχής.

Λαογραφικό Μουσείο Βελβεντού : στεγάζεται σε αναπαλαιωμένο αρχοντικό και περιλαμβάνει αντικείμενα της καθημερινής και επαγγελματικής ζωής των κατοίκων της περιοχής.

Λαογραφικό Μουσείο Σερβίων : περιλαμβάνει γεωργικά και κτηνοτροφικά εργαλεία, τοπικές φορεσιές και πλήθος αντικειμένων των νοικοκυριών της περιοχής.

Λαογραφικό Μουσείο Πτολ/δας : περιλαμβάνει ένα λαογραφικό τμήμα, μία πινακοθήκη και μία συλλογή από παλαιοντολογικά ευρήματα της ευρύτερης περιοχής της Εορδαίας.

Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Μηλιάς Γρεβενών : από μια τυχαία ανακάλυψη ξεκίνησαν το 1997 ανασκαφές στην περιοχή της Μηλιάς Γρεβενών και έφεραν στο φως καλά διατηρημένα οστά ενός ενήλικου προβοσκιδωτού (περίπου 35 ετών) τριών εκατ. ετών. Αργότερα βρέθηκαν οστά διαφόρων ζώων. Τα ευρήματα αυτά εκτίθενται στο μουσείο που έχει κατασκευαστεί και προσελκύουν το ενδιαφέρον των επισκεπτών της περιοχής.

Οινοποιεία

Τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί ο θεματικός τουρισμός στην περιοχή και κυρίως ο οινικός. Μεγαλύτερο οινικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η Σιάτιστα με το περίφημο λιαστό κρασί της, ο Βελβεντός, τα Σέρβια και τα Γρεβενά.

Δραστηριοποιούνται στην περιοχή του Δήμου Βοΐου πέντε (5) σύγχρονα οινοποιεία, στο Δήμο Σερβίων – Βελβεντού πέντε (5), στο Δήμο Εορδαίας ένα (1), στο Δήμο Κοζάνης ένα (1) και στο Δήμο Γρεβενών τρία (3) οινοποιεία.

Παράλληλα, στην περιοχή της Σιάτιστας λειτουργούν επτά (7) επισκέψιμα κελάρια τα οποία δημιουργήθηκαν με την συνδρομή του LEADER+.

Εργαστήρια

Στη περιοχή παρέμβασης λειτουργούν εργαστήρια ξυλογλυπτικής (Δήμο Σερβίων – Βελβεντού και Δήμο Κοζάνης), κατασκευής μουσικών οργάνων (Δήμο Κοζάνης), κηροποιίας (Δήμο Εορδαίας), εκκλησιαστικών ειδών (Δήμο Δεσκάτης), παραδοσιακής υφαντουργίας (Δήμο Σερβίων – Βελβεντού), βιολογικών παραδοσιακών προϊόντων και μανιταριών (Δήμο Γρεβενών).

Παράλληλα λειτουργούν και πολλά εργαστήρια παρασκευής παραδοσιακών τοπικών προϊόντων (τυροκομικά, παραδοσιακά ζυμαρικά, μανιτάρια, γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες κ.ά.).

Τα τοπικά προϊόντα τα τελευταία χρόνια έχουν συγκεντρώσει την προτίμηση των επισκεπτών με αποτέλεσμα να αυξάνονται οι επιχειρήσεις που ασχολούνται με τον αγροδιατροφικό τομέα.

Προπονητικά / Αθλητικά Κέντρα

Στη περιοχή παρέμβασης γενικά δεν υπάρχουν οργανωμένα προπονητικά / αθλητικά κέντρα αν και οι κλιματολογικές συνθήκες ευνοούν την ανάπτυξη αυτής της δραστηριότητας.

Στη Δημοτική Κοινότητα Βελβεντού υπάρχει αθλητικό κέντρο που αποτελείται από : στάδιο – γήπεδο ποδοσφαίρου – κλειστό γυμναστήριο – αίθουσα γυμναστικής – αίθουσα βαρών – γήπεδο μπάσκετ – βόλεϊ.

Επίσης στη Δημοτική Κοινότητα Σιάτιστας υπάρχει ένα συγκρότημα αθλητικών εγκαταστάσεων αποτελούμενο από : στάδιο – γήπεδο ποδοσφαίρου (βοηθητικό) – κλειστό γυμναστήριο.

Στην Τοπική Κοινότητα Λευκόβρυσης υπάρχει κλειστό γυμναστήριο υψηλών προδιαγραφών για τη διεξαγωγή αγώνων παγκόσμιας εμβέλειας.

Σε όλες σχεδόν τις Τοπικές και Δημοτικές Κοινότητες της περιοχής παρέμβασης υπάρχουν αθλητικές εγκαταστάσεις που εξυπηρετούν τις ανάγκες του τοπικού πληθυσμού.

Εναλλακτικές μορφές τουρισμού

Στην περιοχή παρέμβασης αναπτύσσονται πολλές δραστηριότητες εναλλακτικού τουρισμού. Συγκεκριμένα τα ακόλουθα :

Rafting : πραγματοποιείται κυρίως στους ποταμούς Αλιάκμονα και Βενέτικο από Οκτώβριο έως Μάιο στην περιοχή των Γρεβενών.

Χειμερινά αθλήματα : πραγματοποιούνται κυρίως στο Χιονοδρομικό Κέντρο Βασιλίτσας (χιονοδρομικό σκι, σκι, snowboard κ.ά.).

Ορεινή Πεζοπορία : πραγματοποιείται σε όλα τα βουνά της περιοχής παρέμβασης καθώς υπάρχουν μονοπάτια και χαρτογραφημένες ορειβατικές διαδρομές.

Αεραθλητισμός : πραγματοποιείται κυρίως στην περιοχή της Καστανιάς του Δήμου Σερβίων – Βελβεντού, στον Πεντάλοφο του Δήμου Βοίου και στη Δεσκάτη του Δήμου Δεσκάτης.

Μηχανοκίνητος αθλητισμός : πραγματοποιείται κυρίως στην περιοχή των Πετρανών του Δήμου Κοζάνης, στο Βελβεντό του Δήμου Σερβίων - Βελβεντού και στα Γρεβενά του Δήμου Γρεβενών και στην Εορδαία.

Ορεινή ποδηλασία : πραγματοποιείται σε όλα σχεδόν τα ορεινά χωριά της περιοχής παρέμβασης.

Κυνήγι – ψάρεμα : πραγματοποιείται κυρίως στις ορεινές περιοχές της περιοχής παρέμβασης και στις λίμνες και τα ποτάμια της περιοχή.

Οικολογικός τουρισμός : πραγματοποιείται κυρίως σε περιοχές με πλούσια χλωρίδα και πανίδα (Μπούρινος, Βάλια Κάλντα, Πιέρια κ.ά.).

Αθλήματα νερού : πραγματοποιούνται στις ναυαθλητικές εγκαταστάσεις της λίμνης Πολυφύτου.

- Λοιπές υπηρεσίες και δραστηριότητες του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα που σχετίζονται άμεσα με τον τουρισμό

Για την εξυπηρέτηση του τουρισμού έχουν αναπτυχθεί και άλλες δραστηριότητες στην περιοχή παρέμβασης με σημαντικότερες τις ακόλουθες :

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.42 – ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	
ΤΙΤΛΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ
Κατάστημα λιανικού εμπορίου	1.917
Ταξιδιωτικά γραφεία	4
Γραφεία οργάνωσης περιηγήσεων	2
Γραφεία ενοικίασης αυτοκινήτων	1

ΠΗΓΗ : Επεξεργασία στοιχείων ΕΒΕ Γρεβενών και Κοζάνης (2016)

Αναφορικά με τις υπηρεσίες τουριστικής εξυπηρέτησης (περιηγήσεις, ενοικιάσεις αυτοκινήτων, ταξιδιωτικά) παρατηρούνται σημαντικές ελλείψεις.

Στα αστικά κέντρα της Κοζάνης και της Πτολ/δας λειτουργούν εννέα (9) ταξιδιωτικά γραφεία- γραφεία γενικού τουρισμού.

Επίσης λειτουργούν δέκα οχτώ (18) υποκαταστήματα τραπεζών, τεσσάρων (4) ΑΤΜ και ενός ταχυδρομικού ταμιευτηρίου (Γρεβενά) στην περιοχή παρέμβασης. Αναλυτικότερα ανά Δήμο λειτουργούν :

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.43 - ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	
ΔΗΜΟΣ	ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ
Βοΐου	4
Σερβίων – Βελβεντού	6
Γρεβενών	5
Δεσκάτης	3

ΠΗΓΗ : Επεξεργασία στοιχείων από διαδίκτυο

Η απουσία των Δήμων Κοζάνης και Εορδαίας από τον ανωτέρω πίνακα οφείλεται στο γεγονός όλα τα υποκαταστήματα των τραπεζών συγκεντρώνονται στις πόλεις της Κοζάνης και της Πτολ/δας, οι οποίες εξαιρούνται από την περιοχή παρέμβασης. Συνολικά στις ανωτέρω πόλεις λειτουργούν δέκα έξι (16) υποκαταστήματα και έντεκα (11) ΑΤΜ.

• **Τουριστική ζήτηση (διανυκτερεύσεις, εποχικότητα, πληρότητα καταλυμάτων)**

Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για το έτη 2013 & 2014 οι διανυκτερεύσεις στους Νομούς Κοζάνης και Γρεβενών που αποτελούν την περιοχή παρέμβασης του προγράμματος (συμπεριλαμβανομένου των Δ.Κ. Κοζάνης & Πτολ/δα) παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα :

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.44 - ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟΣ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΠΛΗΝ CAMPINGS									ΠΛΗΡ/ΤΗΤΑ %
	2013				ΠΛΗΡ/Τ ΗΤΑ %	2014				
	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ			ΚΛΙΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤ.		ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ			ΚΛΙΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤ.	
	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ			ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ		
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	13.007.272	57.058.282	70.065.554	799.067	45.20%	13.049.668	60.901.973	73.951.641	802.883	47.30%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	271.500	45.404	316.904	5.465	18.70%	264.417	38.559	302.976	5.416	17.80%
ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	2.150	4	2.154	1.033	0.70%	2.163	70	2.233	1.081	0.70%
ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	123.834	9.298	133.132	1.503	27.20%	124.755	10.017	134.772	1.503	27.60%

ΠΗΓΗ : Επεξεργασία στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ

Από τον πίνακα διαφαίνεται ότι δεν υπήρξαν σημαντικές αλλαγές στην πληρότητα της περιοχής. Η πληρότητα στο Νομό Γρεβενών παρέμεινε σταθερή ενώ πολύ μικρή άνοδο παρουσίασε τη πληρότητα στο Νομό Κοζάνης.

Η πολύ μικρή πληρότητα στο Νομό Γρεβενών οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι οι διανυκτερεύσεις εξαρτώνται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τις καιρικές συνθήκες (χιονόπτωση) και τη λειτουργία του Χιονοδρομικού Κέντρου.

Οι επισκέπτες της περιοχής είναι κυρίως ημεδαποί με συνέπεια την μείωση των διανυκτερεύσεων λόγω της οικονομικής στενότητας που βιώνουν πολλά νοικοκυριά στη χώρα.

Αντίθετα οι διανυκτερεύσεις στον Νομό Κοζάνης δεν επηρεάζονται από καιρικές συνθήκες αλλά διατηρούν μία σταθερή πορεία.

• **Πόλοι προσέλκυσης επισκεπτών**

Η περιοχή παρέμβασης διαθέτει έναν σημαντικό αριθμό πόλων προσέλκυσης επισκεπτών που συνδέονται τόσο με την φυσική της ομορφιά όσο και με την ιστορία και τον πολιτισμό της.

Πόροι φυσικής καλλονής

Ενδεικτικά, αναφέρονται μερικά από τα σημαντικότερα σημεία φυσικής ομορφιάς της περιοχής :

Μπούρινος : ορεινός όγκος με πλούσια και σπάνια χλωρίδα ενταγμένος στο δίκτυο Natura 2000. Αποτελείται από δύο παράλληλα μακρόστενα όρη που χωρίζονται από την κοιλάδα του «Μεσιανού νερού». Ιστορικά είναι γνωστός από την εξέγερση των Δυτικομακεδόνων το 1878.

Όρος Βόϊο : αποτελείται από τέσσερα επιμέρους βουνά ιδιαίτερου φυσικού κάλλους με σπάνιο βιότοπο για θηλαστικά όπως λύκος, ζαρκάδι, αρκούδα κ.ά.

Λίμνη Πολυφύτου : αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες τεχνητές λίμνες της Ελλάδας με μοναδική αισθητική και περιβαλλοντική σημασία. Στα νερά της έχουν βρει καταφύγιο πολλά σπάνια πουλιά (πετροπέρδικες, κορμοράνοι, φιδαιοί, αετομάχοι κ.ά.) αμφίβια (λιμνοβάτραχοι, χελώνες κ.ά), ερπετά (αστραπόφιδα, λιμνόφιδα, οχίες κ.ά.) αλλά και θηλαστικά (σκατζόχοιροι, βίδρες, αγριόγατες, λύκοι κ.ά.). Το 1973 κατασκευάστηκε το φράγμα δημιουργώντας μία όμορφη και εντυπωσιακή διαδρομή παράλληλα της λίμνης.

Φράγμα – Λίμνη Ιλαρίωνα : αποτελεί πρόσφατο αναπτυξιακό έργο της περιοχής η κατασκευή του οποίου δημιούργησε την τεχνητή λίμνη του Ιλαρίωνα. Οι δύο τεχνητές λίμνες της περιοχής συνδέονται μεταξύ τους δημιουργώντας έναν σημαντικό πόλο για την προσέλκυση των επισκεπτών και την αναβάθμιση του Δέλτα του ποταμού Αλιάκμονα.

Φράγμα Πραμόριτσας : δημιουργήθηκε τα τελευταία χρόνια από τη ροή των πηγών του ποταμού Πραμόριτσα και έχει αρχίσει να εξελίσσεται σε πλούσιο βιότοπο ψαριών και πτηνών.

Φαράγγι «Σκεπασμένο» : το φαράγγι των εννιά μουσών στα ριζά των Πιερίων αποτελεί ένα ιδιαίτερης ομορφιάς τοπίο με καταρράκτες, μικρές λίμνες, εντυπωσιακούς βράχους και πλούσια βλάστηση.

Φαράγγι Όρλιακα : ο Όρλιακας αποτελεί έναν ασυνήθιστο ασβεστολιθικό ορεινό όγκο, καταφύγιο για πολλά αρπακτικά πουλιά. Ο σχηματισμός του καταλήγει σε μικρό φαράγγι.

Πιέρια όρη : ορεινός όγκος με ιδιαίτερη ομορφιά και σχετικά καλό δασικό οδικό δίκτυο. Το διεθνές ορειβατικό μονοπάτι E4 διαπερνά τα Πιέρια δημιουργώντας με τα παρακλάδια του πλήθος μονοπατιών.

«Μπουχάρια» Μικροβάλτου : πρόκειται για φυσικές γεωμορφές που προήλθαν από τη διάβρωση του εδάφους σε διάστημα χιλιάδων χρόνων. Ο αριθμός τους ανέρχεται σε 20 και το ύψος τους κυμαίνεται από 3 έως 6 μέτρα.

Υψώματα Βυθού Πενταλόφου : αποτελούν εντυπωσιακές ορθοπλαγιές και λόφοι πάνω από το χωριό Βυθός, βόρεια του Πεντάλοφου Κοζάνης, που σκεπάζονται από αραιή βλάστηση. Στην ψηλότερη κορυφή ένας βράχος στέκεται σχεδόν στον αέρα.

Σπήλαιο Ερμακιάς : διαθέτει πλούσιο σταλακτικό και σταλαγμιτικό υλικό. Αποτελείται από δύο θαλάμους και καταλήγει σε θαλαμίσκο όπου κάποτε υπήρχε παλαιόλιμνη.

Σπήλαιο Εράτουρας (Αγιότρυπα) : βρίσκεται σε υψόμετρο 1.200μ. και διαθέτει πλούσιο διάκοσμο και μεγάλη ποικιλία από σταλακτικό υλικό παρά το μικρό του μέγεθος.

Σπήλαιο Τσούργιακα : ο Τσούργιακας είναι ένας ασβεστολιθικός ορεινός όγκος στον οποίο υπάρχει ένας μικρός καταρράκτης ύψους 1,50m. Το σπήλαιο στο ομώνυμο χωριό Σπήλαιο αποτελεί έναν ακόμη λόγο για τους φίλους των αθλημάτων του νερού να επισκεφτούν την περιοχή. Υπάρχουν πολλοί καταρράκτες στην περιοχή του.

Γεωπάρκο της Τηθύος : ένα μοναδικό σημείο της Ελλάδας αλλά και της Ευρώπης όπου αποκαλύπτεται ο μανδύας της γης αλλά και το σημείο που στο παρελθόν συγκρούστηκαν οι τεκτονικές πλάκες της Ευρώπης και της Αφρικής. Καλύπτει έκταση 1.548τ.χλμ. και βρίσκεται σε διαδικασία ένταξης του στο Παγκόσμιο Δίκτυο Γεωπάρκων της UNESCO.

Εθνικό Χιονοδρομικό Κέντρο Βασιλίτσας : το 1975 ξεκίνησε τη λειτουργία του και σήμερα διαθέτει πίστες, μέτριας και μεγάλης δυσκολίας, συνολικού μήκους 22χλμ. οι οποίες εξυπηρετούνται από 6 αναβατήρες (2 εναέριους και 4 συρόμενους). Επίσης διαθέτει σαλέ και καταφύγιο.

Εθνικός Δρυμός Πίνδου (Βάλια Κάλντα) : αποτελεί έναν από τους σπουδαιότερους Εθνικούς Δρυμούς της Ελλάδας. Ιδρύθηκε το 1966 και έχει συνολική έκταση 7.000 εκτάρια από τα οποία τα 3.300 εκτάρια αποτελούν τον πυρήνα του και τα υπόλοιπα την περιφερειακή ζώνη του. Έχει τεράστια οικολογική αξία ως καταφύγιο άγριας ζωής. Προστατεύει 7 είδη αμφιβίων, 10 είδη ερπετών, 70 είδη πουλιών και 17 είδη θηλαστικών. Επίσης φιλοξενεί 415 είδη φυτών και μια πλούσια μυκοχλωρίδα με 86 είδη μανιταριών.

Όρος Σμόλικας : αποτελεί το δεύτερο υψηλότερο βουνό της Ελλάδας στο οποίο υπάρχουν μεγάλα δάση από οξιές, βελανιδιές και ρόμπολα. Κύρια χαρακτηριστικά του είναι οι πολλές κορυφές άνω των 2.000μ. καθώς και η πλούσια φύση του που αποτελεί βιότοπο για πολλά σπάνια είδη πανίδας.

Όρος Όρλιακας : Ένα από τα πιο αρχαία βουνά στον πλανήτη, με ηλικία που ξεπερνά τα 300.000.000 χρόνια. Σύμφωνα με τον θρύλο, το βουνό Όρλιακας ονομάστηκε έτσι από τα ουρλιαχτά των λύκων που ακούγονταν τη νύχτα από τις κορφές του. Έχει χαρακτηριστεί ως περιοχή «ιδιαίτερου φυσικού και ιστορικού κάλλους». Διαθέτει πλούσιο οικοσύστημα και πεζοπορικές διαδρομές για μυημένους και μη.

Βουνάσα : αποτελεί κορυφή των Καμβουνίων (1.614μ.) και διαθέτει υψηλής αξίας χλωρίδα και πανίδα. Η Ιερά Μονή Ευαγγελιστρίας έχει κτιστεί στην κορυφή του καθώς και ορειβατικό καταφύγιο τα οποία αποτελούν πόλο έλξης σημαντικού αριθμού επισκεπτών.

Λίμνες Φλέγγας (Δρακόλιμνες) : βρίσκονται σε υψόμετρο 1960μ. και 1940μ. αντίστοιχα, πάνω στα υπαλπικά υψίπεδα του βουνού Μαυροβουνίου στη Φλέγγα. Έχουν νερό ολόκληρο το χρόνο και στα νερά τους ζούνε διάφορα αμφίβια όπως τρίτωνες και βατράχια. Επίσης υπάρχουν τρία (3) μονοπάτια που οδηγούν στις λίμνες.

Δρακόλιμνη Σμόλικά : βρίσκεται σε υψόμετρο 2.200μ. κάτω από τον κώνο που σχηματίζει η κορυφή του Σμόλικά. Έχει σχήμα καρδιάς, ο πυθμένας της κοκκινίζει και στα νερά της κολυμπούν τρίτωνες.

Ποταμοί Βενέτικος & Αλιάκμονας : διαθέτουν μερικές από τις γνωστότερες υδάτινες διαδρομές για rafting, kayak, canoeing και άλλων δραστηριοτήτων νερού. Επίσης διαθέτουν πλούσια ορνιθοπανίδα, ιχθυοπανίδα και δασική βλάστηση και διασχίζουν μερικά από τα πιο γνωστά ανά την Ελλάδα πέτρινα γεφύρια (γεφύρι Πορτίτσας, Σπανού και κ.ά.).

Αρχαιολογικοί Χώροι

Εκτός από την πλούσια φυσική της ομορφιά, η περιοχή παρέμβασης διαθέτει πλήθος ιστορικών μνημείων και πολιτιστικών θησαυρών.

Ενδεικτικά αναφέρονται τα ακόλουθα :

Αρχαιολογικός χώρος Αιανής : η αρχαία πόλη ιδρύθηκε από τον Αιανό, γιο του Ελίου, βασιλιά των Τυρρηνών σε απόσταση 1,5χλμ από την σημερινή πόλη της Αιανής. Αποτελεί πρωτεύουσα της παλιάς περιοχής Ελιμίας. Έχουν έρθει στο φως πολύ σημαντικά αρχαιολογικά ευρήματα που περιλαμβάνουν τους βασιλικούς τάφους, δημόσια κτίρια και κατοικίες καθώς και πλήθος κτερισμάτων.

Μακεδονικός τάφος Σπηλιάς : χρονολογείται στον 2^ο αιώνα π.Χ. και έχει μεγάλη αρχαιολογική αξία.

Καστροπολιτεία Σερβίων : αποκαλείται ο «Μυστράς της Μακεδονίας» λόγω της ομοιότητάς του με την καστροπολιτεία του Μυστρά. Έπαιξε σημαντικό ρόλο στην ιστορία λόγω της στρατηγικής του θέσης. Καλύπτει μεγάλη έκταση και περιλαμβάνει ερείπια εκκλησιών, κατοικιών και τειχών.

Παράλληλα υπάρχει και ένας μεγάλος αριθμός επισκέψιμων λαογραφικών συλλογών στους περισσότερους οικισμούς της περιοχής παρέμβασης.

Εκκλησίες - Μοναστήρια

Στην περιοχή παρέμβασης υπάρχουν πολλές εκκλησίες, εξωκκλήσια και μοναστήρια μεταξύ των οποίων τα σπουδαιότερα είναι τα ακόλουθα :

Ιερά Μονή Κοιμήσεως της Θεοτόκου : το μοναστήρι βρίσκεται έξω από το χωριό Σισάνι, αθέατο από μακριά, στην κοίτη του ποταμού Σισάνι. Ο ναός του έχει κτιστεί τον 18αι.

Μονή Κοιμήσεως της Θεοτόκου Μικροκάστρου : το μοναστήρι ιδρύθηκε το 1753 και είχε σημαντική δράση στους εθνικούς αγώνες. Γιορτάζει στις 15 Αυγούστου όπου πλήθος κόσμου το επισκέπτεται για να προσκυνήσει την θαυματουργή εικόνα της Παναγίας που χρονολογείται από το 1603.

Μονή Αγίας Τριάδος : βρίσκεται σε υψόμετρο 1.000μ. και το μοναστήρι διατηρεί την φρουριακή του μορφή στην νότια και ανατολική πλευρά.

Μονή Παναγίας Ζιδανίου – Στανού : ιδρύθηκε το 1807 και μεταφέρθηκε στη σημερινή της θέση μετά την πυρπόλησή της κατά την επανάσταση. Το 1943 πυρπολήθηκε πάλι από τον γερμανικό στρατό. Ο ναός υπέστη ζημιές και κατά τον εμφύλιο πόλεμο. Από το 1950 ξεκίνησαν οι εργασίες αποκατάστασης των ζημιών και επέκτασης των υποδομών.

Ιερά Μονή Οσίου Νικάνωρα (Ζάβορδα) : ο Όσιος Νικάνωρ ίδρυσε την Μονή το 1532 ή 1543 σε υψόμετρο 650μ. στη κορυφή του όρους «Καλλιστράτου», προβούνου της Βουνάσας στους πρόποδες της οποίας κυλάει ο ποταμός Αλιάκμονας. Στο ιερό ναό φυλάσσονται σημαντικά κειμήλια της ορθοδοξίας.

Ιερά Μονή Κοιμήσεως της Θεοτόκου Τορνικίου : ιδρύθηκε κατά τον 12^οαι. σε ανάχωμα του Αλιάκμονα. Ο σεισμός του 1995 δημιούργησε πολλές ζημιές στα κτίσματα της μονής οι οποίες αποκαταστάθηκαν το 2001. Με τη δημιουργία της τεχνητής λίμνης Ιλαρίωνα και την κατάκλιση των εδαφών της μονής από το νερό, κρίθηκε αναγκαία η μεταφορά της σε ασφαλέστερο χώρο, κοντά στο χωριό Παναγιάς.

Ιερά Μονή Ευαγγελιστριάς : το μοναστήρι ιδρύθηκε το 1148 κοντά στη υψηλότερη κορυφή των Καμβουνίων, τη Βουνάσα. Η μονή είναι κτισμένη σε περίοπτη θέση που μοιάζει με φυσικό θρόνο. Από εκεί φαίνονται ο Μπούρινος, η Βασιλίτσα, όλος ο κάμπος τη περιοχής αλλά και ο Όλυμπος.

Πέτρινα γεφύρια

Σημαντικά επίσης σημεία προσέλκυσης επισκεπτών αποτελούν τα πολυάριθμα γεφύρια που κατασκευάστηκαν σε διαφορετικές χρονικές περιόδους και αποτελούν ζωντανά μνημεία της εποχής τους.

Ενδεικτικά αναφέρονται : το γεφύρι της Βελανιδιάς, το γεφύρι του Ανθοχωρίου, το γεφύρι της Τσούκας στην Μόρφη, το γεφύρι του Τσιούκαρη στο Ροδοχώρι, το γεφύρι του Κρινηνίου, το πετρογέφυρο, το γεφύρι του Κοιλαδίου, τα γεφύρια της Χρυσαιγής, το Πετρογέφυρο, το γεφύρι του Ντέρη, το γεφύρι της Σβόλιανης, το γεφύρι του Αζίζ – Αγά, το γεφύρι Πορτίτσας, το γεφύρι Δοτισικού και το γεφύρι Σπανού.

Αρχοντικά

Στην περιοχή παρέμβασης και συγκεκριμένα στην περιοχή του Βοΐου υπάρχουν πολλά αρχοντικά με πλούσια διακόσμηση αντιπροσωπευτική του αστικού τρόπου ζωής της εποχής εκείνης (17^{ος} έως 19^{ος} αι.). Τα σημαντικότερα από αυτά βρίσκονται στην Σιάτιστα και αποτελούν πόλο έλξης των επισκεπτών της περιοχής.

Ενδεικτικά αναφέρονται τα ακόλουθα :

- Αρχοντικό της Πούλκως
- Αρχοντικό αδελφών Τζώνου

- Αρχοντικό Δόλγκηρα
- Αρχοντικό Κανατσούλη
- Αρχοντικό Μανούση
- Αρχοντικό Μαλιόγκα
- Αρχοντικό Νερατζόπουλου
- Τραπάντζειο Γυμνάσιο

Πολιτιστικές εκδηλώσεις

Στην περιοχή παρέμβασης δραστηριοποιείται επίσης ένας μεγάλος αριθμός πολιτιστικών συλλόγων οι οποίοι διοργανώνουν πλήθος εκδηλώσεων και προσελκύουν πλήθος επισκεπτών. Οι εκδηλώσεις συνδέονται με τα ήθη και έθιμα της περιοχής καθώς και με τα τοπικά της προϊόντα.

Σημαντικότερες από τις οποίες είναι οι ακόλουθες : «Λαζαρίνες» στην Αιανή, γιορτή φασολιού στο Σισάνι, γιορτές γης στην Βλάστη, ο χορός της ρόκας στην Γαλατινή, το έθιμο των «Μωμόγερων» στα περισσότερα ποντιακά χωριά της περιοχής, το έθιμο των καβαλάρηδων στην Σιάτιστα, «Μπουμπουράρια» στην Εράτυρα, μανιταρογιορτή στα Γρεβενά, «Ανακατωσάρια» στα Γρεβενά, «Μανάκεια» στην Αβδέλλα, Τρανός χορός Δεκαπενταύγουστου στην Σαμαρίνα, γιορτή κρασιού στο Τρίκωμο, γουρουνοχαρά στα Γρεβενά, αστρογιορτή στα Γρεβενά και το έθιμο της «Ανδρομάνας» στη Δεσκάτη.

• **Αξιοποίηση ευκαιριών που προσφέρονται από τα εσωτερικά ύδατα**

Ο ποταμός Αλιάκμονας διατρέχει τους Δήμους Σερβίων – Βελβεντού, Κοζάνης, Γρεβενών και Δεσκάτης. Στη διαδρομή του κατασκευάστηκαν δύο (2) φράγματα με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν δύο τεχνητές λίμνες. Η λίμνη Πολυφύτου έκτασης 74τ.χλμ. σε υψόμετρο 278μ. και η νεότερη λίμνη Ιλαρίωνα έκτασης 22τ.χλμ. σε υψόμετρο 400μ. διαμορφώνοντας ένα μοναδικό φαινόμενο διαδοχικών τεχνητών λιμνών σε διαφορετικά υψομετρικά επίπεδα.

Η παραλίμνια περιοχή που έχει δημιουργηθεί συνδυάζει αρμονικά το υγρό στοιχείο με τους ορεινούς όγκους Πιερίων – Καμβουνίων, τον πολιτισμό και την πλούσια παράδοση με την οικονομική δραστηριότητα της περιοχής.

Η περιοχή παρουσιάζει τα ακόλουθα πλεονεκτήματα :

- Έντονο φυσικό ανάγλυφο που κυμαίνεται από 270μ. έως 1.900μ. μεταξύ ορεινού όγκου και λίμνης Πολυφύτου
- Μεγάλη έκταση λίμνης με καλή ποιότητα νερού
- Ύπαρξη σημαντικών αρχαιολογικών χώρων και ιστορικών μνημείων
- Ύπαρξη διαθέσιμων δημόσιων και δημοτικών εκτάσεων για αξιοποίηση

Ο συνδυασμός του υδάτινου αποθέματος με τους ορεινούς όγκους δίνει τη δυνατότητα :

- Δημιουργίας υποδομών για την τουριστική αξιοποίηση του ευρύτερου λιμναίου χώρου
- Δημιουργίας ναυταθλητικών εγκαταστάσεων
- Ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού

Οι υφιστάμενες τουριστικές υποδομές της παραλίμνιας περιοχής περιλαμβάνουν :

- το πλωτό λιμάνι στην περιοχή της Νεράιδας,
- τους ξενώνες στους οικισμούς της Αιανής, των Σερβίων, του Βελβεντού, της Νεράιδας και του Καταφυγίου,
- τα κέντρα εστίασης σε όλους σχεδόν τους παραλίμνιους οικισμούς
- το μουσείο και τον αρχαιολογικό χώρο της Αιανής,
- τα μουσεία και τα βυζαντινά μνημεία της περιοχής των Σερβίων, του Βελβεντού και του Χρωμίου,
- τα αξιοθέατα φυσικού κάλλους («Μπουχάρια» Μικροβάλτου, φαράγγι Σερβίων, «Σκεπασμένο» Βελβεντού),
- την πίστα αιωροπτερισμού Καστανιάς
- τα ορειβατικά καταφύγια
- το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο Βελβεντό

Επίσης έχουν δημιουργηθεί οι παρακάτω υποδομές ή είναι στη φάση ολοκλήρωσης :

- βιολογικοί καθαρισμοί στους παραλίμνιους οικισμούς (Σέρβια, Βελβεντό, Βαθύλακο, Κουβούκλια, Μεσιανή, Ροδίτη και Πλατανόρεμα)
- πλωτές δεξαμενές προσέγγισης σκαφών στους οικισμούς Καισαρειάς, Κρανιδίων, Ιμέρων και Βελβεντού για τουριστική αξιοποίηση
- διαμορφώσεις και αναπλάσεις οικισμών Σερβίων και Παλαιογραφτσάνου (χρηματοδότηση LEADER)
- πινακίδες ερμηνείας περιβάλλοντος και χάρτης θέσεων πουλιών (χρηματοδότηση LEADER)
- ξύλινες πινακίδες προβολής αξιοθέατων περιοχής (χρηματοδότηση LEADER)
- ίδρυση κέντρων πληροφόρησης και προώθησης τουρισμού (χρηματοδότηση LEADER)
- στερέωση και αποκατάσταση πέτρινης γέφυρας Σερβίων (χρηματοδότηση LEADER)
- διαμόρφωση μονοπατιού στη θέση «Τρανός λάκκος» στο Πλατανόρεμα (χρηματοδότηση LEADER)

Παράλληλα προγραμματίζονται και σχεδιάζονται και άλλες δράσεις για την αξιοποίηση της περιοχής όπως διαμορφώσεις κοινόχρηστων χώρων και χώρων θέας, παραλίμνια οδοποιία λίμνης Πολυφύτου, τουριστική αξιοποίηση του πρώην οικισμού της ΔΕΗ στα Ίμερα κ.ά.

Έχουν θεσμοθετηθεί ορισμένες δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα κάθε χρόνο στην περιοχή. Συγκεκριμένα πραγματοποιούνται :

- ο κολυμβητικός διάπλους της λίμνης (στην περιοχή της γέφυρας)
- ο ποδηλατικός γύρος της λίμνης (στα Σέρβια)
- ο αγώνας δεξιολογίας αυτοκινήτου (στο Βελβεντό)

Το σύνολο των διαθέσιμων υποδομών και θεσμών που καταγράφονται δεν είναι σε ολοκληρωμένη μορφή ή λειτουργία. Διαφορετικός είναι και ο βαθμός ολοκλήρωσης αλλά και η συνεισφορά τους στην τοπική ανάπτυξη. Είναι όμως τα αναγνωρίσιμα στοιχεία που έχει να επιδείξει σήμερα η περιοχή.

Οι προοπτικές της παραλίμνιας περιοχής για τουριστική ανάπτυξη μπορούν να εστιαστούν :

- στη διοργάνωση δραστηριοτήτων εναλλακτικού τουρισμού (αθλητικού, ορειβατικού, αλιευτικού, ιστορικού, περιβαλλοντικού κ.ά.)
- στη δημιουργία μονάδων διαμονής και εστίασης που να αναδεικνύουν τα τοπικά προϊόντα και την τοπική κουζίνα
- στη δημιουργία οργανωμένου γραφείου για την υποδοχή, φιλοξενία και διοργάνωση εναλλακτικών μορφών τουρισμού

Η περιοχή εντάσσεται στις προτεραιότητες τουριστικής ανάπτυξης της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας (Χωροταξικό Σχέδιο Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης των Περιφερειών Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας του ΕΟΤ, ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, Επιχειρησιακά Σχέδια ΟΤΑ και LEADER).

• **Συμπεράσματα – προοπτικές**

Από τα ανωτέρω στοιχεία προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα :

- ✓ ο τριτογενής τομέας έχει πληγεί από την οικονομική κρίση αλλά σε μικρότερο βαθμό από τους άλλους τομείς οικονομικής δραστηριότητας της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας
- ✓ τις μεγαλύτερες απώλειες σημείωσε ο τομέας των «Διοικητικών και υποστηρικτικών δραστηριοτήτων»
- ✓ ο κλάδος του λιανικού εμπορίου εξακολουθεί να κατέχει το μεγαλύτερο μερίδιο της αγοράς
- ✓ σημαντική αύξηση κατέγραψε ο κλάδος των επαγγελματικών και επιστημονικών δραστηριοτήτων
- ✓ η περιοχή παρέμβασης διαθέτει πλούσιους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους για την ανάπτυξη του τουρισμού
- ✓ οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού (ορεινός-χειμερινός, περιηγητικός, γαστρονομικός, φυσιολατρικός κ.ά.) μπορούν να αποτελέσουν το δυναμικό τομέα για την ανάπτυξη του τουρισμού
- ✓ η παραλίμνια περιοχή μπορεί να αποτελέσει πόλο έλξης επενδύσεων και επισκεπτών

Ο στόχοι της περιοχής παρέμβασης για τον τριτογενή τομέα μπορούν να επικεντρωθούν :

- ✓ στην ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού
- ✓ στην αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων
- ✓ στην αξιοποίηση της παραλίμνιας περιοχής
- ✓ στην ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ των επιχειρήσεων παραγωγής προϊόντων διατροφής και των επιχειρήσεων διαμονής και εστίασης (αγροδιατροφή, γαστρονομικός τουρισμός)
- ✓ στη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών

- ✓ στην ανάπτυξη συμπληρωματικών δραστηριοτήτων (ταξιδιωτικά γραφεία, γραφεία οργάνωσης περιηγήσεων, γραφεία ενημέρωσης κ.ά.)

2.2.4. Χωροταξική – Πολεοδομική οργάνωση

• Αξιολόγηση της θέσης της περιοχής

Την τελευταία δεκαετία αυξήθηκε σημαντικά η προσιτότητα και προσπελασιμότητά της περιοχής λόγω της κατασκευής και λειτουργίας της Εγνατίας Οδού που διέρχεται και από τις δύο Περιφερειακές Ενότητες Κοζάνης και Γρεβενών, συνδέοντας παράλληλα την περιοχή με τις γειτονικές Περιφέρειες της Ηπείρου και της Κεντρικής Μακεδονίας, καθώς και των Κάθετων Αξόνων πρόσβασης προς την Αλβανία (Σιάτιστα – Κρυσταλλοπηγή) και την ΠΓΔΜ (Κοζάνη – Φλώρινα – Νίκη, ο οποίος αποτελεί κλάδο του άξονα Λάρισας – Νίκης) που εντάσσονται στο αναλυτικό δίκτυο των ΔΕΔ-Μ και διέρχονται ο μεν πρώτος εξ ολοκλήρου ο δε δεύτερος εν μέρει από την περιοχή παρέμβασης. Με τους κάθετους άξονες η περιοχή απέκτησε σύνδεση με τον αλβανικό οδικό άξονα Rojan – Proger – Rapshitca αλλά και με τον Διάδρομο Χ των Διευρωπαϊκών Δικτύων, αποκτώντας παράλληλα και πρόσβαση στα λιμάνια της Αυλώνας και του Δυρραχίου στην Αλβανία καθώς και στην Αδριατική, μέσω κατάλληλων οδικών και σιδηροδρομικών συνδέσεων. Συνεπώς η θέση της περιοχής, όπως και της Περιφέρειας ευρύτερα, σε σχέση με τα εθνικά και ευρωπαϊκά μεταφορικά δίκτυα, έχει ενισχυθεί, δεδομένου ότι πλέον η Δ. Μακεδονία έχει χαρακτήρα περιφέρειας – πύλης.

Πριν την εκδήλωση της οικονομικής κρίσης η περιοχή, κύρια η Π.Ε. Κοζάνης στο σύνολό της συμπεριλαμβανομένων όμως των αστικών κέντρων Κοζάνης και Πτολεμαΐδας, χαρακτηρίζονταν από υψηλό ΑΕΠ τόσο στη βορειοελλαδική ζώνη, όσο και σε επίπεδο χώρας. Σήμερα όμως χαρακτηρίζεται από μικρό ποσοστό ενεργού οικονομικά πληθυσμού και κυρίως υψηλότατο ποσοστό ανεργίας, από τα υψηλότερα στη χώρα (κύρια η Π.Ε. Κοζάνης στο σύνολό της). Αναφορικά με το οικονομικό προφίλ της περιοχής ο ρόλος της σε σχέση με το εθνικό επίπεδο καθορίζεται σε σημαντικό βαθμό από την παραγωγή ενέργειας και τον κλάδο της γουνοποιίας, τομείς που στο μέρος της περιοχής αναφοράς που υπάγεται στην Π.Ε. Κοζάνης αποτελούν σημαντικό σημείο αναφοράς για τη χώρα. Οι δύο αυτοί κλάδοι, παρότι η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από λιγνίτη μειώνεται σταδιακά ενώ ο κλάδος της γουνοποιίας εμφανίζει πολλές και κρίσιμες διακυμάνσεις αλλά παρόλα αυτά εμφανίζεται ιδιαίτερα ανθεκτικός στην οικονομική κρίση των τελευταίων ετών, εξακολουθούν να καθιστούν την περιοχή αναφοράς αλλά και τη Δ. Μακεδονία ευρύτερα ως μια από τις πλέον εξειδικευμένες περιφερειακές οικονομίες.

Παρόλα αυτά και με έμφαση στην ορεινή κυρίως περιοχή της Π.Ε. Γρεβενών τα τελευταία χρόνια εντοπίζεται μια μικρή διαφοροποίηση της οικονομίας με την ανάπτυξη της τουριστικής δραστηριότητας σε κάποιες ζώνες (κύρια στον ορεινό όγκο της Πίνδου με αιχμή το χιονοδρομικό κέντρο της Βασιλίτσας), ενώ αξιοσημείωτες είναι και οι επιδόσεις συγκεκριμένων παραγωγικών κλάδων τόσο του πρωτογενούς (παραγωγή ποιοτικών αγροτικών προϊόντων) όσο και του δευτερογενούς (μεταποίηση με σημαντικό παραγωγικό αποτύπωμα στην αγροδιατροφή) τομέα.

Οι φυσικοί πόροι της περιοχής (ορυκτά, νερά, δάση, οικοσυστήματα) αποτελούν σημαντικά διαθέσιμα εθνικής σημασίας, κύρια το Εθνικός Δρυμός Β. Πίνδου με τις απολήξεις του και τους σχηματισμούς που τις συνοδεύουν (Γεωπάρκο ΤΗΘΥΟΣ) καθώς και τα επιφανειακά νερά του ποταμού Αλιάκμονα και των τεχνητών λιμνών Ιλαρίωνα και Πολυφύτου που τροφοδοτούν τόσο την υδροδότηση της πόλης της Θεσσαλονίκης, όσο και τα αντίστοιχα υδροηλεκτρικά εργοστάσια της ΔΕΗ. Με τον τρόπο αυτό συμβάλλουν καθοριστικά στην ενεργειακή αυτονομία της χώρας, διασφαλίζουν στην ομαλή λειτουργία δραστηριοτήτων διαπεριφερειακά, συνεισφέρουν

στην ενίσχυση κοινωνικών και παραγωγικών εκμεταλλεύσεων με μεγάλη εξωστρέφεια αλλά και συνδιαμορφώνουν τον οικολογικό πλούτο του ελληνικού χώρου αναφορικά με τα οικοσυστήματα και το υδάτινο δυναμικό.

- **Αποστάσεις της περιοχής από σημαντικά οικιστικά κέντρα και αγορές - Συνδέσεις και αλληλεξαρτήσεις**

Η περιοχή ουσιαστικά περιβάλλει στο κομμάτι της Π.Ε. Κοζάνης τα δύο μεγαλύτερα οικιστικά κέντρα της Δ. Μακεδονίας, την Κοζάνη και την Πτολεμαΐδα με συνολικό πραγματικό πληθυσμό των δύο πόλεων άνω των 70 χιλιάδων κατοίκων. Κατά συνέπεια η περιοχή και το μεγαλύτερο οικιστικό της κέντρο που είναι η πόλη των Γρεβενών με πληθυσμό άνω των 10 χιλιάδων κατοίκων, είναι άμεσα συνδεδεμένη τόσο με όρους λειτουργικότητας όσο και με όρους αγοράς και οικονομίας ευρύτερα, κύρια αναφορικά με την παροχή υπηρεσιών, με τις δύο αυτές πόλεις με βάση την εγγύτητα προς Κοζάνη (από την πλευρά των Γρεβενών, του Βοίου, της παραλίνιας περιοχής Πολυφύτου και του Ελλησπόντου) και Πτολεμαΐδα (από την πλευρά της Εορδαίας κύρια) αντίστοιχα.

Οι διαπιστώσεις μιας έκθεσης του Παρατηρητηρίου της Εγνατίας Οδού που αφορούν την Περιφέρεια της Δ. Μακεδονίας στο σύνολό της για τον Προσδιορισμό Λειτουργικών Αστικών Περιοχών (Λ.Α.Π., ως τέτοιες ορίζονται οι περιοχές πέριξ των αστικών κέντρων οι οποίες είναι λειτουργικά συνδεδεμένες με αυτά) κατέδειξαν ότι τα όρια των Λ.Α.Π. των πόλεων Γρεβενών και Κοζάνης εφάπτονται φανερώνοντας πιθανές αλληλεξαρτήσεις μεταξύ των περιοχών αυτών. Σύμφωνα με την ίδια έκθεση η Λ.Α.Π της πόλης της Κοζάνης ξεπερνά του 70 χιλιάδες κατοίκους και αυτή των Γρεβενών τους 20 χιλιάδες.

Γενικά η περιοχή παρέμβασης συνδέεται σε επίπεδο εξυπηρετήσεων με το μεγάλο αστικό κέντρο της Θεσσαλονίκης κύρια αναφορικά με την παροχή υπηρεσιών καθώς και την εκεί αγορά και ακολούθως με τις πρωτεύουσες των δύο γειτονικών περιφερειών (π.χ. Λάρισα, Ιωάννινα) καθώς και των γειτονικών Περιφερειακών Ενοτήτων (π.χ. Καστοριά) και κύρια των σημαντικών κοντινών οικιστικών τους κέντρων (π.χ. Ελασσόνα, Καλαμπάκα).

Παράλληλα, η πρόταση αναθεώρησης του ΠΠΧΣΑΑ της Δ. Μακεδονίας λαμβάνοντας υπόψη την κατεύθυνση του ΓΠΧΣΑΑ για ανάπτυξη δικτύων συνεργασίας μεταξύ γειτονικών οικισμών στην Περιφέρεια αναγνωρίζει την οργάνωση στην περιοχή αναφοράς με βάση συνδέσεις και αλληλεξαρτήσεις των ακόλουθων δικτύων οικισμών (πολύπολα, δίπολα):

- ✓ Τα Γρεβενά και η Σιάτιστα, μαζί με την Καστοριά και το Άργος Ορεστικό αποτελούν ένα δίκτυο οικισμών (πολύπολο), το οποίο σχετίζεται με τους κλάδους της γουνοποιίας (ειδικότερα η Καστοριά, το Άργος Ορεστικό και η Σιάτιστα) και του τουρισμού
- ✓ Τα Σέρβια μαζί με τον Βελβεντό αποτελούν ένα δίπολο τοπικής εμβέλειας το οποίο σχετίζεται με την αγροτική ανάπτυξη και την προώθηση τοπικών προϊόντων ποιότητας, καθώς και με την τουριστική ανάπτυξη της Ειδικής Χωρικής Ενότητας Πιερών Πολυφύτου
- ✓ Το Λιβαδερό μαζί με την Ελάτη αποτελούν ένα δίπολο τοπικής εμβέλειας το οποίο σχετίζεται με την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας
- ✓ Το Τσοτύλι μαζί με τη Νεάπολη αποτελούν ένα δίπολο τοπικής εμβέλειας το οποίο σχετίζεται με την ανάπτυξη και ανάδειξη της Ειδικής Χωρικής Ενότητας Γράμμου – Οντριας -Βοίου

Αναφορικά με τις προαναφερθείσες Ειδικές Χωρικές Ενότητες σημειώνεται ότι η πρόταση αναθεώρησης του ΠΠΧΣΑΑ της Δ. Μακεδονίας διακρίνει 10 συνολικά με βάση τα ανθρωπογεωγραφικά χαρακτηριστικά τους, τα οποία διαμορφώθηκαν μέσα από τη διαχρονική συνύπαρξη και εξέλιξη του φυσικού χώρου με το ανθρώπινο

στοιχείο και ειδικότερα με τους ανθρώπινους οικισμούς. Στα πλαίσια αυτά στην περιοχή αναφοράς διακρίνονται οι ακόλουθες Ειδικές Χωρικές Ενότητες:

- ✓ Γράμμου – Οντριας – Βοίου, η οποία χαρακτηρίζεται από τον ορεινό όγκο του Γράμμου και τους οικισμούς του και περιλαμβάνει το ορεινότερο τμήμα του Βοίου και τους οικισμούς του
- ✓ Ανατολικής Πίνδου – Βασιλίτσας, η οποία χαρακτηρίζεται από σπάνιας ομορφιάς φυσικό τοπίο καθώς εμπίπτουν σε αυτήν ο Εθνικός Δρυμός Πίνδου και η Βάλια Κάλντα και περιλαμβάνει το χιονοδρομικό κέντρο της Βασιλίτσας και αρκετούς οικισμούς με παραδοσιακό χαρακτήρα
- ✓ Βούρινου – Ασκίου και Δ. Κορησού ή περιοχή Βογατσικού, η οποία καλύπτει το ορεινό σύμπλεγμα Βούρινος – Ασκιο το οποίο χωρίζει την Περιφέρεια σε ανατολικό και δυτικό τμήμα
- ✓ Δεσκάτης, η οποία καλύπτει την ευρύτερη περιοχή της Δεσκάτης και περιλαμβάνει επίσης και την παραλίμνια περιοχή του Ιλαρίωνα
- ✓ Πιερίων – Πολυφύτου, η οποία περιλαμβάνει την παραλίμνια περιοχή του Πολυφύτου και την ευρύτερη περιοχή Πιερίων – Βελβεντού, Σερβίων, Λοβαδερού και Αιανής
- ✓ Εξόρυξης λιγνίτη Κοζάνης – Εορδαίας – Φλώρινας, η οποία περιλαμβάνει την ευρεία ζώνη εξόρυξης λιγνίτη και λειτουργίας των ΑΗΣ

• Οικιστικό δίκτυο

Η πόλη των Γρεβενών αποτελεί τη μοναδική στην περιοχή αναφοράς με πληθυσμό μεγαλύτερο των 10 χιλιάδων, ενώ ακολουθεί πληθυσμιακά η Σιάτιστα (άνω των 5 χιλιάδων) και έπονται (κάτω των 5 χιλιάδων) ως σημαντικότεροι η Δεσκάτη, τα Σέρβια, ο Βελβεντός, ο Κρόκος, η Νεάπολη, η Αιανή, η Γαλατινή, το Τσοτύλι, το Λιβαδερό και το Τρανόβαλτο.

Αναφορικά με την κατάταξη αυτών των οικισμών στο οικιστικό δίκτυο βάσει του εγκεκριμένου ΠΠΧΣΑΑ (2002), το οποίο σήμερα βρίσκεται στην τελική φάση της αναθεώρησής του, οι οικισμοί της περιοχής χαρακτηρίζονται ως:

- ✓ Κέντρο 2^{ου} επιπέδου τα Γρεβενά
- ✓ Κέντρα 3^{ου} επιπέδου η Σιάτιστα, η Δεσκάτη, τα Σέρβια, ο Βελβεντός, η Νεάπολη, η Αιανή και το Τσοτύλι
- ✓ Κέντρα 4^{ου} επιπέδου ο Κρόκος και το Τρανόβαλτο
- ✓ Κέντρο 5^{ου} επιπέδου η Γαλατινή

Παρόλα αυτά η ιεράρχηση του οικιστικού δικτύου της Περιφέρειας Δ. Μακεδονίας του υπό αναθεώρηση προτεινόμενου ΠΠΧΣΑΑ, λαμβάνοντας υπόψη τις κατευθύνσεις του ΠΠΧΣΑΑ, αναγνωρίζει αρχικά τη διάρθρωση 5 επιπέδων αναφορικά με το αστικό δίκτυο, όπου το 5^ο επίπεδο να αντιστοιχεί σε Λοιπά Κέντρα Περιφερειακών Ενοτήτων – Αστικά Κέντρα άνω των 10 χιλιάδων κατοίκων και ως τέτοιο κατατάσσεται η πόλη των Γρεβενών.

Για την κατηγοριοποίηση των λοιπών οικισμών της Περιφέρειας χρησιμοποιούνται άλλα 3 επίπεδα (6^ο, 7^ο και 8^ο) και σύμφωνα με αυτή στην περιοχή αναφοράς:

- ✓ 6^{ου} επιπέδου κατατάσσονται η Σιάτιστα, η Δεσκάτη και τα Σέρβια που είναι αφενός έδρες Καλλικράτειων Δήμων και αφετέρου μεγάλα κέντρα ενδοπεριφερειακών αναπτυξιακών ενοτήτων (σύμφωνα με την αντίστοιχη πρόταση του ΠΠΧΣΑΑ)
- ✓ 7^{ου} επιπέδου κατατάσσονται ορισμένοι δυναμικοί οικισμοί όπως ο Βελβεντός, η Αιανή, ο Κρόκος, η Νεάπολη, το Τσοτύλι, το Λιβαδερό και το Τρανόβαλτο, οι οποίοι επιδεικνύουν ιδιαίτερη τοπική αναπτυξιακή δυναμική και λειτούργησαν στο παρελθόν ως έδρες Καποδιστριακών Δήμων. Οι

προαναφερόμενοι οικισμοί κρίνεται ότι αποτελούν συμπληρωματικά κέντρα αναπτυξιακών ενότητων (σύμφωνα με την αντίστοιχη πρόταση του ΠΠΧΣΑΑ)

- ✓ δου επιπέδου όλοι οι υπόλοιποι οικισμού της Περιφέρειας και κατά συνέπεια και της περιοχής αναφοράς

• Παραδοσιακοί – ιστορικοί οικισμοί

Στη Δ. Μακεδονία έχουν κηρυχθεί 6 παραδοσιακοί από τους οποίους στην περιοχή αναφοράς εντοπίζονται η Καλλονή (Δ. Γρεβενών), η Σιάτιστα (Δ. Βοίου) και ο Πεντάλοφος (Δ. Βοίου). Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με το Αρχείο Παραδοσιακών Οικισμών και Διατηρητέων Κτιρίων του ΥΠΕΚΑ στην Π.Ε. Γρεβενών καταγράφεται ως παραδοσιακός οικισμός και το Δίπορο, το οποίο όμως δεν περιλαμβάνεται στο Π.Δ. 19.10.1978.

Παρόλα αυτά, εκτός των παραπάνω, υπάρχουν και άλλοι αξιόλογοι οικισμοί οι οποίοι διακρίνονται είτε για την αρχιτεκτονική τους φυσιογνωμία και για τον παραδοσιακό τους χαρακτήρα είτε για τις σημαντικές συγκεντρώσεις μνημείων. Ειδικότερα για την περιοχή αναφοράς και ανά Π.Ε. αναγνωρίζονται οι εξής οικισμοί:

Π.Ε. Γρεβενών

- ✓ Η Καλλονή αποτελεί κηρυγμένο παραδοσιακό οικισμό καθώς διακρίνεται για το ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό της χρώμα, καθώς χαρακτηρίζεται από διώροφα και τριώροφα παραδοσιακά πέτρινα σπίτια και πλακόστρωτους δρόμους λόγω της εξειδίκευσης των ντόπιων τεχνιτών στην πέτρα.
- ✓ Στα πλαίσια της ΕΠΑ προτάθηκε από το τότε ΥΧΟΠ η ομαδοποίηση των οικισμών Καλλονή, Αγ. Κοσμάς, Τρίκορφο, Δοτσικό, Δασύλλιο και Κυδωνιές και η ένταξή τους στην κατηγορία «Ημιορεινοί παραδοσιακοί οικισμοί με παρόμοια μορφολογικά χαρακτηριστικά».
- ✓ Επίσης οι οικισμοί Σμίξη, Φιλιππαιοί και Σπήλαιο εντάσσονταν στην κατηγορία «Ορεινοί αξιόλογοι μεμονωμένοι οικισμοί», ενώ οι οικισμοί Αγ. Γεώργιος, Αμυγδαλιές, Π. Μηλιά εντάσσονταν στην κατηγορία «Πεδινοί αξιόλογοι μεμονωμένοι οικισμοί».
- ✓ Επιπλέον ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στο οικιστικό σύνολο των Βλαχοχωρίων το οποίο περιλαμβάνει τους οικισμούς Σαμαρίνα, Σμίξη, Αβδέλλα και Περιβόλι, οι οποίοι διακρίνονται για το ανέπαφο φυσικό τους τοπίο, την ύπαρξη μεμονωμένων κτισμάτων ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας και τη συγκέντρωση αξιόλογων θρησκευτικών μνημείων με ιστορία αιώνων καθώς και αιωνώβιων πέτρινων βрусών.

Π.Ε. Κοζάνης

- ✓ Η Σιάτιστα αποτελεί κηρυγμένο παραδοσιακό οικισμό με δύο διακριτές ενότητες (Χώρα, Γεράνια) με μεγάλο αριθμό παραδοσιακών κτισμάτων που σώζονται συμβάλλοντας στην ιστορική φυσιογνωμία του οικισμού μαζί και με τις διάσπαρτες μικρές εκκλησίες
- ✓ Ο Πεντάλοφος αποτελεί επίσης κηρυγμένο παραδοσιακό οικισμό και ανήκει μαζί με αρκετούς άλλους οικισμούς στα «Μαστοροχώρια» του Βοίου, όντας σχεδόν εξολοκλήρου λιθόκτιστος παραδοσιακός οικισμός αποτελώντας έναν οργανωμένο οικιστικό και πολιτιστικό ιστό με αρχοντικά, εκκλησίες και καμπαναριά, καλντερίμια και περίτεχνες βρύσες.
- ✓ Το Βελβεντό είναι παλιός οικισμός με αξιόλογο ιστό, γραφικά στενά σοκάκια, πέτρινα σπίτια Μακεδονίτικης αρχιτεκτονικής, παλιούς νερόμυλους, βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες.
- ✓ Η Βλάστη υπήρξε ένα από τα μεγαλύτερα αρχοντοχώρια της Δ. Μακεδονίας και παρότι ξαναχτίστηκε σε μεγάλο βαθμό διατηρεί την Μακεδονίτικα αρχιτεκτονική, τις εκκλησίες και τα καλντερίμια

2.2.5. Τεχνική υποδομή – Κοινωνική υποδομή – Αναπτυξιακές Παρεμβάσεις

- **Τεχνική Υποδομή**

Οδικό δίκτυο – υποδομή στις μεταφορές

Η θέση της περιοχής παρέμβασης παίζει καθοριστικό ρόλο στις μεταφορές.

Το οδικό δίκτυο καλύπτει σε ικανοποιητικό βαθμό τις ανάγκες της περιοχής παρέμβασης, ενώ η σύνδεση με τις γειτονικές περιοχές εξυπηρετείται από το υπάρχον εθνικό δίκτυο.

Η οδική σύνδεση με την υπόλοιπη Ελλάδα γίνεται κυρίως με τρεις οδικούς άξονες οι οποίοι διέρχονται από ορεινούς όγκους.

1. *Προς Αθήνα μέσω Σαρανταπόρου – Ελασσόνας και Γρεβενών-Καλαμπάκας*
2. *Προς Θεσσαλονίκη και Ιωάννινα μέσω της Εγνατίας οδού*
3. *Εναλλακτικά προς Ιωάννινα μέσω Πενταλόφου, Επταχωρίου ή, μέσω Εγνατίας οδού της Βάλια Κάλντα και Μετσόβου.*

Η οδική σύνδεση με τα βόρεια σύνορα γίνεται κυρίως με δύο οδικούς άξονες :

1. *Προς Αλβανία μέσω του κάθετου Άξονα Σιάτιστας - Κρυσταλλοπηγής*
2. *Προς ΠΓΔΜ μέσω του κάθετου Άξονα Κοζάνης - Νίκης*

Το Εθνικό οδικό δίκτυο είναι ικανοποιητικό και μετά την ολοκλήρωση της κατασκευής της Εγνατίας οδού έγινε η διασύνδεση με τον κεντρικό οδικό άξονα της Χώρας (ΠΑΘΕ). Επίσης με την ολοκλήρωση της Ιωνίας οδού θα διασυνδεθεί η περιοχή παρέμβασης και με την Δυτική Ελλάδα.

Το επαρχιακό δίκτυο σε γενικές γραμμές κρίνεται ικανοποιητικό εκτός από κάποιες απομακρυσμένες ορεινές περιοχές που κατά τη χειμερινή περίοδο λόγω χιονοπτώσεων ή παγετών έχουν προβλήματα προσβασιμότητας.

Η λεωφορειακή σύνδεση τόσο στο εσωτερικό της περιοχής όσο και με την υπόλοιπη χώρα γίνεται με τακτικά δρομολόγια ενώ το εθνικό και επαρχιακό δίκτυο είναι ασφαλτοστρωμένο στο σύνολό του.

Σιδηροδρομικό δίκτυο υπάρχει μόνο στον άξονα Θεσσαλονίκη – Πτολεμαΐδα – Κοζάνη αλλά είναι σε αδράνεια με τις υφιστάμενες σιδηροδρομικές υποδομές να είναι ανεπαρκείς. Επίσης έχουν συνταχθεί οι μελέτες για την σιδηροδρομική σύνδεση με την Καλαμπάκα, η οποία όταν κατασκευαστεί θα ολοκληρωθεί η απ' ευθείας σύνδεση μέσω σιδηρόδρομου της Βορειοδυτικής Μακεδονίας με την Κεντρική και Νότια Ελλάδα.

Όσον αφορά την αεροπορική σύνδεση η περιοχή εξυπηρετείται από το αεροδρόμιο Κοζάνης μέσω ενός κοινού δρομολογίου με την Καστοριά από και προς Αθήνα (το μοναδικό προορισμό). Μέσω όμως της

Εγνατίας από και προς τα διεθνή αεροδρόμια Θεσ/νίκης και Ιωαννίνων οι χρονοαποστάσεις είναι μιάμιση και μια ώρα αντίστοιχα, οπότε η περιοχή παρέμβασης εξυπηρετείται άμεσα.

Υποδομές περιβάλλοντος

Υποδομές ενέργειας (ήπιες μορφές ενέργειας).

Τα υπάρχοντα ενεργειακά δίκτυα που αναπτύσσονται στην περιοχή παρέμβασης είναι τα δίκτυα μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας της ΔΕΗ και τα δίκτυα τηλεθέρμανσης Κοζάνης - Πτολεμαΐδας.

Η περιοχή παρέμβασης διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σε εθνικό επίπεδο όσον αφορά την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, δεδομένου ότι εντός αυτής παράγεται το 55% - 60% της συνολικά παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας της χώρας.

Η πρώτη ύλη (λιγνίτης) για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας εξορύσσεται από τα λιγνιτικά πεδία της λεκάνης Πτολεμαΐδας – Σαριγκιόλ.

Το βασικό χαρακτηριστικό του ενεργειακού συστήματος της περιοχής είναι η ύπαρξη και λειτουργία ατμοηλεκτρικών σταθμών (ΑΗΣ) και υδροηλεκτρικών σταθμών (ΥΗΣ).

Οι ατμοηλεκτρικοί σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας τροφοδοτούνται από τα λιγνιτικά κοιτάσματα της περιοχής και έχουν εγκατεστημένη ισχύ 3.335 MW, ενώ ο υδροηλεκτρικός σταθμός του Πολυφύτου έχει ισχύ 375 MW.

Η εικόνα των υποδομών ενέργειας συμπληρώνεται με το νέο φράγμα στον Ιλαρίωνα που εκτός από αρδευτική χρήση θα υποστηρίξει και τη λειτουργία υδροηλεκτρικού σταθμού.

Η τηλεθέρμανση έχει ιδιαίτερη σημασία για τη θέρμανση των κατοικιών, επαγγελματικών χώρων και υπηρεσιών των πόλεων Κοζάνης και Πτολεμαΐδας μέσω των αντιστοίχων δικτύων μεταφοράς και διανομής θερμικής ενέργειας.

Πέραν όμως της οικιακής χρήσης της τηλεθέρμανσης δίνεται η δυνατότητα αξιοποίησής της σε παραγωγικές δραστηριότητες που απαιτούν θερμότητα και κατ' επέκταση στην ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Εκτός από τα ήδη αξιοποιούμενα από τη ΔΕΗ λιγνιτικά κοιτάσματα, εντοπίζεται πλούσιο δυναμικό και σε ανανεώσιμους ενεργειακούς πόρους.

Η περιοχή παρέμβασης διαθέτει αξιόλογο δυναμικό Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, οι οποίες μπορούν να προσφέρουν μια πραγματική εναλλακτική λύση για την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών για προστασία του περιβάλλοντος.

Η ηλιακή ενέργεια σήμερα χρησιμοποιείται εκτός από την θέρμανση νερού στις κατοικίες για παραγωγή ηλεκτρικού ρεύματος από φωτοβολταϊκά.

Επιπρόσθετα υπάρχουν περιοχές βιώσιμης εκμετάλλευσης του αιολικού δυναμικού στις ορεινές περιοχές και έχουν κατασκευαστεί αιολικά πάρκα.

Το δυναμικό της βιομάζας, ιδιαίτερα της δασικής, αλλά και των γεωργικών υπολειμμάτων, είναι ιδιαίτερα πλούσιο στην Περιοχή, η μόνη μορφή βιομάζας που αξιοποιείται όμως είναι τα καυσόξυλα για θέρμανση.

Το υδάτινο δυναμικό της Περιοχής είναι αξιόλογο και προσφέρεται για εγκατάσταση μικρών υδροηλεκτρικών έργων.

Στη συνέχεια παρατίθεται πίνακας αδειοδοτημένης ισχύος σε MW από την Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας, για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.45 - Ισχύς (MW) αδειών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ					
	ΑΙΟΛΙΚΑ	ΒΙΟΜΑΖΑ	ΗΛΙΟΘΕΡΜΙΚΑ	ΜΙΚΡΑ ΥΔΡΟΗΛΕΚΤΡΙΚΑ	ΦΩΤΟΒΟΛΤΑΪΚΑ
Δήμος Κοζάνης	116,00	29,00		0,89	226,31
Δήμος Εορδαίας	439,40		4,30		239,65
Δήμος Σερβίων Βελβεντού	91,00			7,54	217,54
Δήμος Βοίου	334,00		2,80	1,04	6,79
Δήμος Γρεβενών	134,00	21,93		61,91	13,01
Δήμος Δεσκάτης	8,00				2,23
ΣΥΝΟΛΑ	1.122,40	50,93	7,10	71,38	705,53

Πηγή : Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας

Υποδομές διαχείρισης απορριμμάτων

Σε ότι αφορά τη διάθεση των στερεών αποβλήτων στην Δυτική Μακεδονία έχει δημιουργηθεί η "Ανώνυμη Εταιρία Διαχείρισης Απορριμμάτων Δυτικής Μακεδονίας" (ΔΙ.Α.ΔΥ.ΜΑ. Α.Ε.) η οποία έχει αναλάβει την ευθύνη υλοποίησης και λειτουργίας του Περιφερειακού Ολοκληρωμένου Συστήματος Διαχείρισης Απορριμμάτων της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας με γνώμονες την ελαχιστοποίηση του λειτουργικού & επενδυτικού κόστους του Συστήματος και την βελτιστοποίηση της λειτουργικότητάς του ως σύνολο, αλλά και ως σύνθεση των επιμέρους υποσυστημάτων του.

Συγκεκριμένα η ΔΙ.Α.ΔΥ.ΜΑ. Α.Ε. υλοποιεί τη μεταφόρτωση και υγειονομική ταφή των αστικών – οικιακών στερεών αποβλήτων των 12 ΟΤΑ της Περιφέρειας. Οι ανάγκες σε τοπικό επίπεδο καλύπτονται από τις Τοπικές Μονάδες Διαχείρισης Απορριμμάτων όπου χωροθετούνται οι υποδομές Μεταφόρτωσης και Ανακύκλωσης. Μέσω των Τοπικών Μονάδων το σύνολο των απορριμμάτων μεταφέρεται στις Κεντρικές Εγκαταστάσεις Ολοκληρωμένης Διαχείρισης. Το σύστημα συμπληρώνεται με την οργάνωση των τοπικών συστημάτων συλλογής μεικτών και ανακυκλώσιμων υλικών στα πλαίσια διαδημοτικών συνεργασιών.

Η λειτουργία του Συστήματος το 2005 ουσιαστικά σηματοδότησε την οριστική απαλλαγή της περιοχής από τις ανεξέλεγκτες χωματερές, ενισχύοντας ταυτόχρονα τις προοπτικές για την άμεση αποκατάσταση

και εξυγιάνσή τους. Παράλληλα η ΔΙ.Α.ΔΥ.ΜΑ Α.Ε. εκπονεί τις μελέτες που αφορούν κυρίως τις εγκαταστάσεις ανάκτησης και ανακύκλωσης απορριμμάτων τοπικού και περιφερειακού χαρακτήρα.

Από το 2004 εφαρμόζεται στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας το δίκτυο συλλογής των αποβλήτων λιπαντικών ελαίων, με την λειτουργία ενός πρότυπου κέντρου συλλογής, όπου αποθηκεύονται προσωρινά τα χρησιμοποιημένα ορυκτέλαια και εν συνεχεία οδηγούνται προς τις εγκαταστάσεις αναγέννησης, για την προσωρινή αποθήκευση χρησιμοποιημένων ορυκτελαίων από την ΔΙΑΔΥΜΑ Α.Ε. σε χώρο του Σταθμού Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων Κοζάνης. Έχει ήδη εξασφαλιστεί η άδεια διαχείρισης, συλλογή-συσκευασία-επισήμανση-στοίβαξη και μεταφορά επικίνδυνων και τοξικών αποβλήτων εντός του Νομού Κοζάνης οριοθετώντας έτσι την έναρξη λειτουργίας του προγράμματος εναλλακτικής διαχείρισης αποβλήτων λιπαντικών ελαίων, εφόσον υπήρχαν οι απαιτούμενες περιβαλλοντικές αδειοδοτήσεις. Για την συλλογή των χρησιμοποιημένων ορυκτελαίων χρησιμοποιείται ένα βυτιοφόρο όχημα συλλογής καλύπτοντας τις πηγές παραγωγής σε όλο το εύρος της περιφέρειας.

Υποδομές Ύδρευσης - Αποχέτευσης

Σχεδόν το σύνολο των οικισμών της περιοχής παρέμβασης έχει επάρκεια ή πλεόνασμα νερού ελάχιστοι παρουσιάζουν υδρευτικό έλλειμμα.

Τα εξωτερικά δίκτυα ύδρευσης αντικαθίστανται σταδιακά για να συμμορφωθούν με τις απαιτήσεις οδηγίας της Ε.Ε. για αντικατάσταση των αγωγών αμιάντου με πλαστικούς. Τα φρεάτια και οι δεξαμενές βρίσκονται γενικά σε καλή κατάσταση ενώ έχει αντικατασταθεί σχεδόν το σύνολο των εσωτερικών δικτύων με πλαστικούς σωλήνες PVC.

Οι περισσότεροι οικισμοί της Περιοχής Παρέμβασης έχουν αποχετευτικό δίκτυο. Υπάρχουν όμως και οικισμοί οι οποίοι εξυπηρετούνται με βόθρους. Στα αστικά κέντρα έχουν κατασκευαστεί εγκαταστάσεις βιολογικών καθαρισμών αποβλήτων. Ωστόσο έχουν γίνει οι μελέτες και τώρα βρίσκονται στο στάδιο υλοποίησης ή έχουν κατασκευαστεί Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων για τις περιοχές Αλιάκμονα και Σουλού.

• Κοινωνική Υποδομή

Υποδομές Υγείας

Η Περιοχή ανήκει στην ευθύνη της 3^{ης} Υγειονομικής Περιφέρειας Μακεδονίας (3^η ΥΠΕ). Στην περιοχή παρέμβασης λειτουργούν τέσσερα Κέντρα Υγείας (Σιάτιστα, Σέρβια, Τσοτύλι, Δεσκάτη) με κύριο αντικείμενο την πρωτοβάθμια φροντίδα και πρόληψη. Λειτουργούν επίσης και 54 Περιφερειακά Ιατρεία.

- Στο Κέντρο Υγείας Σιάτιστας (13) αγροτικά ιατρεία
- Στο Κέντρο Υγείας Σερβίων (16) αγροτικά ιατρεία
- Στο Κέντρο Υγείας Τσοτυλίου (10) αγροτικά ιατρεία

- Στο Κέντρο Υγείας Δεσκάτης (15) αγροτικά ιατρεία

Σημαντικό βέβαια μέρος των αναγκών πρωτοβάθμιας περίθαλψης των κατοίκων καλύπτουν τα ιατρεία των ασφαλιστικών ταμείων.

Οι ανάγκες για δευτεροβάθμια περίθαλψη καλύπτονται από το γενικό Νοσοκομείο Γρεβενών δυναμικότητας 100 κλινών εντός της περιοχής παρέμβασης και τα δύο γενικά Νοσοκομεία που βρίσκονται στα αστικά κέντρα Κοζάνης και Πτολεμαΐδας, δυναμικότητας 220 και 250 κλινών αντίστοιχα.

Υποδομές Παιδείας

Στο χώρο της Α/θμιας Εκπαίδευσης λειτουργούν 66 Δημοτικά Σχολεία και 71 Νηπιαγωγεία και παιδικοί σταθμοί (ΟΤΑ).

Στο χώρο της Β/θμιας Εκπαίδευσης στο σύνολο τα Σχολεία περιορίζονται στα κέντρα των Δήμων και είναι 41, από τα οποία 23 είναι Γυμνάσια, 14 Λύκεια και 4 ΕΕΕΚ ΣΕΚ.

Αναφορικά με την Τριτοβάθμια εκπαίδευση, οι ανάγκες καλύπτονται από Ανώτατα Εκπαιδευτικά και Τεχνολογικά Ιδρύματα που βρίσκονται στην Κοζάνη και τα Γρεβενά.

Ειδικότερα αναφέρεται ότι στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας λειτουργούν στην Κοζάνη οι σχολές Μηχανολόγων Μηχανικών, Μηχανικών Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών και Μηχανικών Περιβάλλοντος, ενώ στο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (Τ.Ε.Ι. Δυτικής Μακεδονίας) οι σχολές Τεχνολογικών Εφαρμογών, Διοίκησης - Οικονομίας (ΣΔΟ) και Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας(Σ.Ε.Υ.Π.).

Παράλληλα με το Τ.Ε.Ι. Δυτικής Μακεδονίας λειτουργεί και το Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας (Κ.Τ.Ε.) Δυτικής Μακεδονίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.46 - ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ					
	Νηπιαγωγεία	Δημοτικά Σχολεία	Γυμνάσια	Λύκεια	ΕΕΕΚ ΣΕΚ
Δήμος Κοζάνης (*)	23	22	6		1
Δήμος Εορδαίας (*)	12	11	3		1
Δήμος Σερβίων Βελβεντού	10	9	3	3	
Δήμος Βοΐου	12	9	6	3	
Δήμος Γρεβενών	11	12	3	5	2
Δήμος Δεσκάτης	3	3	2	3	
ΣΥΝΟΛΑ	71	66	23	14	4

*(εκτός των Δ.Δ. Κοζάνης και Πτολεμαΐδας)

Πηγή : Περιφερειακή Δ/ση Εκπαίδευσης Δυτ. Μακεδονίας

Αθλητικές Υποδομές

Οι αξιολογότερες και από τουριστική άποψη αθλητικές υποδομές της περιοχής παρέμβασης είναι το Χιονοδρομικό κέντρο της Βασιλίσσας στα Γρεβενά και οι ναυταθλητικές εγκαταστάσεις της λίμνης Πολυφύτου. Στην Τοπική Κοινότητα Λευκόβρυσης υπάρχει κλειστό γυμναστήριο υψηλών προδιαγραφών για τη διεξαγωγή αγώνων παγκόσμιας εμβέλειας. Σε όλες σχεδόν τις Τοπικές και Δημοτικές Κοινότητες της περιοχής παρέμβασης υπάρχουν αθλητικές εγκαταστάσεις που εξυπηρετούν τις ανάγκες του τοπικού πληθυσμού.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.47 – ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ							
Αθλητικοί Χώροι (Πλήθος)	ΣΥΝΟΛΟ	Γρεβενών	Δεσκάτης	Κοζάνης (*)	Εορδαίας (*)	Βοίου	Σερβίων Βελβεντού
Γήπεδα ποδοσφαίρου μπασκετ	116	54	5	23	11	13	10
Κλειστά Γυμναστήρια	11	1	1	2	1	4	2
Κολυμβητήρια	1	1	0	0	0	0	0
Εθνικά Στάδια	4	1	1	0	0	1	1
Αθλητικά Κέντρα Εγκαταστάσεις Ναυταθλητισμού	1	0	0	0	0	0	1
Πίστες Μηχανοκίνητου Αθλητισμού	4	1	0	2	1	0	0
Εγκαταστάσεις Αεροαθλητισμού	4	1	0	0	1	1	1
Άλλοι αθλητικοί χώροι	1	1	0	0	0	0	0

*(εκτός των Δ.Δ. Κοζάνης και Πτολεμαΐδας)
Πηγή : Π.Ε. Γρεβενών, Κοζάνης

Κοινωνικές Υπηρεσίες

Σε όλους τους Δήμους της περιοχής παρέμβασης έχουν συσταθεί Κοινωφελείς επιχειρήσεις οι οποίες λειτουργούν ως δομές «Βοήθεια στο σπίτι». Στις έδρες των δήμων λειτουργούν «Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων» καθώς και «Κέντρα Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων (ΚΑΠΗ) λειτουργούν σε όλους τους Δήμους

Στο Δήμο Κοζάνης λειτουργεί **Συμβουλευτικό κέντρο** και **Ξενώνας Φιλοξενίας Κακοποιημένων Γυναικών**, ο οποίος εντάσσεται στο ολοκληρωμένο δίκτυο δομών καταπολέμησης της έμφυλης βίας της χώρας, που συντονίζει η **Γενική Γραμματεία Ισότητας των φύλων**.

Ο ξενώνας είναι δυναμικότητας 20 κλινών και παρέχει βραχεία διαμονή, σίτιση και ασφαλείς συνθήκες διαβίωσης σε γυναίκες θύματα έμφυλης βίας και στα παιδιά τους. Επίσης στην Κοζάνη λειτουργεί κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας Ατόμων με Νοητική Υστέρηση «ΕΙΔΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΚΟΖΑΝΗΣ» της Περιφερειακής Ενότητας Κοζάνης

Στον Άργιλο του Δήμου Κοζάνης λειτουργεί ιδιωτικό «Κέντρο Αποθεραπείας- Αποκατάστασης, Δημέρευσης, Ημερήσιας Φροντίδας Α.μεΑ. - η «Κιβωτός». Επίσης έχει ολοκληρωθεί η κατασκευή Κέντρου Στήριξης Αυτιστικών Ατόμων και αναμένεται να λειτουργήσει άμεσα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.48 – ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ						
Δομή	Γρεβενών	Δεσκάτης	Κοζάνης (*)	Εορδαίας (*)	Βοίου	Σερβίων Βελβεντού
ΚΑΠΗ	1	1	2	1	6	5
ΚΗΦΗ	1	0	0	0	5	1
ΚΔΑΠ	5	2	1	0	5	0
ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΙ -ΠΑΙΔΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ	4	2	6	8	5	4
ΑΛΛΕΣ ΔΟΜΕΣ			1			

*(εκτός των Δ.Δ. Κοζάνης και Πτολεμαΐδας)

Πηγή : ΟΤΑ Π.Ε. Γρεβενών, Κοζάνης

Χώροι Πολιτισμού

Οι χώροι πολιτισμού αναφέρονται διεξοδικά στο Κεφ. 2.2.3 και συγκεκριμένα στην υποενότητα Δ. Τριτογενής τομέας.

• Αναπτυξιακές Παρεμβάσεις

Στην περιοχή παρέμβασης έως σήμερα ολοκληρώθηκαν ή αναμένεται να υλοποιηθούν τα ακόλουθα σημαντικά έργα :

- Δημιουργήθηκαν **έξι πλωτά λιμάνια** στα Σέρβια, το Βελβεντό, τα Κρανίδια, το Σπάρτο, τα Ίμερα και το Ρύμνιο.

Κάθε λιμενίσκος, πλην του Ρυμνίου, είναι πλωτή νησίδα, αποτελείται από πλωτή πεζογέφυρα πρόσβασης συνδεδεμένη με ειδικό γεφυρίδιο με την όχθη, πλωτή εξέδρα υποστήριξης λειτουργιών και παροχής κυματικής προστασίας, θέσεις πρόσδεσης σκαφών και αποεπιβίβασης οικοτουριστών, σχεδόν περικλειστο λιμναίο χώρο για διάφορες δραστηριότητες αναψυχής και συναφείς εκδηλώσεις. Από τις παραπάνω υποδομές θα μπορούν να ξεκινήσουν βόλτες και περιηγήσεις με καραβάκια από περιοχή σε περιοχή, αλλά και από και προς την πλωτή εξέδρα του Ρυμνίου που είναι προσεγγίσιμη μόνο με σκάφος, καθώς σε αυτήν υπάρχει η δυνατότητα παρατήρησης του οικοπεριβάλλοντος της λίμνης. Οι παραπάνω παρεμβάσεις, άλλωστε, αποτελούν μέρος του συνολικού σχεδίου αξιοποίησης της λίμνης Πολυφύτου, που περιλαμβάνει εκτός από τις παραπάνω λιμναίες υποδομές, την τουριστική αξιοποίηση του πρώην οικισμού της ΔΕΗ στην περιοχή των Ιμέρων, την κατασκευή περιμετρικού δρόμου της λίμνης, αναπλάσεις στην παραλίμνια περιοχή με φυτεύσεις πρασίνου, ανάδειξη κάποιων περιοχών με πολιτιστικό και αρχαιολογικό ενδιαφέρον.

- Ο Δήμος Γρεβενών ολοκλήρωσε την υλοποίηση του έργου **“Ανάπλαση περιοχών Αμπέλια, Κούρβουλο, εργατικών κατοικιών πόλης Γρεβενών”**.

Το έργο αφορά στην αστική ανάπλαση του κέντρου της πόλης των Γρεβενών, μιας επιφάνειας που έχει χωριστεί σε οχτώ (υπο)περιοχές και είχε ως αποτέλεσμα τη λειτουργική, αισθητική και κυκλοφοριακή αναβάθμιση των συγκεκριμένων περιοχών που έως σήμερα παρουσίαζαν διάφορα προβλήματα.

- Σε εξέλιξη βρίσκονται οι εργασίες επέκτασης **των κτηριακών εγκαταστάσεων του Μποδοσάκειου νοσοκομείου Πτολεμαΐδας**, έργο το οποίο φιλοδοξεί να αυξήσει τις υπάρχουσες κτηριακές υποδομές του νοσοκομείου που διαθέτει σήμερα και στις οποίες θα αναπτυχθούν υπάρχουσες αλλά και νέες δομές, όπως: επέκταση των Εξωτερικών Ιατρείων και των Εξωτερικών ιατρείων Παιδιατρικού τμήματος, κατασκευή Νέας πτέρυγας για στέγαση και λειτουργία Μονάδας Χημειοθεραπείας, Χειρουργείων ημέρας, Τμήματος Αιμοδοσίας, χώρων φοιτητών τμήματος ΤΕΙ Μαιευτικής, υπόγειων βοηθητικών χώρων και κατασκευή Βρεφονηπιακού σταθμού για τα παιδιά των εργαζομένων στο Νοσοκομείο.

Τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα αφορούν στην βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής προστασίας και την αντιμετώπιση νέων ασθενειών ή/και την άρση ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων που αφορούν την πρόσβαση του συνόλου του πληθυσμού σε υπηρεσίες υγείας και κοινωνικής προστασίας

- Μέσα στο 2016 δημοπρατήθηκε ένα από τα μεγαλύτερα περιφερειακά κτιριακά έργα της χώρας, αυτό της **Ανέγερσης Πανεπιστημιούπολης Δυτικής Μακεδονίας στην Κοζάνη**, με εκτίμηση ολοκλήρωσης έως το Φθινόπωρο του 2019. Το έργο είναι ενταγμένο στο Νέο ΕΣΠΑ και συγκεκριμένα στο Ε.Π Δυτικής Μακεδονίας 2014 — 2020 και συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και από Εθνικούς Πόρους. Η Πανεπιστημιούπολη θα κατασκευαστεί στην περιοχή ΖΕΠ Κοζάνης (στη Ζώνη Ενεργού Πολεοδομίας). Το Πανεπιστήμιο -που συστάθηκε το 2003- θα αποτελέσει μοχλό για την ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής (σε μια περιφέρεια που αποκλειστικά συνορεύει με χώρες εκτός ΕΕ).
- Με την **κατασκευή της Εγνατίας Οδού & τμημάτων των κάθετων οδικών αξόνων** αντιμετωπίστηκαν σε σημαντικό βαθμό τα προβλήματα προσβασιμότητας, αναιρώντας πλέον τη γεωγραφική απομόνωση της ΠΔΜ και επηρεάζοντας θετικά τις χρονοαποστάσεις των μετακινήσεων, το ημερήσιο σύστημα μετακινήσεων, τις χρήσεις γης και τις σχέσεις τόπου κατοικίας / τόπου εργασίας για τα αστικά κέντρα της Βόρειας Ελλάδας και της ΠΔΜ. Στο νέο επιχειρησιακό πρόγραμμα της ΠΔΜ προτεραιότητα αποτελεί η **ολοκλήρωση των κάθετων αξόνων** της Εγνατίας Οδού για την περαιτέρω αύξηση της προσπελασιμότητας από και προς την ΠΔΜ και τη βελτίωση της σύνδεσης με τα Εθνικά και Διεθνή εμπορικά κέντρα. Μία εκ των στοχευμένων παρεμβάσεων αποτελεί ο κάθετος άξονας της Εγνατίας Οδού: Νίκη Φλώρινας – Κοζάνη – όρια νομού Λάρισας.
- Εντός του ίδιου πλαισίου, το **υπόλοιπο οδικό δίκτυο της Περιφέρειας**, αν και χαρακτηρίζεται ικανοποιητικό, χρήζει περαιτέρω ποιοτικής αναβάθμισης και συμπληρώσεων προκειμένου να ανταποκριθεί στο νέο σύστημα μετακινήσεων που δημιουργούν τα μεγάλα οδικά έργα. Οι οδικές

εμπορευματικές μεταφορές παρά τις υφιστάμενες χαμηλές τιμές (σε σχέση με τις χώρες της ΕΕ), εμφανίζουν χαμηλή δυναμική, λόγω της γεωγραφικής θέσης της ΠΔΜ που δυσχεραίνει την άνετη ροή των εμπορευμάτων οδικώς και την ύπαρξη μιας σειράς προβλημάτων που σχετίζονται με τους χαμηλούς δείκτες πληρότητας των φορτηγών και την απουσία «κομβικών» υποδομών. Η λειτουργία των δύο αεροδρομίων όπως και του σιδηροδρομικού δικτύου κρίνεται ανεπαρκής με μικρή συμμετοχή στις μεταφορές αγαθών και ατόμων.

- Στις αστικές περιοχές της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας θα εφαρμοστούν **Ολοκληρωμένες Στρατηγικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης** με σκοπό την αποκατάσταση του οικονομικού τους ιστού και τη λειτουργία τους ως μοχλών ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής της αντιστροφής της κοινωνικής και περιβαλλοντικής υποβάθμισης ιδίως περιοχών συγκέντρωσης μειονεκτικών κοινωνικών ομάδων, υποβαθμισμένων εμπορικών κέντρων και εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών/ βιοτεχνικών/ επαγγελματικών ζωνών, την άμεση αντιμετώπιση των κοινωνικών συνεπειών της κρίσης με αναζωογόνηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και ανασυγκρότηση των κοινωνικών υποδομών και την προώθηση της σύνδεσης καινοτομίας και επιχειρηματικότητας στο αστικό περιβάλλον.

Η παραπάνω στόχευση υποδηλώνεται από τις ακόλουθες ανάγκες:

- αναζωογόνηση της οικονομίας των αστικών περιοχών,
- ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής,
- αντιμετώπιση ζητημάτων περιβαλλοντικής υποβάθμισης των αστικών περιοχών

Ως μέσα προκρίνονται:

- η τόνωση της επιχειρηματικότητας και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας
- η προώθηση της καινοτομίας και η διασύνδεσή της με την επιχειρηματικότητα και την τριτοβάθμια εκπαίδευση στο πλαίσιο και της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης
- η ανάπτυξη δομών κοινωνικής προστασίας αλλά και οικονομίας με την ενεργό συμμετοχή των πολιτών και
- η δημιουργία υποδομών και χώρων για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας

- Τέλος στο πλαίσιο των **Ολοκληρωμένων χωρικών επενδύσεων (ΟΧΕ)** προβλέπεται στο Ε.Π Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας 2014 – 2020 η αξιοποίηση των λιμνών της Δυτικής Μακεδονίας που βασίζεται στο χαρακτηρισμό των λιμνών ως τμημάτων ειδικών χωρικών ενοτήτων σε όλη την Περιφέρεια και στο Πρότυπο Χωρικής Ανάπτυξης. Στις βασικές παραδοχές του ΠΧΑ για τα επόμενα 15 χρόνια, αναφέρεται ότι το υδατικό δυναμικό της Δυτικής Μακεδονίας θα διατηρήσει το χαρακτήρα του "στρατηγικού μεγέθους" για τη Χώρα λόγω της διασύνδεσής του με την παραγωγή ενέργειας, με την ενίσχυση του πρωτογενούς τομέα διαπεριφερειακά και με τον εφοδιασμό της Θεσσαλονίκης.

Η ΟΧΕ αφορά στην ευρύτερη περιοχή των λιμνών της Δυτικής Μακεδονίας συμπεριλαμβανομένου και του ρου του ποταμού Αλιάκμονα.

Οι ανάγκες που θα καλύψει η ΟΧΕ είναι: η προστασία και ορθολογική αξιοποίηση των λιμνών της Δυτικής Μακεδονίας και η ένταξη των λιμναίων οικοσυστημάτων στο παραγωγικό σύστημα της περιοχής

Ως μέσα που προκρίνονται για την αντιμετώπιση των αναγκών είναι η συστηματική αντιμετώπιση ζητημάτων διαχείρισης των υδατικών πόρων σε περιφερειακό αλλά και διακρατικό επίπεδο (με άλλες λιμναίες περιοχές στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας) και η βιώσιμη τουριστική αξιοποίηση με την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

2.3. Τεκμηρίωση της επιλογής της περιοχής εφαρμογής

Τα προγράμματα Τοπικής Ανάπτυξης με Πρωτοβουλία των Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤΟΚ) σύμφωνα με την προκήρυξη (παρ. 2.2) μπορούν να εφαρμοστούν σε αγροτικές περιοχές και περιοχές αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, οι οποίες **θα πρέπει να είναι συνεκτικές από γεωγραφική, οικονομική και κοινωνική άποψη**.

Η προτεινόμενη περιοχή παρέμβασης περιλαμβάνει τις Περιφερειακές Ενότητες Κοζάνης και Γρεβενών εξαιρουμένων των αστικών κέντρων Κοζάνης και Πτολεμαΐδας και έχει χαρακτήρα πολυταμειακό, δηλαδή εκτός της αγροτικής περιοχής εντάσσεται στο Τοπικό Πρόγραμμα και μια επιλεγμένη περιοχή αλιείας – υδατοκαλλιέργειας.

Η συνεκτικότητα της περιοχής παρέμβασης εξασφαλίζεται τόσο μέσω των τυπικών χαρακτηριστικών, όπως αυτά καθορίζονται στις προδιαγραφές της προκήρυξης όσο και μέσω της ανάλυσης των κοινωνικοοικονομικών στοιχείων που τη διέπουν.

Ειδικότερα, αναφορικά με την εξασφάλιση των τυπικών χαρακτηριστικών που επιγραμματικά αναφέρεται ως **«κρίσιμη μάζα από την άποψη του ανθρώπινου δυναμικού και των χρηματοοικονομικών πόρων»**:

- για μεν το σύνολο της περιοχής (CLLD LEADER του ΠΑΑ), ο μόνιμος πληθυσμός της ανέρχεται σύμφωνα με την απογραφή του 2011 στις 107.207 κατοίκους, εντός δηλαδή των ορίων που τίθενται από την προκήρυξη (10.000 – 150.000 κάτοικοι),
- για δε την περιοχή (CLLD- LEADER του ΕΠΑΛΘ), καλύπτονται όλες οι προϋποθέσεις της προκήρυξης, ήτοι:
 - έκταση 568,56 km² (έναντι του ορίου των 6.000 km²),
 - εύρος παράκτιας ζώνης μικρότερο από τα 5 km από το όριο της λίμνης και
 - εξάρτηση από την αλιεία (απασχόληση στον κλάδο αλιείας – υδατοκαλλιέργειας σε ποσοστό μεγαλύτερο από το 0,36% της συνολικής απασχόλησης της επιλεχθείσας περιοχής)

Επιπλέον, η επιλογή της περιοχής παρέμβασης αποτέλεσε αντικείμενο ευρείας διαβούλευσης μεταξύ των τοπικών φορέων και του πληθυσμού των Περιφερειακών Ενοτήτων Κοζάνης και Γρεβενών σε μια διαδικασία **«εκ των κάτω προς τα πάνω προσέγγισης»**, όπως τεκμηριώνεται επαρκώς στο αντίστοιχο Κεφάλαιο 3 του παρόντος τεύχους.

Αναφορικά με τα διάφορα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά, όπως αποτυπώθηκαν στις προηγούμενες ενότητες του Κεφαλαίου 2, που διασφαλίζουν τη συνεκτικότητα της περιοχής παρέμβασης μπορούν να αναφερθούν:

- Η γεωγραφική συνέχεια
- Η φυσική ομοιογένεια
- Η σύγκλιση των δημογραφικών και οικονομικών χαρακτηριστικών
- Η οικονομική και αναπτυξιακή αλληλεξάρτηση

Γεωγραφική συνέχεια

Η συνολική περιοχή παρέμβασης η οποία αποτελείται από 6 Δήμους (Κοζάνης, Εορδαίας, Βοΐου, Σερβίων – Βελβεντού, Γρεβενών και Δεσκάτης) είναι γεωγραφικά συνεχής καλύπτοντας το 98,4% της έκτασης των Περιφερειακών Ενοτήτων Κοζάνης και Γρεβενών (5.714,83 km²). Το υπόλοιπο τμήμα που εξαιρείται αφορά στους θύλακες των αστικών κέντρων Κοζάνης και Πτολεμαΐδας.

Ειδικότερα, αναφορικά με την περιοχή παρέμβασης του ΕΠΑΛΘ, η οποία έχει έκταση 568,75 km² και αποτελεί υποσύνολο της συνολικής περιοχής, επίσης εξασφαλίζεται η γεωγραφική συνέχεια περίρι των τεχνητών λιμνών Πολυφύτου και Ιλαρίωνα.

Φυσική ομοιογένεια

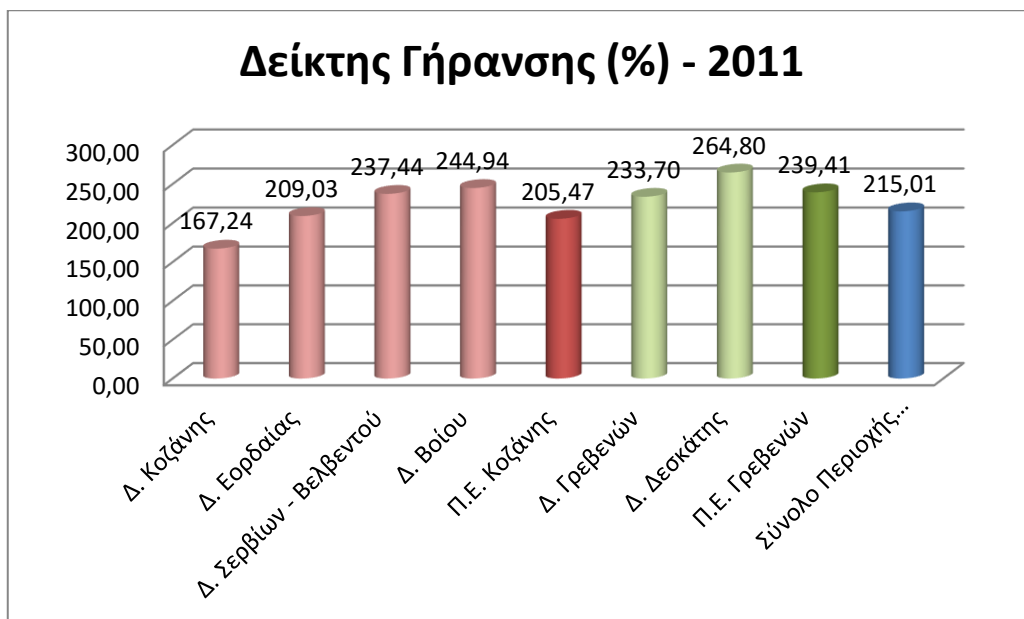
Η περιοχή παρέμβασης μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένα ενιαίο σύνολο, με εναλλαγή ορεινών – ημιορεινών και πεδινών εκτάσεων.

Η ύπαρξη σε όλη την έκτασή της αροτριάων καλλιεργειών και βοσκοτόπων, ορεινών όγκων (Βόρεια Πίνδος, Χάσια, Βέρμιο, Άσκιο, Μπούρινος, Πιέρια, Καμβούνια) και υδάτινου στοιχείου (Αλιάκμονας, τεχνητές λίμνες Πολυφύτου και Ιλαρίωνα) σε συνδυασμό με το κλίμα που χαρακτηρίζεται ως ψυχρό και υγρό το χειμώνα και θερμό και ξηρό το καλοκαίρι, εξασφαλίζουν την φυσική ομοιογένεια η οποία θα αποτελέσει και μια από τις παραμέτρους για τη διαμόρφωση του Τοπικού Προγράμματος.

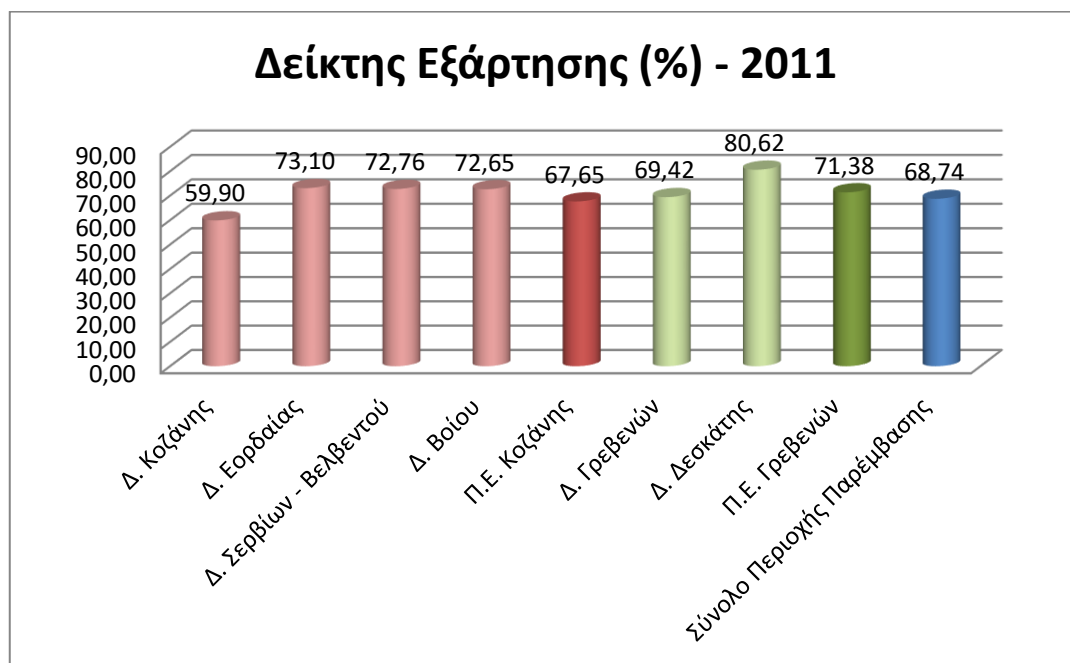
Δημογραφικά – οικονομικά χαρακτηριστικά

Από την αποτύπωση των διαφόρων δημογραφικών – οικονομικών χαρακτηριστικών των ΟΤΑ της περιοχής παρέμβασης στον κατωτέρω πίνακα και στα γραφήματα που ακολουθούν διαφαίνονται τα στοιχεία ομοιογένειας αλλά και ενδοπεριφερειακής διαφοροποίησης που θα προσδιορίσουν το περιεχόμενο μιας ενιαίας Τοπικής Στρατηγικής Ανάπτυξης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.49 – ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ ΔΕΙΚΤΩΝ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ							
Περιοχή Παρέμβασης	Δείκτης Γήρανσης (%)	Δείκτης Εξάρτησης (%)	Ποσοστό Ενεργού Πληθυσμού	Διάρθρωση Απασχόλησης (%)			Ποσοστό Ανεργίας
				Πρωτογενής τομέας	Δευτερογενής τομέας	Τριτογενής τομέας	
Δ. Κοζάνης	167,24	59,90	35,79	12,31	37,03	50,66	27,70
Δ. Εορδαίας	209,03	73,10	30,89	17,14	41,62	41,24	23,32
Δ. Σερβίων - Βελβεντού	237,44	72,76	33,26	26,31	24,22	49,47	24,35
Δ. Βοίου	244,94	72,65	35,21	21,39	28,25	50,36	25,63
Π.Ε. Κοζάνης	205,47	67,65	34,28	18,12	33,10	48,78	25,84
Δ. Γρεβενών	233,70	69,42	34,20	18,18	17,35	64,47	19,41
Δ. Δεσκάτης	264,80	80,62	33,75	38,75	12,59	48,66	22,38
Π.Ε. Γρεβενών	239,41	71,38	34,12	21,81	16,51	61,68	19,95
Σύνολο Περιοχής Παρέμβασης	215,01	68,74	34,23	19,27	27,93	52,80	24,10

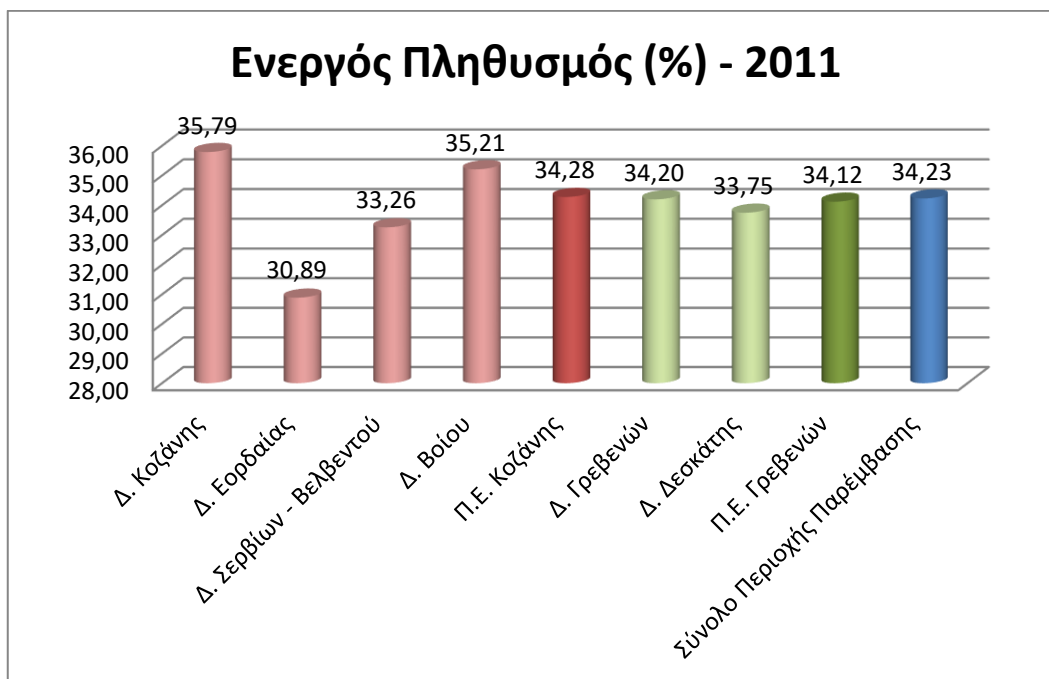


Ως προς τον δείκτη γήρανσης παρατηρείται σχετική ομοιογένεια σε όλη την περιοχή παρέμβασης με εξαίρεση αυτές πέριξ των αστικών κέντρων Κοζάνης και Πτολεμαϊδας, όπου η γήρανση του πληθυσμού παρουσιάζει χαμηλότερους ρυθμούς, εξαιτίας κυρίως της σχετικής συγκράτησης νέων ηλικιών για λόγους απασχόλησης στον τομέα της ενέργειας. Σε κάθε περίπτωση, όπως αναφέρεται και στο σχετικό κεφάλαιο 2.2.2 «Ηλικιακή διάρθρωση πληθυσμού», η γήρανση του πληθυσμού για το σύνολο της περιοχής παρέμβασης παρουσίασε έντονα αυξητική τάση το 2011 σε σχέση με το 2001, γεγονός που ενισχύει την πρόθεση για σχεδιασμό και υλοποίηση προγραμμάτων αναζωογόνησης της υπαίθρου και συγκράτησης του πληθυσμού νέων ηλικιών μέσω τόνωσης της επιχειρηματικότητας και της απασχόλησης.

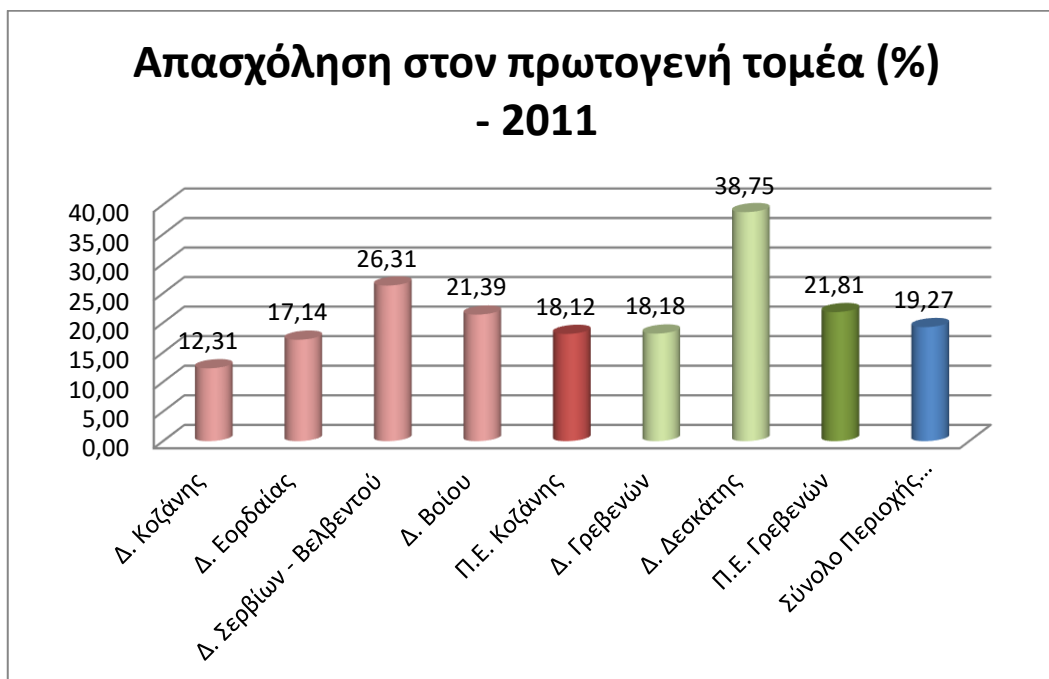


Η ίδια αυξητική τάση παρατηρείται το 2011 και στον δείκτη εξάρτησης του μη ενεργού οικονομικά πληθυσμού από τις παραγωγικές ηλικίες για το σύνολο της περιοχής παρέμβασης σε σχέση με το 2001(κεφ. 2.2.2 – Ηλικιακή Διάρθρωση Πληθυσμού). Με εξαίρεση το Δήμο Κοζάνης (πλην του

αστικού κέντρου), ο δείκτης εξάρτησης κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα στο σύνολο της περιοχής παρέμβασης.

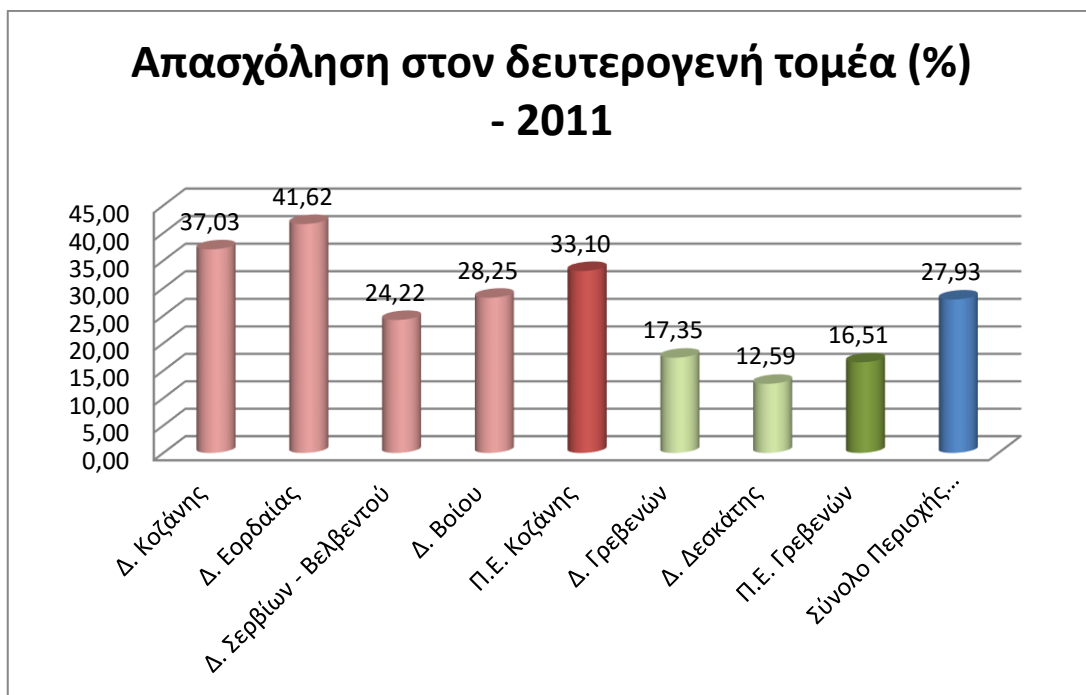


Ο ενεργός πληθυσμός με εξαίρεση το Δήμο Εορδαίας, όπου είναι ιδιαίτερα χαμηλός, παρουσιάζει ομοιογενή χαρακτηριστικά για το σύνολο της περιοχής παρέμβασης.



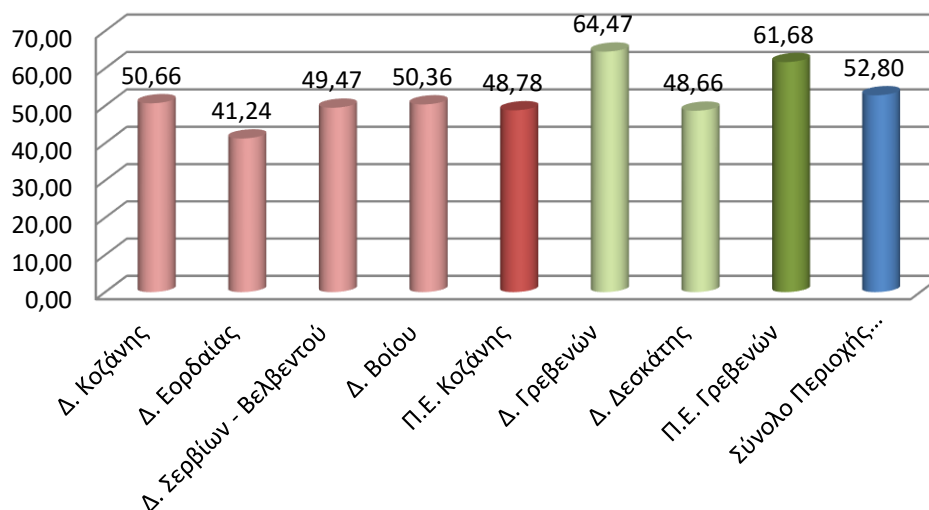
Αναφορικά με το ποσοστό απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα παρατηρείται σχετική ανομοιογένεια που ερμηνεύεται από το διαχρονικά διαφορετικό παραγωγικό προφίλ μεταξύ των υποπεριοχών της περιοχής παρέμβασης. Οι περιοχές πέριξ των αστικών κέντρων Κοζάνης και Πτολεμαΐδας που επηρεάζονται σε σημαντικό βαθμό από τη λιγνιτική δραστηριότητα και την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας παρουσιάζουν σχετικά χαμηλά απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα σε σχέση με τις άλλες περιοχές. Όμως σε προγραμματικό πλαίσιο Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας και με βάση τις αρνητικές εξελίξεις στον τομέα της ενέργειας που ενισχύουν διαχρονικά

τους δείκτες ανεργίας, επιχειρείται ο αναπτυξιακός ανασχεδιασμός και η εφαρμογή ενός εναλλακτικού οικονομικού μοντέλου, στο οποίο ο πρωτογενής τομέας και συγκεκριμένα ο κλάδος της αγροδιατροφής θα παίζει πρωτεύοντα ρόλο. Κατά συνέπεια η ενιαία αντιμετώπιση του συνόλου της περιοχής παρέμβασης στο πλαίσιο μιας Στρατηγικής Τοπικής Ανάπτυξης CLLD/LEADER μπορεί να συμβάλλει καθοριστικά προς την κατεύθυνση αυτή.



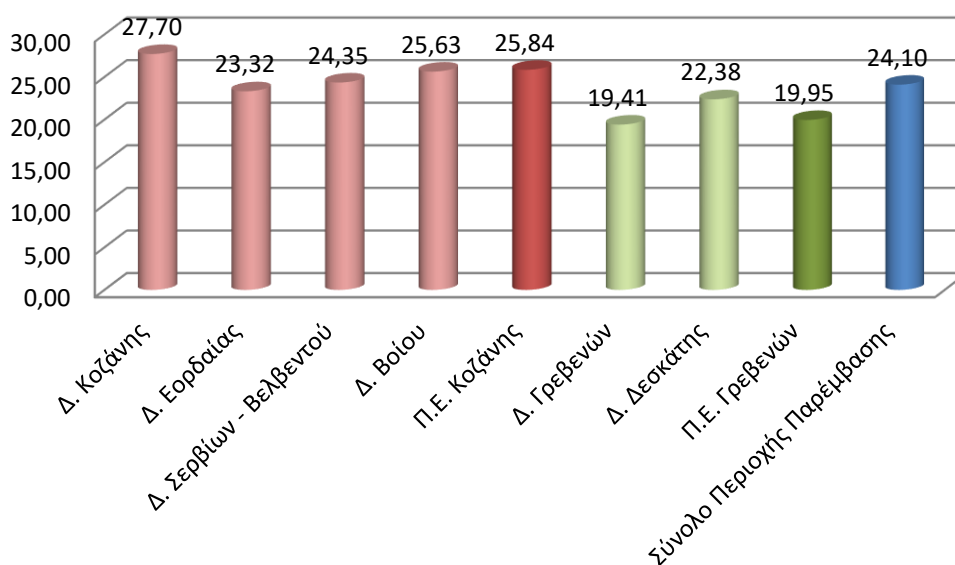
Για τους ίδιους με ανωτέρω λόγους τα ποσοστά απασχόλησης στον δευτερογενή τομέα παρουσιάζονται ακριβώς αντίστροφα, με τις περιοχές πέριξ των αστικών κέντρων Κοζάνης και Πτολεμαΐδας να εμφανίζουν πολύ υψηλά ποσοστά (από τα μεγαλύτερα στη χώρα) και τις υπόλοιπες περιοχές με χαμηλά ποσοστά. Εξάιρεση αποτελεί η περιοχή του Δήμου Βοΐου, η οποία εμφανίζει σχετικά υψηλό απασχόλησης στον δευτερογενή τομέα που οφείλεται στον κλάδο της επεξεργασίας δέρματος – γούνας. Όπως αναφέρθηκε και στο σχολιασμό του προηγούμενου γραφήματος, ο κλάδος της αγροδιατροφής αποτελεί τομέα αιχμής του αναπτυξιακού σχεδιασμού της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας (Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης 2014 – 2020) και κατά συνέπεια ο συνδυασμός των παρεμβάσεων – επενδύσεων στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα μπορούν να οδηγήσει στην καθετοποίηση της τοπικής παραγωγής, στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας της και της απασχόλησης.

Απασχόληση στον τριτογενή τομέα (%) - 2011



Στον τριτογενή τομέα, με εξαίρεση το Δήμο Γρεβενών κυρίως εξαιτίας της ανάπτυξης αγροτουριστικών δραστηριοτήτων, η εικόνα είναι σχετικά ομοιογενής. Ο σχεδιασμός ενός Τοπικού Προγράμματος, που να συμβάλλει προς την κατεύθυνση ορθολογικής αξιοποίησης των φυσικών πόρων μέσω της ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού με γνώμονα τη φέρουσα ικανότητα του χώρου, μπορεί να περάσει μέσα από μια ενιαία στρατηγική για το σύνολο της περιοχής παρέμβασης.

Ανεργία (%) - 2011



Τέλος, η ανεργία αποτελεί το σημαντικότερο μακροοικονομικό μέγεθος που επηρεάζει την κοινωνική συνοχή και κατά συνέπεια την επιβίωση της περιοχής. Το ποσοστό της ανεργίας είναι ιδιαίτερα υψηλό τόσο στην περιοχή παρέμβασης όσο και στο σύνολο της Περιφέρειας (Κεφ. 2.2.3), όπου

σύμφωνα με στοιχεία του Α΄ τριμήνου του 2016 είναι και το μεγαλύτερο στη χώρα. Η επίμονη διατήρηση στην περιοχή της ανεργίας σε πολύ υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες αποσυνδέεται από την οικονομική κρίση και έρχεται σε ευθεία γραμμή με το συγκεκριμένο παραγωγικό της σύστημα. Ένα παραγωγικό σύστημα, το οποίο είχε αφ' ενός μονοδιάστατα χαρακτηριστικά (παραγωγή ενέργειας, γουνοποιία) και αφ' ετέρου χαμηλή παραγωγικότητα του πρωτογενή τομέα με πολύ μικρό βαθμό αξιοποίησης / καθετοποίησης της τοπικής παραγωγής.

Η εφαρμογή ενός Τοπικού Προγράμματος CLLD/LEADER που να έχει ακριβώς αυτό τον στόχο της διαφοροποίησης της παραγωγικής δομής και τον εμπλουτισμό των υφιστάμενων παραγωγικών δραστηριοτήτων μπορεί να συμβάλλει προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης του τοπικού παραγόμενου εισοδήματος και κατ'επέκταση την καταπολέμηση της ανεργίας.

Οικονομική – αναπτυξιακή αλληλεξάρτηση

Οι επιμέρους ενότητες της περιοχής παρέμβασης στο σύνολό της αντιμετωπίζουν κοινά οικονομικά – αναπτυξιακά προβλήματα και προκλήσεις δεδομένου ότι εντάσσονται στο ίδιο χωροταξικό – διοικητικό πλαίσιο της Δυτικής Μακεδονίας.

Η γειτνίασή τους με τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα της Κοζάνης και της Πτολεμαΐδας, τα οποία εξαιρούνται της περιοχής παρέμβασης επηρεάζει καθοριστικά τις λειτουργίες τους αναφορικά με τις ροές κεφαλαίου, εργασίας και παροχής διοικητικών και κοινωνικών υπηρεσιών. Φυσικά, η περιοχή παρέμβασης στο σύνολό της, όπως φυσικά και όλη η Δυτική Μακεδονία παρουσιάζει ροές και εξαρτήσεις προς το μεγάλο αστικό κέντρο της Βόρειας Ελλάδας, τη Θεσσαλονίκη.

Παράλληλα, στο πλαίσιο του Περιφερειακού Σχεδιασμού της Δυτικής Μακεδονίας, όπως εκφράζεται από το Ε.Π. Μακεδονίας – Θράκης 2014-2020, αντιμετωπίζονται κατά κύριο λόγο ως αγροτικές περιοχές με κοινά χαρακτηριστικά και οι οποίες θα πρέπει να προχωρήσουν στον εκσυγχρονισμό του παραγωγικού τους προφίλ και στον εμπλουτισμό των οικονομικών τους δραστηριοτήτων προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις διάφορες αδυναμίες και απειλές που διαγράφονται λόγω του ευρύτερου ανταγωνιστικού περιβάλλοντος.

Η Εγνατία Οδός, η οποία διατρέχει την περιοχή παρέμβασης και διευκολύνει την πρόσβαση σ' αυτήν από την υπόλοιπη χώρα, επηρεάζει άμεσα και την περιοχή παρέμβασης και αποτελεί εν δυνάμει αναπτυξιακό παράγοντα που μπορεί να αξιοποιηθεί.

Η διαπίστωση επομένως ότι στην προτεινόμενη περιοχή παρέμβασης υπάρχει γεωγραφική συνέχεια, φυσική ομοιογένεια, ομοειδή φυσικά δημογραφικά και οικονομικά χαρακτηριστικά και οικονομικές – αναπτυξιακές αλληλεξαρτήσεις, τεκμηριώνει την αναγκαιότητα για υιοθέτηση κοινής αναπτυξιακής στρατηγικής και την επιλογή της ως ενιαίας Περιοχής Εφαρμογής Τοπικού Προγράμματος CLLD LEADER του Π.Α.Α. 2014 -2020 καθώς και Τοπικού Προγράμματος CLLD LEADER του ΕΠΑΛΘ 2014 -2020.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.50 - ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	
Μόνιμος Πληθυσμός ορεινών περιοχών της περιοχής παρέμβασης / 1000 (2011)	54,15
Μόνιμος Πληθυσμός ορεινών περιοχών της περιοχής παρέμβασης / Συνολικός πληθυσμός περιοχής (2011)	50,51%
Ηλικιακή Διάρθρωση (μόνιμος πληθυσμός < 35 ετών / μόνιμος πληθυσμός > 55 ετών) (2011)	83,70%
Απασχόληση στον πρωτογενή τομέα / Συνολική απασχόληση (2011)	19,27%
Έκταση περιοχών NATURA 2000 εντός της περιοχής παρέμβασης / Συνολική έκταση της περιοχής παρέμβασης (2011)	8,46%
Πληθυσμιακή πυκνότητα (Συνολικός μόνιμος πληθυσμός / Συνολική έκταση περιοχής παρέμβασης ΕΤΘΑ) (2012)	25,92

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

3.1. Ενέργειες Διαβούλευσης

Οι ενέργειες διαβούλευσης και ενημέρωσης υλοποιήθηκαν βάσει συγκεκριμένου σχεδίου και χρονοδιαγράμματος, το οποίο επισυνάπτεται στο Παράρτημα 4.10 του Κεφαλαίου 3. Στο ίδιο χρονοδιάγραμμα περιλαμβάνονται ενδεικτικά και οι ενέργειες διαβούλευσης που θα πραγματοποιηθούν κατά τη Β΄ Φάση, που αφορά στον καθορισμό της Στρατηγικής του Τοπικού Προγράμματος.

Στο ίδιο Παράρτημα (4.10) επίσης επισυνάπτεται αποδεικτικό υλικό της διαδικασίας δημοσιοποίησης του προγράμματος (πρακτικά από διαβουλεύσεις, φωτογραφικό υλικό, δελτία τύπου, συνοπτικό πληροφοριακό έντυπο, υλικό που αναρτήθηκε στο site της ΑΝΚΟ, κλπ)

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1.1 - Συγκεντρωτικός Πίνακας Ενεργειών Διαβούλευσης				
Ημερομηνία διεξαγωγής	Τόπος διεξαγωγής	Είδος Φορέων που συμμετείχαν	Αριθμός Συμ/χόντων	Αντικείμενο διαβούλευσης
20/4/16	Τ.Κ Λευκοπηγής	Δήμος Κοζάνης – ΑΝΚΟ	6	Συζητήθηκαν με την Δημοτική αρχή οι δράσεις δημόσιου χαρακτήρα που εξυπηρετούν τους στόχους και τη στρατηγική του τοπικού προγράμματος και έγινε επιτόπια διερεύνηση στην Τ.Κ Λευκοπηγής των εδεικνυόμενων παραμβάσεων. Πραγματοποιήθηκε ανταλλαγή απόψεων και ιδεών και κατάθεση προτάσεων από το Δήμο Κοζάνης.
30/6/2016	ΑΝΚΟ	Δημόσιοι Φορείς	17	Ο καθορισμός της περιοχής παρέμβασης και του Εταιρικού σχήματος σε συνάντηση με φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην ΑΝΚΟ
30/6/2016	ΑΝΚΟ	Δημόσιοι και Ιδιωτικοί Φορείς	10	Ο καθορισμός της περιοχής παρέμβασης και του Εταιρικού σχήματος στο πλαίσιο του Διοικητικού Συμβουλίου της ΑΝΚΟ
4/7/2016	ΑΝΚΟ	Δημόσιοι Φορείς	16	Ο καθορισμός της περιοχής παρέμβασης και της συμπληρωματικότητας των δράσεων του προγράμματος με άλλα προγράμματα σε Συνάντηση με την Δ/ση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, τη Γενική Δ/ση Αγροτικής Οικονομίας & Κτηνιατρικής και τη Διαχειριστική Αρχή της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας
4/7/16	Αιανή –Ημερίδα Δ. Κοζάνης	Δημόσιοι και Ιδιωτικοί Φορείς	30	Η αναλυτική περιγραφή τόσο της προτεινόμενης περιοχής παρέμβασης και του εταιρικού σχήματος όσο και των προϋποθέσεων και δυνατοτήτων του νέου προγράμματος- Ανταλλαγή απόψεων και ιδεών, κατάθεση προτάσεων.
5/7/16	ΑΝΚΟ	Ιδιωτικοί Φορείς	15	Ο καθορισμός της περιοχής παρέμβασης και η συζήτηση επί του εταιρικού σχήματος, της στρατηγικής του προγράμματος και των ενδεικτικών δράσεων σε συνάντηση με τους Αγροτικούς Συνεταιρισμούς της περιοχής παρέμβασης

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1.1 - Συγκεντρωτικός Πίνακας Ενεργειών Διαβούλευσης				
Ημερομηνία διεξαγωγής	Τόπος διεξαγωγής	Είδος Φορέων που συμμετείχαν	Αριθμός Συμ/χόντων	Αντικείμενο διαβούλευσης
5/7/16	Αμπελώνας Καμκούτη	Σύλλογος Επαγγελματιών Ψαράδων της λίμνης Πολυφύτου	18	Ο καθορισμός περιοχής παρέμβασης, του εταιρισμού σχήματος και της στρατηγικής του προγράμματος Αλιείας σε συνάντηση με το σύλλογο Επαγγελματιών Ψαράδων της λίμνης Πολυφύτου
6/7/16	ANKO	Δημόσιοι και Ιδιωτικοί Φορείς	12	Ο καθορισμός της περιοχής παρέμβασης και του εταιρικού σχήματος και η συζήτηση επί των προϋποθέσεων και της στρατηγικής του προγράμματος σε συνάντηση με τα επιμελητήρια (ΟΕΕ, ΤΕΕ, ΓΕΩΤΕΕ, ΕΒΕ)
6/7/16	ANKO	Ιδιωτικοί Φορείς	8	Η ανταλλαγή ιδεών για τις δυνατότητες που δίνει το πρόγραμμα στην αξιοποίηση της παραγωγής και στην ενίσχυση της καινοτομίας σε συνάντηση που έγινε με επιχειρήσεις που παράγουν καινοτόμα προϊόντα
7/7/16	ANKO	Συλλογικός Φορέας	7	Η ανταλλαγή ιδεών για τις δυνατότητες τουριστικής αξιοποίησης της παραλίμνιας περιοχής και την ανάδειξη του χώρου περιμετρικά της λίμνης Πολυφύτου σε τόπο προώθησης του πολιτισμού μέσω ειδικών δράσεων, ερευνών και μελετών με την ΚΟΙΝΣΕΠ «Κρατήρας»
8/7/16	Πτολεμαίδα – ημερίδα Δ. Εορδαίας	Δημόσιοι και Ιδιωτικοί Φορείς	12	Η αναλυτική περιγραφή τόσο της προτεινόμενης περιοχής παρέμβασης και του εταιρικού σχήματος όσο και των προϋποθέσεων και δυνατοτήτων του νέου προγράμματος- Ανταλλαγή απόψεων και ιδεών, κατάθεση προτάσεων.
8/7/16	Σέρβια – Ημερίδα Δήμου Σερβίων – Βελβεντού	Δημόσιοι και Ιδιωτικοί Φορείς	30	Η αναλυτική περιγραφή τόσο της προτεινόμενης περιοχής παρέμβασης και του εταιρικού σχήματος όσο και των προϋποθέσεων και δυνατοτήτων του νέου προγράμματος- Ανταλλαγή απόψεων και ιδεών, κατάθεση προτάσεων.
10/7/2016	Τ.Κ. Ιμέρων Συνεταιρισμός Ιμέρων	Πρόεδρος Αγροτικού Συν/σμού Ιμέρων	3	Επιτόπια επίσκεψη στο ελαιοτριβείο του Συν/σμού στα Ιμερα και διερεύνηση των αναγκών και των εδεικνυόμενων παρεμβάσεων με τη συνδρομή του προγράμματος.
10/7/2016	Παραλίμνια Περιοχή -	Σύλλογος επαγγελματιών Ψαράδων λίμνης Πολυφύτου	4	Επιτόπια επίσκεψη στην Παραλίμνια περιοχή για τον καθορισμό της περιοχής παρέμβασης και των ενδεικτικών δράσεων στο πρόγραμμα της αλιείας.
11/7/16	Σιάτιστα – ημερίδα Δ. Βοίου	Δημόσιοι και Ιδιωτικοί Φορείς	22	Η αναλυτική περιγραφή τόσο της προτεινόμενης περιοχής παρέμβασης και του εταιρικού σχήματος όσο και των προϋποθέσεων και δυνατοτήτων του νέου προγράμματος- Ανταλλαγή απόψεων και ιδεών, κατάθεση προτάσεων.
12/7/16	Δεσκάτη – Ημερίδα Δ. Δεσκάτης	Δημόσιοι και Ιδιωτικοί Φορείς	44	Η αναλυτική περιγραφή τόσο της προτεινόμενης περιοχής παρέμβασης και του εταιρικού σχήματος όσο και των προϋποθέσεων και δυνατοτήτων του νέου προγράμματος- Ανταλλαγή απόψεων και ιδεών, κατάθεση προτάσεων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1.1 - Συγκεντρωτικός Πίνακας Ενεργειών Διαβούλευσης

Ημερομηνία διεξαγωγής	Τόπος διεξαγωγής	Είδος Φορέων που συμμετείχαν	Αριθμός Συμ/χόντων	Αντικείμενο διαβούλευσης
13/7/16	Γρεβενά – Ημερίδα Δήμου Γρεβενών	Δημόσιοι και Ιδιωτικοί Φορείς	41	Η αναλυτική περιγραφή τόσο της προτεινόμενης περιοχής παρέμβασης και του εταιρικού σχήματος όσο και των προϋποθέσεων και δυνατοτήτων του νέου προγράμματος- Ανταλλαγή απόψεων και ιδεών, κατάθεση προτάσεων.
13/7/2016	Γρεβενά	Δημόσιοι και Ιδιωτικοί Φορείς	11	Στη συνάντηση συζητήθηκαν οι προοπτικές συσχετισμού και χρηματοδότησης των δράσεων του Γεωπάρκου Τηθύος στο πλαίσιο του Τοπικού προγράμματος LEADER

ΠΙΝΑΚΕΣ 3.1.2 - Αναλυτικοί Πίνακες ανά ενέργεια διαβούλευσης

Είδος ενέργειας (π.χ. ημερίδα, σύσκεψη)	Σύσκεψη στην Τ.Κ. Λευκοπηγής	
Ημερομηνία διεξαγωγής	20/4/16	
Ομάδα/ες στόχος	Εκπρόσωποι Δήμου Κοζάνης και Τ.Κ. Λευκοπηγής	
Αριθμός συμμετεχόντων	6	
Φορείς που συμμετείχαν	Είδος φορέων	Συμμετέχοντες
Εκπρόσωποι ΟΤΑ	Δημοσίου χαρακτήρα	3
ΑΝΚΟ	Ιδιωτικός	3
Συμπεράσματα/Αποτελέσματα: Σε συνέχεια συζητήσεων με την Δημοτική αρχή έγινε επιτόπια συνάντηση στην Τ.Κ Λευκοπηγής με τον Δήμαρχο Κοζάνης, τον αντιδήμαρχο Τεχνικών έργων και τον πρόεδρο της Κοινότητας Λευκοπηγής για να διευρευνηθεί η δυνατότητα ένταξης δράσεων δημόσιου χαρακτήρα στο πρόγραμμα που να εξυπηρετούν τους στόχους και τη στρατηγική του τοπικού προγράμματος. Ειδικότερα έγινε επίσκεψη στον παραδοσιακό νερόμυλο και στη θέση «Μάννα» και έγινε ανταλλαγή απόψεων και ιδεών καθώς και κατάθεση προτάσεων από το Δήμο Κοζάνης για τη στρατηγική του Δήμου στο νέο πρόγραμμα. Οι προτάσεις θα εξειδικευθούν περαιτέρω στο επόμενο διάστημα.		

Είδος ενέργειας (π.χ. ημερίδα, σύσκεψη)	Σύσκεψη	
Ημερομηνία διεξαγωγής	30/6/16	
Ομάδα/ες στόχος	Φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης	
Αριθμός συμμετεχόντων	17	
Φορείς που συμμετείχαν	Είδος φορέων	Συμμετέχοντες
Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	Δημόσιος	4
Δήμος Κοζάνης	Δημόσιος	1
Δήμος Εορδαίας	Δημόσιος	1
Δήμος Γρεβενών	Δημόσιος	1
Δήμος Δεσκάτης	Δημόσιος	1
Δήμος Σερβίων - Βελβεντού	Δημόσιος	1
ΑΝΚΟ	Ιδιωτικός	8
Συμπεράσματα/Αποτελέσματα: Πραγματοποιήθηκε στα γραφεία της ΑΝΚΟ σύσκεψη με φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Περιφερειάρχης, Αντιπεριφερειάρχες και Δήμαρχοι της Π.Ε Κοζάνης και Γρεβενών) στην οποία έγινε αναλυτική περιγραφή της προτεινόμενης περιοχής παρέμβασης και του εταιρικού σχήματος. Συμφωνήθηκε η υποβολή πρότασης από την ΑΝΚΟ που θα περιλαμβάνει τις δύο (2) Περιφερειακές Ενότητες Κοζάνης και Γρεβενών. Συζητήθηκαν οι προϋποθέσεις και αποφασίστηκε η κατάθεση κοινής πρότασης και για το πρόγραμμα Αλιείας που θα περιλαμβάνει τις Τοπικές/Δημοτικές Κοινότητες γύρω από τις τεχνητές λίμνες Πολυφύτου και Ιλαρίωνα. Συζητήθηκε το εταιρικό σχήμα και αποφασίστηκε η αναγκαιότητα σύστασης Επιτροπής Διαχείρισης του Προγράμματος (ΕΔΠ) καθώς και η σύνθεση του Διοικητικού Συμβουλίου της ΑΝΚΟ δεν καλύπτει τις αναγκαίες προϋποθέσεις σύμφωνα με την πρόσκληση. Υπήρξε ταύτιση απόψεων γεγονός που δίνει τη δυνατότητα στην ΑΝΚΟ να προετοιμάσει άμεσα τον φάκελο υποβολής προς το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων		

Είδος ενέργειας (π.χ. ημερίδα, σύσκεψη)		Σύσκεψη
Ημερομηνία διεξαγωγής		30/6/16
Ομάδα/ες στόχος		Μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου
Αριθμός συμμετεχόντων		10
Φορείς που συμμετείχαν	Είδος φορέων	Συμμετέχοντες
Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	Δημόσιος	3
Δήμος Κοζάνης	Δημόσιος	1
Δήμος Εορδαίας	Δημόσιος	1
Δήμος Δεσκάτης	Δημόσιος	1
ΑΝΚΟ	Ιδιωτικός	4
Συμπεράσματα/Αποτελέσματα: Πραγματοποιήθηκε στα γραφεία της ΑΝΚΟ σύσκεψη με τα Μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου. Συμμετείχαν ο κος Αμανατίδης Γ., Γ. Δντής, ο Δ/ντης Προγραμμάτων κος Σιδηρόπουλος Α. και η συντονίστρια του Προγράμματος κα Γκερεχτέ Ζ. Εγινε αναλυτική περιγραφή της προτεινόμενης περιοχής παρέμβασης και εγκρίθηκε η υποβολή πρότασης που θα περιλαμβάνει τις δύο (2) Περιφερειακές Ενότητες Κοζάνης και Γρεβενών. Εγκρίθηκε η συμμετοχή στο πρόγραμμα και η κατάθεση κοινής πρότασης για το πρόγραμμα Αλιείας στην παραλίμνια Περιοχή που περιλαμβάνει τις τεχνητές λίμνες Πολυφύτου και Ιλαρίωνα, παράλληλα προτάθηκαν και επιπλέον οικισμοί που συμπεριλήφθηκαν στην περιοχή παρέμβασης της Αλιείας. Πραγματοποιήθηκε αναλυτική περιγραφή των προϋποθέσεων και δυνατοτήτων του νέου προγράμματος και συζητήθηκε και η στρατηγική που θα ακολουθηθεί. Συζητήθηκε το εταιρικό σχήμα και αποφασίστηκε η σύσταση 10 μελούς Επιτροπής Διαχείρισης του Προγράμματος (ΕΔΠ) καθώς και η σύνθεση του Διοικητικού Συμβουλίου της ΑΝΚΟ δεν καλύπτει τις αναγκαίες προϋποθέσεις σύμφωνα με την πρόσκληση, στην οποία εκχωρήθηκαν οι αναγκαίες αρμοδιότητες. Εγκρίθηκε επίσης το πρόγραμμα ευρείας ενημέρωσης και δημοσιοποίησης και καθορίστηκε το επικοινωνιακό πλάνο.		

Είδος ενέργειας (π.χ. ημερίδα, σύσκεψη)		Σύσκεψη
Ημερομηνία διεξαγωγής		4/7/16
Ομάδα/ες στόχος		Στελέχη Υπηρεσιών
Αριθμός συμμετεχόντων		16
Φορείς που συμμετείχαν	Είδος φορέων	Συμμετέχοντες
Δ/νση Αναπτυξιακού προγραμματισμού	Δημόσιος	2
Γενική Δ/νση Αγροτικής οικονομίας & κτηνιατρικής	Δημόσιος	2
Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Δυτ. Μακεδονίας	Δημόσιος	3
ΑΝΚΟ	Ιδιωτικός	9
Συμπεράσματα/Αποτελέσματα: Πραγματοποιήθηκε με τους Υπηρεσιακούς παράγοντες σύσκεψη στα γραφεία της ΑΝΚΟ, η οποία αφορούσε την αναλυτική περιγραφή τόσο της προτεινόμενης περιοχής παρέμβασης και του εταιρικού σχήματος όσο και των προϋποθέσεων και δυνατοτήτων του νέου προγράμματος. Διαπιστώθηκε η συνάφεια του προγράμματος με το ΠΕΠ και η αναγκαιότητα συντονισμού με την διαχειριστική αρχή και τη Δ/νση προγραμματισμού για την μεγιστοποίηση των αποτελεσμάτων. Συζητήθηκε η στρατηγική του νέου προγράμματος σε σχέση με την περιφερειακή στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης και την συμπληρωματικότητα των δράσεων με το ΒΑΑ και τις ΟΧΕ. Αποφασίστηκε η εκ νέου συνάντηση μετά την κατάθεση του φακέλου Α΄ ώστε κατά τη φάση εκπόνησης της στρατηγικής του τοπικού προγράμματος να ληφθεί υπόψη ο προγραμματισμός των άλλων προγραμμάτων και οι προκαταρκτικές μελέτες που θα έχουν ήδη ολοκληρωθεί. Συζητήθηκε η βαρύτητα και έμφαση που θα πρέπει να δοθεί στο ανθρώπινο δυναμικό.		

Είδος ενέργειας (π.χ. ημερίδα, σύσκεψη)		Ημερίδα στην Αιανή
Ημερομηνία διεξαγωγής		4/7/16
Ομάδα/ες στόχος		Τοπικός πληθυσμός Δήμου Κοζάνης
Αριθμός συμμετεχόντων		30
Φορείς που συμμετείχαν	Είδος φορέων	Συμμετέχοντες
Ιδιώτες	Ιδιωτικός	15
Εκπρόσωποι ΟΤΑ	Δημόσιος	8
ΚΟΙΝΣΕΠ	Ιδιωτικός	2
Επιμελητήριο	Δημόσιος	1
Εμπορικός σύλλογος	Ιδιωτικός	1
ΑΝΚΟ	Ιδιωτικός	3
Συμπεράσματα/Αποτελέσματα: Πραγματοποιήθηκε αναλυτική περιγραφή τόσο της προτεινόμενης περιοχής παρέμβασης και του εταιρικού σχήματος όσο και των προϋποθέσεων και δυνατοτήτων του νέου προγράμματος. Τονίστηκε από όλους τους παραβρισκόμενους κατ' αρχή η σημαντικότητα της διαβούλευσης και της ανταλλαγής απόψεων ώστε το πρόγραμμα να γίνει ρεαλιστικό και άμεσα εφαρμόσιμο. Υπήρξαν ερωτήματα και έγινε διάλογος για τις ενδεικτικές δράσεις τόσο του Ιδιωτικού τομέα όσο και των δημοσίων παρεμβάσεων αλλά και τα ποσοστά χρηματοδότησης. Τονίστηκε από την ΑΝΚΟ ότι η διαδικασία θα επαναληφθεί μέσα στο καλοκαίρι μετά την κατάθεση του 1ου φακέλου και θα συζητηθούν εκτενέστερα οι ενδεικτικές δράσεις και η στρατηγική για την περιοχή παρέμβασης. Μοιράστηκε στους παραβρισκόμενους το συνοπτικό πληροφοριακό έντυπο του προγράμματος καθώς και το έντυπο υποβολής πρότασης – ιδέας ώστε ο καθένας να καταθέσει εντός εύλογου χρονικού διαστήματος την πρότασή του, η οποία μετά από αξιολόγηση θα ληφθεί υπόψη στη στρατηγική για την περιοχή.		

Είδος ενέργειας (π.χ. ημερίδα, σύσκεψη)		Σύσκεψη
Ημερομηνία διεξαγωγής		5/7/16
Ομάδα/ες στόχος		Αγροτικοί Συνεταιρισμοί
Αριθμός συμμετεχόντων		15
Φορείς που συμμετείχαν	Είδος φορέων	Συμμετέχοντες
Αγροτικός Συν/σμός Σισανίου-Βοίου	Ιδιωτικός	2
ΑΣΕΠΟΠ Βελβεντού	Ιδιωτικός	1
Αγροτικός Συνσμός Γρεβενών	Ιδιωτικός	2
Συνεταιρισμός Πύργων	Ιδιωτικός	2
Σύλλογος Μελισσοκόμων	Ιδιωτικός	1
ΜΜΕ	Ιδιωτικός	1
ΑΝΚΟ	Ιδιωτικός	6
Συμπεράσματα/Αποτελέσματα: Πραγματοποιήθηκε με τους εκπροσώπους Συν/σμών από τις Π.Ε. Κοζάνης και Γρεβενών σύσκεψη στα γραφεία της ΑΝΚΟ, η οποία αφορούσε την αναλυτική περιγραφή τόσο της προτεινόμενης περιοχής παρέμβασης και του εταιρικού σχήματος όσο και των προϋποθέσεων και δυνατοτήτων του νέου προγράμματος. Τονίστηκε από όλους τους παραβρισκόμενους κατ' αρχή η σημαντικότητα της διαβούλευσης και της ανταλλαγής απόψεων ώστε το πρόγραμμα να γίνει ρεαλιστικό και άμεσα εφαρμόσιμο. Επισημάνθηκε η αναγκαιότητα στήριξης του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα, και η πρόθεση των φορέων να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα. Συζητήθηκαν οι ανάγκες των συνεταιρισμών και η δυνατότητες ένταξης στο πρόγραμμα. Υπήρξε η δέσμευση για εκ νέου συνάντηση αμέσως μετά την κατάθεση του 1ου φακέλου, ώστε να συζητηθεί αναλυτικά η στρατηγική του προγράμματος και η αξιοποίησή του από τους Συν/σμούς. Εκδηλώθηκε ενδιαφέρον για συλλογικές δράσεις και διαπιστώθηκε το καλό κλίμα συνεργασίας και η πρόθεση συνεργασίας.		

Είδος ενέργειας (π.χ. ημερίδα, σύσκεψη)		Σύσκεψη
Ημερομηνία διεξαγωγής		5/7/16
Ομάδα/ες στόχος		Σύλλογος Επαγγελματιών Ψαράδων λίμνης Πολυφύτου
Αριθμός συμμετεχόντων		18
Φορείς που συμμετείχαν	Είδος φορέων	Συμμετέχοντες
Σύλλογος Ψαράδων	Ιδιωτικός	11
ΑΝΚΟ	Ιδιωτικός	7
Συμπεράσματα/Αποτελέσματα: Πραγματοποιήθηκε με τα μέλη του Συλλόγου επαγγελματιών ψαράδων σύσκεψη στον Αμπελώνα Καμκούτη, η οποία αφορούσε την αναλυτική περιγραφή της προτεινόμενης περιοχής παρέμβασης για το πρόγραμμα της αλιείας και παρουσιάστηκαν από το σύλλογο οι δυνατότητες της παραλίμνιας περιοχής στον τομέα της αλιείας. Αναφέρθηκαν από τους αλιείς πολύ ενθαρρυντικά στοιχεία για τον κλάδο της αλιείας και ειδικότερα για τον ζωντανό θησαυρό, που όπως αποδεικνύεται είναι η καραβίδα της τεχνητής λίμνης Πολυφύτου, που μέσα στην οικονομική κρίση φέρνει εισόδημα και ανάπτυξη στην ευρύτερη περιοχή της Κοζάνης. Σύμφωνα με τον πρόεδρο, τα παραλίμνια χωριά ξαναζωντανεύουν, οι νέοι που είχαν μεταναστεύσει στα αστικά κέντρα επιστρέφουν για να ασχοληθούν με την καραβίδα που γίνεται ανάρπαστη στο εξωτερικό και οι ψαράδες αυξάνονται με γεωμετρική πρόοδο. Εκτός από την καραβίδα στα νερά της λίμνης ζουν σε αφθονία 17 περίπου είδη ψαριών όπως γουλιανοί, γριβάδια, τούρνες, πικιά κ.ά. Οι παραπάνω αναφορές ήταν ιδιαίτερα ενθαρρυντικές και καταδικνύει ότι το πρόγραμμα Αλιείας με τις δημόσιου και ιδιωτικού χαρακτήρα παρεμβάσεις θα συμβάλει μέγιστα στην ανάπτυξης της περιοχής. Ζητήθηκε επίσης από την ΑΝΚΟ η συμμετοχή του συλλόγου ψαράδων, στο επίπεδο λήψης αποφάσεων (ΕΔΠ) και ο σύλλογος αποδέχθηκε την πρόταση με ικανοποίηση. Διαπιστώθηκε επίσης, τόσο από την ίδιο το σύλλογο όσο και από τα επίσημα στοιχεία της Δ/σης κτηνιατρικής ότι ο πραγματικός αριθμός των αλιείων είναι πολύ μεγαλύτερος από τα διαθέσιμα επίσημα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας που αναφέρονται σε συνολικό αριθμό 14 αλιείων (ΕΣΥΕ 2011). Με βάση τα στοιχεία της Δ/σης Αγροτικής Ανάπτυξης, ο σύλλογος αποτελείται από 109 μέλη (τα οποία αυξάνονται), από τα οποία τα 42 κατέχουν επαγγελματικές άδειες αλιείας. Το ανωτέρω στοιχείο δυστυχώς δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη στον καθορισμό της περιοχής παρέμβασης, η οποία θα βασιστεί αναγκαστικά στα επίσημα στοιχεία της ΕΣΥΕ, καταδεικνύει όμως την δυναμική της περιοχής και γενικότερα του κλάδου της αλιείας. Μετά την σύσκεψη ακολούθησε με μεγάλη επιτυχία ημερίδα με θέμα : «η ιχθυογαστρονομία στο τουριστικό μάρκετινγκ της λίμνης Πολυφύτου». Στο πλαίσιο αυτό παρουσιάστηκε από την ΑΝΚΟ (Ζ.Γκερεχτέ), το νέο πρόγραμμα LEADER και το πρόγραμμα Αλιείας και οι δυνατότητες της παραλίμνιας περιοχής με την αξιοποίηση των χρηματοδοτικών εργαλείων. Τέλος παρατέθηκε δείπνο με ψάρια της λίμνης σε 200 περίπου άτομα από το Σύλλογο Ψαράδων τα οποία ετοίμασαν επαγγελματίες της περιοχής.		

Είδος ενέργειας (π.χ. ημερίδα, σύσκεψη)		Σύσκεψη
Ημερομηνία διεξαγωγής		6/7/16
Ομάδα/ες στόχος		Επιμελητήρια
Αριθμός συμμετεχόντων		12
Φορείς που συμμετείχαν	Είδος φορέων	Συμμετέχοντες
ΕΒΕ	Ιδιωτικός	1
Ο.Ε.Ε.	Ιδιωτικός	2
ΤΕΕ	Ιδιωτικός	1
ΓΕΩΤΕΕ	Ιδιωτικός	1
ΑΝΚΟ	Ιδιωτικός	7
Συμπεράσματα/Αποτελέσματα: Πραγματοποιήθηκε με τους εκπροσώπους των Επιμελητηρίων σύσκεψη στα γραφεία της ΑΝΚΟ που αφορούσε την αναλυτική περιγραφή τόσο της προτεινόμενης περιοχής παρέμβασης και του εταιρικού σχήματος όσο και των προϋποθέσεων και δυνατοτήτων του νέου προγράμματος. Συζητήθηκε η απόφαση των φορέων για κατάθεση ενός ενιαίου προγράμματος με περιοχή παρέμβασης τους δύο νομούς και επιβεβαιώθηκε η ορθότητα της απόφασης. Τονίστηκε επίσης από τα Επιμελητήρια η αναγκαιότητα δημιουργίας χρηματοδοτικών εργαλείων εγγυοδοσίας για τη διευκόλυνση των δικαιούχων και αναφέρθηκε από την ΑΝΚΟ η προσπάθεια που γίνεται σε συνεργασία με την Περιφέρεια Δ. Μακεδονίας και το ΕΒΕ Κοζάνης για τη δημιουργία ενός ειδικού Ταμείου από τα διαθέσιμα ποσά του Τοπικού Πόρου Ανάπτυξης. Αναφέρθηκε επίσης η σημαντικότητα αξιοποίησης στο νέο πρόγραμμα του καταπιστευτικού λογαριασμού, όπως θα ισχύσει και στα προγράμματα του ΕΣΠΑ. Συζητήθηκε επίσης η βαρύτητα που πρέπει να δοθεί στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και ιδιαίτερα στον πρωτογενή – δευτερογενή τομέα και τη σημασία που έχει για την περιοχή παρέμβασης ο αγροδιατροφικός τομέας και η σύνδεση του με τον τουρισμό.		

Είδος ενέργειας (π.χ. ημερίδα, σύσκεψη)	Σύσκεψη	
Ημερομηνία διεξαγωγής	6/7/16	
Ομάδα/ες στόχος	Καινοτόμες επιχειρήσεις	
Αριθμός συμμετεχόντων	8	
Φορείς που συμμετείχαν	Είδος φορέων	Συμμετέχοντες
Ιδιώτες	Ιδιωτικός	5
ΑΝΚΟ	Ιδιωτικός	3
Συμπεράσματα/Αποτελέσματα: Πραγματοποιήθηκε σύσκεψη στα γραφεία της ΑΝΚΟ με ιδιώτες – επιχειρηματίες και κατ'αρχή έγινε αναλυτική περιγραφή τόσο της προτεινόμενης περιοχής παρέμβασης και του εταιρικού σχήματος όσο και των προϋποθέσεων και δυνατοτήτων του νέου προγράμματος. Στη σύσκεψη συμμετείχαν επιχειρηματίες που παράγουν καινοτόμα – ιδιαίτερα προϊόντα, και συζητήθηκαν οι δυνατότητες ένταξής τους στο νέο πρόγραμμα LEADER. Διαπιστώθηκε σε πρώτη φάση ότι το πρόγραμμα δίνει τη δυνατότητα αξιοποίησης της παραγωγής τους και ενίσχυσης των καινοτόμων ιδεών τους. Ειδικότερα και στους τομείς για τους οποίους υπήρχε ενδιαφέρον αναφέρθηκε ότι δίνεται η δυνατότητα παραγωγής προϊόντων κοσμετολογίας με πρώτη ύλη το γάλα γαίδουρας, δυνατότητα τυποποίησης και παραγωγής νέων προϊόντων από την παραγωγή σκόρδων, τυποποίησης της τρούφας, παραγωγή και τυποποίηση μανιταριών και πουλερικών (ορτύκια κλπ). Αναφέρθηκε επίσης από τους παραβρισκόμενους η ικανοποίηση για την διαδικασία και η σημαντικότητα της διαβούλευσης και της ανταλλαγής απόψεων ώστε όταν θα προκηρυχθεί το πρόγραμμα να είναι σε ετοιμότητα και να μπορέσουν να το υλοποιήσουν άμεσα.		

Είδος ενέργειας (π.χ. ημερίδα, σύσκεψη)	Σύσκεψη	
Ημερομηνία διεξαγωγής	7/7/16	
Ομάδα/ες στόχος	ΚΟΙΝΣΕΠ «ΚΡΑΤΗΡΑΣ»	
Αριθμός συμμετεχόντων	7	
Φορείς που συμμετείχαν	Είδος φορέων	Συμμετέχοντες
Ιδιώτες	Ιδιωτικός	5
ΑΝΚΟ	Ιδιωτικός	2
Συμπεράσματα/Αποτελέσματα: Ο «Κρατήρας» είναι μια ΚΟΙΝΣΕΠ που απαρτίζεται από αρχαιολόγους, μουσειολόγους και ξεναγούς. Στη συνάντηση ανταλλάχθηκαν ιδέες για τις δυνατότητες τουριστικής αξιοποίησης της παραλίμνιας περιοχής και την ανάδειξη του χώρου περιμετρικά της λίμνης Πολυφύτου σε μέρος προώθησης του πολιτισμού μέσω ειδικών δράσεων, ερευνών και μελετών. Σε αυτά τα πλαίσια προτάθηκε η κατασκευή ή δημιουργία – κατά περίπτωση – ενημερωτικών πινακίδων, QR codes, info kiosks και story maps (με υποστήριξη GIS) σε σημεία ενδιαφέροντος περιμετρικά της λίμνης, η διενέργεια πολιτιστικών, καλλιτεχνικών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων, καθώς και η δημιουργία πολυχώρου τέχνης και πολιτισμού. Για την υποστήριξη αυτών προτάθηκε η ενεργοποίηση δράσης καταγραφής, τεκμηρίωσης και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς.		

Είδος ενέργειας (π.χ. ημερίδα, σύσκεψη)		Ημερίδα στα Σέρβια
Ημερομηνία διεξαγωγής		8/7/16
Ομάδα/ες στόχος		Τοπικός πληθυσμός Δήμου Σερβίων - Βελβεντού
Αριθμός συμμετεχόντων		30
Φορείς που συμμετείχαν	Είδος φορέων	Συμμετέχοντες
Ιδιώτες	Ιδιωτικός	16
Εκπρόσωποι ΟΤΑ	Δημοσίου χαρακτήρα	9
ΤΟΕΒ	Δημοσίου χαρακτήρα	1
ΜΜΕ	Ιδιωτικός	1
ΑΝΚΟ	Ιδιωτικός	3
Συμπεράσματα/Αποτελέσματα: Πραγματοποιήθηκε αναλυτική περιγραφή τόσο της προτεινόμενης περιοχής παρέμβασης και του εταιρικού σχήματος όσο και των προϋποθέσεων και δυνατοτήτων του νέου προγράμματος. Τονίστηκε από όλους τους παραβρισκόμενους κατ' αρχή η σημαντικότητα της διαβούλευσης και της ανταλλαγής απόψεων ώστε το πρόγραμμα να γίνει ρεαλιστικό και άμεσα εφαρμόσιμο. Υπήρξαν ερωτήματα και έγινε διάλογος για τις ενδεικτικές δράσεις τόσο του Ιδιωτικού τομέα όσο και των δημοσίων παρεμβάσεων αλλά και τα ποσοστά χρηματοδότησης. Τονίστηκε από την ΑΝΚΟ ότι η διαδικασία θα επαναληφθεί μέσα στο καλοκαίρι μετά την κατάθεση του 1^{ου} φακέλου και θα συζητηθούν εκτενέστερα οι ενδεικτικές δράσεις και η στρατηγική για την περιοχή παρέμβασης. Μοιράστηκε στους παραβρισκόμενους το συνοπτικό πληροφοριακό έντυπο του προγράμματος καθώς και το έντυπο υποβολής πρότασης – ιδέας ώστε ο καθένας να καταθέσει εντός εύλογου χρονικού διαστήματος την πρότασή του η οποία μετά από αξιολόγηση θα ληφθεί υπόψη στη στρατηγική για την περιοχή.		

Είδος ενέργειας (π.χ. ημερίδα, σύσκεψη)		Ημερίδα στην Πτολεμαΐδα
Ημερομηνία διεξαγωγής		8/7/16
Ομάδα/ες στόχος		Τοπικός πληθυσμός Δήμου Εορδαίας
Αριθμός συμμετεχόντων		12
Φορείς που συμμετείχαν	Είδος φορέων	Συμμετέχοντες
Ιδιώτες	Ιδιωτικός	2
Εκπρόσωποι ΟΤΑ	Δημοσίου χαρακτήρα	4
ΤΟΕΒ	Δημοσίου χαρακτήρα	3
ΑΝΚΟ	Ιδιωτικός	3
Συμπεράσματα/Αποτελέσματα: Πραγματοποιήθηκε αναλυτική περιγραφή τόσο της προτεινόμενης περιοχής παρέμβασης και του εταιρικού σχήματος όσο και των προϋποθέσεων και δυνατοτήτων του νέου προγράμματος. Τονίστηκε από όλους τους παραβρισκόμενους κατ' αρχή η σημαντικότητα της διαβούλευσης και της ανταλλαγής απόψεων ώστε το πρόγραμμα να γίνει ρεαλιστικό και άμεσα εφαρμόσιμο. Υπήρξαν ερωτήματα και έγινε διάλογος για τις ενδεικτικές δράσεις τόσο του Ιδιωτικού τομέα όσο και των δημοσίων παρεμβάσεων αλλά και τα ποσοστά χρηματοδότησης. Τονίστηκε από την ΑΝΚΟ ότι η διαδικασία θα επαναληφθεί μέσα στο καλοκαίρι μετά την κατάθεση του 1^{ου} φακέλου και θα συζητηθούν εκτενέστερα οι ενδεικτικές δράσεις και η στρατηγική για την περιοχή παρέμβασης. Μοιράστηκε στους παραβρισκόμενους το συνοπτικό πληροφοριακό έντυπο του προγράμματος καθώς και το έντυπο υποβολής πρότασης – ιδέας ώστε ο καθένας να καταθέσει εντός εύλογου χρονικού διαστήματος την πρότασή του η οποία μετά από αξιολόγηση θα ληφθεί υπόψη στη στρατηγική για την περιοχή.		

Είδος ενέργειας (π.χ. ημερίδα, σύσκεψη)		Σύσκεψη-επίσκεψη στο Ελαιοτριβείο στα Ιμερα
Ημερομηνία διεξαγωγής		10/7/16
Ομάδα/ες στόχος		Πρόεδρος του Αγροτικού Συν/σμού Ιμέρων
Αριθμός συμμετεχόντων		3
Φορείς που συμμετείχαν	Είδος φορέων	Συμμετέχοντες
Συν/σμός Ιμέρων	Ιδιωτικός	1
ΑΝΚΟ	Ιδιωτικός	2
Συμπεράσματα/Αποτελέσματα: Πραγματοποιήθηκε επιτόπια επίσκεψη στο ελαιοτριβείο του Συν/σμού στα Ιμερα και έγινε διερεύνηση των αναγκών και των εδεικνυόμενων παρεμβάσεων με τη συνδρομή του προγράμματος. Ανταλλάχθηκαν απόψεις και ιδέες και κατάθεση προτάσεων από το Συν/σμό.		

Είδος ενέργειας (π.χ. ημερίδα, σύσκεψη)	Σύσκεψη – επίσκεψη στην παραλίμνια περιοχή	
Ημερομηνία διεξαγωγής	10/7/16	
Ομάδα/ες στόχος	Σύλλογος Επαγγελματιών ψαράδων	
Αριθμός συμμετεχόντων	4	
Φορείς που συμμετείχαν	Είδος φορέων	Συμμετέχοντες
Σύλλογος επαγγελματιών ψαράδων	Ιδιωτικός	2
ΑΝΚΟ	Ιδιωτικός	2
Συμπεράσματα/Αποτελέσματα: Πραγματοποιήθηκε επιτόπια επίσκεψη στην Παραλίμνια περιοχή για τον καθορισμό της περιοχής παρέμβασης και των ενδεικτικών δράσεων στο πρόγραμμα της αλιείας. Παρουσιάστηκαν από τον πρόεδρο τα ενδεικτικά σημεία στα οποία θα μπορούσαν να γίνουν παρεμβάσεις δημόσιου και ιδιωτικού χαρακτήρα που να εξυπηρετούν τη στρατηγική του προγράμματος και να συμβάλλουν στην ανάπτυξη της παραλίμνιας περιοχής και του κλάδου της αλιείας. Ανταλλάχθηκαν απόψεις και ιδέες και πραγματοποιήθηκε κατάθεση προτάσεων από το Σύλλογο Ψαράδων.		

Είδος ενέργειας (π.χ. ημερίδα, σύσκεψη)	Ημερίδα στη Σιάτιστα	
Ημερομηνία διεξαγωγής	11/7/16	
Ομάδα/ες στόχος	Τοπικός πληθυσμός Δήμου Βοίου	
Αριθμός συμμετεχόντων	22	
Φορείς που συμμετείχαν	Είδος φορέων	Συμμετέχοντες
Ιδιώτες	Ιδιωτικός	11
Εκπρόσωποι ΟΤΑ	Δημοσίου χαρακτήρα	6
Ορειβατικός σύλλογος	Ιδιωτικός	1
ΤΕΙ Δυτ. Μακεδονίας	Δημοσίου χαρακτήρα	1
ΑΝΚΟ	Ιδιωτικός	3
Συμπεράσματα/Αποτελέσματα: Πραγματοποιήθηκε αναλυτική περιγραφή τόσο της προτεινόμενης περιοχής παρέμβασης και του εταιρικού σχήματος όσο και των προϋποθέσεων και δυνατοτήτων του νέου προγράμματος. Τονίστηκε από όλους τους παραβρισκόμενους κατ' αρχή η σημαντικότητα της διαβούλευσης και της ανταλλαγής απόψεων ώστε το πρόγραμμα να γίνει ρεαλιστικό και άμεσα εφαρμόσιμο. Υπήρξαν ερωτήματα και έγινε διάλογος για τις ενδεικτικές δράσεις τόσο του Ιδιωτικού τομέα όσο και των δημοσίων παρεμβάσεων αλλά και τα ποσοστά χρηματοδότησης. Τονίστηκε από την ΑΝΚΟ ότι η διαδικασία θα επαναληφθεί μέσα στο καλοκαίρι μετά την κατάθεση του 1^{ου} φακέλου και θα συζητηθούν εκτενέστερα οι ενδεικτικές δράσεις και η στρατηγική για την περιοχή παρέμβασης. Μοιράστηκε στους παραβρισκόμενους το συνοπτικό πληροφοριακό έντυπο του προγράμματος καθώς και το έντυπο υποβολής πρότασης – ιδέας ώστε ο καθένας να καταθέσει εντός εύλογου χρονικού διαστήματος την πρότασή του η οποία μετά από αξιολόγηση θα ληφθεί υπόψη στη στρατηγική για την περιοχή.		

Είδος ενέργειας (π.χ. ημερίδα, σύσκεψη)	Ημερίδα στη Δεσκάτη	
Ημερομηνία διεξαγωγής	12/7/16	
Ομάδα/ες στόχος	Τοπικός πληθυσμός Δήμου Δεσκάτης	
Αριθμός συμμετεχόντων	44	
Φορείς που συμμετείχαν	Είδος φορέων	Συμμετέχοντες
Ιδιώτες	Ιδιωτικός	33
Εκπρόσωποι ΟΤΑ	Δημόσιος	4
Εμπορικός Σύλλογος	Ιδιωτικός	2
ΑΝΚΟ	Ιδιωτικός	5
Συμπεράσματα/Αποτελέσματα: Πραγματοποιήθηκε αναλυτική περιγραφή τόσο της προτεινόμενης περιοχής παρέμβασης και του εταιρικού σχήματος όσο και των προϋποθέσεων και δυνατοτήτων του νέου προγράμματος. Τονίστηκε από όλους τους παραβρισκόμενους κατ' αρχή η σημαντικότητα της διαβούλευσης και της ανταλλαγής απόψεων ώστε το πρόγραμμα να γίνει ρεαλιστικό και άμεσα εφαρμόσιμο. Υπήρξαν ερωτήματα και έγινε διάλογος για τις ενδεικτικές δράσεις τόσο του Ιδιωτικού τομέα όσο και των δημοσίων παρεμβάσεων αλλά και τα ποσοστά χρηματοδότησης. Τονίστηκε από την ΑΝΚΟ ότι η διαδικασία θα επαναληφθεί μέσα στο καλοκαίρι μετά την κατάθεση του 1^{ου} φακέλου και θα συζητηθούν εκτενέστερα οι ενδεικτικές δράσεις και η στρατηγική για την περιοχή παρέμβασης. Μοιράστηκε στους παραβρισκόμενους το συνοπτικό πληροφοριακό έντυπο του προγράμματος καθώς και το έντυπο υποβολής πρότασης – ιδέας ώστε ο καθένας να καταθέσει εντός εύλογου χρονικού διαστήματος την πρότασή του η οποία μετά από αξιολόγηση θα ληφθεί υπόψη στη στρατηγική για την περιοχή.		

Είδος ενέργειας (π.χ. ημερίδα, σύσκεψη)	Ημερίδα στα Γρεβενά	
Ημερομηνία διεξαγωγής	13/7/16	
Ομάδα/ες στόχος	Τοπικός πληθυσμός Δήμου Γρεβενών	
Αριθμός συμμετεχόντων	41	
Φορείς που συμμετείχαν	Είδος φορέων	Συμμετέχοντες
Ιδιώτες	Ιδιωτικός	11
Εκπρόσωποι ΟΤΑ α΄ & β΄ βαθμού	Δημοσίου χαρακτήρα	15
Ένωση καταστηματαρχών εστίασης - διασκέδασης	Ιδιωτικός	1
Επιμελητήριο	Ιδιωτικός	2
ΤΕΕ	Ιδιωτικός	2
Αγροτικός Συν/σμός	Ιδιωτικός	2
ΑΝΚΟ	Ιδιωτικός	8
Συμπεράσματα/Αποτελέσματα: Πραγματοποιήθηκε αναλυτική περιγραφή τόσο της προτεινόμενης περιοχής παρέμβασης και του εταιρικού σχήματος όσο και των προϋποθέσεων και δυνατοτήτων του νέου προγράμματος. Τονίστηκε από όλους τους παραβρισκόμενους κατ' αρχή η σημαντικότητα της διαβούλευσης και της ανταλλαγής απόψεων ώστε το πρόγραμμα να γίνει ρεαλιστικό και άμεσα εφαρμόσιμο. Υπήρξαν ερωτήματα και έγινε διάλογος για τις ενδεικτικές δράσεις τόσο του Ιδιωτικού τομέα όσο και των δημοσίων παρεμβάσεων αλλά και τα ποσοστά χρηματοδότησης. Τονίστηκε από την ΑΝΚΟ ότι η διαδικασία θα επαναληφθεί μέσα στο καλοκαίρι μετά την κατάθεση του 1^{ου} φακέλου και θα συζητηθούν εκτενέστερα οι ενδεικτικές δράσεις και η στρατηγική για την περιοχή παρέμβασης. Μοιράστηκε στους παραβρισκόμενους το συνοπτικό πληροφοριακό έντυπο του προγράμματος καθώς και το έντυπο υποβολής πρότασης – ιδέας ώστε ο καθένας να καταθέσει εντός εύλογου χρονικού διαστήματος την πρότασή του η οποία μετά από αξιολόγηση θα ληφθεί υπόψη στη στρατηγική για την περιοχή.		

Είδος ενέργειας (π.χ. ημερίδα, σύσκεψη)	Σύσκεψη	
Ημερομηνία διεξαγωγής	13/7/2016	
Ομάδα/ες στόχος	Φορείς για το γεωπάρκο Τηθύος	
Αριθμός συμμετεχόντων	11	
Φορείς που συμμετείχαν	Είδος φορέων	Συμμετέχοντες
Π.Ε. Γρεβενών	Δημόσιος	2
Εθνικό πάρκο Πίνδου/γεωπάρκο Τηθύος	Δημόσιος	2
ΟΤΑ	Δημόσιος	1
Ειδικοί επιστήμονες	Ιδιωτικός	2
ΑΝΚΟ	Ιδιωτικός	4
Συμπεράσματα/Αποτελέσματα: Στη συνάντηση συζητήθηκαν οι προοπτικές χρηματοδότησης του γεωπάρκου Τηθύος, που εκτείνεται σε μια περιοχή 1.548 τ. χλμ. εντός των ΔΕ Βοΐου, Δεσκάτης, Γρεβενών και Κοζάνης. Το Τηθύος είναι αναγνωρισμένο από την UNESCO και η ομάδα επιστημόνων που υποστηρίζει τη λειτουργία του έλαβε διαβεβαιώσεις ότι θα έχει την ενεργή συμμετοχή της ΑΝΚΟ, ως τεχνικού συμβούλου, στην προσπάθεια καθιέρωσης του γεωπάρκου ως σημείου αναφοράς της περιοχής. Σε αυτά τα πλαίσια, διερευνήθηκε η δυνατότητα δημιουργίας ξεχωριστού νομικού προσώπου, με τη συμμετοχή της ΑΝΚΟ και άλλων φορέων (ΟΤΑ, περιβαλλοντικές οργανώσεις κλπ.), ώστε το γεωπάρκο να αποκτήσει τη δική του νομική υπόσταση. Αποφασίστηκε επίσης η άμεση κατάρτιση σχεδίου δράσης και η υποβολή φακέλου υποψηφιότητας του Τηθύος στην UNESCO για την ένταξή του στο παγκόσμιο δίκτυο γεωπάρκων.		

Συνοπτική αναφορά στα αποτελέσματα των ενεργειών τοπικής διαβούλευσης:

Η διαβούλευση πραγματοποιήθηκε με τη μορφή ημερίδων στο σύνολο των Ο.Τ.Α. των Περιφερειακών Ενοτήτων Κοζάνης και Γρεβενών (Δήμοι Κοζάνης, Εορδαίας, Σερβίων-Βελβεντού, Βοΐου, Γρεβενών και Δεσκάτης).

Στις ημερίδες παραβρέθηκε τοπικός πληθυσμός από κάθε Δημοτική/Τοπική Κοινότητα αλλά και φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης. Δόθηκε η δυνατότητα σε όλους να ενημερωθούν για τις προϋποθέσεις και τις δυνατότητες του νέου προγράμματος και να συμμετάσχουν και οι ίδιοι στον καθορισμό της περιοχής παρέμβασης αλλά και στο σχεδιασμό της στρατηγικής του προγράμματος, ώστε το πρόγραμμα να γίνει ρεαλιστικό, εφαρμόσιμο και αντιπροσωπευτικό.

Η ΟΤΔ κατέγραψε στα πρακτικά των ημερίδων τις προτάσεις των κατοίκων της περιοχής, τους προβληματισμούς τους αλλά και τα σχέδιά τους για την ανάπτυξη του τόπου τους. Διέθεσε επίσης σε όλους συνοπτικό πληροφοριακό έντυπο καθώς και έντυπο για τη συμπλήρωση ιδέας/πρότασης, τα οποία θα αποτελέσουν χρήσιμα εργαλεία κατά τη φάση εκπόνησης της στρατηγικής του προγράμματος.

Έδωσε επίσης ένα έναυσμα σε κάθε ενδιαφερόμενο να σκεφτεί τα έργα που θα μπορούσε να προτείνει και μετά την νέα διαβούλευση που θα ακολουθήσει για την οριστικοποίηση της στρατηγικής του προγράμματος έτσι ώστε και να αρχίσει η προετοιμασία των απαραίτητων ενεργειών (π.χ. μελέτες) που θα απαιτηθούν για την υλοποίηση των έργων τους.

Επιπρόσθετα καθοριστικό ρόλο στην επιλογή της περιοχής παρέμβασης που περιλαμβάνει τις δύο Περιφερειακές Ενότητες Κοζάνης και Γρεβενών, αλλά και του εταιρικού σχήματος που θα κληθεί να αποτελέσει το Επίπεδο Λήψης Αποφάσεων, έπαιξαν οι συσκέψεις που πραγματοποιήθηκαν στα γραφεία της ANKO με τους Φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Περιφερειάρχη, Αντιπεριφερειάρχες και Δήμαρχοι της Π.Ε Κοζάνης και Γρεβενών) και τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της ANKO (Συν/μοί, Επιμελητήρια, κλπ) στις οποίες έγινε αναλυτική περιγραφή της προτεινόμενης περιοχής παρέμβασης και του εταιρικού σχήματος και διαφάνηκε σε όλες τις συναντήσεις η θέληση των φορέων για συνεργασία, η ταύτιση απόψεων και η εμπιστοσύνη τους προς την ANKO, ως έναν αξιόπιστο φορέα που θα αναλάβει τη στήριξη της στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης για την νέα περίοδο.

Η διαδικασία διαβούλευσης που έγινε με συλλογικούς φορείς (Συν/σμούς, Σύλλογο επαγγελματιών ψαράδων, Επιχειρηματίες, Κοινωνικές Οργανώσεις, Επιμελητήρια, κλπ) έδωσε τη δυνατότητα στην ΟΤΔ να ενημερωθεί για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι διάφοροι παραγωγικοί κλάδοι της περιοχής παρέμβασης και τους πιθανούς τρόπους επίλυσής τους μέσω της στήριξης από το νέο πρόγραμμα .

Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στη σύσκεψη που έγινε με την Δ/ση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, τη Γενική Δ/ση Αγροτικής Οικονομίας & Κτηνιατρικής και τη Διαχειριστική Αρχή της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας όπου επιβεβαιώθηκε η επιλογή της περιοχής παρέμβασης, διαπιστώθηκε η συνάφεια του προγράμματος ΤΑΠΤΟΚ με το ΠΕΠ και η αναγκαιότητα συντονισμού με τις εν λόγω υπηρεσίες για την μεγιστοποίηση των αποτελεσμάτων. Έγινε αντιληπτή από όλους, η ανάγκη συνεργασίας στο επόμενο διάστημα για την κατάσταση της στρατηγικής του νέου προγράμματος σε σχέση με την περιφερειακή στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη τη συμπληρωματικότητα των δράσεων με τα Σχέδια Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (BAA) και την Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση (ΟΧΕ) της περιοχής των λιμνών της Δυτικής Μακεδονίας.

3.2. Ενέργειες Ενημέρωσης

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2 – ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ				
Ημερομηνία διεξαγωγής	Τόπος διεξαγωγής	Είδος Φορέων που συμμετείχαν	Αριθμός Συμμετεχόντων	Αντικείμενο διαβούλευσης
9/1/2016	Αίθουσα εκδηλώσεων «Ακρίτας»	Τοπικός Πληθυσμός- Δημόσιοι & Ιδιωτικοί Φορείς – επενδυτές του προγράμματος Αξονας4/LEADER	210	Προβολή των αποτελεσμάτων του τοπικού προγράμματος LEADER, παρουσίαση του νέου προγράμματος ΤΑΠΤΟΚ από τον Γενικό Γραμματέα κ. Κασίμη Χ.
12-13/2/2016	Στέγη Ποντιακού Ελληνισμού της Ευξείνου Λέσχης	Φορείς – Τοπικός πληθυσμός	200	Συμμετοχή της ANKO στο ανοιχτό συνέδριο με θέμα : «Επιχειρηματική επανεκκίνηση». 1) παρουσίαση του θέματος:«Τοπική Προσέγγιση LEADER – καινοτομία στην Τοπική Ανάπτυξη» από την κα Ζ.Γκερεχτέ 2) παρουσίαση του θέματος:«Χάραξη περιφερειακής πολιτικής μέσα από την καινοτόμα στήριξη της επιχειρηματικότητας με τη συμβολή της Αυτοδιοίκησης» από τον κ.Αμανατίδη Γ. 3)παρουσίαση του θέματος: «Επιχειρησιακό σχέδιο ανάπτυξης για την μεταλιννητική περίοδο» από τον κ. Σιδηρόπουλο Α.
29/3/2016	Αίθουσα Π.Ε. Κοζάνης	Γυναικείοι Συν/σμοί Δυτικής Μακεδονίας & Δημόσιοι Φορείς	27	Συμμετοχή της ANKO (Ζ.Γκερεχτέ) σε συνάντηση εργασίας στελεχών του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων με Υπηρεσιακούς παράγοντες και εκπροσώπους γυναικείων Συν/σμών για την ενίσχυση της γυναικείας επιχειρηματικότητας από τις δράσεις του νέου ΠΑΑ
18/5/2016	Αίθουσα Εκδηλώσεων Π.Ε. Γρεβενών	Τοπικός πληθυσμός	60	Παρουσίαση από την ANKO (Ζ.Γκερεχτέ) του νέου προγράμματος LEADER και των επιχειρηματικών εργαλείων για την Υπαιθρο σε ημερίδα που διοργάνωσε η Οργάνωση Γρεβενών «Ενεργοί πολίτες Δυτικής Μακεδονίας» με θέμα «Για μια άλλη Ανάπτυξη»
30/6/2016	ANKO	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης	10	Συνέντευξη Τύπου που διοργάνωσε η ANKO για την ενημέρωση του Τοπικού Πληθυσμού
5/7/16	Αμπελώνας Καμκούτη	Τοπικός Πληθυσμός	48	Παρουσίαση από την ANKO (Ζ.Γκερεχτέ) του προγράμματος LEADER και του προγράμματος Αλιείας και των δυνατοτήτων της παραλίμνιας περιοχής σε Ημερίδα που διοργάνωσε ο σύλλογος Ψαράδων με θέμα «η ιχθυοαστρονομία στο τουριστικό μάρκετινγκ της λίμνης Πολυφύτου» στο Βελβεντό. Επισμαίνεται ότι στην εκδήλωση παραβρέθηκαν περίπου 350 άτομα.

Πέραν των ανωτέρω ενεργειών ενημέρωσης, η ANKO προχώρησε σε μια σειρά επιπρόσθετων δράσεων ενημέρωσης μέσω της έκδοσης εντύπου υλικού προβολής του προγράμματος, καταχωρήσεων σε ΜΜΕ και συνεντεύξεων. Αναλυτικότερα πραγματοποιήθηκαν:

- Δημοσιεύσεις για το πρόγραμμα σε έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο, πριν και μετά τις ημερίδες – συσκέψεις
- Δελτία Τύπου στον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο
- Έκδοση ενημερωτικού υλικού (12 σελίδου έγχρωμου εντύπου που διατέθηκε σε ημερίδες – συναντήσεις – συσκέψεις)
- Δημιουργία νέας ιστοσελίδας www.ankoleader.gr
- Καταχωρήσεις στο διαδίκτυο (ανακοινώσεις, προσκλήσεις, άρθρα)
- Καταχώρηση συνέντευξης στο περιοδικό «together», για το πρόγραμμα LEADER. Σημειώνεται ότι το περιοδικό εκτυπώνεται σε 10.000 φύλλα και διατίθεται δωρεάν σε ολη τη Δυτική Μακεδονία.
- Ενημέρωση κοινωνικών δικτύων face book (στα κοινωνικά δίκτυα των μελών της ΟΤΔ και στο face book της ANKO, ενημερώσεις , φωτογραφίες, προσκλήσεις)

Σχετικό υλικό επισυνάπτεται στο Παράρτημα 4.9

Συνοπτική αναφορά στα αποτελέσματα των ενεργειών τοπικής ενημέρωσης:

Οι παραπάνω ενέργειες ενημέρωσης διαφοροποιούνται από αυτές της διαβούλευσης στο ότι αποτελούν ενέργειες που απευθύνθηκαν σε ένα μεγαλύτερο και ευρύτερο ακροατήριο και καταδεικνύουν και το ρόλο της ANKO ως ένα βασικό φορέα ανάπτυξης και στήριξης της κοινωνίας και οικονομίας της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.

Επίσης μέσα από την ανάδειξη της ANKO ως μακροχρόνιας και σταθερής δομής αναπτυξιακού σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων, που έχει ενεργό εμπλοκή στα διάφορα αναπτυξιακά ζητήματα της περιοχής, η ενεργοποίηση των φορέων και του τοπικού πληθυσμού είναι μεγαλύτερη, το πρόγραμμα γίνεται περισσότερο γνωστό, η εμπιστοσύνη προς την εταιρεία μεγεθύνεται καθώς οι φορείς επιζητούν ένα φορέα που θα αναλάβει με ασφάλεια το νέο πρόγραμμα.

Στο πλαίσιο λοιπόν αυτό, ακόμα και όταν οι ενέργειες ενημέρωσης δεν αφορούν αυτό καθ' αυτό το πρόγραμμα αλλά αποτελούν ενέργειες στο πλαίσιο της συμμετοχής της ANKO στο γίνεσθαι της περιοχής, ή της συμμετοχής των στελεχών της εταιρείας σε διάφορες εκδηλώσεις, επιδιώκεται πάντα να γίνεται εμφανής ο ρόλος της εταιρείας και η συμβολή του τοπικού προγράμματος στην ανάπτυξη της περιοχής.

Από όλες τις ανωτέρω συμμετοχές σε εκδηλώσεις – ημερίδες – συνεντεύξεις αναδείχθηκε ο ρόλος και η ικανότητα της εταιρείας να αναλάβει το πρόγραμμα για τις δύο Περιφερειακές Ενότητες, ενώ παράλληλα το πρόγραμμα έγινε ήδη γνωστό από τον αρχικό σχεδιασμό και κατέβηκε στο κατώτερο χωρικό επίπεδο.

3.3. Ενέργειες Επιμόρφωσης

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3 – ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ			
Ημερομηνία διεξαγωγής	Τόπος διεξαγωγής	Συμμετέχοντες	Αντικείμενο επιμόρφωσης
22/2/2013	Αθήνα – Αίθουσα Ισογείου του Υπουργείου	Αμανατίδης Γεώργιος - Γκερεχτέ Ζωή	Παράλληλα αξιολόγηση, μέθοδοι αυτό αξιολόγησης, ενίσχυση ικανοτήτων ΟΤΔ, στήριξη διατοπικής & διακρατικής συνεργασίας
30/8/2013	Αθήνα – Αίθουσα Ισογείου του Υπουργείου	Αμανατίδης Γεώργιος - Γκερεχτέ Ζωή	«Τοπική Ανάπτυξη με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων» CLLD στο πλαίσιο του σχεδιασμού της νέας προγραμματικής περιόδου
7-8/5/2015	Αθήνα – Αίθουσα Ισογείου του Υπουργείου	Αμανατίδης Γεώργιος	Διαβούλευση για το μέτρο 19 «Τοπική Ανάπτυξη με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων»- Ενημέρωση-κατάρτιση σε θέματα διατοπικής συνεργασίας και συμμετοχικών διαδικασιών
16-17/5/2016	Αθήνα – Αίθουσα Ισογείου του Υπουργείου	Γκερεχτέ Ζωή – Παπαγερίδου Ανατολή	Εξοικείωση με το Κοινό πλαίσιο Παρακολούθησης και αξιολόγησης (ΚΠΠΑ) – Παροχή διευκρινήσεων για την προετοιμασία και υποβολής των προτεινόμενων τοπικών προγραμμάτων
15/7/2016	ANKO	Μέλη Επιτροπής Διαχείρισης Προγράμματος (ΕΔΠ) ANKO	Επιμόρφωση Μελών ΕΔΠ στο νέο πρόγραμμα μέτρο 19 «Τοπική Ανάπτυξη με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων» και στο πρόγραμμα Αλιείας. Παρουσιάστηκε στο Μέλη της ΕΔΠ το πρόγραμμα και οι ενδεικτικές δράσεις καθώς και οι αρμοδιότητες των Μελών της ΕΔΠ. Παρουσιάστηκαν οι διαδικασίες υλοποίησης (προκήρυξη, αξιολόγηση, ένταξη, τροποποίηση τοπικού προγράμματος) και δόθηκαν διευκρινήσεις στα σημεία που απαιτήθηκε.

Οι ανωτέρω ενέργειες στις οποίες συμμετείχε η ΟΤΔ ήταν ιδιαίτερα σημαντικές για την προετοιμασία του νέου προγράμματος. Παρόλο που η ANKO διαθέτει εμπειρία στην εκπόνηση προγραμμάτων, η συμβολή των ενεργειών επιμόρφωσης ήταν καθοριστική για το νέο πρόγραμμα καθώς είναι περισσότερο απαιτητικό από τα προηγούμενα και προβλέπει διαδικασίες αξιολόγησης-αυτοαξιολόγησης, καταχώριση στοιχείων στο ΚΠΠΑ, διαδικασίες που δεν ήταν γνωστές στις ΟΤΔ.

Επίσης η επιμόρφωση των Μελών της ΕΔΠ στην οποία προέβη η ANKO στις 15/7/2016 κρίνεται σημαντική ενέργεια καθώς από τη μία έχει αυξηθεί ο αριθμός των μελών που συμμετέχουν στην Επιτροπή και από τη άλλη ορισμένοι φορείς που συμμετείχαν στην προηγούμενη Επιτροπή έχουν προβεί σε αντικατάσταση των εκπροσώπων τους, γεγονός που απαιτεί διαδικασία επιμόρφωσης – ενημέρωσης των Μελών. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι τα 7 από τα 10 μέλη της ΕΔΠ συμμετέχουν για πρώτη φορά στην Επιτροπή.

3.4. Λοιπές Ενέργειες

Σημειώνεται ότι δεν απαιτήθηκε η εκπόνηση σχετικών μελετών για την περιοχή παρέμβασης ή άλλες συμβουλευτικές υπηρεσίες καθώς η ANKO διαθέτει σχετικό υλικό από τις μελέτες που εκπονεί για την περιοχή και το στελεχιακό δυναμικό της έχει την απαιτούμενη εμπειρία.